

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MUZAFFER İLHAN
ERDOST

ETNİK
AYRISMA
ULUSAL
BÜTÜNLEŞME

Kürtler ve "Kürtler"

BİRİNCİ BASKI
Kasım 2015

ETNİK
AYRIŞMA
ULUSAL
BÜTÜNLEŞME

KÜRTLER VE "KÜRTLER"

MUZAFFER İLHAN ERDOST

KUBAN MATBAACILIK
ANKARA
ISBN 978-975-351-053-0

İÇİ

- 7 Barış
- 8 Kanayan Kardeşlik
- 11 İki Bayrak Hangi Bayrak (Biriki Söz)
- 15 "Tezkere" ve "Harita"
- 17 Değişen Ne?
- 18 *Dün* Sykes, Picot, Mondros, Sevr, *Bugün* Tezkere ve Açılım
- 62 Sevr'in Üç Ayağı ve Üç Bacanağı
- 68 Kurgu Senaryo ve Şablon Olarak Federasyon
- 81 Kürtçe Yasağı Üzerine Yazılar
- 81 (A) Anadil Yasağı Üzerine
- 84 (B) Anadil Olarak Kürtçeyi Yasaklayan Yasa Üzerine
- 87 (C) Kürtçe Azınlık Sorunu Değil Demokratikleşme Sorunu
- 91 (D) Anadil, Konuşma Dili ve Eğitim Dili
- 103 (E) Evren ve Kürtçe Yasağı
- 108 Türkiye ile Avrupa Birliği Makasında "Azınlıklar" Sorunu
- 133 Etnik Ayrışma Ulusal Bütünleşme
- 163 Milliyetçi Ayrışma mı? Uluslaşma ve Demokratikleşme mi?
- 170 "Stratejik İşbirliği" ve "Kürt Devleti"
- 176 Suça Ortak Aranırken
- 179 *Şemdinli Röportajı* Kitap Olarak Baskısına Önsöz
- 183 Kürtleri Kimlikleriyle Tanımak
- 191 Demokratikleşme Açısından Güneydoğu
- 223 Türkiye'nin Yeri-Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas
- 223 (A) Sivas Odağında Cumhuriyeti Anadolu'dan Sökmek
- 225 (B) Petropolitik Savaşın Odağı Olarak Sivas
- 232 (C) Sevr Andlaşmasından yeni Sevr Arayışlarına
- 238 (D) Sonuçlar
- 247 Üç Sivas Yargılaması ve AIHM Kararı
- 270 Körfez ABD'nin Küreselleşme Savaşı
- 282 "Çekiç Güç" Odağında Uğur Mumcu Miladı
- 306 Lozan'ın Revizyonu Ecevit'in Sırtında
- 314 Fırsat, Açılım, Kapan
- 354 "Balyoza" Füze, Füzeye "Kalkan": Türkiye
- 395 Millet Milliyet Cehalet
- 400 Dünyada Savaş Yurtta Savaş
- 403 Toz Oldu!

BARIŞ

Işık Kansu:

- Herkes barıştan sözediyor. Ama bir türlü barışla barışamıyoruz. Neden?

Muzaffer İlhan Erdost / TİHAK Başkanı:

- Cemal Süreya, "Önce öp, sonra doğur beni!" diyor ya, onun gibi bir şey işte. Çünkü "barış" uğruna, daha çok insan, daha acımasız bir biçimde yok ediliyor.

İlk ve ilkel toplulukların pişmiş topraktan, yontma taştan, oyma ağaçtan yarattıkları putlara insanların binlerce yıl kendilerini kurban etmeleri gibi, insanlığın birikmiş ve gaspedilmiş emeğinden ürettikleri/yarattıkları dolar da, yalnızca kendini yaratanları buyruğu altına almakla kalmıyor, onları, insanlığı kendisine kurban etmeye hazır robotlara dönüştürüyor.

Yer ve dil değiştiren çağdaş ve o denli acımasız bu savaşların arkasında, doların ve onun emperyalizme dönüşen büyük ailesi sermayenin yeryüzünün tek ve mutlak tanrısı olma tutkusu yatıyor.

Bu savaş tanrısına insanlık boyun eğdiği/önünde diz çöktüğü zaman yeryüzü büyük bir ahır, insanlık sığır sürüsü olacak. Barış diye bir şey kalmayacak çünkü. Ya da bu kağıttan "tanrı" tarihin logarında yıkandığı zaman bitecek savaş.

O güne değin, barış, bizimle tanışmayacak ki barışsın.

Işık Kansu, Ankara Kulisi

Cumhuriyet, 1 Eylül 2007

KANAYAN KARDEŞLİK

Işık Kansu:

TiHAK Başkanı Muzaffer İlhan Erdost'a

"Kardeşliğimiz kanıyor mu?" diye sorduk.

"Kardeşliğimiz kanamıyor. Kardeş kardeşe kan alıyor, kan veriyoruz. Can alıp can vermek gibi bir şey."

"Dün yeniden gördüm, dedi, Anneyi. Türkiye-Suriye-Irak sınırının kıyıcığına sıkışmış, sıkıştırılmış Cizre'deydi. Demişler ki, Emine düşmüş... Koşmuş, bakmış, bayıldı sanmış. 'Bana son kez bakıp, 'Ay annel!' dedi ve gözlerini bir daha açmadı. *Sabaha kadar onu koynumda yatırdım. Ölü bedeniyle uyudum.*'

Vurmuşlar. Düşmüş. Ölmüş. Elleri parçalanmış. "Oğlumun ellerini topladım!" diyor bir başka Anne.

Bu acı senin, benim, bizim değil. Çiğnenen insanlığın acısı.

"Neyin kısı kacında, neyin kapanındayız?" diye devam etti, Erdost:

"Çocuklar ve anneler, ince duyguları nakışlarında, renkleri kına ellerinde, bir bomba evin ortasında, bir kurşun kızının göğsünde.

o

Bu kurşun, yeni değil. Otuz yıl önce bir ağustos gecesi, kameraların eşliğinde, Şemdinli'de, Seyyar Jandarma Taburunu ateş altına alan makineliilerden yağın kurşun, bu kurşun. "Sömürgeciliği yıkarak, bağımsız demokratik ve birleşik bir Kürdistan kurmak amacıyla" atılmış ilk kurşun bu. İlk adım gibi...

PKK, aynı yıl Türkiye genelinde 47 eylem gerçekleştirecek. Etli, kanlı, canlı – çocuklar hariç değil. Yıl yıl artarak sürdü bu. 1985'te 127 eylem, 1989'da 602 eylem, 1990'da 1.111 eylem. 1991 Körfez savaşı.

Öcalan, 1992 yılını ayaklanma yılı ilan edecek. Amacını da açıklamış: (1) kurtarılmış bölgeler, (2) ulusal meclis, (3) savaş hükümeti kurmakla sınırlı amaç, aynı yıl petropolitiğe endeksli, Çekiç Gücün sağladığı modern silahların desteğinde, "Kürdistan'ın bağımsızlığı" ve Türkiye Cumhuriyetinin yıkılmasını amaçlayan yaygın ve yoğun bir iç savaşa dönüşecektir."

o

Ve Erdost'un deyişiyle o savaşın sonucu:

Ellibine yaklaşan soluksuz bedeninin ya da mezar taşlarının üstünde, kendilerinin diliyle söylersek, 'Türkiye Cumhuriyeti yıkılacak, Kürdistan halkı bağımsızlaşacak', 'Anadolu halkları da demokrasiye ve özgürlüğe kavuşacak' yazılacak, Kemalizmle özdeşleştirilen egemen Türklük bu coğrafyadan sökülüp, sürülüp, atılacaktı. Sivas'ta (4 Eylül 1919) soluk borusu tıkanan halklar, yani Ermeni, Arap, Türkmen (Alevi-Türk), Laz, Çerkez ve Gürcü özgürleşecek, "soluk almaya" başlayacaktı.

o

Kürtlerin değil, tırmak içinde "Kürtler" in sorunu, ortaklaşa sahip oldukları anayurdumuzu bölmek, parçalamak, yıkmak, yakmak, uluslararası sermayeye peşkeş çekmek değil, demokratikleşerek, özgürleşerek bütünleşmek sorunudur. Toprağı, ekmeği, türküyü, birlikte, kardeşçe paylaşabilmek sorunudur.

Türkiye'nin sorunu ise, Kürt sorunu değil, uluslaşma, ulus olma sorunudur.

Onun içindir ki, tek vatan, tek bayrak, tek ulus / demek yetmez.

Ve özellikle farklı etnik kökenden gelenleri dışlamak anlamında, faşist bir eylem olarak söylemek yetmez.

Buraya ne virgöl koyun, ne soru imi, ne ünlem.

Tek vatan, tek bayrak, tek ulus / arkasında tek din, tek mezhep, tek tarikat, tek halife gizleniyorsa, tek adam da yetmez.

Çünkü biz, ne hepimiz Türküz, ne hepimiz Kürt, ne hepimiz Ermeni, Laz, Çerkez, Gürcü! Ama hepimiz insanız. İnsanın kurdu insan değil, insanın dünyası insanız çünkü.”

Işık Kansu, Ankara Kulisi

Cumhuriyet, 21 Eylül, 2015

İKİ BAYRAK HANGİ BAYRAK (BİRİKİ SÖZ)

7 Kasım 2009'u izleyen günlerde, bir kısmı Pentagon'un dayattığı "özgür Kürdistan" haritaları, beni, Sevr Andlaşmasını ve Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe konan Üçlü Anlaşmayı yeniden yazmaya yöneltti. Bu arada Mondros Mütarekesini, Mustafa Kemal'in kaygılarını derinleştirerek ele almanın yararlı olacağını düşündüm. Kapsamlı söyleşiler için bugün de canalcı konulardı.

Niçin Mondros Mütarekesine takıldım diye kendime sorsaydım, duraksamaz, 10 gün sürecek Yıldırım Orduları Komutanlığını yapan Mustafa Kemal'in, kaygılarını yaşadım da onun için derdim.

Mondros Mütarekesi (Ateskes Sözleşmesi) içinde, yalnızca İmparatorluğu çözüp dağıtmayı değil, eski Ermeni yerleşim yeri "Kilikya" üzerine kurgulanan senaryoları, ve altı Ermeni ili (Vilayat-ı Sitte) üzerine düzenlenen oyunları, yani Sevr'in özünü bu "Mütareke"de görmeye başladığım için.

Kürtler, Sevr'i çok seviyorlar, ilk kez uluslararası andlaşma ve sözleşmelerde Kürt adı geçtiği için. Geçenlerde Munzur'da düzenlenen etkinlikte konuşan Diyarbakır Belediye Başkanı, Tayyip Erdoğan'ın örtülü "Açılım"ını, açiverdi, doğal ki Erdoğan'ın ıkınıp sıkınıp açamadığı, her ne kadar Kılıçdaroğlu ile görüştükten sonra "ok yaydan çıktı" gibi, kendi amacına özgü bir açılım sergilese de! Açılımın ucunu da Baydemir açiverdi. Erdoğan'ı rahatlatmış olmalı. Çünkü, bayrak üstüne bayrak dikeyorlar. Munzur'a dikmekle yetinmiyorlar, Karadeniz'e de, iki ayrı bayrak öneriyor. Munzur'da iki bayrağın ikincisi Kürt bayrağı olacak da, Karadeniz'de ikinci bayrak kimin bayrağı olacak! Bu, yutuluyor. Yutulamayacak bir şey de Munzur'daki Kürt bayrağının yanındaki öteki bayrak! Olabilir mi? Sevr'e bir bakıverseydi, buraların Kürdistan değil Ermenistan olduğunu görürdü. Diyarbakır hariç değil. Amerika Büyükelçileri, konsololar, dereceli katipler boş bırakmıyorlar Baydemir'i. Kapalı kapılar ardında içiyorlar kahvelerini. Bir şeyler mi satıyorlar, bir şeyler mi alıyorlar, bilinmiyor. Ama iki gözüm, Munzur'a iki bayrak dikilirse, bu iki bayrağın biri Kürdistan bayrağı mı olacak, Ermenistan bayrağı mı? Bu önemli çünkü, Munzur "Vilayat-ı Sitte" içinde, yani Altı Ermeni ili içinde, Sevr'e hazırlanırken "Büyük Ermenistan"ın kıyıcığında değil, göbeğinde. Garo Sasuni'nin ağlaması gibi, Kürtlerle Ermeniler anlaşamadı, talih Mustafa Kemal'den yana güldü yakarışında gizlenen ve Kürtlerle Ermenileri Türkiye üzerinde birleşmeye çağıran o sese kulak verip, Ermenistan ve Kürdistan bayrakları mı "dalgalanacak" Munzur'da! Peki ama Doğu ya da Orta Karadenizde, hangi iki bayrak gönderde yanyana duracak. Burada Kürtler olmadığına göre, kimin adına, ve ne karşılığında böyle konuştuğunu sormayacak mıyız! Acaba Diyarbakır Kürt mü, Ermeni mi? Malatya gibi. Binbaşı Noel, Mustafa Kemal Sivas Kongresini toplarken, Diyarbakır'a, oradan Malatya'ya niçin gitmişti? Tapu kayıtlarını araştırmak için. Kürtler mi çoğunlukta idi, Ermeniler mi? Büyük Ermenistan ile Kilikya, Kürtler'e Dicle'nin doğusunu gösteriyordu. Onun doğusu da Nesturilerin eski yerleşim yeri idi. Nesturilerin temel Kilisesi Şemdinli'de Derareş'te. Akdamar'da çalınan çan, Derareş'te niye çalınmasın! Ama çan, ikinci bayrak

olacaksa, Kürtlerin yeri ne olacak? Muhammed Sıddık, Nehri'ye gelen Ermeni temsilcilere Başkale'den yukarısı sizin, aşağısı bizim demişti. Öyle mi olacak!

Buraya da aktardığım yazılarımdan biri Huntington'un sözleriyle bitiyordu. Türkiye'ye gelip, laiklik olmadan da islam demokrasisi olur demişti. Türkiye Ortadoğu'da islamın birliğini sağlayarak, hem islam dünyasında ve hem de uluslararasıda, uygarlıklar çatışmasının önüne geçebilir diye Çankaya'nın tepesine molla sarığı sarmaya kalkışmıştı. Kendi gitti de sarığı kaldı!

11 Eylül'den önce, diyordu, ABD'yi imleyerek, etnik, dinsel, mezhepsel ve benzeri bayraklar ulusal bayrağın üstüne çıkmıştı, 11 Eylül, -ki CIA ve Pentagon planıdır 11 Eylül- tehlike çanını çaldığı zaman, gönderin tepesindeydi ulusal bayrak. Yani etnik, dinsel, mezhepsel ıvır zıvır ayrışmalar, yerini, bir günde ulusal birliğe bırakmıştı. Artık Afganistan'a ve Irak'a saldırabilirdi Amerika. Doğal ki pankürdizm adına Irak'ı, Suriye'yi, İran'ı ve Türkiye'yi bölebilir, hepsinin ümüğüne (Kürtler hariç değil) çökebilirdi Sam Amca.

Ne var ki Türkiye Amerika değil. Ulusallık ABD'yi ne ölçüde birleştirdiyse, Türkiye'yi bölmenin aleti oldu. Kürt sorunu, ABD'nin ve ABD dolayısıyla NATO'nun kundağında büyüdü ve büyütüldü. Yıllarca önce, ABD, PKK'yı kendi çıkarları doğrultusunda kullanabildiği kadar kullanacak, kendisiyle çelişkiye, çatışmaya girdiği zaman, Oramar'ın tepesinden Zap'ın azgın sularına atmakta duraksamayacak diye yazmıştım.

İşte sorun burada...

Malı, ABD, PKK üzerinden götürdüğü zaman, Kürtler ortaklaşa sahibi oldukları kocaman bir dünya yitirecekler. Türkiye'yi.

Sevr'i yazarken vurgulamıştım: ABD ve Batı, bağımsız bir Kürdistan kurulmasını istememiş, ulus-devlet olarak Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasını Kürtleri kullanarak önlemeye çalışmıştı, diye. Bugün sorun aynı. Kürtler, kendilerini kurtarmak uğruna, nazik bedenlerini Sam Amcanın pençeleri altında buldukları zaman, kurtarıcılarını imdada çağırarak, ama kendilerini kurtarmaya gelecek kimseyi bulamayacaklar! Çünkü onlar

Pentagon faşizminin kanlı pençeleri altında “ulus” kimliğinden soyunmuş ve “etnik” bir topluluk kalmış olacaklar. Kürtler gibi. O zaman Kürtlerin vay haline!...

İkide bir sizin kardeşliğiniz size kalsın, bizi böyle ezdiniz, böyle kırdınız diye muzıkçı çocukların ağzını bırakın. Sanki biz ezilmedik, çiğnenmedik, kırılmadık! İlhan'ı döverek öldürenlerin biri Dersim'li... Dövdüren kim, öldürten kim, hiç düşünüyor musunuz? Kürtçeyi anadil olarak yasaklayan kim? Evren mi? Yoksa CIA mı? Hiç düşündünüz mü?

Faşizmi, ABD kökenli, Batı Avrupa destekli faşizmi, Türkler Kürtlerden daha ağır biçimde yaşamadı mı? 12 Eylül öncesinin cinayetlerine bakılsın... Kaçı Kürt, Kürt olduğu için öldürülen kim! İlerici, devrimci, demokrat diye öldürülmediler mi?

7 Ekim 2010, Ankara

Türkiye'ye Kefen Biçenler, s. 7-10

“İttifak” ve “stratejik işbirliği” şemsiyesi altında, ulusal iradenin, kişisel “temas”lar ve “vaad”ler ile, ABD’nin saldırgan ve yayılmacı politikasına kilitlendiğini, ABD askerinin Türkiye’de konuşlanmasına ilişkin “Tezkere”, bir kez daha bize duyursatmış bulunuyor.

Gelecek kuşaklara, Türkiye’nin genişletilmiş yeni haritasını çizeceklerini “gururla” muştulayanlar, ABD başkanının “tehdit”lerinden olsun, yeni haritanın, Türkiye’nin büyümüş değil, bölünmüş bir haritası olacağının da ayırdına varmıyorlar.

ABD yönetiminin, Ermeni “soykırım” istemlerini anımsatmaları, kendi denetimlerinde kurulacak bir kürd devletinin Türkiye’den toprak isteyeceğini söylemeleri, Ermeniler gibi Rumların da ABD ile Türkiye’nin arasının açılmasını beklediklerinin dile getirilmesi, aslında, ABD stratejistlerinin ve CIA analistlerinin on yıldır yineledikleri ve ABD’nin geleceğe yönelik amacının aba altından gösterilmesinden başka bir şey değildir.

Irak'ın bölünmesiyle başlatılacak yeni haritanın, Türkiye'nin dörtbir yanından bölüneceği bir haritaya başlangıç oluşturacağını, siyasal erk, görmezlikten ya da bilmezlikten gelmektedir.

Bu nedenle de, Tezkere'nin Bakanlar Kurulunda imzalanması, bize, Sevr Andlaşmasının imzalanması için padişahı şahanelerinin riyasetinde sarayda yapılan toplantıyı anımsattı. Siyasal erk, ABD askerinin Türkiye'de konuşlanmasını öngören tezkere ile, Türkiye'nin bütünlüğünü parçalamaya ayarlanmış bir "takvimli" bombayı Türkiye'nin kalbine, "abdest"li elleriyle koyduğunun bilincine varmaktan uzak bulunuyor.

Unutulmasın ki, Çekiç Güç de altı ay süreyle kuruldu. Ama oniki yıldır etkinliğini arttırarak sürdürdü ve sürdürüyor. Çekiç Güç'ün, Kuzey Irak'ta bir kürt devleti kurulması misyonuna karşı çıkanların ise, füzelerle, bombalı saldırılarla, uçak kazalarıyla, provokasyonlarla "bertaraf" edildiği kamuoyundan gizlendi ve gizleniyor. Bugün, "bertaraf" edilmek kaygısıyla, ABD'nin dayatmalarına boyun eğenler, kendilerinin 'bertaraf' edilmemesi için, Türkiye'nin "bertaraf" edilmesine imza koyduklarının bilincinde olmalıdırlar.

26 Şubat 2003

Cumhuriyet, 1 Mart 2003

Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları s. 64-65

DEĞİŞEN NE?

TİHAK Başkanı Muzaffer İlhan Erdost'a yönelttiğimiz soru “AKP'nin taslağı, anayasayı mı değiştiriyor, yoksa Cumhuriyeti mi?” idi. Erdost, “bence ikisi de değil” dedi:

“Ne anayasa değiştiriliyor, ne de Cumhuriyet. Anayasa da, Cumhuriyet de değiştirilmiyor, ‘kaldırılıyor’, yani Anayasa ‘anayasa’ adı altında, Cumhuriyet ‘cumhuriyet’ adı altında, yok ediliyor’.

Kurtuluş Savaşının çetin günlerinde, annemin sözleriyle, ‘Şeraatçılar’ın, ‘Kongracılar’ karşısında yenilgisinin bir bakıma rövanşı alınıyor.

Irak'ta müslüman halkın müslüman oldukları için kitlesel olarak imha edildiği günlerde, o zaman Dışişleri Bakanı olana Gül ile Ortadoğu üzerine 2 sayalılık 9 maddeden oluşan gizli bir anlaşma yapmış bulunan ABD Dışişleri Bakanı Powell'ın, Müslüman Türkiye'de ve Malezya'da olduğu gibi, Irak'ta da şeriata ve Kuran'a dayalı bir anayasa çıkarılacağını söylediği günleri anımsayalım. ‘Laik’ olan Irak'ın, nasıl ki, şimdi, şeriata dayalı bir anayasaları varsa, Türkiye'de de, şeriata dayalı bir anayasanın ve Saidi Nursi'nin buyurduğu gibi resim ve şekil olan Cumhuriyetin değil, dindar manada bir cumhuriyetin gerçekleştirilmesine çalışıldığı bir süreci yaşıyoruz.

Nasıl ki, ABD namlularının gölgesinde gerçekleştirilen Irak'ta şeriata dayalı bir anayasa, son seçimde görüldüğü gibi işe yaramadıysa, Türkiye'de de, bu girişim, olsa olsa AKP'nin *Salto Mortale*'si olmaktan başka bir işe yaramayacaktır.”

Durum budur, bilginize...

Işık Kansu, Ankara Kulisi
Cumhuriyet, 12 Nisan 2010

DÜN
SYKES PİCOT
MONDROS
SEVR

BUGÜN
TEZKERE
VE
AÇILIM

1. Osmanlı İmparatorluğunun Paylaşılma Modelleri

Genelkurmay Başkanlığı yayını *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı* kitabında, Birinci Dünya Savaşı içersinde, 1915-1917 yıllarında, İngiltere, Rusya, Fransa ve İtalya arasında gerçekleştirilen ve Osmanlı İmparatorluğunu paylaşan ve paylaştıran gizli anlaşmalar şöyle sıralanır:

(1) 4 Mart – 10 Nisan 1915'te, İngiliz-Fransız-Rus anlaşmasıyla, İstanbul ve Boğazlar Rusya'ya bırakılıyordu.

(2) İngiltere, Fransa ve İtalya arasında 26 Nisan 1915'te yapılan Londra Anlaşmasıyla, "Antalya ve buna bitişik Güney-Anadolu'da ve Akdeniz kıyılarında İtalya'ya adilane bir pay verilmesi" kararlaştırılmıştı.

(3) 3 Ocak 1916'da "Sykes-Picot" anlaşmasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Irak, Suriye ve öteki Arap ülkeleri, Rusya, İngiltere ve Fransa arasında paylaşılıyordu.

(4) 26 Nisan 1916'da İngiliz-Rus-Fransız "Petersburg" anlaşmasıyla Sivas-Kayseri-Mersin çizgisinin doğusundaki bölge, Fransa ile Rusya'ya bırakılıyordu.

(5) 9-19 Mayıs 1916'da, 3 Ocak 1916'da yazışmayla başlatılan Sykes Picot Anlaşması tamamlanıyor.

(6) İtalya'da, St. Jeande Mavriene'de, 19-21 Nisan 1917'de, İtalya, Fransa ve İngiltere ile yapılan anlaşmaya göre, Batı Anadolu İtalya'ya bırakılıyor, Marmara'ya yaklaşan bir nüfuz bölgesi veriliyordu. (Bu son anlaşmayı, Ekim Devrimi nedeniyle Rusya imzalamayacaktı.)

Birinci Dünya Savaşında, İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli anlaşmalarla, Osmanlı İmparatorluğunu, dört devlet (İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya) paylaşmış, ortada her türlü yaşam niteliğinden yoksun, Kastamonu, Ankara, Eskişehir ve Bursa vilayetinin bir kısmından oluşacak bir Osmanlı devleti bırakılmak istenmişti.

2. Sykes-Picot Anlaşması

Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce, 8 Şubat 1914'te, Sadrazam Sait Halim, Rus elçisiyle Doğu Anadolu'nun yönetimiyle ilgili bir anlaşma imzalamıştı.

Büyük devletlerin baskısı altında, Sadrazamın imzaladığı anlaşmaya göre, Doğu Anadolu iki bölgeye ayrılıyor, birinci bölge: Erzurum, Trabzon, Sivas'tan, ikinci bölge: Van, Bitlis, Harput (Elazığ) ve Diyarbakır'dan oluşuyordu.

Bu bölgelere, Avrupalı iki müfettiş atanacaktı, yasalar, buyruklar, duyurular, her bölgede "yöresel dil" ile yayımlanacaktı.

Birinci Bölgeye genel müfettiş Hollandalı Westenrek; İkinci bölgeye, Norveçli Hoff atanmışlardı. Rusya, 2 Kasım 1914'te, Osmanlı devletine karşı savaş ilan edecek —bu, Birinci Dünya Savaşıdır—, savaş başlayınca müfettişler kendi ülkelerine dönecekti. (Esat Uras, *Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi*, s. 400.)

Birinci Dünya Savaşı sürecinde, savaşın seyri üzerine kurgulanan ve Osmanlı İmparatorluğunun paylaşımını esas alan anlaşmalardan ilki Sykes-Picot Anlaşması olmuştu.

Rus Dışişleri Bakanı B. Sazanof'un Petrograd'daki Fransız

Büyükelçisine yazdığı (3 Ocak 1916 günlü) mektupla başlatılan ve B. Sazanof, Sir Mark Sykes, B. Georges Picot'nun imzalarını taşıyan 23 Mayıs 1916 günlü anlaşmaya göre:

(1) Fransa ve İngiltere arasında bir Arap devleti ya da Arap Devletleri Federasyonu kurulması, ve Suriye, Kilikya ve Mezopotamya topraklarının paylaşılması,

(2) Rusya, Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis bölgelerini, Trabzon'un batısında Karadeniz kıyısında saptanacak bir noktaya kadar olan bölgeyi, kendisine bağlıyor,

(3) Van ve Bitlis'in güneyinde, Muş, Siirt, Dicle'nin akım yolu, Cizre, İmadiye ve Mergever bölgesi arasındaki bölümün Rusya'ya verilmesi karşılığında, Rusya, Aladağ, Kayseri, Akdağ, Yıldız Dağı, Zara, Eğin ve Harput arasında kalan toprakların Fransızlara bırakılmasını kabul edecekti.

Rusya, İngiltere ve Fransa arasında 26 Nisan 1916'da gerçekleştirilen "Petersburg" anlaşmasıyla da, Sivas-Kayseri Mersin çizgisinin doğusunda kalan bölge, Fransa ile Rusya'ya bırakılmıştı.

Suriye ve Irak'ı, Fransa ve İngiltere kendi aralarında haritada izleneceği gibi paylaşacaktı. Burada belirtmemiz gereken nokta, Musul ve Kerkük'ü içersine alan Kuzey Irak, Fransızlara bırakılmıştı.

Bu Üçlü Anlaşma, 1917 Ekim devrimiyle birlikte, Petrograd arşivleri Bolşeviklerin eline geçtikten sonra halka açıklanacak, Rusya açısından uygulanmayacak; tersine, Rusya, Doğu ve Güneydoğu'da işgal ettiği yerlerden, Birinci Dünya Savaşı önceki sınırlarına çekilecekti. Rusya'nın kendisine bağlayacağı, "Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis bölgeleri ile Trabzon'un batısında Karadeniz kıyısında saptanacak noktaya kadar" olan bölge, Mondros Ateşkes Sözleşmesinde, "koruma"ya alınacak, Sevr Andlaşması haritasında "Ermenistan" olarak belirlenecekti.

Sykes-Picot Anlaşmasında, Dicle'nin akış yolunun batısı ile Aladağ, Kayseri, Akdağ, Yıldız Dağı, Zara, Eğin ve Harput arasında kalan, Petersburg Anlaşmasında Mersin'i içersine alacak olan Kilikya'nın serüvenini Mondros Ateşkes Sözleşmesinde ve Sevr Andlaşmasında izlemeye devam edeceğiz.

3. Mondros Ateşkes Sözleşmesi

Mondros Ateşkes Sözleşmesi, 30 Ekim 1918 günü, Yunanistan'a bağlı Limni adasında, Mondros limanında, İngiliz Agememnon gemisinde imzalanmıştı.

İtilaf devletleri (İngiltere, Fransa ve İtalya) adına İngiliz Akdeniz Filosu Komutanı Amiral Calthorpe görüşmelere başkanlık ediyordu. Türk heyetinin önüne daha önce hazırlanmış 24 maddelik bir metin konmuştu.

Birinci maddesi, Çanakkale ve Karadeniz Boğazlarının açılması ve Karadenize geçiş sağlanmasıyla ilgiliydi. Çanakkale ve Karadeniz boğazları kaleleri müttefiklerce işgal edilecekti. "Türk ordusunun derhal terhis edilmesi" (m. 5); "Bütün telsiz telgraf ve kablo istasyonlarının Müttefiklerce denetim altına alınması" (m. 12); "Türk karasularında ya da Türkiye'nin işgalindeki sularda bulunan bütün savaş gemilerinin teslim edilmesi" (m. 6); "... bütün demiryolları üzerinde Müttefik Denetleme Görevlilerinin yerleştirilmesi" (m. 15). ateşkes sözleşmesinin bazı genel maddeleriydi.

İngiliz Amiral, görüşmelere başlarken sözleşmenin ilk dört maddesinin tek harfinin olsun değiştirilmeyeceğinin altını çizmişti.

Osmanlı heyeti, Babıali'ye, "Mütareke şartlarının gayet ağır ve durumun son derece elim" olduğunu yazacak, Babıali'den, görüşmelere devam edip etmeyeceklerini soracaktı.

İmza için, İngiliz Amiral'in verdiği süre tamamlanmış, ama Babıali'nin yanıtı heyete ulaşmamıştı. Yanıt, imza işlemi tamamlandıktan ve heyet İzmir'e döndükten sonra ulaşacaktı, "imzalanması" isteniyordu.

Genelkurmayın belirlemesine göre, "Osmanlı Devletinin Ekim 1918 sonlarındaki askeri durumu, Türk milletini kayatsız ve şartsız bir mütarekeyi, çaresiz kalarak, kabule zorlayacak kadar da ümitsiz" sayılamazdı. Babıali, Mondros Ateşkes Sözleşmesini kabul etmekle memleketin kayıtsız ve şartsız teslimini de kabul etmiş ve itilaf Devletlerinin esasen bilinen İmparatorluk hakkındaki emel ve tasarılarının bir an önce gerçekleşmesine yardım edilmişti.

Mondros Ateşkes Sözleşmesi, İmparatorluğun sonunu belirlemekle kalmıyor, ayrıca Anadolu'yu paylaşma ve paylaşırma gizli amacını da içinde taşıyordu.

Bizim de burada üzerinde durmak istediğimiz hususlar bunlardı.

Sözleşmenin 4. maddesinde, “gözetiminde bulunan ya da tutulmuş olan Ermenilerin tümünün İstanbul’da toplanarak hiç bir koşula bağlı olmaksızın Müttefiklere (İtilaf hükümetlerine) teslim edilmesi” koşulu yer almıştı.

Sözleşmenin 16. maddesi: “Hicaz, Asir, Yemen, Suriye ve Kilikya, Mezopotamya’da bulunan garnizonların en yakın itilaf kumandanına veya Arap mümessiline teslimi.” biçimindeydi. Osmanlı heyetinin itirazı üzerine, “Hicaz, Asir, Yemen, Suriye ve Irak’taki bütün garnizonların en yakın Müttefik komutanına teslim olmaları” biçimine dönüştürülmüş, yani Kilikya “teslim olma” koşulu dışına alınmış, yerine, “düzenin korunması için gerekenler dışında, bütün birliklerin Kilikya’dan çekilmeleri”, koşulu konmuştu.

Sorulması üzerine, İngiliz Amiral, “Kilikya’dan maksadın Adana bölgesi olduğunu” “Kilikya’nın teslimini” değil, Osmanlı askerlerinin buradan çekilmesini istediklerini söylemişti.

Sözleşmenin son maddesi, başlangıçta iki fıkradan oluşuyordu, “Sis, Haçin, Zeytin ve Ayıntab’ın işgal olunacağı” fıkrası çıkarılacak, 24. maddeye göre, “Altı Ermeni ilinde karışıklık çıkarsa, müttefikler bu illerin herhangi bir bölümünü ellerinde bulunduracaklar”dı.

Yedinci maddeye göre de, “Müttefikler kendi güvenliklerini tehdit edecek herhangi bir durum ortaya çıkarsa, herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkına” sahip olacaklardı.

Ateşkes Sözleşmesinin imzalandığı günün ertesinde, 31 Ekim 1918’de, Yıldırım Orduları Grubu Komutasını alan Mustafa Kemal Paşa, “bütün birliklerin Kilikya’dan çekilmesi” (madde: 16) koşuluyla bağlantılı olarak, İngiliz ve Fransızların İskenderun’u ve Kilikya’yı işgale hazırlandığını, “bu tarihi ismi ve bunun hududunu resmen kabul eden hükümetimizin, bu muntıkayı gösteren İngilizce atlasta: Kilikya muntikasının doğusunda Suriye şimal hududunun Maraş şimalinden geçtiğini”,

“Adana ismi yerine Kilikya ism-i tarihisini kullanan İngiltere, Suriye hududunu da Kilikya şimal hududunun şarkına uzattığı”nın kabul edilmesi gerektiğini yazmıştı.

Uygulama da ilginçti.

Ateşkes Sözleşmesinin ertesi günü, İngiliz ve Fransızların İskenderun’u ve Kilikya’yı doğrudan işgale hazırladığını ileten Yıldırım orduları komutanı Mustafa Kemal Paşaya, Genelkurmay Başkanlığı (3 Kasım 1918 günlü) şifreli telgrafında, “... şehrin işgaline dair mütarekede bir kayıt ve şart olmadığından engel olunması gerekir. Şayet ısrar ve cebirle girmeye kıyam ederlerse, üzerinize ateş etseler dahi tarafımızdan katiiyen ateş edilmeyecek şehre girmelerine izin verilecek” yanıtı buyurulmuştu.

İngiliz Hükümeti, “Müttefiklerin, kendi güvenliklerini tehdit edecek herhangi bir durum ortaya çıkarsa, herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkı tanınması” (Madde: 7); “Toros tünel sistemlerinin Müttefiklerce işgali” (madde: 10); ve “Suriye’de tüm garnizonların en yakın Müttefik komutanına teslim olmaları ve tüm Birliklerin Kilikya’dan çekilmesi” (madde: 16) maddelerine dayanarak İskenderun’un teslim edilmesini, yoksa kentin zorla işgal edileceği bildirilmiş, Sadrazam, “Şehri teslim teklifine hak ve salahiyetleri yoksa da, İskenderun şehri için mütareke feshedileceğinden bahisle müracaat vukuunda şehrin tahliye ve teslim olunması” emrini vermişti.

9 Kasım 1918’de, tek kurşun atılmadan 15 kişilik bir İngiliz kıtası tarafından İskenderun işgal edilecek, aynı gün, Mustafa Kemal, “yaradılışım müsait olmadığından kumandayı hemen teslim etmek” istediğini iletecek, 10 Kasım 1918 günü akşamı Adana’dan trenle İstanbul’a hareket edecekti.

İngilizler, hiçbir haklı neden belirtmeden 1 Ocak 1919’da Antep’i (Aynteb’i), 3 Ocak 1919’da Cerablus’u, 14 Ocak 1919’da Arappınarı’nı ve Siftek demiryolunu ellerine geçirecek, 22 Şubat 1919’da Maraş’ı, 24 Mart 1919’da Urfa’yı işgal edeceklerdi.

15 Eylül 1919 günlü İngiliz-Fransız anlaşmasıyla, Fransızlar, Sykes-Picot Anlaşmasıyla Fransızlara bırakılan Musul üzerindeki haklarını İngilizlere devredecek, İngilizler de, Fransa’nın Musul üzerindeki haklarından vazgeçmesi karşılığında, Urfa, Antep ve Maraş sancaklarını, Fransızlara bırakacaklardı.

Irak cephesinde durum farklı değildi. Ateşkes Sözleşmesi imza edildiği zaman Musul, Türklerin elindeydi. İngiliz general, Mezopotamya'nın (Osmanlı metne göre Irak'ın) kuzey sınırının Siirt-Batman-Piran-Gerger dahil Fırat ve Dicle'nin akım yolları arasında kalan bölge olduğunu, 1917 yılında yayınlanmış bir Alman Askeri haritasına gönderme yaparak savlıyor, ve bu alanda bulunan bütün garnizonların teslim olmasını dayatıyordu.

Genelkurmay Başkanlığı (Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi), "Ateşkes Sözleşmesi gereğince, İngiliz Irak Ordusu Kumandanlığının ne Musul'u işgale ve ne de Irak'ı istedikleri gibi tefsire yetkisi olmadığını" belirtmekle birlikte, "üzerimize ateş etseler dahi tarafımızdan katiyen ateş edilmeyecek, şehre girmelerine müsaade edilecek" diyor, 6'ıncı ordu, 15 Kasım 1918'e kadar, Musul'u bırakıyor ve Diyarbakır sınırına çekiliyordu.

"Mütarekename mucibince İngiliz Irak Ordusu Kumandanlığı'nın, ne Musul'u işgale ve ne de Irak'ı istediği gibi tefsire selahiyetli olmadığı..."

"İskenderun'un İngilizler tarafından işgaline dair mütarekename metninde bir kayıt bulunmadığı..."

"Adana vilayetinden "birliklerimizin çekilmesi, silah ve cep hane tesliminin mütarekenameye aykırı olduğu..." (13 Kasım 1918)

"... Şehrin (İskenderun'un) işgaline dair mütarekede bir kayıt ve şart olmadığından mümanaat edilmesi (engel olunması) lazımdır." denmekle birlikte, "Şayet ısrar ve cebirle girmeye kıyam ederlerse, üzerimize ateş etseler dahi tarafımızdan katiyen ateş edilmeyerek şehre girmelerine müsaade edilmesini..." yineliyor ve Osmanlı Harbiye Nezareti, İngilizlerin, Ateşkes Sözleşmesine aykırı hareket ettiğini bildirmekle birlikte "İngilizlerin hareketleri, ne olursa olsun, katiyen silahla muka bele edilmemesi vatan menfaati icabındandır" talimatını veriyordu.

Genelkurmayın değerlendirmesi şöyleydi:

“Osmanlı heyeti, ateşkes sözleşmesini imzalarken, Boğazlar hariç, Osmanlı ülkelerinden hiç birisinin işgal edilmeyeceğine ve sözleşme tarihindeki ileri hattın “mütareke hattı” olarak kabul edileceğine inanıyordu.” Mütarekenameyi, iki ordu arasında çatışmaya (muhasamata) son veren bir mukavele sayıyordu. Ateşkes Sözleşmesinin son maddesi de, “Müttefiklerle Türkiye arasında düşmanca eylemlerin 31 Ekim 1918 Perşembe günü, yerel saatle öğleden sonra kesilecektir” kesin vargısına karşın, tam da düşmanca davranışlarla silahsızlandırılan, silahları alınan bir ülkeyi istedikleri gibi denetim altına almakta, istedikleri yeri işgal etmekte, istedikleri yerde kendi yönetimlerini kurmakta duraksamamışlardı. İstanbul, İzmir, Musul, İskenderun, Adana, Ayıntap, Maraş, Urfa hile ve entrikayla, olmazsa silahla işgal edilmişti.

“Açılım”a giden yolun başlangıcı olarak Mondros Sözleşmesine bakıldığında iki şeyi saptamak olanaklıydı. Güneyde kurulması tasarlanan Kilikya Ermeni özerk bölgesi, ve doğuda Büyük Ermenistan’ın kaidesinin tamamlanması.

Birincisi:

Mustafa Kemal Paşanın Mondros uygulamasını değerlendiren vurguladığı gibi, Kilikya tarihi bir addı, sınırları belirsiz bir bölge adıydı.

Sykes-Picot Anlaşmasıyla, Dicle’nin akım yolunun doğusunun Rusya’ya bırakılması koşuluyla, gene Dicle’nin akım yolunun batısı Fransızlara bırakılmıştı. Bunun batı sınırını, Sivas-Kayseri-Mersin eksenini oluşturmaktaydı. Daha önce birlikler kurmak amacıyla, bu bölgeden Ermenileri götürmüş olan Fransızlar, bölgeyi işgale, eğittikleri Ermenilerle birlikte gelecekler, Adana’dan başlayarak “Kilikya” olarak adlandırılan bölgeyi işgale başlayacaklardı.

Sykes-Picot Anlaşmasıyla Fransızlara mülkiyet üzere sunulan bu bölge, Mondros sözleşmesinin uygulanması sürecinde Fransızlar tarafından işgal edilecek, ama bu bölge, Sevr Andlaşmasında yer almayacak; Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe konan ve (İngiltere, Fransa, İtalyan başbakanları arasında, gizli olarak kararlaştırılan) Üçlü Anlaşmayla Fransızlara verilecek olan bölgeydi. Ne var ki, bu bölge, entrika ve hile ile,

Mondros Sözleşmesinin yürürlüğe konduğu gün işgal edilmeye başlanacak; Sevr Andlaşması imzalandığı zaman, Fransızlar, Ermenilerle birlikte, bölgede yeni bir yönetimi daha önce oluşturmuş olacaktı.

İkincisi:

Mondros Ateşkes Sözleşmesinin 24'üncü / son maddesine göre Erzurum, Van, Harput (Elazığ), Sivas, Bitlis ve Diyarbakır'dan oluşan "Altı Ermeni İli"nde ("Vilayat-ı Sitte"de) karışıklık çıkarsa, Müttefikler bu illerin herhangi bir bölümünü işgal etme hakkını ellerinde tutmuşlardı. Sözleşme taslağında bu, maddenin "a" fıkrasıydı. Taslak olarak masaya getirilen metinde ise, "Sis, Haçin, Zeytin ve Ayıntab'ın işgal olunacağı"na ilişkin ikinci bir fıkra, "b" fıkrası vardı. Hem ateşkes, hem işgal! Görüşmelerden sonra, "b" fıkrası sözleşme metninden çıkarılacak, ama, İngilizlerin "altı Ermeni ili"ni işgal amacı değişmeyecekti.

Ateşkes Sözleşmesi imza edildiği zaman 6. Ordu Musul'daydı ve Musul Türklerin elindeydi. Daha önce de belirtildiği gibi, İngilizlerin dayatmalarına karşın ordu terhis edilmemiş, silah ve erzakıyla, Diyarbakır sınırına çekilmişti. İngilizler, önce bazı Arap çapulcuları, karışıklık çıkarmak için bölgeye göndermişler; çapulcuların bozguna uğraması üzerine "çatışma ve karışıklık var" bahanesiyle İngiliz birlikleri bölgeye yönlendirilmişlerdi. 6. Ordu terhis edilmediği için, İngilizler, Diyarbakır'ı almak, "Altı Ermeni ili"ni işgal etmek olanağı bulamamışlardı.

Mustafa Kemal Paşanın anlatımıyla, Sevr Andlaşmasının ardından Türk ve müslümanlardan bölgeyi arındırmaya çalışan Ermeniler saldırganlaşacaklar, ama İngilizler, Güneyden Vilayet-ı Sitte'ye, yani "Altı Ermeni İli"ne girmeyi başaramayacaktı.

Üçüncüsü:

"Türk tutsakların Müttefik Devletler buyruğunda tutulması" (m. 22) dayatmasına karşılık, "gözetimdeki ya da tutuklu (mevkuf) Ermenilerin tümünün İstanbul'da toplanarak hiçbir koşula bağlı olmaksızın Müttefiklere teslim edilmesi" (m. 4) koşulu dayatılmıştı.

Şöyle özetlenebilirdi. İngilizler ve Fransızlar eski Ermeni yerleşim yeri olan, tarihsel adıyla Kilikya'da, özerk bir Ermenistan

kurmayı amaçlamışlar, İngilizler “Altı Ermeni İli” olarak andıkları Sevr Andlaşmasında Ermenistan olarak haritaya konan bölgeyi işgale niyetlenmişlerdi. Tutuklu Ermenilerden, Divanı Örfi Harp’te tanık ya da mağdur olarak yararlanmak, onları İstanbul’da toplayarak, Büyük Ermenistan’ın kuruluşunda, Kilikya Ermenistan’ın kurulmasında, ve özellikle Kafkas cephesinde oluşturdıkları birliklere katmak istemiş olabiliyorlardı.

Son olarak:

Bilmem dikkatinizi çekti mi?

Ateşkes Sözleşmesinin ardından başlayacak işgaller, Mersin-Kayseri-Sivas ekseniiyle ve Karadenize bağlanan bir çizginin Doğusu, Ermenilerin eski yurtları olarak onlara verilmek istenmiş, Fransız ve İngilizler de bölgenin işgali konusunda önemli ilerlemeler sağlamışlardı. Ama Sevr ile karşılaştırıldığında eksik olan bir şey vardı; Kürtler ve Kürdistan....

4. Sevr Andlaşması

Sevr’in birinci ayağı, Mayıs 1916’da, Rusya, Fransa ve İngiltere dışişleri bakanları arasında, yazışarak gerçekleştirilen Sykes-Picot Andlaşmasıdır.

Rusya, İmparatorluk toprakları olan Suriye, Kilikya ve Mezopotamya’nın İngiltere ve Fransa arasındaki paylaşılmasıyla ilgili anlaşmayı onamak için, (1) Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis’in kendisine bağlanmasını, (2) Muş, Siirt, Dicle’nin akım yolu doğusunda kalan Cizre ve İmadiye’yi içersine alan bölgenin Rusya’ya bırakılması karşılığında, Aladağ, Kayseri, Akdağ, Yıldız Dağı, Zara, Eğin ve Harput arasında kalan bölgenin mülkiyetinin Fransa’ya bırakılmasını kabul ediyordu.

Sevr’in ikinci ayağını, “Wilson İlkeleri” oluşturur. ABD Başkanı Wilson, 8 Ocak 1918’de, yani Ekim Devriminden sonra, ABD Kongresinde 14 nokta’dan oluşan, ABD’nin emperyalist çıkarlarını gözetten bir paket program sunmuştu. 12’nci noktasında, Osmanlı İmparatorluğunun Türk kısımlarının tam bağımsız olmasını, Türk yönetimi altında “öteki uluslar”ın otonom olarak gelişmesini öneriyordu. (Türklerin Avrupa’dan kovulması, Amerikan mandası altında Büyük Ermenistan kurulması,

Wilson'ın fısıldadığı görüşlerdi.)

Sevr'in üçüncü ayağı, 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes sözleşmesidir. İmparatorluğun talan edilmesinin sözleşmesi de denebilecek bu sözleşme, Sevr Andlaşmasında yer alacak Ermenistan ile, Kilikya'nın "Özerk Ermenistan" olarak tasarlandığının habercisi olması açısından, bir paylaşım sözleşmesi olarak da adlandırılabilir.

o

Sevr'in üç adamı'nın ilki, İngiltere Başbakanı Lloyd George (Dışişleri Bakanı Lord Curzon'la birlikte), Fransa Başbakanı Berthelot, İtalya Başbakanı Nitti'ydi. "Barış andlaşmalarının açık ve şeffaf olması, gizli andlaşmalar yapılmaması" koşulunu ileri süren, Wilson'ın 1. noktasına karşın, Sevr'in bu üç adamı, Sevr Andlaşması metnini kendi aralarında yazıp, Saraya dayatmışlar, aynı zamanda, üçü, gizlice, ayrı ayrı Anadolu, Kilikya, Suriye ve Irak'ı (Mezopotamya'yı), Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe girmesini kararlaştırdıkları Üçlü Anlaşma ile paylaşmışlardı.

Paylaşmakla kalmamışlar, Sevr'in üç bacanağına da paylaştırmışlardı. Birinci bacanak Yunanistan Başbakanı Veniselos'tu. Kendisine, Trakya, İzmir ve Manisa bağışlanmıştı. İkinci bacanak, Ermenistan temsilcisi Boğos Nubar Paşaydı. (Cumhurbaşkanı Oharianon ile birlikte), kendilerine, "Ermenistan" adı altında, Trabzon, Erzincan, Erzurum, Kars, Muş ve Van bağışlanacaktı. Üçüncü bacanağın apoleti biraz fazlaydı: "Barış Konferansı Kürt Heyeti Başkanı General Şerif Paşa". Şerif Paşaya "Fırat'ın doğusunda, ileride saptanacak Ermenistan'ın güney sınırının güneyinde, Suriye ve Irak sınırının kuzeyinde, Türkiye sınırının (güney-doğusunda), Kürtlerin sayıca üstün olduğu bölgelerin yerel özerkliği" bağışlanıyordu. Ayrıca, "bu plan, Asur ve Keldanileri, bu bölgelerin içindeki öteki etnik ve dinsel azınlıkların korunmasına ilişkin tam güvenceleri" kapsayacaktı.

Anadolu paylaşılır ve paylaştırılırken, Kürtler ile Ermenilerin aynı topraklar üzerinde hak iddia etmesi, Ermeniler ile Kürtler arasında kavgaya neden olmuştu. Bu arada Erzurum ve Sivas

Kongreleri yapılmış, yani ulusal derleniş Büyük Meclise doğru yol alıyordu. Tam da bu süreçte, Ermeni ve Kürt uluslarının temsilcileri olarak, Boğos Nubar ile Şerif Paşa, "Büyük Barış Konferansına", "Kürt-Ermeni Anlaşması"nı sunmuşlardı. Bu anlaşmada, Kürtlerin ve Ermenilerin "iki ulusun da aynı ari kavimden geldiklerini belirtmekten şeref duyduklarını", "hem Ermeniler ve hem de Kürtler" "insafsız Osmanlı idaresinden kurtulmak istediklerini" belirterek, Konferanstan, "Birleşik Bağımsız Ermenistan" ve "Bağımsız bir Kürdistan" yaratılmasını istiyorlar, aralarındaki anlaşmazlık konusu olan toprakların çözümünü Barış Konferansının kararına bırakıyorlardı. "Çünkü, verilecek kararın adaletli bir karar" olacağından emindiler.

Sevr'in üç babası için "adaletli" çözüm, Sykes-Picot Anlaşmasında yer alan çözümdü. Her ne kadar, Kürtlerin 13. yüzyıldan beri ana-ata yurtları olduğunu savladıkları Kars, Erzurum, Erzincan, Van, Ermenilere bırakılıyorsa da, Kürtlere, kurulacak Ermenistan'ın güneyinden Sivas'a kadar uzanacak ve Fıratın akış yolunu izleyecek kocaman bir "Kürdistan" sunulmuştu. Ne var ki, Dicle'nin akış çizgisinin batısında kalan Kürdistan, bu kez, Sevr'in üç babası tarafından, Sykes-Picot Anlaşmasına uygun olarak, Sevr ile aynı gün yürürlüğe girecek Üçlü Anlaşma ile Fransızlara verilecekti.

Üçlü Anlaşma ile Fransızlara verilen bölge, Mersin'den Sivas'a, Sivas'tan Muş'a, Muş'tan Dicle'ye uzanan büyük bölümü eski Ermeni yerleşim yeri olan Kilikya'ydı. Fransızlar, Mondros Sözleşmesinden sonra, bölgeden götürüp eğittikleri Ermenilerle Mersin ve Adana'yı işgal etmişlerdi. İngilizler, işgal ettikleri Urfa, Maraş, ve Antep'i, Sykes-Picot anlaşmasıyla Fransızlara verilmiş olan Musul'u İngilizlere bırakması karşılığında, Fransızlara satmış, Fransızlar bu illeri, Mondros sözleşmesinden sonra, Sevr Andlaşması yürürlüğe girmeden önce işgal etmişti. Ama bölge, Sevr'in üç babası tarafından "Kürdistan" olarak gösterilmiş, yani Kürtlere nanik yapılmıştı.

Üçlü Anlaşmayla Fransa'ya bırakılan bölge, "Özerk Ermenistan" olarak, Sevr'deki Ermenistan'a katılacaktı. Böylece, Mondros Sözleşmesinde, ilk işaretleri bulunan Akdenizden Karadenize uzanan hattın doğusunda kalan büyük Ermenistan

gerçekleşme yolundaydı, Kürtler, özgür yaşadıkları ana-ata topraklarından hemen hemen büyük ölçüde yoksun bırakılıyordu.

Kendisiyle görüşen yabancı gazete ve televizyon muhabirlerine söylediği gibi, Sevr'i, Öcalan, "Halkların kimlik hakları" olarak niteleyecek, "ikidebir Sevr'i karalamanın bu halkların kimliğine saygısızlık" olduğunu söyleyecekti.

o

Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından yeni-Sevr modellerinin ordan burdan piyasaya döküldüğü belleklerde dir. Merkezi New-York'ta bulunan "Anavatanları Kurtarma Dünya Komitesi", "Türk baskısına karşı savaş, anavatanı kurtar!" sloganı altında bir harita yayınlamış, bir toplantısını, bu komite, 1996'da Atina'da yapmıştı. Anavatanları kurtarma haritasına göre, Ege ve Trakya Yunanistan olarak, Fransızlara Üçlü Anlaşmayla bırakılan Kilikya, bu kez Suriye toprağı olarak, Dicle'nin doğusunda kalan Güneydoğu Anadolu Kürdistan, (Trabzon hariç) Doğu Anadolu Ermenistan, Kuzeydoğu Karadeniz bölgesi Yunan-Pontus toprağı olarak çizilmişti.

Biliyorsunuz, bazı "sözde" bilim adamı yazarlar Ulusal Kurtuluş Savaşımızı, Türk-Ermeni Savaşı, Türk-Yunan Savaşı, Türk-Kürt Savaşı olarak niteler. Onlara göre, Kemalistler, Ermenilerin, Kürtlerin, Rumların yurtlarını işgal etmek için savaşmışlar ve işgal etmişlerdir. Ulusal Kurtuluş Savaşı, ulusal savaş değil, işgal savaşıdır.

Bu bakışı, Öcalan, kendisiyle görüşen yabancı gazetecilere, "Türkler, haritadan üç halkı sildi, Ermeniler, Grekler, Kürtler!" diye ifade eder. Roma'da, kendisiyle görüşen bir başka gazeteciye de yineleyecektir: "Lozan Andlaşmasında dört halk haritadan silinmiştir. Grekler, Ermeniler, Asurlar ve şimdi Kürtleri silmek / temizlemek istiyorlar!" diye.

Lütfen, Sykes-Picot Anlaşması, Sevr Andlaşması ve Üçlü Anlaşma haritalarını önümüze koyalım ve bakalım, orada görmediğimiz, göremediğimiz bir şey görecek miyiz! Trakya dahil Anadolu'yu, Suriye'yi ve Irak'ı, önce Rusya, Fransa ve İngiltere kendi aralarında, sonra İngiltere, Fransa ve İtalya arasında ve

kendi aralarında paylaştıklarını göreceğiz. Sevr’de, bu paylaşım Yunanistan katılacak, İtalyanlara verilmiş olan İzmir ve Manisa Yunanistan’a verilecek. Rusya’nın kendisine ayırdığı Trabzon dahil Doğu Anadolu Ermenilere sunulacak. Sivas’a kadar uzattıkları Kürdistan’ı, Dicle boyunca kesip, Kürtlere Kürdistan’ın kuyruğunu bırakacaklar, Onun da bir kısmını Nesturi ve Keldanilere özerk bölge olarak ayırmak koşuluyla.

Haritaya bir kez bakınız. Trakya dahil Ege kıyıları Yunan ve İtalyan; Akdeniz kıyıları İtalyan ve Fransız, Doğu Akdeniz kıyısı Fransız. Gene o bir şeyi göremiyor musunuz? Ege Denizi ve Akdeniz, Doğu Akdenizin sahilleri, Fransa, İtalya ve Yunanistan arasında paylaşılmış. Bir başka şey, Akdeniz, Müslümanların egemenliğinden Hristiyanların kuşatması altına alınmış. Bu, bir haçlı paylaşımı, din savaşı, harita ise din haritası. Mersin’den Sivas’a, Trabzon’dan Erzincan’a inen çizgiyle buluşan zigzaglı bir hattın doğusu Hristiyan egemenliği altında.

Zavallı Kürtler, bugünkü haritaya göre (ve PKK’nın ikidebir kurtarmak için sınırda savaş açıp saldırdığı) Eruh ve Şemdinli’den (yani Şırnak ve Hakkari’den) oluşan “kocaman” bir Kürdistan’a kavuşmuş olmanın çarını çalıyorlar. Sevr’i halkların kimlik kartı, Lozan’ı faşizm olarak niteliyor ve Batının, Lozan’ı, Kürtler için revize etmesini istiyorlar. Sevr’in Kürtleri yurtsuz bıraktığının, Lozan’da Türkiye Cumhuriyeti’nin eşit, özgür ve bağımsız üyeleri olarak kocaman bir vatanın ortaklaşa sahibi olduklarının Kürtler bilincine varmıyor. Bilmem gördünüz mü, İmralı açıklamasını: Türk ordusu kendisine o kadar güvenmesin demiş, 40 milyon Kürt ayaklandığında... Aparda bekleyen Ermenilere ve Greklere afiyet olur. Ama olur mu?

Bugün, emperyalist amaçlarla ve küresel egemenlik hedefiyle sarmaş dolaş olmuş Beyaz Saray, Hristiyanlığın küresel egemenliği ile sermayenin küresel egemenliğini kaynaştırmış ABD, yedeğine aldığı Avrupa Birliği ülkeleriyle birlikte, Sevr’in ikinci versiyonunu, islamı kullanarak, sahneye koymuş bulunuyor.

Bu uğurda el kesenlere, kol kesenlere, dil kesenlere, elleri, kolları, dilleri tutulmasın diye Silivri’yi kalebent yapan dini bütün Müslümanlara da afiyet olsun. İçtikleri petrol-metrol, yedikleri dolar-molar olsun!

5. Tezkere'den "Açılım"a

Burada, bu salonda, üçüncü kez yineleyeceğim bir anekdotla konuya girmek istiyorum:

Çorum lisesinden beni tanıyan, Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirmiş sevimli bir bayan arkadaşım vardı. Ekmekçi'yle de sık görüşürdü. Bir gün bana, apartman komşusu, emekli tuğgeneral İlhan Atabaş'ın basılı bir konferans metnini getirdi.

Tarihleri tam çıkaramıyorum. Washington'da NATO Askeri Komutanlığı, Amerikalı bir generalden Fransız bir generale geçmiş, Fransız komutan da, her NATO ülkesini temsil eden subaya bir dosya vermişti. Türkiye'yi temsil eden subaya, Atıf Erçıkan'a da bir dosya vermiş, dosyanın incelenerek, sorulan soruların yanıtlarını istemişti.

Erçıkan kendisine verilen dosyayla odasına gelmiş, biraz sonra biri Amerikalı, biri İngiliz, iki iri-yarı albay Erçıkan'ın odasına girmiş, ve komutanın yanlışlıkla kendisine verdiği dosyayı istemişler! Dosya masanın üzerindedir. Erçıkan dosyayı çekmecesine koyarak, dosyanın kendisine verilmesinde bir yanlışlık olmadığı yanıtını verir. O zaman, iki albay, NATO'nun gizli servisinin adını bilip bilmediğini sormuşlar, daha sonra, Erçıkan da bilmediği, gizli servisin adını öğrenmiş. Bu servisin bilgilerini herhangi bir şekilde açıklayan birinin öldüreceğini söylemişler, "yalnız Genelkurmay Başkanına ileteceğini" söylemesi üzerine odayı terketmişler.

Dosyada şunlar yazılıdır:

NATO, Sovyetler Birliğinin merkezi otoritesini çökertmek ve Sovyetler Birliğini dağıtmak için çalışmaktadır. Sovyetler Birliği dağıldığı zaman 15-16 yeni devlet kurulacaktır. Bunların 5-6'sı Türk cumhuriyetleri olacak. Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti ile yeni kurulacak Türk Cumhuriyetleri birleşirse, Stalin Rusyası, Hitler Almanyası gibi demokratik ülkelerin başına bela olacak bir Türkiye bulacaklar.

Soru şöyledir: Türkiye'nin etkin ve önemli bir güç haline gelmesinin önlenmesi için önerileriniz nelerdir?

Bunu şunun için anlatıyorum:

Birincisi, uluslararası sermaye, bu sermayeye kumanda eden

Amerika, Türkiye'nin güçlenmesini istemiyordu, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, CIA analistleri, Türkiye'nin önüne, yeni modeller koymuşlardı, bizim bu süreçte karşımıza çıkan "azınlık" "ulusal azınlık", "federasyon", dinsel-etnik ya da bölgesel federasyon gibi modellerdi bunlar ve bu modellere Adriyatik'ten Çin Seddine büyük Türk konfederasyonu ekleniyordu.

İkincisi, bu tür olaylar olduğu zaman, olayların nerden kaynaklandığını ve amaçlarını bilenler vardı, ama bunlar hem biliyorlar, hem de isteseler bile seslerini çıkaramıyorlardı.

Peki ama NATO neydi?

NATO'nun görevi, NATO ile korunan sistemi korumak olarak özetlenebilir. NATO, NATO ülkelerini de, NATO ile korunan sistemi koruyarak korur. Dışardan gelecek saldırılara karşı, kendi sistemini koruyarak kendini korur.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, NATO sistemini neye ve kime karşı koruduğunu adlandırmamıştır. Bu "koruma", dün komünistlere, komünist olarak nitelendirilen ilerici, demokrat cumhuriyetçilere karşı bir korumaydı; bugün, NATO'yu bir bakıma temsil eden ABD'nin küresel egemenliğinin tarihsel hakkı olduğunu, bu egemenliği önlemeye kalkışanlara karşı bir korumaya dönüşmüştür. Brzezinski, ABD'nin küresel egemenliğine karşı çıkanların (tek kişiden, devletlere ve koalisyonlara değin) bertaraf edileceğini yazar. Beş yıl, yakın vadeli amaç; on yıl, orta vadeli amaç; yirmibeş yıl, uzun vadeli amaç olarak belirlenmiştir.

Arımsayınız, Tezkere sürecinde, ABD Büyükelçisi, CHP'li milletvekillerine verdiği yemekte, "25 yıl buradayız" demişti. Bu 25 yılın arkasında gizli duran ne vardı?

ABD'nin Irak'ı silahsızlandırma, Saddam'ı öldürme ve Irak'ı işgal etme planı çerçevesinde, Kuzey Irak cephesi için ilk nabız yoklaması ABD Başkan Yardımcısı Pick Cheney'in 19 Mart 2002'de Ankara'yı ziyareti sırasında gerçekleşmiş, ABD taleplerinin somutlaştırılmış son şekli 21 Aralık 2002 günü ABD Büyükelçisi tarafından Başbakan Abdullah Gül'ün kendisine sunulmuştur.

Büyükelçi Pearson'un Başkan Bush'un sözlü mesajı olarak

Başbakan Abdullah Gül'e iletği hususlar ve talepler şöyleydi:

ABD gerekirse Irak'ı zorla silahsızlandırmaya kararlıdır. Uluslararası camia bunu Saddam'a somut olarak göstermelidir. Bu amaçla askeri hareket planlanmasına başlanması, Irak üzerindeki baskının artırılması için gereklidir.

ABD, Türkiye'nin bu askeri hareketi desteklemesini ya da fiilen katılmasını istemektedir. Türkiye'den beklentiler şunlardır:

—ABD ve koalisyon güçlerine Türk topraklarını ve hava sahasını kullanmada tam bir yararlanma, konuşlanma ve üst uçuş hakkı tanınması.

—Türkiye üzerinden Irak'a geçecek 40.000'i aşkın bir kara gücünün kabulü, buna eşdeğer mevcutlu bir gücün Irak'taki birliklere lojistik destek sağlamak amacıyla geçici olarak konuşlandırılması.

—Türkiye'deki altı havaalanına askeri harekate katılacak takriben 275 uçağın konuşlandırılması.

—Silopi'de ileri hareket üssü, Mardin'de yakıt ve cephane depoları kurulması.

—Mersin, İskenderun ve Taşucu limanlarının ABD birliklerinin indirme limanı olarak kullanılması.

—Bu birliklerin Türkiye'de kalacağı bölgelerdeki inşaat çalışmaları için 3.500 personelin önceden Türkiye'ye gelmesi. Bu amaçla keşif faaliyetlerine başlanması.

—600 kişilik özel kuvvetler birliğinin sivil kıyafetlerle Kuzey Irak'a geçmesi ve İncirlik'ten U-2 istihbarat uçuşları yapılması.

—Kuzey Irak'taki muhalif gruplara CIA tarafından silah dağıtılması.

Türkiye'nin çekingen davranması, ekonomik ve askeri açıdan diplomatik tehditle yanıtlanacaktı.

ABD Hazine Müsteşarı John Taylor 28 Aralık 2002 günü yapılan toplantıda:

"Yardım paketinin içeriği Irak savaşının Türk ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi için büyük önem taşıyor. Fonları arttırabilmemiz ve paketi büyütebilmemiz ise bizimle tam bir işbirliği yapmanıza bağlıdır. ABD kara gücünü kabul etmenizin bu bağlamda dikkate alınacağını" söylüyor;

Büyükelçi Pearson, Washington'dan dönüşünde Başbakan Gül'e, "ABD kuvvetlerinin hareket sırasında güneyden ya da kuzeyden şu veya bu şekilde Kuzey Irak'a gireceğini" iletliyordu. (Deniz Bölükbaşı, 1 Mart Vakası — Irak Tezkeresi ve Sonrası, Doğan Kitap, İstanbul 2008, s. 27-30.)

Ocak 2003 sonunda, Türkiye'nin Irak hareketına desteği konusunda ABD ile Ocak 2003 sonunda görüş birliğine varılıyordu:

Türkiye'den Kuzey Irak'a geçecek ve Türkiye'de bulunacak ABD kuvvetleri:

—Üs, liman ve tesislerde inşaat ve altyapı çalışmaları için gelecek ABD istihkam personeli: 3 497

—Irak hareketına lojistik destek amacıyla Türk Topraklarında konuşlandırılacak ABD kuvvetleri: 37 742

—Kara kuvvetleri personeli: 15.817

—Hava kuvvetleri personeli: 17.425

—Deniz kuvvetleri personeli: 800

—Özel kuvvetler personeli: 3.710

—Kuzey Irak'a geçecek ABD muharip unsurları: 23.744

—İskenderun ve Mersin limanlarına indirildikten sonra, karayolu ve demiryolundan intikalle 12 ila 15 günde Kuzey Irak'a geçirilmesi öngörülen ABD kuvvetleri üç takviyeli tugay ve muharebe destek hizmet unsurlarından oluşacaktı.

—Hava hareketi çerçevesinde Türkiye'de konuşlanacak uçaklar ve Türk hava sahasının kullanılması:

—Muharip uçak ve helikopterler İncirlik, Diyarbakır, Batman ve Muş'ta konuşlanacaktı.

—Destek uçak ve helikopterleri ile diğer uçaklar Çorlu, Afyon, Sabiha Gökçen ve Oğuzeli'nde konuşlanacaktı.

—Muharip ve destek uçakları ile diğer uçak ve helikopterlerin toplam sayısı 320'ydi (255 uçak, 65 helikopter).

—Doğu Akdeniz'deki iki ABD uçak gemisinde konuşlu 160 uçak, Türk hava sahasını kullanarak hava hareketına katılacaktı.

—Doğu Akdenizdeki ABD savaş gemilerinden fırlatılacak Tomahawk füzeleri, Türk hava sahasını katederek Irak'taki hedeflere yönlendirilecekti. Harekatın sadece ilk gününde 145

füzenin atılması öngörölmüştü.

Ayrıca, üçüncü ölkelerden kalkacak ABD B-52 ağır bombardıman uçakları Türk hava sahası üzerinden hava taarruzuna katılacaklardı.

“Türkiye-ABD hükümetleri arasında Irak hareketına ilişkin karşılıklı destek ve işbirliği hakkında mutabakat muhtırası”yla ilgili görüşmeleri yürütmekle görevli Deniz Bölükbaşı, ABD Hazine Müsteşarı John Taylor’ın, “yardım paketinin içeriği”, “fonların arttırılabilmesi”, “paketi büyütebilme” ile Türkiye’nin Amerika karagücünü kabul etmesinin birbiriyle bağı ve bağlantılı olduğunu yinelıyor; Büykelçi Pearson Washington’dan dönüşünde, Başbakan Gül ile görüşmesinde, “ABD kuvvetlerinin güneyden ya da kuzeyden şu ya da bu şekilde Kuzey Irak’a gireceğini”, bu nedenle Türkiye ile birlikte hareket etmek istediklerini söylüyordu.

“Temel sorun: Türk askerinin Kuzey Irak’a girmesi” arabaşlığı altında, yazar, ABD’nin savaş planlarında harekate katılım açısından Türkiye’ye baştan beri yer olmadığını, Türkiye’nin Kuzey Irak’a girmesini önlemenin Washington’un öncelikli stratejik hedefi haline geldiğini yazıyor, bu nedenlerle Türk askerini bu bölgede istemediğinin altını çiziyordu.

“Devletlerin hayatlarında çok nadiren rastlanan bu çapta bir askeri hareket hakkındaki düzenlemelerin özü, esası, genel çerçevesi ve ele alınış şekli konusunda Türkiye ile ABD’nin görüşlerinin taban tabana zıt olduğunu” belirten Deniz Bölükbaşı, ABD’nin amaç ve beklentilerini şu ana başlıklar altında toplamıştı:

—Türkiye’de lojistik destek amacıyla konuşlandırılacak ve Türkiye üzerinden Irak’a girecek ABD askeri unsurlarının statüsü ile lojistik destek ve hareket faaliyetlerinin uygulama esaslarının çok genel bir çerçevede belirlenmesi, ABD’ye bu konularda, Türkiye’nin egemenlik haklarını ihlal edecek şekilde çok geniş bir hareket zemini ve alanı sağlaması.

—Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Kuzey Irak’tan uzakta tutulması ve rolünün savaş sırasında göç ederek Türkiye’ye gelecek mültecilere Türk toprakları içinde insani yardımla sınırlandırılması.

—Türk toprakları içinde yapılacak hava ve kara hareketına ilişkin tüm operasyonel sorumlulukların ABD kuvvetleri komutanına verilmesi; bu birliklerin konuşlandırılacağı üs ve tesislerin Türk komutanlarının yetkisinin altyapı, Türk personel ve Türk Silahlı Kuvvetleri teçhizatına ilişkin kaza yetkisiyle sınırlandırılması.

—Türk kara, hava ve deniz ulaşım yollarının ABD tarafından kısıtlanmasız ve serbestçe kullanılması.

—ABD kuvvetlerinin statüsünün NATO SOFA düzenlemeleri esas alınarak belirlenmesi suretiyle Türk yargısının dışında tutulması ve ABD askerlerine Türkiye’de işleyecekleri suçlarda yargı bağıışıklığı sağlanması.

—İki ülke arasında geçmişte imzalanan üsler anlaşmaları (SEİA) ile Türkiye’nin gümrük mevzuatı esas alınarak yapılan ikili düzenlemelerin kısıtlayıcı hükümlerinin Irak hareketi süresince askıya alınması.

Bunun anlamı şuydu:

—ABD’nin Türkiye’de bulunduracağı silah ve mühimmatın karşılıklı mutabakatla belirleneceğine, bu miktarlardaki artışların Türkiye’nin ön iznine tabi olduğuna ilişkin düzenlemelerin uygulanmaması isteniyordu.

—ABD, bunun yanı sıra, Türkiye’ye silah ve mühimmat ithalinin Türk makamlarının iznine bağlı olduğuna ilişkin hükümlerin de askıya alınmasını talep ediyordu.

—Amaçlanan, Irak savaşı için Türkiye’ye getirilecek silah, mühimmat ve savaş teçhizatı üzerinde Türk tarafının kontrol ve denetimini sıfırlamaktı.

—Türkiye’ye silah ve mühimmat ithalinin esaslarını belirleyen gümrük usulleri tebliğinin askıya alınması talebi de aynı amaca yönelikti: ABD, Irak hareketi için getirilecek askeri malzemenin belirlenen havaalanları, limanlar ve gümrük kapıları dışında Türkiye’ye sokulmasını ve bunun Genelkurmay Başkanlığı’nın izni ve kontrolü dışında yapılmasını istiyordu.

—Kuzey Irak’taki Kürt gruplara CIA tarafından ve Türkiye üzerinden silah ve savaş malzemesi sağlanması, bunun Türkiye’nin bilgisi, denetimi ve kontrolü dışında olması istenmişti.

Türkiye ise üç gerekçeyle Kuzey Irak'a asker göndermek istemişti:

—Harekat sırasında Türk sınırına yönelecek göçün Irak topraklarında tutulması.

—PKK'ya karşı ileri hatta güvenlik önlemleri alınarak terörist sızmalarının önüne geçilmesi.

—Türkmenleri hedef alacak saldırılara karşı caydırıcılık icra edilmesi.

o

Tezkere öncesi süreçte bu konuda şu gelişmeler yaşanmıştı:

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Grossman'a "Türk birliklerinin Kuzey Irak'a gireceği, bu konuda ABD'yle işbirliği yapılacağı" söylenmiş, bundan rahatsız olan Grossman, koalisyona katılmadığı takdirde Türkiye'nin Kuzey Irak'taki asker varlığını artırmasının düşünülemeyeceğini söyleyecek (harekat öncesi bölgede irtibat görevi yapan 1.500-2.000 mevcutlu Türk özel kuvvetler birliği bulunmaktaydı), Büyükelçi Pearson, Başbakan Gül'ü ziyaretinde, "Türk birliklerinin Kuzey Irak'a tek taraflı olarak müdahale edilmesine karşı çıkacaklarını, Türkiye'nin bölgeye girmesinin kuzey cephesinin açılması halinde düşünülebileceğini, ancak bu durumda da harekat komutasının ABD'de olması gerektiğini" belirtecekti.

Türk birliklerinin sınırlı sayıda ve dar bir bölgede ABD komutası altında Kuzey Irak'ta bulunmasını isteyen ABD, bunun tarafımızdan reddedilmesi üzerine, Kuzey Irak'taki ABD ve Türk özel kuvvetlerinin kendi ülkelerinin ulusal komutası altında faaliyet göstermesi, bütün plan ve faaliyetlerini karşılıklı olarak koordine etmesi kararlaştırılmış, ama, ABD, Türk askerlerinin kendi birliklerini korumak için gerekli durumlar dışında kuvvet kullanmamasında ısrar etmeyi ihmal etmemişti.

Bölgedeki terör unsurlarıyla mücadele konusunda ise, ancak kendini savunma gereği ortaya çıkarsa, Türk birliklerinin silahlı çatışmaya girebileceği önerisinde bulunuyordu. Bir başka deyişle, Kuzey Irak'taki Türk özel kuvvetleri, arazide, PKK unsurlarıyla karşılaştığında bile, onlar ateş açmazsa silah kullanılamama-

yacaktı.

Tezkere müzakerelerinde en ciddi kriz bu noktada yaşanacaktı. ABD heyetine, PKK terör unsurlarıyla mücadelenin Türkiye'nin vazgeçilmez önceliği olduğu, bu bölgedeki silahlı militanları etkisiz hale getirmek için her yola başvurulacağı, bunun için önce onların ateş açmasının savunma hakkının doğmasının beklenemeyeceği söylenecek, sonuçta, Türk askeri birliklerinin:

Meşru savunma hakkını kullanmayı gerektiren durumlarda, saldırıya uğrama durumunda ve PKK-KADEK dahil teröristlerle mücadelede çatışmaya girmesi kararlaştırılacaktı (ateş açılmasa bile Türk birlikleri doğrudan PKK unsurlarına karşı imha hareketine girişecekti).

6. Tezkere Olayı

Başbakanlık tezkeresi, 1 Mart 2003 günü, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, kapalı oturumda görüşülecek, "Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine, yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının altı ay süreyle Türkiye'de bulunmasına ve muharip unsurların Türkiye dışına intikalleri için gerekli düzenlemelerin yapılmasına Anayasanın 92'nci maddesi uyarınca izin verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi" oylanacak, 533 üye katlacak, 264 kabul, 250 ret, 19 çekimser oy kullanılacaktı. Anayasanın ve içtüzüğün öngördüğü salt çoğunluk olan 267 oy sağlanamayacak, bir başka deyişle, tezkere reddedilecekti.

Meclisten ayrılırken gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Gül, "TBMM kararı ortada. Hepimiz saygı göstermek zorundayız. Şüphesiz ki, biz, hükümet olarak her türlü tedbiri alacağız ve ne gerekiyorsa onu yapacağız." diyordu.

ABD ve Türk heyetleri arasında görüşmeler 1 Şubat 2008'de başlamış, 27 gün sürmüştü. Askeri mutabakat muhtırası görüşmeleri 10-27 Şubat 2003 günleri arasında yapılmıştı. Görüşmelerin bitiminden bir gün önce, yani 26 Şubat'ta, ABD Dışişleri Bakanı Powell, Çarşamba sabahı Başbakan Gül'e telefon ederek, 62 bin Amerikan askerinin ve 225 savaş uçağının Türkiye'de üstlenmesine izin veren tezkereyi Meclisin hızla onaylamasını istemiş;

aynı gün Başbakan Abdullah Gül, ABD ile görüşmelerin tamamlandığını ve her konuda anlaşmaya varıldığını açıklamış, Amerikan askerinin Türkiye’de üslenmesi ve Türk askerinin yurt dışına gönderilmesiyle ilgili tezkerenin Mecliste bu hafta onaylanacağını söylemişti.

Aynı gün Fikret Bila’nın haberi, *Milliyet*’in manşetindeydi. 26 Şubat 2003 günlü *Milliyet*’in manşeti, “Asker rahatsız” dı.

Fikret Bila “Asker rahatsız” başlığı altında verilen haberde, “bir üst düzey komutan, ABD’nin Kürt gruplara uçaksavar verilmesinde ısrar ettiğini” dile getirmişti. “ABD’nin ikili oynadığı kuşkusunu” yansıtan bu haber, aynı zamanda, asker içerisinde farklı görüşler olduğunu da duyumsatmış, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök’e göre, bazı AKP’li milletvekilleri, bu nedenle tezkereye olumsuz oy vermiş ya da çekimser kalmıştı. Deniz Bölükbaşı’na göre, Fikret Bila’nın, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Aytaç Yalman’a atfen verdiği haber, bazı çevrelerde kafa karışıklığını daha da arttırmıştı.” (1 Mart Vakası, Doğan Kitap, s. 77.) değerlendirmesini yapmıştı.

Org. Aytaç Yalman’ın görüş belirtmesi, kuşku yok ki, Genelkurmay Başkanı Özkök’ün söylediği gibi bir “boş bulunma” olarak nitelenemezdi. Mutabakat Belgesinin hazırlandığı dönemde Kara Kuvvetleri Komutanıydı (2002-2004), Öcalan’ın Suriye’den çıkarılması sürecinde, 2. Ordu Komutanlığını yürütmüştü. Yalman’ın yorumuna göre, “ABD”, Irak’a müdahaleye çok önceden karar vermişti, Öcalan’ı paket yapıp teslim etmesi bununla ilgiliydi. (Komutanlar Cephesi, s. 204-205.) Yalman’ın görüşüne göre, ABD, Öcalan’ı etkisizleştirerek ve Türkiye’ye teslim ederek, PKK konusunda Türkiye’nin güvenliğini kazanıyor, öte yandan, PKK’yı kendi denetimi altına alarak, Barzani ve Talabani ile birlikteliğini pekiştiriyordu. Şu da var ki bu birliktelik, yeni oluşmuyordu, yarım yüzyıla yaklaşan bir geçmişi vardı.

“Asker rahatsız” manşetinin, asker içinde, “Mutabakat Belgesi” konusunda farklı görüşlerin sınırlı olmadığını arumsatacak bir derinliği de vardı.

Milli Güvenlik Kurulu, 1998’de, Suriye’ye karşı savaş dahil her türlü yaptırımın uygulanmasını kararlaştırmış, “Öcalan’ı

teslim etmediği takdirde Suriye'ye savaş açılacağı" kararını almıştı. Kararın alındığı Milli Güvenlik Kurulu toplantısına Kara Kuvvetleri Komutanı olarak katılan Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, 1 Eylül 1998'de Genelkurmay Başkanlığına atandığı zaman, ilk olarak, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'e emir vererek, Milli Güvenlik Kurulunun kararını Suriye'ye iletmesini istemişti. Mesaj, Suriye sınırında, halkın önünde kameralar karşısında iletilmiş ve Şam'ın yanıtı beklemeye başlanmıştı. Suriye'ye, gerekli görüldüğünde girecek birliğin komutanı, 2. Ordu Komutanı Aytaç Yalman'dı. Orgeneral Aytaç Yalman'ın, Askeri Mutabakat Belgesi'nin tamamlanacağı gün, ABD'nin, Kürt liderlere uçaksavar verilmesinde ısrarlı olduğunu ve ikili oynadığını duyuran görüşü, "Asker rahatsız" başlığı altında, *Milliyet*'in manşetine oturuvermişti.

Tezkere için gereken salt çoğunluğun sağlanamaması, doğal ki, Amerika'nın Irak'ı işgal planında değişikliklere neden olacak., tepkiler, Türkiye'yi tehdide dönüşecekti. Bir dönem ABD'nin Ankara Büyükelçisi olan ve Türkiye'yi önce ikiye, sonra üçe-dörde bölme misyonunu yüklenmiş bulunan Abramowitz, "Türkiye bunun cezasını çekecek" diyordu. Bu sözleri, bir tehdit içerdiği kadar, önceden bir söz verilmiş olduğunu da duyumsatıyordu. Ve bu söz, tezkere ile sınırlı olmamak gerekirdi.

ABD Büyükelçisi Pearson, Başbakan Gül ile görüşecek, ayrılırken gazetecilere, ikinci tezkerenin gündeme gelmesi konusunda umutlarını sürdüreceklerini söyleyecekti.

5 Mart 2003: Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök, reddedilen tezkereyle ilgili olarak bir açıklama yaptı ve haber, *Milliyet*'te (6 Mart 2003), "Tezkerede hükümet ile görüşlerimiz aynı!" "Asker'den tezkere ve hükümete destek geldi" başlığıyla veriliyordu.

Genelkurmay Başkanı Özkök, bu açıklamayı yapmadan önce, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görüşünü almak istemiş, Sezer, böyle bir açıklamanın şık olmayacağını söylemişti.

Milliyet, Orgeneral Hilmi Özkök'ün "Tezkerede hükümetle görüşlerimiz aynı. Meclis'in kararına saygılıyız / Ulusal çıkarlar

ve zararın telafisi için savaşanların yanında olmalıyız. / Hiç katılmamakla savaştan aynı zararı görürüz. Fakat zararın telafisi ve savaş sonrası söz sahibi olmamız asla mümkün olmaz.” açıklamasını, “Ankara’yla Washington arasındaki ‘ikinci tezkere hattı’ ” olarak takdim edecekti.

Hasan Cemal, asker neden rahatsız?” (Milliyet, 5 Mart 2003) yazısıyla, ABD’nin ikinci tezkere istemiyle, Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök’ün “savaşanların yanında olmalıyız” görüşlerinin arkasında duran bir yazıydı.

Bush’un mesajının Büyükelçi tarafından Başbakan Gül’e iletilmesi, Büyükelçi Pearson’un ikinci tezkereden umutlu olduğunu söylemesi, Genelkurmay Başkanı Özkök’ün “savaşanların yanında olmalıyız” çağrısı, Hasan Cekmal’ın, bu çağrıyı açınlayan “Asker neden rahatsız” yazısı, Başkan Bush’un, Başbakan Gül’ü “siyasi cesaretinden dolayı kutlaması” ve ardından “yeni kararının beklendiğinin dile getirilmesi”, ikinci tezkerenin kotalanmakta olduğunu işaretleriydi.

Tayyip Erdoğan başbakan, Gül dışışleri bakanıydı. Dışışleri Bakanı Gül’ün 17 ile 19 Mart 2003 tarihinde ABD Dışışleri Bakanı Colin Powell ile yaptığı telefon görüşmeleri sonunda tamamlanan paketin uygulamaya başlanması konusunda görüş birliğine varılacak, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kuzey Irak’a gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlere mensup hava unsurlarının Türk hava sahasını kullanmalarına Anayasanın 92’nci Maddesi uyarınca 6 ay süreyle izin verilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20 Mart 2003 günlü birleşiminde kararlaştırılacaktı.

1 Mart tezkeresinin Mecliste reddedilmesi, değışik çevrelerin değışik kişi ve kurumlara yönelik eleştirilerine neden olduğı bilinir.

Tezkereyle ilgili görüşmeleri Türkiye adına yürütmekle görevlendirilen Deniz Bölükbaşi, Meclis Başkanı Arınç’ın, tezkerenin reddedildiğı görüşüne katılmamakta ve Arınç’ı eleştirmektedir.

1990’lı yılların başında ABD’nin Ankara Büyükelçisi olan Abramowitz, tezkerenin reddedildiğini öğrendiğı zaman, öfkelenecek, ve “Türkiye bunun cezasını çekecek” diyecektir.

Abromowitz'in Türkiye'de görev yaptığı yıllar, onun Türkiye'yi üçe-dörde bölmeye çalıştığını söylediği yıllar olduğunu anımsayalım.

Fikret Bila'nın, "ABD Türk topraklarına yerleşecek ve çıkmayacak. TSK'ya izin vermeyecek. Doğru muydu?" sorusunu, Hilmi Özkök şöyle yanıtlamıştı: "Tezkereyi nasıl yaparsanız öyledir. Uygulama öyle yapılır. Geldim gitmem diyen, bu gücü kendinde bulan da gelir girer oraya. Gelip de gitmemeyi göze alacak varsa."

Aman Tanrım...

Fransa, Almanya, Rusya, ABD'nin Irak'ı işgaline karşı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, "Meşru değil" diyor, Bush, Avrupa Birliğini üçe böldüm, Birleşmiş Milletler'i dağıtıyorum işte diye yanıtlıyor, yani "zorbalık"ta kural tanımıyor. Güneydoğunun Tezkere şemsiyesi altında işgalini amaçlıyor, ama Türk Genelkurmay Başkanı öyle bir kapana sıkıştırılmıştır ki, kaparı görmüyor.

İkincisi:

Tezkere geçseydi, ABD askeri Güneydoğu Anadolu'da konuşlanacaktı. ABD askeri burada olsaydı, gitmesi-kalması ayrı bir konu, "açılım" için "fırsat", "fırsat" için "açılım" Tezkere'nin uygulanmasıyla gerçekleşmiş olmayacak mıydı?

Çok değil, tezkerenin "düşmesinden" iki ay kadar sonra, "Başbakanlık Tezkeresi"ni bazı bakanların imzalaması için, Başbakan olarak harcadığı çabayı, dışişleri bakanı olarak Sedat Sertoğlu'na şöyle anlatacaktı Abdullah Gül:

"Sen benim tezkereyi Meclise getirene kadar neler çektiğimi biliyor musun? Bakanlar Kurulunda 4 arkadaşımı ne kadar zor ikna ettiğimi biliyor musunuz? (...) Sonuçta ne oldu! Sadece 3 oy Sedat, 3 oy eksik kaldı. Cumhurbaşkanı Sezer'in tutumunu da hatırlayın..." (Vatan, 24 Mayıs 2003.)

ABD Dışişleri Bakanı Powell, 15 Nisan 2003'te, "Türkiye'den memnun olduğunu" söylüyor. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ile sürekli temas halinde olduğunu belirtiyor ve "Türkiye'nin son haftalarda Irak konusunda yaptığı işbirliğini memnunlukla karşıladığını" söylüyordu.

Abdullah Gül ise, 24 Mayıs 2003 günlü *Vatan*'da yayınlanan,

Sedat Sertoğlu ile yaptığı görüşmede, bir ay önce Colin Powell ile yaptığı anlaşmayı dile getirmişti.

“Ben bu gezileri yapmadan önce, şimdi senin oturduğun koltukta ABD Dışişleri Bakanı Powell oturuyordu. Onunla 2 sayfalık 9 maddelik bir plan üzerinde anlaştık. Ama ben her yaptığımı kalkıp açıklayamam ki, Powell Suriye’ye giderken de benimle konuştu. Gizli olan bir sürü gelişme var.”

Bu gizli anlaşmanın içeriğine dair ilk ipuçlarını da yine Abdullah Gül, 17 Temmuz 2003 günü Filistin Dışişleri Bakanı Nebil Şaat’la görüşürken, Powell’la yaptığı gizli anlaşmanın ayrıntılarını şu sözlerle dile getirecekti:

“Tezkerenin reddinden sonra Powell ile gerçekleştirdiğini söylediği ve gizli tutulan iki sayfalık dokuz maddelik plan neydi? “Gizli olan bir sürü gelişme” ile duyumsatılan neydi?

Çuvaldaki Müttefik kitabında (Birharf Yayını, 2005), A. Emirhan, Gül ile Powell’in arasında yapılan ve yazılı olan gizli anlaşmanın, daha sonra, 14 maddeyle tamamlandığını açıklamış, konu günlük basına da yansımış, sessiz bırakılmıştı.

“Açılım” ve “Fırsat”ı açımlayacak maddeler ise, daha yukarıda, Tezkere Meclise gelmeden ABD’nin dayattığı koşullar arasında şöyle ya da böyle vardı, burada herkesin hergün birkaç kez seslendirdiği “açılım”ın niçin bir türlü açılmadığını da böyle açıklıyordu. Şöyle:

1. Irak’ın kuzeyinde bulunan bütün Türk birlikleri ve Türk Ordusu’na bağlı özel kuvvetler, dört ay içinde aşamalı olarak Türkiye sınırları içine çekilecek.

2. Türk ordusu bundan böyle hangi gerekçeyle olursa olsun, sınır ötesi harekatta bulunmayacak, PKK/KADEK’in Türkiye egemenlik alanı dışında takip ve bastırılması hareketlarına son verilecek.

3. PKK/KADEK’e karşı Türkiye devletinin egemenlik alanı içinde yapılacak Askeri hareketler için, ABD askeri makamlarına haber ve bilgi verilecek, izin alınacak.

4. Eğer Türk Silahlı Kuvvetleri, PKK/KADEK’e karşı ABD askeri makamlarına bilgi vermeden ve izin almadan hareket yapacak olursa, ABD hükümeti, Kürt halkına karşı şiddet kullandığı ve soykırım uygulandığı çerçevesi içinde uyarıda bulun-

ma hakkını kullanabilecek. Bu durumda ABD gerekli gördüğü ambargo ve silahlı müdahale gibi siyasal ve askeri yaptırımları saklı tutacak.

7. Etnik Ayrılcılığın Şiddet Çizelgesi

14/15 Ağustos 1984 gecesi, Türkiye-Irak sınırına yakın konuşlanmış bulunan Şemdinli ve Eruh seyyar jandarma taburları birlik binalarına, PKK'nın gerçekleştirdiği saldırı, bugün de belleklerde ve güncelliğini koruyor. Otomatik silahlarla başlatılan saldırı, Türkiye Cumhuriyetine karşı bir "savaş ilanı"ydı ve bu savaş, gene PKK'nın "Program Taslağı"nda (27 Kasım 1978) yazıldığı gibi, "Sömürgeciliği yıkarak, bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan kurmak" amacıyla başlatılmıştı.

PKK, aynı yıl, yani 1984'te Türkiye genelinde 47 eylem gerçekleştirecek, Körfez Savaşına (17 Ocak 1991'e) değin, eylem sayısını giderek arttıracaktı: 1985'te 127 eylem, 1986'da 129 eylem, 1987'de 245 eylem, 1988'de 297 eylem, 1989'da 602 eylem, 1990'da 1.111 eylem olmak üzere, altı yıl içinde 2.490 eylem gerçekleştirmişti.

1991 Körfez Savaşını izleyen süreçte, Kuzey Irak (36. enlemin kuzeyi), Saddam'ın saldırısından yöre Kürtlerini korumak amacı altında, ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye tarafından kurulan Çekiş Gücün koruması altına alınacaktı. Çekiş Gücün koruması altında, PKK, Kuzey Irak'ta yirmi kadar kamp kuracak, Türkiye'de gerçekleştirdiği eylem sayısı 1991'de 1,912'ye çıkacaktı.

1992 yılında, PKK, "ayaklanma" başlatacağını duyurmuş, Öcalan, 1992 yılını "ayaklanma yılı" olarak ilan etmiş ve amacın, (1) kurtarılmış bölgeler, (2) ulusal meclis, (3) savaş hükümeti kurmak olduğunu açıklamıştı.

21 Mart (1992) Nevruz kutlamaları sırasında, Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Kızıltepe, Derik, Mazdağı, Cizre, Şırnak, Silopi, Gercüş, Kurtalan, Pervari, Kulp, Lice, Ergani, Hazzo, Bismil, Siverek, Viranşehir ve Adana'da olaylar olmuş, 31 kişi ölmüştü. Başbakan Süleyman Demirel, "Zehir ettiler, kan bulaştırdılar. Ama topyekun ayaklanmayı başaramadılar!" diyecekti.

Demirel'in deyişiiyle, Kürtlerin yaygın ve yoğun olduğu Güneydoğu'da genel bir ayaklanma başarıya ulaştırılamamıştı. Gene de, amaçlanan "ulusal meclis" oluşturulabilir ve "savaş hükümeti" kurulabilirdi.

14/15 Ağustos saldırılarına hedef olan Şemdinli ve Şırnak, bu kez yeniden "kurtarılacak bölgeler" olarak hedefteydi: 19 Ağustos 1992'de Şırnak'ı ele geçirme girişimi; 30 Ağustos 1992'de Alan (Şemdinli) karakoluna baskın; 13 Eylül 1992'de Aktütün (Şemdinli) karakoluna baskın, 29 Eylül 1992'de Derecik (Şemdinli) karakoluna baskın, Şırnak ve Şemdinli'yi "kurtarmak" ve burada "ulusal meclis"i kurarak, "savaş hükümeti"ni oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmişti. Başarı sağlayamamıştı PKK ama, 1991 yılında 1.912 olan eylem sayısını, Çekiç Gücün desteğinde 1993'te 4.113'e çıkarmıştı. Başarısızlık, ABD Büyükelçisinin "bizim için çok önemli" dediğı Çekiç Gücün de başarısızlığı olarak nitelendirebilirdi. Çünkü PKK, silah ve lojistik açıdan desteklenmişti, bu nedenle Çekiç Gücün varlığından rahatsız olanlar vardı ve giderek artıyordu; rahatsız olanlardan rahatsız olanlar ise giderek azgınlıyordu.

1993 yılı ise, (1) yayılan, artan, yoğunlaşan PKK şiddet eylemleri ile (2) Çekiç Güce ve Çekiç Gücün süresinin uzatılmasına karşı olanların "bertaraf edilmesi" açısından, Türkiye'nin, içten ve dıştan saldırıların ortasında kan kaybedeceği bir yıl olacaktı.

ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Abramowitz, ABD'nin 1993 Nevruzunda kan görmek istemediğini basına yansıtmıştı. Öcalan 17 Mart 1993'te "süresiz ateşkes" ilan edecek, Nevruz kansız geçecekti. Ne var ki, PKK, 25 Mayıs 1993'te, Bingöl-Elazığ karayolunda, dağıtıldığı birliklerine gitmekte olan erlerin bulunduğu otobüsü silah zoruyla durduracak, 50 erden 33'ünü kurşuna dizecekti.

Bingöl-Elazığ karayolunda 33 askerin kurşuna dizilmesinin basına yansmasıyla eşzamanlı olarak Şırnak Milletvekili *Orhan Doğan*, Başbakan tarafından yanıtlanması için Meclise soru önergesi vermişti, "PKK Lideri Öcalan tarafından ilan edilen "tek yanlı süresiz ateşkes kararına rağmen" bölgede devam eden arama ve operasyonlar ile, eylemlilik durumunda olmayan PKK

militanlarının imhası”nın iki taraflı çatışmayı başlatacağından devletin sorumlu olacağını savlayan bir soru önergesiydi bu.

Yanıt, tam da, 2 Temmuz 1993 Sivas kıyını için Meclis Araştırma Komisyonu kurulması amacıyla verilen önergelerin görüşüldüğü 6 Temmuz 1993 günü, yeni İçişleri Bakanı Mehmet Gazioğlu tarafından yanıtlanacak “bölücü terör örgütü liderinin ateşkes ilan ediyorum diye açıklama yapmasından sonra 17 Mart 1993-23 Haziran 1993 tarihleri arasında Türkiye genelinde örgütün yapmış olduğu eylemler” şöyle sıralanacaktı: 135 sivil yurttaşımız yaşamını kaybetmiş; 65 asker, 4 polis, 13 geçici köy korucusu yaralanmıştı. Yapılan aramalarda 861 uzun numlulu silah, 304 tabanca, 251 bomba, 142.330 adet mermi ele geçirildiği açıklanmıştı. (TBMM Tutanak Dergisi, 6.7.1993, s. 104-105.)

İşte son iki gazete haberi: PKK’nin 15 Ağustos 1984’te savaşı ilk başlattığı yerde, 15 Ağustos 2009’da Öcalan’ın “Kürt sorunu-na ilişkin Yol Haritası”nın açıklanacağı, “kazanmış olanlar”ın barış çılgılığının atılacağı yazılıyor, 30 Ağustosta PKK’nin 1992’de kurtarmak için karakollara baskın üstüne baskın düzenlediği Şemdinli’de, “işgalci asker” anlamında, dört er şehit ediliyordu. (Evrensel, 15 Ağustos 2009 / Cumhuriyet, 31 Ağustos 2009.)

8. Petro-politikten Politik-petrole

Sovyetler Birliği dağılmadan ama dağılmasının öngününde, Öcalan, Nezh Tavlş ve iki arkadaşına, Sovyet sınırından İskenderun’a kadar olan hat’ta “gerillaları”nı yerleştirdiğini söylemişti. Bir şey yapmayacaklardı, bilgi için söylüyordu bunu Öcalan. Nedeni, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte, Bakü-Ceyhan petrol yolu projesi gündeme geldiğinde anlaşılacaktı.

Bingöl-Elazığ karayolunda, Bakü-İskenderun petrol boru hattının geçmesi tasarlanan bu yolda, 33 er, boru hattını yapacak konsorsiyum temsilcilerinin yapacakları keşif gezisinden iki gün önce kurşuna dizilmişlerdi ve konsorsiyum temsilcileri. siyasal güvenlikten yoksun silahlı çatışma alanı olduğu için, gezilerini o gün erteleyeceklerdi. Ertelemelerinin iki nedeni vardı.

Birincisi, Alman ARD televizyonu muhabirinin, “Petrol boru hattının Güneydoğudan geçmesi söz konusu. Planlamalar,

projeler, görüşmeler buna yönelik. Bu konuda herhangi bir tav-
rınız olacak mı?" sorusuna, Öcalan, "Açık söylüyorum, ne su
meselesinin, ne petrol meselesinin tek taraflı olarak halkımızın
çıkarları aleyhine kullanılmasına izin vermeyeceğiz. Hatta engel-
leyeceğiz." yanıtını vermiş, "en az diğer devletler kadar"
PKK'nun da muhatap kabul edilmesini, "bu yolların güvenliği-
nin nasıl sağlanacağına anlaşmalarda yer verilmesinin gerekti-
ği" yanıtını vermişti. (Özgür Halk, 27 Haziran 1995.)

İkincisi: ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermenistan
Gizli Ordusu), Beyrut'ta, İngilizce yaptığı açıklamada "oluşturu-
lacak pan-Türkçü boru hattının Batı Ermenistan'dan (Doğu
Anadolu bölgesinden) geçmesine izin vermeyeceklerini ileri
sürmüştü. (Cumhuriyet, 24 Ağustos 1993).

Asya ve Ortadoğu petrol ve doğalgazının Avrupa'ya taşın-
masında Türkiye, "kilit ülke" konumunda bulunmakla birlikte,
hatlar projesinin gerçekleşmesinin başlıca koşullarından biri,
siyasal güvenlikti ve ikincisi "sıcak çatışma" alanında olmama-
sına bağlıydı. Ne var ki, özellikle Bakü-Ceyhan hattının günde-
me gelmesinden önce, hatların geçeceği bölgeler, PKK'nun
adamları tarafından tutulmuş, bu nedenle de petrol ve doğalgaz
için yeni yollar tasarlanmıştı.

"Petrole yeni körfez: Ceyhan!.." (Cumhuriyet, 27 Mart 1993),
"Türkiye, boru hattı köprüsü" (Cumhuriyet, 15 Eylül 1993) baş-
lıklı yazı-haberlerde açıklandığı gibi alternatif yollar tasarlan-
mıştı. Bunlar arasında, Karadenizde Supsa (Gürcistan) ya da
Novorossisk (Rusya) limanlarından tankerle alınan petrolün,
biri Samsun-Kırıkkale-Yumurtalık yolundan Akdenize, öteki
Trakya'da İğneada Saros Körfezi üzerinden Ege denizine ulaş-
ması gibi iki ayrı seçeneğe yer veriliyordu. Yunanistan, Ege'de
fır hattını on mile çıkaracağı savını yineleyecek, PKK ise Samsun-
Ceyhan yolunu tutmak için coğrafi alanını Sivas üzerinden
Karadenize uzatmak kararı alacaktı.

Özellikle de "Petrole yeni körfez Ceyhan!.." haberiyle eşza-
manlı olarak, PKK, Sivas'a yerleşmek ve Sivas-Samsun yolunu
tutmak için, Sivas'ın doğusunda, Divriği, Zara ve İmrallı'ya yer-
leşmeye, Kurtuluş Savaşında Ankara'ya yaklaşan Yunan ordu-
suyla birlikte Ankara'yı doğudan sıkıştırmak için ayaklandırıl-

muş bulunan Koçgiri aşiretini etkisi altına almaya, ve bunun için bir dizi eylem koymaya başlayacaktı. Sivas'ın doğusunda, henüz tasarı olan Samsun-Ceyhan Körfezi güzergahını tutmak için bir dizi eylem koyanların, Bingöl-Elazığ karayolunda 33 askeri kurşuna dizilenler olduğunu, yani bu katliamın petropolitiğe endeksli olarak gerçekleştirildiğini belirtelim.

Petrol sorununun yalnızca Ortadoğunun sorunu değil, dünyanın başlıca sorunu olduğunu söyleyen Öcalan, bu sorunun kilit noktasını Kürt sorununun oluşturduğu görüşündeydi. Ortadoğunun kördüğümünü olan Kürdistan düğümünün çözülmesiyle birçok soru günışığına çıkacak, bir başka deyişle, bir dünya sorunu olan petrol sorununun çözümünü, Ortadoğu kördüğümünün çözümüne, Ortadoğu kördüğümünün çözümünü Kürdistan düğümünün çözümüne, Kürdistan düğümünün çözümünü, Kürt sorununun çözümüne indirgeyecek, dolayısıyla Kürt sorununu çözecek PKK'nın, dünya sorununu çözmeye soyunduğu savlanacaktı.

İlhan Selçuk, "Petrol Coğrafyasında Türkiye'nin Yeri" başlıklı yazısında, bir gün önceki *Cumhuriyet*'in "Petrole Yeni Körfez: Ceyhan!.." manşet haberini anımsatarak, "gezegenimizde petrol coğrafyası"nın yeniden oluştuğunu, "ulusal sınırlardan daha önemli bir harita çizildiğini" belirtiyordu.

Petropolitiğe endeksli "dünya sorunu"nu, "Kürdistan"a düğümleyen ve "Kürt sorununa indirgeyen" Öcalan'ın görüşlerine tamı tamına karşıt şu tümcelerle bitiriyordu İlhan Selçuk yazısını: "Kürt sorunu yeni ufukların açılımı içinde ancak 'parantez' oluşturabilir. Anadolu insanı, dünya dengelerini hesaba katmadan Kürt sorununu bir kan davasının ya da mikro-milliyetçiliğin bağnazlığında ele alırsa, kendisine yazık eder; bu durumda 21'inci yüzyıl uygarlığının dışına düşebiliriz." (*Cumhuriyet*, 28 Mart 1993.)

İlhan Selçuk, iki soruyu getiriyordu gündeme: Biri, "petrol" kaidesi üzerinde dünyanın denge arayışları içinde Kürt sorununun yeri ve öteki, bozulan dünya dengesinin yeniden kurulmasında, Kürt sorunun yönü ve ağırlığı.

Çünkü, Ceyhan'ın "petrole yeni körfez" olması tasarısı yalnızca PKK ile ASALA'nın tepkisine neden olmamış, aynı

zamanda, Rusya ile ABD merkezleri ve bu merkezlerin yörüngelerindeki devletler arasında da tartışma başlatmıştı.

9. Çekiç Güç'ün Gölgesinde "Kürt Oyunu"

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 2 Temmuz 1993 Sivas kıyını, Aziz Nesin'in sırtına yüklemiş, "ağır tahrik olduğunu" söylemişti. Demirel'le dilbirliği içinde Refah Partisi Başkanı Erbakan da, baş sorumlu olarak Aziz Nesin'i ve Sivas Valisini gösterecekti. Emniyet Genel Müdürlüğü, Bakanlar Kurulu için hazırladığı raporda ise, Sivas kıyınının, "Batının stratejik uygulamalarından biri" ve "yabancı ajanların provokasyonu olduğu" yazılıyor, "Yeni Dünya Düzeni içersinde, Türkiye'nin, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslarda etkin görev almasının istendiği, burada amacın, Japon ve Alman sermayesinin, bu bölgelerdeki etkinliğini kırmak olduğu" belirtiliyordu.

Doğru ya da yanlış, ama 2 Temmuz Sivas kıyınının, "yabancı ajanların provokasyonu olduğu" sugötürmez bir gerçektir. Emniyet Genel Müdürlüğünün raporunun adresinde duranlar, kendilerini ve mevkilerini "tahrik" ile yıkayacaklardı. Oysa olayın petropolitiğe, dolayısıyla Çekiç Güç'e endeksli bir provokasyon olduğu açıktı.

Çekiç Güç'ün amacını, misyonunu, Uğur Mumcu, sona yaklaşan yazılarında (23 Aralık 1992'de) özetlemişti. Mumcu, birinci amacın Saddam'ın devrilmesi ve yok edilmesi, ikinci amacın Kuzey Irak'ta bir "Kürt federe devleti" kurulması ve üçüncüsü, Sevr Andlaşmasında yer alan, kuzey-batı sınırı Sivas'a kadar uzanan, önce yerel-özerk ve daha sonra bağımsız olması kararlaştırılan "Kürdistan"ın kurulması olduğunu yazmıştı. İlk iki amaç gerçekleştirilmişti, üçüncüsü "senaryo" olarak sahnedeydi. Çekiç Güç'ün koruması ve kanatları altında, ABD hedefine ve PKK amacına ulaşmaktadır ve bu "senaryo"nun sahnesinde, Muavenat muhribi şehitlerinin ve Uğur Mumcu'nun Türkiye'ye sığmayacak tabutunun, Eşref Bitlis'in ve Kürt sorununu Eşref Bitlis ile birlikte çözmeye kalkışan Özal'ın tabutlarının üstünde Çekiç Güç'ün gölgesi vardır. 2 Temmuz 1993 Sivas kıyını, bu şemsiyenin dışında değildir. Başlangıçta Aziz Nesin'i suçlayan

Erbakan'ın, daha sonra, oteli provokatörlerin yaktığını belirterek, "Bunları yapanlar gene bulunmaz. Çünkü arkasından CIA çıkar. Tıpkı Uğur Mumcu cinayetinde olduğu gibi, katilleri bulamazlar." diyecekti. (*Sivas Kitabı*, s. 510).

Çekiç Güç ile PKK'nın amaç birliğini ve birlikteliğini bizim için de somutlaştıran olay ise, 12 Mart 1995 Gazi kıyınıydı.

ABD Dışişleri Bakanlığı ve CIA denetiminde yayın yapan *MediterraneanAffaire*'inyayınorganı *MediterraneanQuarterly*'nin 1995 Kış sayısında yayınlanan "Yol Ayrımındaki ABD-Türkiye İlişkileri " adlı yazıda, "Türkiye, ABD'nin Ortadoğu'da, Türk cumhuriyetlerinde ve Balkanlar'da beklentilerine yanıt vermemiş", "Kuzey Irak'ta özerk bir Kürdistan'ın kurulmasına razı olmadığı gibi, Kürtlere karşı sınırdaki önlemleri sıklaştırmıştı." "Türkiye" haddini aşmış, ABD'nin sabrı taşmış, "Türkiye'nin istikrarsızlık durumunun daha da arttırılacağı" tehdit olarak duyurulmuştu. Yazı, 21 Mart nevruzunu içersine alacak ve 19/20 Martta gerçekleştirilmek amacıyla Irak sınırına yığılmakta olan askeri durdurmak, olabilirse İran'a yönlendirmek amacıyla yazılmıştı.

Yoksa, ABD, Türkiye'ye haddini bildirecekti ve bunun için de Gazi'de başlatacağı alevi-sünni çatışmasını bütün ülkeye yayacaktı.

12 Mart 1995 Gazi olayları, ertesi gün Ümraniye'de sonuçlanacak, ABD basınının vurgulamasına karşın, Türkiye'de "alevi-sünni" "savaşı" başlamayacaktı. Gazi olayının Çekiç Güç ile bağlantılı olduğunu Cumhurbaşkanı Demirel de, Genelkurmay Başkanı Güreş de, Başbakan Çiller de biliyor olmalıydı, ama hepsi başka yeri, başka bir merkezi gösterecekti. Tek doğru tanrı, Erbakan'dan gelecekti: "Olay tamamen dış güçlerin etkisiyle yapılan bir operasyondur. Ne zaman Çekiç Gücün süresi uzatılacak olsa, Türkiye bu tür olaylarla karşılaşır." diyecekti. (*Türkiye*, 14 Mart 1995.)

Gazi kıyını, ilerici laik halkın, alevilerin, özel polis timinin hedef gözeterek öldürdüğü 21 gençle "sınırlı kalacak", 19/20 Mart 1995'te, 50 bin kişilik Çelik 1 adı verilen kara askeri operasyonu başlayacak, savaş uçakları, süper kobra helikopterler eşliğinde, sınırdan 219 kilometre derinlere 40 kilometrelik dev bir

operasyon gerçekleştirilecekti. Cumhurbaşkanı Demirel, "bir yıl" orada kalacağımızı söyleyecek, ABD ise "Derhal çekil!" diyecek, Almanya Türkiye'ye silah akışını durduracaktı.

Uğur Mumcu'nun öldürülmesinden beş gün önce, "Çekiş Gücü" bir çibana benzeten, "Kökünü kazımaya kalkışırsanız ertesi gün başınıza ne gelir bilinmez!" diyen başbakan Demirel, bu kez cumhurbaşkanı olarak, Türkiye'ye silah akışını durduran Kohl'a, "Çekiş Gücünün altından yılanlar çıktı" diye yazacak ve ekliyecekti: "Biz ellerinden alıyoruz, daha modern silahlarla çıkıyorlar karşımıza!"

"Stratejik müttefikimiz" ABD'nin, Çekiş Gücü eliyle, PKK'yı modern silahlarla donattığı duyumsatılıyordu. Demirel, "bir yıl kalırsınız" demişti, ABD dayatmış, 43 günün sonunda birlikler, kendi sınırlarına çekilmişti.

TSK'nın Ocak 1977'de gerçekleştirdiği "sıcak takip"i, 14 Mayıs 1997'de "Çekiş Harekatı" izleyecek, 7 Temmuz 1997'ye kadar süren harekate, 50.000 kara askeri, kobra helikopterler, savaş uçakları katılacak, 185 ton yiyecek, 626 hafif silah, 20 havan topu, 27 RGP roketatar, 29 Daçka uçaksavar, 25 BKG makineli tüfek, 200 bin hafif silah, mühimmat, 1.750 havan mermisi, 2.225 roket mermisi, 17 jeneratör ele geçirilecekti.

25 Eylül-15 Ekim 1997'de, 25 bin asker, 150 tank, uçaklar, helikopterler ile Şafak Harekatı yapılmış, Aralık 1997'de 20 bin askerle kısa süreli bir operasyon daha gerçekleştirilmişti. İki operasyon arasında, 5 Kasım 1997'de, Kıbrıs'ta, S300 füze rampalarının imha manevraları sırasında, Kara Kuvvetleri Komutanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun kulağının dibinden geçen kurşun, hemen arkasında bulunan Albay Vural Berkay'ın ölümüne neden olacaktı. Amerikan yapısı M-5 silahıyla ateş edilmişti. Türkiye'de yalnız özel kuvvetlerde vardı, olay kapatılacaktı. Ertesi gün, 6 Kasım'da (1997), Girit'ten İtalya'ya gitmekte olan Başbakan Mesut Yılmaz'a, gazeteciler, ABD'nin Irak'a saldırmak için İncirlik'i kullanmak istediğini soru olarak sormuşlar, Mesut Yılmaz, soruyu, ABD'nin, Şafak operasyonu sırasında Çekiş Gücü uçuşlarının durdurulmamasını, ikincisi Çekiş Gücünün uçak sayısının 175'e çıkarılmasını istediğini söyleyerek yanıtlamıştı.

Öcalan'ın Suriye'den çıkartılarak, Kenya'da CIA eliyle Türk

istihbaratına teslim edilmesiyle, PKK'nın eylemleri sönmeye başlayacak, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılması Türkiye tarafından dayatılmakla birlikte, buradaki esas amacın, Helsinki İzleme Komitesinin daha önce ısrarla "işgal altında" olduğu vurgulanan Güneydoğu Anadolu'yu işgalden kurtarmak değil, bölgeyi silahlı çatışma alanı olmaktan arındırmak olduğu açıktı. Tezkere için hazırlanan mutabakat belgesinde kararlaştırılacağı gibi, önce 100 bin, daha sonra 65 bin olarak belirlenen Amerikan askerinin konuşlandırılacağı Güneydoğu'yu sıcak çatışma alanı olmaktan çıkarmaktı amaç. "Tezkere", Meclis'ten geçmiş olsaydı, Güneydoğu Anadolu'ya konuşlandırılmış olacak olan Amerikan askeri, bugün Irak'tan çekilme planına endeksli olarak aynı coğrafyaya "oturmak" için, AKP yönetimi, olasıdır ki, "açılım"a gitmek zorunda bırakılmayacaktı.

Çekiş Gücün ve Çekiş Güç odağında özellikle ABD'nin baskı ve entrikalarının yoğunlaştığı dönemde Genelkurmay Başkanı olan Doğan Güreş, emekli olduktan sonra, Fikret Bila'nın sorusunu şöyle yanıtlıyacaktı: "Uluslararası açıdan baktığımızda, acaba büyük Kürdistan'a gidiliyor mu? Evet gidiliyor. Emareleri belli. ABD Başkan Yardımcısı Dick Chaney bunu söylüyor. Amerikalıların askeri mecmuasında bu çıkıyor. Yunanistan sevincinden ne yapacağını bilmiyor. Chaney, orada Haşimi krallığı kurulsun demiş. Türk devletlerinin yanısıra, Suriye ve İran'dan da alın demiş. Bunlar resmi belgeli." (Fikret Bila, *Komutanlar Cephesi*, s. 80.)

10. Etnik Ayrımcılık ve "Birlik" Olarak Ulus

1991'de yayınlanan *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme* kitapçığında yeralan bir paragrafı burada yinelemek isterim:

"Bugün 'ulus birliği' içinde, ırk gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıkları geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dönüştürmek de, bu farklılıkları, geçmişten gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamizmine dönüştürmek de olanaklı."

Ne var ki ve ne acıdır ki, kültürel zenginlikler olarak nitelediğimiz etnik gibi doğal zenginlikler ve din gibi geleneksel ola-

rak oluşmuş farklılıklar, Türkiye'nin "stratejik ortakları"nın güdümünde derinleştirilerek karşıtlığa ve düşmanlığa dönüştürüldü. Kuşku yok ki, PKK, bu oyunun tek aleti değildi. Nasıl ki, NATO'nun Türkiye'de bir askeri darbe planına uyarlı olarak, 1974'ten 12 Eylül'e (1980) değin ülke, giderek bir yandan gençleri, emekçileri ve genel olarak halkı etnik ve mezhepsel konumlarına göre birbirine düşmanlaştırarak, yaygınlaşan, yoğunlaşan, yeğinleşen bir iç savaşa sahne olduysa, 12 Eylül yönetimi, ABD'nin güdülediği doğrultuda planlı ve programlı olarak birbirine düşmanlaştırdığı ve böldüğü emeği ve emekçiyi, pusuda, işkencede, hücrede, darağacında yok etti. Sağ-sol bölünmesi ideolojik olmaktan çok, alevi-sünni gibi mezhepsel, Türk-Kürt gibi etnik bir plan üzerinde geliştirildi. Aleviler yalnız laik oldukları ya da laik parti olan sosyal-demokrat partilere oy verdikleri için, kent kent yok edildiler; Kürtler, sosyalist ya da komünist yakıştırması altında salt Kürt oldukları için ezildiler.

Öyle ki, Kürtçe, konuşma dili olarak yasaklanarak, Kürt ananın cezaevindeki oğluyla konuşmasının dipçikle engellenmesinden, mırıldandığı Kürtçe bir ezginin bedelini ya polis kurşunuyla, ya işkencede, ya cezaevinde ödemeye değin, Kürtler üzerinde yoğunlaştırılan dilsel ve kültürel baskılar, ayrılıkçı siyasal hareketleri tetikledi, şiddete dönüştürmekle kalmadı, şiddeti yaygınlaştırdı ve yeğinleştirdi. Baskı o denli dayanılmaz yoğunluktaydı ki, Diyarbakır Cezaevinde Kürt gençler topluca kendilerini yakarak yaşamlarıyla bir halkın çiğnemenen onurunu kurtarmaya çalıştılar. 12 Eylül askeri yönetimi, NATO planı çerçevesinde kirli savaşla kirletilen ülkeyi, bir halkı ayaklanacak boyutta ve derinlikte daha çok kirletmiş, ulusu ve ülkeyi lime lime bölmeye için programlanan PKK'nın, birkaç yıl içinde Türkiye'ye karşı savaş açacak denli güçlenmesinin toplumsal ortamını yaratmış, önünü ve yolunu açmıştı.

Ama şunları da bilmek gerekir: Ulus, dinsel ve etnik kimliklerin üstünde, bu kimliklerden nitel olarak farklı bir birliktir, birimdir. Etnik topluluklar arasından birinin (yani Türklerin) ulusun oluşumunda, geçmişten gelen ve devlet geleneğinde odaklaşan kazanımları dolayısıyla belirleyici rol oynamış olması, bu öncü rolü oynamış olan etnik topluluğa (yani Türk etnisi-

tesine) aynı ulus içinde yer alan öteki etnik topluluğu (Kürtleri) ezme, baskılama hakkı vermez, veremezdi.

Eşitlik ve özgürlük isteyen Kürtler üzerinde yoğunlaştırılan 12 Eylül döneminin baskılarını, Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde Koçgiri isyanlarıyla (1921), Cumhuriyetin teri kurumadan yeni devleti tehdit eden Şeyh Sait İsyanıyla (1925), Ağrı isyanlarıyla (1931) köklenen ayrılıkçı hareketlerin neden olduğu, Kürtler üzerindeki sınırlamalarla açıklamamak gerekir. Özellikle de, ekonomik ve siyasal bütünleşmeye karşı dirençli bir yapı oluşturan aşiret ve kabile gibi geleneksel yapıların korunduğu, feodal toprak mülkiyet biçimlerinin ağır bastığı, gerici teokratik kurumların toplumsal yaşamı derinden etkilediği, yani uluslaşma süreciyle tam ve uyumlu bir bütünleşme içersine çekilememiş toplum birimleri üzerinde böyle bir baskı, ayrılıkçı eğilimleri isteklendirdi ve tetikledi. Bu, şöyle de güncelleştirilebilir:

Emperyalist saldırının hedefinde ya da kendi eğilimleri doğrultusunda, dışardan ve içerden, ulusu, etnik ya da dinsel topluluklara bölmek sözkonusu olduğunda, ulusun oluşumunda öncü rol oynamış olan etnik kimliğin (diyelim Türk kimliğinin), öteki kimliklerden çok ve onlardan önce ve kimi zaman onlara karşı, ulusun bölünmesini, emperyalist-küresel egemenliğe ve onun bir aleti haline getirilmiş bulunan dinsel gericiliğe karşı, daha duyarlı olması, daha derinden sorumluluk üstlenmesi doğası gereğidir. Ama etnik ayrımcılığı etnik baskıyla önlemek ve bunu sistemleştirmek, etnik ayrımcılığa karşı etnik baskı uygulamak, etnik ayrılıkçı şiddete karşı etnik şiddet uygulamak, sürekli faşizm üretir ve faşizmi sistemleştirir. 12 Eylül sürecinde yapıldığı gibi.

Türkiye’de geçmişten günümüze, varolan ayrılma ve ayrı devlet kurma yanlılarının, demokratik olmayan yöntemlerle baskılanarak bu ayrımcılığın canlı tutulduğu ve yığinsallaştırıldığı gözardı edilmemek gerekir. Sorun ayrılma değil, ayrışma değil, demokratikleşme sorunudur. Demokratikleşmenin yöntemi demokratik olmak gerekir. Siyasal açıdan olduğu kadar ekonomik açıdan da sorun, etnik sorun değil, ulusun üyelerinin tam eşitleşmesi ve özgürleşmesi sorunudur. Özgürlüklerin, ayrılma özgürlüğü olarak kullanılmasını, bireysel düşünceler olarak

anlayışla karşılaşmak gerekir, ama ayrılma özgürlüğünün olması ayrı şey, ayrılmak istemek ayrı şey, ve bunu silah yoluyla gerçekleştirmeye çalışmak çok daha ayrı şeylerdir. Biri nasıl ki faşizm ise, öteki de negatif faşizmdir.

Demokratikleşmenin anahtarı, etnik ya da dinsel ayrışmada değil, demokratikleşmenin devindiricisi modern emekçi sınıf ve katmanlardadır. Modern anlamda sınıflaşmamış, aşiret yapısına yargılı, kast ya da yarı-kast konumunda, serf durumunda emekçilerin işi de değildir demokratikleşme.

Etnik siyasallaşma, etnik özelliklere ve topluluklara göre emekçi sınıfı bölme, ulusu bölme, aşiretleri egemen duruma getirme; dinsel siyasallaşma, tarikat ve cemaatlerin siyasal yaşama egemen olması, aklın ve bilimin, inançların baskısı altına alınması, yani ulema ve şeyhler tarafından yönlenme ve yönetilme, çağdışı, gerici siyasalardır.

Etnik toplulukları ve aşiret birliklerini ulus olarak nitelemek ne denli yanlışsa, etnik ayrımcılığı, ulusların geleceklerini belirleme hakkı olarak nitelemek de o denli yanlıştır, çağ karşıtlığıdır, PKK bunun dışında değildir.

“Fırsat”tan “Açılım”a

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın dilinde PKK’nın bombası, “Milletimiz, birlik, beraberlik, dayanışma istiyor. Anneler, göz yaşları dinsin, kan, ölüm olmasın istiyor. Hepimiz bunu istiyoruz.” diyor (*Radikal*, 6 Ağustos 2009), ardından “Hakkari’deki anne ile Yozgat’taki annenin oğlunun başında aynı duayı okumuş” olmasıyla, “yanlış” olanı bulguluyor. Yani “öldüren” ile “öldürten”i aynı dua ile “eşitliyor”. Kısacası, Türkiye Cumhuriyetine saldıran PKK ile, PKK’nın saldırısına karşı varlığını koruyan Türkiye Cumhuriyetini, bakkal terazisinde aynı kefeye koyuyor.

Anneleri ağlatanların anneleri de anneydi kuşkusuz. Ağlayan anne ile ağlatan anne de denebilirdi onlara. Ama anneydi ikisi de. Anne olarak ikisi de acı çekiyordu. Ne var ki, onların gözyaşlarını anne oldukları için değil, öldürenin annesi ile öldürülenin annesi oldukları için silmek, öldüren ile öldürtüleni özdeşleştir-

mek, eşitleştirmek, aynı yere koymak değil miydi?

İki annenin de anne diye aynı eller tarafından gözyaşlarının silinmesi, açık söyleyelim, bir oyun değil miydi?

Ya "öteki" anneler! Yani anne-olmayan anneler! Anneler oğullarının tabutları başında ağıt yakıp gözyaşı dökerken, "anne" olarak programlanmış, programlanan gün ve yerde, "öteki" annelerin, "Barış, hemen şimdi!" çağrısının, bir oyun olması gibi, bir oyun değil miydi bu iki annenin de gözyaşını bir elin silmesi. Biz bu filmi, yani annelerin gözyaşları filmi otuz yıldır izlememiş miydik!

"Savaş, hemen şimdi!" diyenlerin, "Barış, hemen şimdi!" diyenler olduğu unutuldu mu? Savaşanlar için barış isteyenler, savaş açanların isteklerinin kabul edilmesini, "barış" istemleriyle dayatmıyorlar mıydı?

"Barış" isteğinin arkasında ve altında, PKK'nın istekleri sıralanıyordu. Türkiye'nin yarısını istiyordu PKK. Toprak olarak istiyordu. Olmazsa ilk elden "azınlık" olarak, "ulusal azınlık" olarak, "federasyon" olarak, "demokratik federasyon" olarak. "Ayrılma", "ayrı devlet olma", "birleşik Kürdistan'ı kurma". Bunun için istediği iki "minnacık" şey vardı: "Savaşan taraf" olarak kabul edilmesi, ikincisi "ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt" olarak Birleşmiş Milletlerce tescili.

Toprağı vermek, yönetimi vermek, ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt olarak kabul edilmek!

Kısacası "barış", gerçek bir barış için değil, PKK'nın taleplerinin kabul edilmesi için dayatılıyor, ülke, hemen her ilinde, her kasabasında, adına ve adresine "barış" istenen PKK'nın pusuya düşürdüğü, sırtından kurşunlandığı, hile ile tuzağa düşürdüğü askerini ağıtlarla uğurluyordu.

Barış için mi savaşılıyordu, savaş için mi barış isteniyordu? Geçtiğimiz süreçte, savaşla istenenleri almak için barış istendiği açıktı. Ve aynı süreçte, istenilen barış, "daha çok ağlatın analarını" diyenlerin istediği barış değil miydi?

"Kürt açılımı" çerçevesinde, Gül'ün "Fırsat" olarak başlattığı, "yanlışlar sona ermeli" başlıklı "birlik mesajında" dillendirilen "yanlışlar", etnik ayrılıkçılığı tetikleyen etnik baskılar mıydı, yoksa etnik ayrılıkçıların ulus-devletten ayrılma ve ayrı devlet

olma amacıyla koyduğu eylemlere karşı, ulusun/ülkenin varlığının korunmuş olması mıydı?

Şöyle de açıklanabilir: Tartışmanın odağında örtük (saklı) duran yanlışlar, Kürtlere özerklik statüsü tanınmamış olması mıydı, federasyona karşı çıkılması mıydı, yoksa “ayrılma” ve ayrı devlet olmak isteyen silahlı şiddet örgütünün ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt olarak tanınmamış olması mıydı? Şunu da ekleyelim: yurdun savunmasını bir görev olarak sınırlara taşımış Mehmet’i, “işgalci” faşistler nitelemesiyle ve bombalı baskınlarıyla, pusuya düşürerek, tabuta koyanların taleplerini kabul etmemek miydi yanlış olan?

“Açılım”ın açılmayan örtüsü altında hangi yanlışlardı sona erdirilmek istenen. Dilsel, kültürel, ekonomik ve yaşamsal baskılar mıydı düzeltilecek olan yanlışlar, yoksa ayrılma, ayrı devlet olma amacıyla azınlık statüsünden federasyona, federasyondan ayrılmaya ve ayrı devlet kurmaya aşamalı geçişin, siyasal gösterilerden teröre ve terörden iç savaşa tırmandırılan eylemlerin önlenmeye çalışılması mıydı?

“Açılım” ile açılacak neydi, kapanacak olan neydi? Gül’ün, başbakanlığında yana-yakıla anlatmaktan kendini alamadığı “üç oy” eksikli Tezkere miydi kapanmış olan ve açılacak olan “üç eksikli” Tezkere mi olacaktı! Yoksa, Pandora’nun öteki kutusu mu açılacaktı.

Daha açık bir söyleyişle, Irak’ı işgale hazırlandığı süreçte Güneydoğu Anadolu’ya konuşlandırılmamış olan 65 bin Amerikan askerini, bu kez, Irak’tan çekilmek adı altında, Güneydoğu Anadolu’da konuşlandırarak, Türkiye’den şu ya da bu ad altında ayıracağı yöre halkını, Türk Silahlı Kuvvetlerinden koruyacağı, PKK’nın hem yöre halkını, hem yöre halkını koruyacak Amerikan askerini, Türk Silahlı Kuvvetlerinden koruyacağı bir Tezkere mi olacaktı “açılım”?

Sorularımızın yanıtı “tezkere” değil de, dilsel ve kültürel baskılar olacaksa, hemen belirtelim ki, NATO patentli 12 Eylül yönetiminin, Evren’in özel ve özgül çabasıyla Anayasaya konmuş olduğu Kürtçeyi yasaklayan yasa, (19.10.1983 günlü “Türkçeden başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun), Özal’ın çabasıyla, Terörle Mücadele Yasasının geçici (23/c)

maddesiyle, 12.4.1991’de yürürlükten kaldırılmış; Türkçeden başka anadillerde “düşüncelerin açıklanmasını ve yayılmasını”, “yayın yapılmasını” yasaklayan Anayasanın 26 ve 28’inci maddeleri, Ecevit’in son başbakanlığı döneminde, 3 Ekim 2001’de, anadille ilgili yasaklamalardan arındırılarak değiştirilmiş, Anayasa’nın “eğitim ve öğretimle” ilgili 42. maddesi dışında, 12 Eylül yönetimi tarafından Anayasaya konan ve yasayla sınırlanan yasak dil ve yasayla yasaklanan dil kavramları aşılmıştı. AKP iktidarı (iktidarları) dönemlerinde, yasak dil, yasayla yasaklanmış dil tüzel anlamda aşılmış olmakla birlikte, uygulamada, Kürtçe, farklı yerlerde, farklı biçimlerde, farklı baskıların nedeni olmaya devam edecekti. İktidar AKP’deydi, uzun yıllar. AKP’nin iktidarında, 12 Eylül yasakları, kirli savaşın aleti olarak sürdürülmeye devam edildi.

Bir dilin, özellikle ülkesinin bir parçası olan bir anadilin devlet tarafından, üstelik bir dizi yasayla yasaklanmış olması, ulus çağında olabilir bir şey değildi. Kürtleri, halk olarak, birlikte, iç içe, yan yana kardeşçe yaşadığı halkla düşmanlaştırmak amacıyla –bilinçli olarak bu amaçla– Kürtçe, konuşma dili olarak da yasaklandı ve bu, kendi köyünde konuşulan dilden başka dil bilmeyen, kendi köyünden başka köy bilmeyen ananın yüreğine, cezaevi kapısında, bir yumruk oldu, indirildi.

Ama yasayla yasaklanmış dil kalmadığı zaman, “yasasız yasak” dönemine dönüldü, yasasız yasaklandı Kürtçe. Kürtçe, özellikle türkülerıyla, ezgileriyle insanlığı zenginleştiren kimi sanatçının yaşamına bedel olacak denli ağır sorunlar yaşanmasının nedeni oldu.

AKP, iktidar olduğu zaman, Kürtçenin eğitim ve öğretimle ilgili sınırlaması dışında, yasalar açısından yasaksız Kürtçeyi kucagında hazır bulmuştu. Ama Kürtçe türkü çığırılmasını, ezgiler mırıldanılmasını, PKK ile özdeşleyen ilkel anlayışı sürdürmekte duraksamamıştı.

Gül’ün “yanlışlar”ı, dilsel ve kültürel baskılar değil de, halk içinde, yerel yöneticilerden çocuklara değin, güvenlik birimlerinin, öldürmekten kaybetmeye değin uygulamalarıysa, bunlar, güvenlik güçlerinin maksatlı ve kasıtlı eylemlerini örterek değil, yasaların içtenlikle tam ve doğru uygulanmasını sağlayarak

giderilmiş olmak gerekirdi. Sekiz yıldır tek başına iktidar olan bir partinin kucağında büyüyen, güvenlik birimlerinde kimi öldürümle sonuçlanan işkencelere değin bir dizi fiziksel ve psikolojik baskıyı önlemek için, Obama'nın üflediği "fırsat"ı, ya da Irak'ı işgal eden Amerikan askerinin Irak'tan çekilmesine ve Tezkere'nin terkiyle ABD askerine kapalı Güneydoğu'da, ABD askerinin konuşlandırılmasına endeksli "açılım"ı beklemenin gereği olabilir miydi?

Televizyon kanallarında, radyolarda, Kürtçe hariç, bilinen bütün dillerde, türküler söyleniyor, ezgiler seslendiriliyorsa, yasayla yasaklanmış dil kalmayınca, devletin televizyon ve radyoları başta olmak üzere bütün kanallarda, çığırın herkes Kürtçe de çığırabilmeliydi. Ama öyle olmadı, yasadız yasak devam etti. Ta ki yalnızca Kürtçe türkü çığırma için, yalnızca Kürtçe yayın yapmak için ayrı bir kanal oluşturana değin. Kürtçe çığırma için ayrı bir televizyon kanalı kurmanın, Türkiye içinde de olsa ayrı bir bölge oluşturulmak istendiğini bize düşündürmeyecek miydi? Bugün, "fırsat" ve "açılım" ile gündeme getirilen, ne olduğu ve ne olacağı "sır" olan yeni yapılanmanın nice zaman önce planlandığını, Kürtçe televizyonun, bu programın ilk adımlarından biri olduğunu bugün olsun düşünmeyecek miydik? Bunun, ayrımcı ve ayrılıkçı bir girişimi somutlaştırdığını, kendimize olsun açıklamayacak mıydık?

Gece sınır karakollarını basan, yürüyüş halindeki birlikleri köprü üstünde pusuya düşüren, asker kanı döken ve can yakanların sıcak takibini, uluslararası hukukun tanıdığı "meşruiyet" sınırları içinde gerçekleştirmekten özenle kaçınarak, ancak Türk askerinin başına çuval geçiren Amerikan komutanının belirleyeceği olay yerinden birkaç yüz kilometre uzaktaki kodlara, ancak belirlenen günde, ancak belirlenen saatte, ancak havadan, ancak açılan ateş ve vurulan beden soğuduktan, kefenler çürüyüp dağıldıktan, yani Beyaz Saray'dan izin çıktıktan sonra, askere "sıcak takip" emri verilmiş olmasının, "risk" ya da "tehlike"den başka bir şey olmayan "fırsat"ı yakalamaya ve açılıp saçılmaya gerekçe oluşturduğunu söyleyemeyecek miydik?

Bütün bunların plan ise plan, tertip ise tertip, oyun ise oyun, satış ise satış, bağış ise bağış, azınlık ise azınlık, federasyon ise

federasyon, ayrılmak ise ayrılmak, bölünmek ise bölünmek olduğunu söyleyemeyecek, yazamayacak mıyız?

Söyleyenleri ve söyleyecekleri, yazarları ve yazacakları, engelleyenleri ve engelleyecekleri, dün Pentagon ayarlı ve Beyaz Saray planlı füzelerle, sabotaj, suikast ve provokasyonlarla, bugün Türkiye kadar büyük Silivri bombasıyla bertaraf edilmiş olduğunu, bertaraf edilmekte olduğunu, bertaraf edileceğini söyleyemeyecek, yazamayacak mıyız?

30 Ocak 2010, Ankara

Türkiye'ye Kefen Biçenler s. 11-57

M. İ. Erdost'un, bir kısmı bu kitapta yer alan Sykes Picot, Mondros, Sevr, Açılım ve Kapan konularını irdelediği yazılarından oluşturduğu bu metin, *Adalet ve Demokrasi Haftası*'nda, 30 Ocak 2010'da, TİHAK adına sunduğu metindir.

SEVR'İN ÜÇ AYAĞI VE ÜÇ BACANAĞI

SEVR'in birinci ayağı, Mayıs 1916'da, Rusya, Fransa ve İngiltere dışişleri bakanları arasında, yazışarak gerçekleştirilen Sykes-Picot Andlaşmasıdır.

Rusya, İmparatorluk toprakları olan Suriye, Kilikya ve Mezopotamya'nun İngiltere ve Fransa arasındaki paylaşılmayla ilgili anlaşmayı onamak için, (1) Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis'in kendisine bağlanmasını, (2) Muş, Siirt, Dicle'nin akım yolu doğusunda kalan Cizre ve İmadiye'yi içersine alan bölgenin Rusya'ya bırakılması karşılığında, Aladağ, Kayseri, Akdaş, Yıldız Dağı, Zara, Eğin ve Harput arasında kalan bölgenin mülkiyetinin Fransa'ya bırakılmasını kabul ediyordu.

Sevr'in ikinci ayağını, "Wilson İlkeleri" oluşturur. ABD Başkanı Wilson, 8 Ocak 1918'de, yani Ekim Devriminden sonra, ABD Kongresinde 14 nokta'dan oluşan, ABD'nin emperyalist çıkarlarını gözetten bir paket program sunmuştu. 12'nci noktasında, Osmanlı İmparatorluğunun Türk kısımlarının tam bağımsız olmasını, Türk yönetimi altında "öteki uluslar"ın otonom

olarak gelişmesini öneriyordu. (Türklerin Avrupa'dan kovulması, Amerikan mandası altında Büyük Ermenistan kurulması, Wilson'ın fısıldadığı görüşlerdi.)

Sevr'in üçüncü ayağı, 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes sözleşmesidir. İmparatorluğun talan edilmesinin sözleşmesi de denebilecek bu sözleşme, Sevr Andlaşmasında yer alacak Ermenistan ile, Kilikya'nın "Özerk Ermenistan" olarak tasarlandığının habercisi olması açısından, bir paylaşım sözleşmesi olarak da adlandırılabilir.

0

Sevr'in üç adamı'nın ilki, İngiltere Başbakanı Lloyd George (Dışişleri Bakanı Lord Curzon'la birlikte), Fransa Başbakanı Berthelot, İtalya Başbakanı Nitti'ydi. "Barış andlaşmalarının açık ve şeffaf olması, gizli andlaşmalar yapılmaması" koşulunu ileri süren, Wilson'ın 1. noktasına karşın, Sevr'in bu üç adamı, Sevr Andlaşması metnini kendi aralarında yazıp, Saraya dayatmışlar, aynı zamanda, üçü, gizlice, ayrı ayrı Anadolu, Kilikya, Suriye ve Irak'ı (Mezopotamya'yı), Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe girmesini kararlaştırdıkları Üçlü Anlaşma ile paylaşmışlardı.

Paylaşmakla kalmamışlar, Sevr'in üç bacanağına da paylaştırmışlardı. Birinci bacanak Yunanistan Başbakanı Veniselos'tu. Kendisine, Trakya, İzmir ve Manisa bağışlanmıştı. İkinci bacanak, Ermenistan temsilcisi Boğos Nubar Paşaydı. (Cumhurbaşkanı Oharianon ile birlikte), kendilerine, "Ermenistan" adı altında, Trabzon, Erzincan, Erzurum, Kars, Muş ve Van bağışlanacaktı. Üçüncü bacanağın apoleti biraz fazlaydı: "Barış Konferansı Kürt Heyeti Başkanı General Şerif Paşa". Şerif Paşaya "Fırat'ın doğusunda, ileride saptanacak Ermenistan'ın güney sınırının güneyinde, Suriye ve Irak sınırının kuzeyinde, Türkiye sınırının güney-doğusunda, Kürtlerin sayıca üstün olduğu bölgelerin yerel özerkliği" bağışlanıyordu. Ayrıca, "bu plan, Asur ve Geldanileri, bu bölgelerin içindeki öteki etnik ve dinsel azınlıkların korunmasına ilişkin tam güvenceleri" kapsayacaktı.

Anadolu paylaşılır ve paylaştırılırken, Kürtler ile Ermenilerin

aynı topraklar üzerinde hak iddia etmesi, Ermeniler ile Kürtler arasında kavgaya neden olmuştu. Bu arada Erzurum ve Sivas Kongreleri yapılmış, yani ulusal derleniş Büyük Meclise doğru yol alıyordu. Tam da bu süreçte, Ermeni ve Kürt uluslarının temsilcileri olarak, Boğos Nubar ile Şerif Paşa, "Büyük Barış Konferansına", "Kürt-Ermeni Anlaşması"nı sunmuşlardı. Bu anlaşmada, Kürtlerin ve Ermenilerin "iki ulusun da aynı ari kavimden geldiklerini belirtmekten şeref duyduklarını", "hem Ermeniler ve hem de Kürtler"in, "insafsız Osmanlı idaresinden kurtulmak istediklerini" belirterek, Konferanstan, "Birleşik Bağımsız Ermenistan" ve "Bağımsız bir Kürdistan" yaratılmasını istiyorlar, aralarındaki anlaşmazlık konusu olan toprakların çözümünü Barış Konferansının kararına bırakıyorlardı. "Çünkü, verilecek kararın adaletli bir karar" olacağından emindiler.

Sevr'in üç babası için "adaletli" çözüm, Sykes-Picot Anlaşmasında yer alan çözümdü. Her ne kadar, Kürtlerin 13. yüzyıldan beri ana-ata yurtları olduğunu savladıkları Kars, Erzurum, Erzincan, Van, Ermenilere bırakılıyorsa da, Kürtlere, kurulacak Ermenistan'ın güneyinden Sivas'a kadar uzanacak ve Fıratın akış yolunu izleyecek kocaman bir "Kürdistan" sunulmuştu. Ne var ki, Dicle'nin akış çizgisinin batısında kalan Kürdistan, bu kez, Sevr'in üç babası tarafından, Sykes-Picot Anlaşmasına uygun olarak, Sevr ile aynı gün yürürlüğe girecek Üçlü Anlaşma ile Fransızlara verilecekti.

Üçlü Anlaşma ile Fransızlara verilen bölge, Mersin'den Sivas'a, Sivas'tan Muş'a, Muş'tan Dicle'ye ulanan büyük bölümü eski Ermeni yerleşim yeri olan Kilikya'ydı. Fransızlar, Mondros Sözleşmesinden sonra, bölgeden götürüp eğittikleri Ermenilerle Mersin ve Adana'yı işgal etmişlerdi. İngilizler, işgal ettikleri Urfa, Maraş, ve Antep'i, Sykes-Picot anlaşmasıyla Fransızlara verilmiş olan Musul'u İngilizlere bırakması karşılığında, Fransızlara satmış, Fransızlar bu illeri, Mondros sözleşmesinden sonra, Sevr Andlaşması yürürlüğe girmeden önce işgaletmişti. Ama bölge, Sevr'in üçbabası tarafından "Kürdistan" olarak gösterilmiş, yani Kürtlere nanik yapılmıştı.

Üçlü Anlaşmayla Fransa'ya bırakılan bölge, "Özerk Ermenistan" olarak, Sevr'deki Ermenistan'a katılacaktı. Böylece,

Mondros Sözleşmesinde, ilk işaretleri bulunan Akdenizden Karadenize uzanan hattın doğusunda kalan büyük Ermenistan gerçekleşme yolundaydı, Kürtler, özgür yaşadıkları ana-ata topraklarından hemen hemen büyük ölçüde yoksun bırakılıyordu.

Kendisiyle görüşen yabancı gazete ve televizyon muhabirlerine söylediği gibi, Sevr'i, Öcalan, "Halkların kimlik hakları" olarak niteleyecek, "ikidebir Sevr'i karalamanın bu halkların kimliğine saygısızlık" olduğunu söyleyecekti.

0

Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından yeni-Sevr modellerinin ordan burdan piyasaya döküldüğü belleklerde dir. Merkezi New-York'ta bulunan "Anavatanları Kurtarma Dünya Komitesi", "Türk baskısına karşı savaş, anavatanı kurtar!" sloganı altında bir harita yayınlamış, bir toplantısını, 1996'da Atina'da yapmıştı. Anavatanları kurtarma haritasına göre, Ege ve Trakya Yunanistan olarak, Fransızlara Üçlü Anlaşmayla bırakılan Kilikya, bu kez Suriye toprağı olarak, Dicle'nin doğusunda kalan Güneydoğu Anadolu Kürdistan, (Trabzon hariç) Doğu Anadolu Ermenistan, Kuzeydoğu Karadeniz bölgesi Yunan-Pontus toprağı olarak çizilmişti.

Biliyorsunuz, bazı "sözde" bilim adamı yazarlar Ulusal Kurtuluş Savaşımızı, Türk-Ermeni Savaşı, Türk-Yunan Savaşı, Türk-Kürt Savaşı olarak niteler. Onlara göre, Kemalistler, Ermenilerin, Kürtlerin, Rumların yurtlarını işgal etmek için savaşmışlar ve işgal etmişlerdir. Ulusal Kurtuluş Savaşı, ulusal savaş değil, işgal savaşıdır.

Bu bakışı, Öcalan, kendisiyle görüşen yabancı gazetecilere, "Türkler, haritadan üç halkı sildi, Ermeniler, Grekler, Kürtler!" diye ifade eder. Roma'da, kendisiyle görüşen bir gazeteciye de yineleyecektir: "Lozan Andlaşmasında dört halk haritadan silinmiştir. Grekler, Ermeniler, Asurlar ve şimdi Kürtleri silmek / temizlemek istiyorlar!".

Lütfen, Sykes-Picot Anlaşması, Sevr Andlaşması ve Üçlü Anlaşma haritalarını önümüze koyalım ve bakalım, orada görmediğimiz, göremediğimiz bir şey görecektir miyiz! Trakya dahil

Anadolu'yu, Suriye'yi ve Irak'ı, önce Rusya, Fransa ve İngiltere kendi aralarında, sonra İngiltere, Fransa ve İtalya arasında ve kendi aralarında paylaştıklarını göreceğiz. Sevr'de, bu paylaşım Yunanistan katılacak, İtalyanlara verilmiş olan İzmir ve Manisa Yunanistan'a verilecek. Rusya'nın kendisine ayırdığı Trabzon dahil Doğu Anadolu Ermenilere sunulacak. Sivas'a kadar uzattıkları Kürdistan'ı, Dicle boyunca kesip, Kürtlere Kürdistan'ın kuyruğunu bırakacaklar, onun da bir kısmını Nesturi ve Keldanilere ayırmak koşuluyla.

Haritaya bir kez daha bakınız. Ege kıyıları Yunan ve İtalyan; Akdeniz kıyıları İtalyan ve Fransız, Doğu Akdeniz kıyısı Fransız. Gene o bir şeyi göremiyor musunuz? Ege Denizi ve Akdeniz, Batı Akdenizin sahilleri, Fransa, İtalya ve Yunanistan arasında paylaşılmış. Bir başka şey, Akdeniz, Müslümanların egemenliğinden Hristiyanların kuşatması altına alınmış. Bu, bir haçlı paylaşımı, din savaşı, harita ise din haritası. Mersin'den Sivas'a, Trabzon'dan Erzincan'a inen çizgiyle buluşan zigzaglı bir hatın doğusu Hristiyan egemenliği altında.

0

Zavallı Kürtler, bugünkü haritaya göre (ve PKK'nın ikidebir kurtarmak için sınırdan savaş açıp saldırdığı) Eruh ve Şemdinli'den (yani Şırnak ve Hakkari'den) oluşan "kocaman" bir Kürdistan'a kavuşmuş olmanın çanını çalıyorlar. Sevr'i halkların kimlik kartı, Lozan'ı faşizm olarak niteliyor ve Batının, Lozan'ı, Kürtler için revize etmesini istiyorlar. Sevr'in Kürtleri yurtsuz bıraktığının, Lozan'da Türkiye Cumhuriyeti'nin eşit, özgür ve bağımsız üyeleri olarak kocaman bir vatanın ortaklaşa sahibi olduklarının Kürtler bilincine varmıyor. Bilmem gördünüz mü, İmralı açıklamasını: Türk ordusu kendisine o kadar güvenmesin demiş, 40 milyon Kürt ayaklandığında... Apara bekleyen Ermenilere ve Greklere afiyet olur. Ama olur mu?

Bugün, emperyalist amaçlarla ve küresel egemenlik hedefiyle sarmaş dolaş olmuş Beyaz Saray, Hristiyanlığın küresel egemenliği ile sermayenin küresel egemenliğini kaynaştırmış ABD, yedeğine aldığı Avrupa Birliği ülkeleriyle birlikte, Sevr'in ikinci

versiyonunu, islamı kullanarak, sahneye koymuş bulunuyor.

Bu uğurda el kesenlere, kol kesenlere, dil kesenlere, elleri, kolları, dilleri tutulmasın diye Silivri'yi kalebent yapan dini bütün müslümanlara da afiyet olur. İçtikleri petrol-metrol, yedikleri dolar-molar olsun!

27 Ağustos 2009, Ankara

(Işık Kansu'nun sorusuna yanıt olarak yazıldı).

Son bölüm "Sahneye Konan Sevr" başlığı altında yayınlandı:

Cumhuriyet, 29 Ağustos 2009

Türkiye 2009, s. 72-77

KURGU, SENARYO VE ŞABLON OLARAK FEDERASYON

(1)

Federasyonun Türkiye açısından farklı anlamları olmak gerekir. Bunlardan biri, Türkiye ile sınırlı federasyondur. Ulus-devletin çözöştürölerek federal bir yapıya dönöştürölmesi amaçlanmakta, bir bakıma Sevr haritasının, yeniden, ama aşamalı olarak geröekleştirilmesinin yolu açılmak istenmektedir.

İkincisi, Türkiye'nin içersinde yer alacağı bölgesel ölçekte federal yapılanmadır. Osmanlı İmparatorluğu dahil Sovyetler Birliğı'nin ve Yugoslavya'nın dağılması sonucu, bağımsızlıklarını açıklayan ölkelerin, Türkiye ile federal bir birlik oluşturmaları amaçlanmakta ve Türkiye'nin federal birliğin çekim merkezi olması için federal bir yapılanmaya geçmesi gerektiğı ileri sürölmektedir.

Üçüncüsü, Türkiye'yi de içersine alan, Bosna'dan Basra Körfezine değin, ABD'nin, müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin liderliğini üstleneceğı, "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu" adıyla anılan islami birliktir. Bu, aynı zamanda, Türkiye'nin panislamist politikaya açılımını öngörüyordu.

Dördüncüsü. müslüman, yani dinsel kimlik üzerine oluşturulan federal birlikten farklı, Türk, yani etnik kimlik üzerine kurgulanan 225 milyonluk büyük Türk federasyonudur. Bunun gerçekleşmesi de, Türkiye'nin pantürkist politikaya açılımıyla olanaklıydı.

Yeni-Sevr modellerine, federasyon önerileri açısından bakıldığında, şunlar da eklenmeli:

Sevr Andlaşması, andlaşmanın imzalandığı tarihle ya da imzalandığı tarihlere öngelen dönemlerde bu topraklarda yaşamakta olan toplulukların, kavimlerin, bağımsız devletler haline getirilmesi amacıyla, salt bu amaçla hazırlanmış bir andlaşma değildir. Çünkü Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe girmesi kararlaştırılan “Üçlü Anlaşma” ile, bu topraklar, bu topraklarda hiçbir zaman oturmamış olan İtalyanlar, Fransızlar, İngilizler arasında ayrıca paylaşılarak Türkiye Cumhuriyetinin kurulması önlenmek istenecekti. Bugün de, Sevr'i ister bir bütün olarak, ister parçalı olarak gündeme getirenlerin, şu ya da bu etnik/dinsel topluluğa devlet olmak olanağı sağlamayı değil, ulus-devlet olarak Türkiye Cumhuriyetini çökertmeyi amaçladıklarını bilmek gerekir.

Sevr Andlaşması, İmparatorluğun doğusundaki kapitalizm-öncesi doğal ve geleneksel özelliklerini aşamamış toplulukların “kimlik hakları”nı kurtarmak ve korumak için değil, İmparatorluğun ana gövdesini oluşturan coğrafyayı da paylaşmak için yapılmış bir anlaşma olduğu, yani bu andlaşmada sömürgeci ve emperyalist paylaşımın belirleyici olduğu da gözardı edilmemek gerekir. Sevr Andlaşmasıyla, bu ana gövde bir yanıyla komşu uluslara (örneğin Yunanistan'a) peşkeş çekiliyor, bir başka yanı (Ermeniler, Kürtler, Asurlar, Pontus gibi) kimi etnik ve dinsel kavimlere/cemaatlere “devlet” toprağı olarak bağışlanıyor, ama aynı coğrafyadan müslüman topluluklara (Türklerle ve Kürtlere) ayırdıkları bölümlerin büyük bir kısmını (Sevr Andlaşmasının üç “mimar”ı olan İngiltere, Fransa ve İtalya, gene bu andlaşma ile aynı gün yürürlüğe girmesini kendi aralarında kararlaştırdıkları Üçlü Anlaşma ile), kendilerinin sömürge alanlarına dönüştürüyorlardı. Burada yeni bir ulus olarak doğmakta olan ve Kürtlerin de içersinde yer aldığı

Cumhuriyet engellenmek istenmişti; saray ve hilafet yandaşı Türkler gibi, saray ve hilafetle içiçe kimi Kürtler de, doğmakta olan bu ulus-devleti engellemek isteyenlerin yanında yer almışlardı.

Sevr, bu özelliğiyle kavranılmadığı için, içerde, bugün de Sevr'i, Sevr'deki "Kürdistan"ı kurmak amacıyla savunular, Sevr'in başlangıçta, Kürdistan kurmayı değil, Türkiye Cumhuriyetini (ulus-devleti) kurdurmamayı amaçladığını görmiyorlar ve dolayısıyla, bugün, dışardan, Sevr'deki Kürdistan'ın kurulmasını isteyenlerin amaçlarının Kürdistan'ı kurmak değil, Sevr'i bir bütün olarak yaşama geçirmek ve Türkiye Cumhuriyetini bitirmek olduğunu anlamaya yanaşmıyorlar.

Şunu da belirtelim:

Türkiye üzerine kurgulanan senaryoların üç aşaması ve üç nedeni var.

Biri, Sovyetlerin emperyal genişlemesine (genişlemesine) duvar oluşturmak; ikincisi, Sovyetlerin çökertilmesinin üssü olarak Türkiye'nin kullanılması; üçüncüsü, küresel egemenliğin şablonunda Türkiye'yi lime lime doğramak.

Türkiye üzerine kurgulanan federasyon senaryoları bu üçüncü dönemle örtüşüyor.

Sovyetlerin emperyal genişlemesine karşı Türkiye duvar oluşturmakla kalmadı, nasıl ki, dün, NATO ile korunan sistemi, yani emperyalist sistemi korumak için kendi anti-emperyalist gençliğini, Atatürkçü geleneği sürdüren ya da Atatürkçü gelenekten gelen ulusal bağımsızlık kültürüyle donanımlı bilim adamını, yazarını, çizerini, tek sözcükle aydınını kendi elleriyle boğarak yok ettiyse, nasıl ki, laik kaldıkları ve sol siyasal yanda yer aldıkları için aleviler kitlesel olarak katledildiyse, bugün de, NATO üyesi olarak kendini yok etmenin şifresini içersinde gizleyen ABD ile "Stratejik İşbirliği"ne prangalanmış olarak, kendisi olduğu Türkiye Cumhuriyetini, her gün yeni bir kurumunu çökerterek yok ediyor. Sıra, üniter ulus-devletin ve laik cumhuriyetin anayasası yerine, federal devlet ve dindar cumhuriyete anayasa oluşturmaya gelmiş bulunuyor.

Bir yarım yüzyıldan fazla bir zaman var ki, Türkiye kendini yönetmiyor, yönetecek yöneticileri kendisi belirlemiyor, belirleyemiyor.

Kırklı yılların sonlarında ABD'ye "gönül bağıyla" bağlanmış bulunan İsmet İnönü, 1960'lı yıllarda, "Daha bağımsız ve şahsiyetli bir dış politika izlenmesini istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden bahsediyor. (...) Bir görev veriyorum. Neticesi bana gelmeden Washington'ın haberi oluyor. Sonucu memurumdan önce, Amerikan sefirinden öğreniyorum. (...) Bu meselenin üstüne vakit geçirmeden eğilmek lazımdır. Yoksa bağımsız dış politikadan bahsedemezsiniz. Hatta iç politikada bile bağımsızlık düşünülemez. Yapamazsınız bağımsız politika." diyordu. (M. Şükrü Koç, *Emperyalizm ve Eğitimde Yabancılaşma*, Ankara 1970, s. 165-166.)

İnönü'nün, "Amerika'nın mesuliyetine inanıyordum. Bunun cezasını görüyorum demektir!" demesi için (*Milliyet*, 16 Nisan 1964), EOKA'nın Türkleri kanlı yöntemlerle yok etmesi dayanılmaz bir durum almasına, İnönü hükümetinin Kıbrıs'a müdahale kararının ABD Başkanı Jhonson tarafından engellenmesine kadar beklenmesi gerekecekti. Ne var ki, o zaman da çok geç sayılabilirdi, çünkü, ülkenin siyasi iradesi ABD tarafından tam olarak ipotek altına alınmıştı. Başbakan İnönü, Washington'da Jhonson ile görüşürken, hükümet, bütçe oylamasıyla düşürülecek, seçim öncesi Türkiye'de Jhonson'ın birlikte fotoğraf çektiği Süleyman Demirel başbakan koltuğuna oturacaktı (1965).

Başbakan koltuğuna oturduğunun ertesinde de, Demirel, ABD'nin Irak, İran ve Türkiye Kürtlerini federe bir cumhuriyet haline getirmek ve Türkiye'ye bağlamak istediğini, Genelkurmayın hükümete verdiği bir brifingte dile getirecekti.

Demirel, Genelkurmay'a taşıdığı ABD önerisinin Türkiye'nin bölünmesinin bir başlangıcı olduğunu, ancak cumhurbaşkanı olduğu zaman kavrayacaktı.

Sovyetler Birliği dağılma sürecine çekildiği zaman (1991) CIA analistlerinden Paul Henze: (1) laikliğin eskidiğini, ılımlı islam kapsamında dinin/islamın siyasallaşmasını; (2) Atatürkçü (Lozan Andlaşması sözkonusudur) “azınlık” anlayışının eskidiğini, yalnızca müslüman olmayan toplulukların (cemaatlerin) değil, müslüman olan ama etnik açıdan Türk olmayan toplulukların da azınlık statüsüne alınması gerektiğini; (3) Atatürkçü yalıtık dış politikanın eskidiğini, Kemal Atatürk’ün 23 Nisan 1920’de Meclis konuşmasında serüven olarak, hayali görüşler olarak nitelediği pantürkist ve panislamist politikalara yeniden dönülmesi gerektiğini; (4) ulus-devletlerin, 70 yıllık da olsa, temel sorunların çözümünde başarılı olamadığını, *etnik, dinsel ve mezhepsel* temele dayalı, olmazsa bölgesel federal bir sisteme, özellikle de Osmanlı millet modeline dönülmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdi. (*Turkey’s New Geopolities, A Rand study, 1993; Kuşatılanlar, 1996.*)

Panislamist ve pantürkist politikalara dönüş ile federasyon önerilerini, bu açıdan somutlaştırmak da gerekiyor:.

Müslüman ulusların liderliği ve panislamizm: “Üçüncü Amerikan İmparatorluğu” yazarları, Heilburn ve Lind, Başkan Bill Clinton’ın, Bosna’ya yirmibin asker göndermesinin nedenini, Bosna’nın müslüman bir Avrupa devleti olarak kalmasını istemiş ve Amerika’nın, İran (Basra) Körfezinden Balkanlara kadar müslüman ulusların resmi olmayan *birliğinin lideri* olmayı üstlenmiş olmasıyla açıklıyorlardı. (*New York Times, 2 Ocak 1996.*)

Yazarlara göre, Clinton, “Amerika Birleşik Devletlerinin islam ülkelerinin liderliği pozisyonunu muhafaza etmek” amacıyla ve Bosna’nın müslüman olarak kalmasını istediği için, Bosna’ya 20 bin asker gönderme kararı almıştı.

Yazarların, ABD’nin liderliğini üstlendiğini ileri sürdükleri “İran Körfezinden Balkanlara kadar müslüman ulusların” sınırını, Daniel Vernet, “Saraybosna’dan Orta Asya’ya kadar” genişleterek, bunun gerçekleşmesi için de, Ankara’nın “bölge gücü” olmasının kaçınılmazlığına değinecekti. (*Le Monde, 4*

Ocak 1996.)

Pantürkizm ve Büyük Türk Federasyonu: Türkiye'nin pantürkist politikaya dönmesinin somut anlatımını ise, 1996'da Virginia'da toplanan eski ve yeni on CIA analistinin kurguladıkları senaryoda bulmak olanaklıdır. 2020 yılına kadar tasarlanan dört senaryoya göre, (1) Türkiye ve İran bir federasyon oluşturur, ABD'nin bölgedeki gücü azalır; (2) Türkiye ve İsrail, Suriye'yi işgal eder, Irak üç devlete bölünür; (3) Rusya, Türkiye'yi etkisizleştirir, Türkiye toprak ve güç olarak küçülür; (4) Türkiye, Kafkas Federasyonu kurar. *Son Durum*: Türkiye ve Türk devletlerin egemen üyeleri olduğu yeni bir uluslararası gücün ortaya çıktığını dünyakabuleder. Aslında yeni bir "Türk İmparatorluğu", ama serbest yardımlaşma ve ekonomik etkinlik ilkelerine bağlı 225 milyonu aşan nüfusuyla Türk federasyonu, Rus federasyonunda kalan nüfusu büyük ölçüde geçer. (*Turkish Daily News*, 16 Mayıs 1997.)

"Bir zamanlar Osmanlı Türkler tarafından yönetilen bölgelerin "yüreği", Türkiye'nin "denge noktası" olacağı savlanan Üçüncü Amerikan İmparatorluğu, nasıl ki, ABD'nin, "İran (Basra) Körfezinden Balkanlara kadar müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin lideri olacağı" tasarımı üzerine kurgulanmışsa, "serbest yardımlaşma ve ekonomik etkinlik ilkelerine bağlı" 225 milyonluk Türk federasyonunun istikrarı da, Brzezinski'nin sözleriyle, "ancak otoriter bir gücün", yani ABD'nin liderliğinde sağlanabilecekti.

Virginia'da Türkiye'nin 2020 yılına değin çeyrek yüzyıllık geleceğinin senaryosunu tasarlayan eski ve yeni on CIA analistinden biri olan, Ulusal İstihbarat Konseyi eski başkan yardımcısı Graham Fuller, Virginia toplantısından on ay sonra, Ekim 1996'da, İstanbul'da gerçekleştirilen Kafkaslar Konferansında, Osmanlı İmparatorluğu'nun, Sovyetler Birliği'nin, Yugoslavya'nın dağılmasıyla oluşan yeni bağımsız toplulukların/ulusların, kendi istekleriyle, Türkiye'nin liderliğinde bir federasyonun parçası olmaları için, Türkiye'nin "azınlıklara iyi muamele eden" bir federasyon olması gerektiğini söyleyecek, federasyona örnek olarak da, Osmanlı millet modelinin denemesini önerecekti. (*Yeni Yüzyıl*, 5 Ekim 1996.)

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanan cumhuriyetlerin, kendi güçleriyle kendilerini koruyamayacağını ve Türkiye ile bir konfederasyon oluşturmaları için Türkiye'nin bir federasyon olması gerektiğini öneren Fuller'in ardından ABD eski Dışişleri Bakanlarından Henry Kissinger, İstanbul'da verdiği konferansta, Sovyetlerin dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşan Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan gibi (etnik açıdan çoğunluğu Türk olan) "ülkelerin tekrar Rusya'nın eline geçmemesini, İran'ın etkisine girmemesini, Türkiye'nin bu ülkelerle tarihi yakınlığı, bir de ırk yakınlığı nedeniyle çok yakın olabilme ve iyi iletişim kurabilme olanağına sahip bir ülke olduğunu" söyleyecek, ABD'li yöneticilerin yabancısı olduğu bu ülkelere, ırk ve tarih yakınlığı nedeniyle Türklerle birlikte ilişkiye geçebileceğini dile getirilecekti. (*Yeni Yüzyıl*, 15 Kasım 1996.)

(4)

Federasyonun Türkiye açısından, Körfez Savaşına (17 Ocak 1991) ve Kerkük-Musul senaryolarına endeksli olarak tartışılma-ya başlandığı bilinir.

"Türkiye'deki 43 milyon Türkün, Musul-Kerkük'teki soydaşı Türkmenler ve Türkiye'deki 12 milyon Kürdün, Musul/Kerkük'teki soydaşı olan Kürtlerle birlikte oluşturacakları (...) *bir federal devlet*. Belki müstakil, belki de göbek bağı!.. O göbek bağı da Musul-Kerkük'ten çıkan ve Yumurtalık'ta son bulan iki petrol boru hattı" olamaz mıydı? (Güneri Civaoglu, "Tasarım", *Sabah*, 27 Ocak 1991.)

Civaoglu, "daha barış masası kurulmadan" Özal'ın oluşturduğu yeni harita tasarısını böyle açıklıyordu.

Özal, daha önce de, "bu işin uzun sürmeyeceğini" belirtmiş, Amerika'nın savaştan sonra çekileceğini, bölgeyi kontrol altında tutacak bir güce gereksinim duyulabileceğini ve bu gücün de Türkiye olduğunu ifade etmişti. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 1991.)

Güneri Civaoglu ise, savaş devam ederken, Riyad'dan gönderdiği "İki Yarbay" adlı yazısında, Amerikan Kuvvetlerine bağlı iki yarbayın, kendisine özel olarak verdikleri mesajın,

Özal'ın düşünceleriyle örtüştüğünü görünce şaşkınlığını gizlemeyecek, "üst düzeyde bir şeylerin pişirilmekte olduğunu" düşünecektir. Çünkü, Amerikalı yarbay, duvara asılı dev Ortadoğu haritasının önünde sağ elinin avuç içini Kerkük/Musul alanında gezdirerek, "İşte Kürt devleti burada kurulur, demişti. Savaş bitecek, Saddam çökmüş olacak. Bu yörede devlet kalmayacak. Devlet otoritesinden yoksun bir boşluk doğacak. Kürtler bir devlet kurarak buradaki boşluğu dolduracaklar. Belki Türkiye'den de toprak isterler." (*Sabah*, 2 Şubat 1991.)

"Federasyon" tasarımları, özellikle Körfez Savaşı'nın ardından Uğur Mumcu'nun değindiği başlıca konulardan biri olacaktı. Mumcu, kimi devletlerin, "federasyon"u, özellikle petrol ile ilgili bir çıkar sorununun aracı olarak gündeme getirdiklerini yineliyor ve Cumhurbaşkanı Özal'ın "Federasyon fikri dahil tartışalım" önerisini ortaya attığı günlerde, Talabani ve Barzani'nin, Washington'da, "Anadolu Federasyonu Cumhuriyeti" adıyla, yeni bir devlet kurulmasını önerdiklerini, özünde, ABD'nin çıkarları doğrultusunda ve ABD'nin amaçlarını gerçekleştirmenin bir aracı olarak "federasyon" görüşünü gündeme getirdiklerini yazıyordu. (*Cumhuriyet*, 31.7.1992.)

"Anadolu Federasyonu Cumhuriyeti" tasarısının, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını bölmenin bir aşaması olduğu görüşünü yinelerken, bunun CIA tarafından kotarılan ve Pentagon tarafından uygulanan gizli "bir Amerikan oyunu" olduğunu yazıyor, "1960'lı yılların başında Irak'ta kuramadıkları "Arap-Kürt Federasyonu" yerine, Türkiye'de 1990'lı yıllarda ABD desteği ile "Türk-Kürt Federasyonu" kuracaklar." diye ekliyordu.

"Anadolu Federasyonu Cumhuriyeti" tasarısının yerini, Körfez Savaşı'nın inişe geçen seyriyle birlikte, "Kuzey Irak Kürt Federe Devleti" aldığı zaman, Mumcu, bu "Kürt Federe Devleti"nin de "Anadolu Federasyonu Cumhuriyeti" gibi Musul ve Kerkük petrollerinin Türkiye üzerinden Batıya ulaşmasının bir senaryosu olduğunu ve ABD'nin, Körfez Savaşı sonrasında, Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti oluşturma şansını yeniden elde ettiğini yazacak, Türkiye'nin de katkısıyla gelinecek noktanın, Sevr Andlaşmasında öngörülen "kapitalist emperyalizmin"

“siyasal kadastro” planı olduğunu belirterek ekleyecekti: “Doğrusunu söylemek gerekirse Kürtler üzerindeki ABD planı büyük bir başarıyla yürüyor.” (*Cumhuriyet*, 6 Ekim 1992.)

(5)

PKK, program taslağında (27 Kasım 1978), “sömürgeciliği yıkarak bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan devleti kurmayı” asgari hedef olarak belirlemişti. (İsmet G. İmset, *PKK – Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı* (1973-1992), Turkish Daily News Yayınları, Ankara 1993, s. 51-52.)

ABD’nin, “Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu’da izlenecek politikalar için vazgeçilmez bir coğrafyada bulunan Türkiye’nin “Türkiye olarak değil, Anadolu olarak algılandığını” imleyen Migdalowitz, PKK’nın, “1993 ateşkesinde federel devlet önermesine karşın, bağımsız bir devletten yana olduğunu” belirtiyordu. (Carol Migdalowitz, “Türkiye’nin Kürt Sorunu ve ABD politikası”, *Avrasya Dosyası*, cilt 7, s. 119-137; M. Hüseyin Buzoğlu, *Körfez Savaşı ve PKK*, Strateji Yayınları, Ankara, s. 141.)

Kasım 1995’te *Özgür Halk*’ta (s. 6) yayınlanan konuşmasında *Novore Vremya* (Rusya) muhabiri Makarinko Vadim’e, Öcalan, “TC’nin çöküşü”nün “Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bağlı” olduğunu söyleyecek, tam da bu yıllarda çeşitli ülkelerden gazeteci ve politikacılara farklı ve değişen “federasyon” anlayışlarını sergileyecekti.

İmralı’da sorgusunda, Alman Şark Enstitüsü Başkanı Uda Steinbach ile üç yıl önce görüştüğünü belirten Öcalan, kendisinin tercihini Türkiye lehinde yaptığını, bu nedenle de dışlandığını belirtecek ve “Benim 1996’dan beri yazışmalarım oldu. Bütünleşmeye ilişkin işaretlerim vardır. Bu görüşe varmakta geç kaldık.” (“PKK barış masasına otursun”, *Cumhuriyet*, 4 Haziran 1999) diyecekti.

ABD Dışişleri Bakanlığında uzun yıllar görev yapan emekli diplomat David Adolph Korn’a yazdığı mektupta ise, Öcalan, “ABD çıkarlarına hiçbir zaman saldırmadıklarını” ileri sürüyor, “sizler kadar bağımsız büyük bir devlet olmak istiyoruz, tek

ulustan oluşan bir Amerika kadar federalizm istiyoruz.” diyor-du. (*Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1995.)

Bu anlatımlardan “tek ulus” ile Türkiye’yi mi yoksa, “pan-kürdist” bir ulus düşüncesini mi, amaçladığı, “federalizm” ile, Türkiye bütün-lğ içinde bir federalizm mi, “pankrt” bir birli-ęin federatif yapıda mı olacağını anlatmak istediği açık değildi.

1980’den sonra Suriye ve Bekaa’da başlayacak ve kimi anla-tımlara göre otuz bin kişiye bulacak olan silahlı/savaş rgtlen-mesinin belirli bir düzeye ulaşmış olmasından sonra, Ağustos1984’te Eruh ve şemdinli sınır karakollarına ateş açarak, “Kürt usul” isyanı başlatmış bulunan PKK, 17 Mart 1993’te ateşkes ilan etmesine karşın, 25 Mayıs 1993’te, Bingöl-Elazığ karayolunda, bir başka deyişle, Bakü-Ceyhan arasında geçmesi tasarlanan petrol boru yolunda ve bu boru yolunun yapımına katılan konsorsiyum temsilcilerinin otomobille yapacakları keşif gezisinden iki gün önce, yol keserek, birliğine yeni gitmekte olan 33 eri kurşuna dizecektir.

Haziran 1995: Alman televizyonu ARD kanalı muhabiriyle yaptığı konuşmada, calan, “Türkiye ile geliştirilecek federatif bir yapılanmanın” olanaklı olduğunu belirtirken “niter devle-tin zmsz” olduğunu ileri sürüyor. “ABD’nin bir federatif yapı” olduğunu yinelerken, “Irak somutunda olduğu gibi Araplarla, İran’la ve esas olarak da Türkiye ile bir federatif yapı geliştirerek, Ortadoğu’yu bir halklar federasyonuna dnştre-bileceğini” söylüyordu. (*zgr Halk*, yıl: 6, sayı 56, Haziran 1995, s. 29.)

21 Kasım 1995: Londra’da yayınlanan *el Hayat* gazetesine verdiği demeçte, calan, ABD’nin arabuluculuğunda Türkiye’de federatif bir yapı kurulması karşılığında silah bırakmayı önerecektir. PKK lideri, federasyon kurulması durumunda Türkiye’nin sınırlarının bozulmayacağını da iddia edecekti. (*Cumhuriyet*, 21 Kasım 1995.)

Ocak 1996: *Paris Match* muhabirine, İşpanya, Belçika, İşvire modellerinin, hatta ABD’nin bir federal sistem olduğunu, “oto-nomiye de, bağımsız devlete de karşı olmadığını”, tek bir ulus olduğu halde Almanya’nın federal bir sistem olduğunu anımsa-tarak, “burada bir Alman federalizmi kadar federalizm uygula-

yalım diyorum” diye konuşacaktı. (Özgür Halk, Ocak 1996, Yıl: 7, Sayı 62, s. 37.)

Buraya şu notu da eklemek gerekiyor: İmralı’da, savunmasında (23 Haziran 1999), “PKK”nın, “İçte ve dışta çok tehlikeli bir noktaya ulaştığını” “tehdit olarak değil, bilgi olarak” söyleyecek olan Öcalan, “Kürt sorununun demokratik temelde çözülmesi ve PKK’nın silahları bırakma düzeyine geldiğini” belirtmiş, “Esas hakkındaki mütalaaya cevap”ında “kimsenin artık daha fazla acı çekmeye tahammülü olmadığını” söyleyerek “(1) demokratik birlik, (2) vatanı parçalama ya da küçültme değil, özgür vatanda birlikte yaşama, (3) özgür barış ve kardeşlik” önermişti. (“Abdullah Öcalan’ın dünkü savunması”, *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1999.) Bu önerinin, PKK’nın siyasallaşması koşuluna endekslenmiş bir öneri olduğunu ayrıca belirtmek gerekir.

(6)

Sonu:

Türkiye, federasyona niçin ve nasıl endekslendi?

Çok yineledim, sınıfsal siyasallaşmanın önünün etnik ve dinsel siyasallaşmayla kesilmesi sonucu gelindi buraya.

1961 Anayasasıyla, modern sınıflar temeli üzerinde gelişen ve burjuvaziyi, küçük-burjuvaziyi, işçi sınıfını, sınıfsal açıdan temsil eden siyasal partilerin yerini, etnik, dinsel, mezhepsel temele dayalı partiler, cemaat ve tarikatların güdümüne giren partiler aldığı için.

Bununla kalmadı, günlük yaşamdan çalışma yaşamına, yasamadan yürütmeye, temel eğitimden üniversiteye, tarikat ve cemaatlerin kısacasında, etnik, dinsel ve mezhepsel ayrışmanın girdabında ulus gibi ulusallık da ayaklar altında çığnayan pas-pasa benzetildi.

Türkiye buraya nasıl geldiyse, ayrılmanın basamağı olarak bilinen federasyon aşamasına da böyle geldi.

Türkiye’nin, “İslamın lideri” olarak, “müslüman ülkelerin uygarlıklar arası ve uygarlıklar içi çatışmalarını önleyeceğini” ve bunun için, yani müslüman ülkelerin lideri olması için laiklikten kendini yalıtması gerektiğini söyleyen “uygarlıklar

çatışması"nın ikinci el üreticisi Samuel Huntington'ın, niçin Türkiye'yi üniter/ulus-devlet olmaktan, bir islam cumhuriyeti olmaya yönlendirdiğini, gene Huntington'ın kendisinden okuyalım:

"Küreselleşme, çok kültürlülük, kozmopolitlik, göçler, alt milliyetçilik ve karşı milliyetçilik Amerikan bilincini yıprattı; etnik kimlik, ırk kimliği ve cinsiyet kimliği ön plana geçti ve Amerika'nun dil ve kültürüne yönelik birçok soru işaretini gündeme getirdi. Ulusal tarih eğitimi yerini, etnik tarih ve ırk tarihi eğitimine bıraktı. Amerikalıların ortak değerlere verdikleri önem, çeşitliliğe gösterilen ilginin gerisinde kaldı. Ulusal bütünlük ve ulusal kimlik duygusu erozyona uğradı. 2000 yılından önce ABD bayrağı yarıya indirilmişti, diğer bayraklar Amerikan kimliğine ait olan bayrak direğinin üzerinde daha yükseklerde dalgalanıyordu. Amerikan ulusal birliğine meydan okumalar artıyordu. ABD kimliğinin ileri sürdüğü gibi, tüm insanlığın ortak değerlerini kucaklayan evrensel bir ulus mu? Ya da biz kimliğimizi Avrupalı mirasımızla, Avrupalı kurumlarımızla tanımlayan Batılı bir ulus muyuz? Yoksa tarihimiz boyunca 'Amerika'nın ayrıcalığı' görüşünü destekleyenler tarafından ileri sürüldüğü gibi kendimize özgü uygarlığımızla benzersiz miyiz? Ulus olarak etnik, dinsel ve ırksal alt kimliklerimizin ötesine geçen anlamlı bir kimliğe sahip miyiz? Ulusal çıkarlar ulusal kimlikten doğar. Çıkarlarımızın neler olduğuna karar vermeden önce kim olduğumuzu bilmek zorundayız. Ciddi tehditlerle karşı karşıya kalan toplumlar ulusal kimlik duygularını, ulusal hedeflerini, ortak kültürel değerlerini canlandırarak çöküşlerini erteleyebilir, parçalanmalarını sona erdirebilirler. Amerika 11 Eylül'den sonra bunu yaptı."

Bu satırların ardından, Meclisin gündemine alınan Anayasanın federal devletin ve dindar cumhuriyetin anayasası olup olmayacağı sorulabilir. Bu anayasa, Türkiye'nin 11 Eylül'de olabilir, ulusal bayrak, ulusal bayrak olarak gönderde, en yukarda kalır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, ulusal övünçümüz Kemal Atatürk'ün ölüm yıldönümü olan, 10 Kasım'da, "Kral öldü yaşasın kral" sözlerini anımsatırcasına, Suud Kralının krallığını ayağına eğilerek kutsayan Gül'ün Çankaya'sında gön-

derde ulusal bayrağın, hilafetin ve halifenin yeşil sancağı altına çekilmiş olduğu, (Kürtlerin kurtarıcısı Chomsky'nin sözleriyle) "resmi olmayan başkent Diyarbakır"da üç renkli Kürt etnik bayrağının altına çekildiği, dindar ve federal anayasaya uyarlanmış birer tasarım olarak söylenebilir. Biz ulusal bayrağın bütün bayrakların üstünde tek bayrak olarak gönderde olacağı bir anayasa istiyoruz. Dileriz, böyle bir anayasa için, bir "11 Eylül" yaşamayız.*

3 Aralık 2007, Ankara
Kan ile Kardeş s. 31-44

* Huntington'dan yapılan alıntı ve son paragraf, "İnsan Haklarında Yeni Sorunlar Yeni Hedefler"e daha önce yazılmış olan "Federasyon" yazısından aktarılmıştı.

“Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun” ile, “Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması” yasaklanmaktadır (madde 2).

Gene bu yasaya göre, “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir” (madde 3), ve “Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunmak yasaktır” (madde 3/a).*

1961 Anayasasında yeralan “Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. *Resmi dil Türkçedir.*” (madde 3) anlatımı, 1982 Anayasasında, “Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. *Dili Türkçedir.*” biçimine dönüş-

* 13.10.1983’te kabul edilen 2932 sayılı bu yasaya göre: “3’üncü maddenin (a) bendi ile yasaklanan hususlarda her ne suretle olursa olsun faaliyette bulunanlar hakkında, fiilleri başka bir suç oluşturuyorsa bile ayrıca bir yıldan üç yıla kadar hapis (...) cezası hükmolunur.” (madde 4/b).

müş olmakla birlikte, bu, "Türkiye devletinin dili Türkçedir" diye okunmakta, bundan da, ancak resmi dilin Türkçe olduğu anlamı çıkmaktadır.

Ne var ki, sözkonusu yasa tasarısı Danışma Meclisinde görüşülürken, Komisyon Başkanı, 1982 Anayasasında yer alan "Türkiye devleti"nin "dili Türkçedir" sözlerinden, "Halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu"nun "açık ve kesin bir şekilde ifade edildiği" sonucunu çıkarır. Yasa, anayasal dayanağını bu yorumdan alır.

(Resmi dilin Türkçe olması anlamında) Türkiye devletinin dili Türkçedir sözlerini, halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu biçiminde anlamak olanaklı değildir. Hele, Anayasadaki "Türkiye devleti(nin) dili Türkçedir" sözlerini, sözkonusu yasa ya, "Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir" biçiminde aktarabilmek için, *devlet* ile *vatandaş*'ın ve (*resmi*) *dil* ile *anadil*'in özdeşleştirilmesi gerekir ki, bu da, ancak bilim-dışı bir yaklaşımla olanaklı olabilir.

Anayasada (1982), "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür" (madde 66) anlatımında olduğu gibi, *soy* belirleyen "Türk" sözünün, *yurttaşlığı* belirlemesi amacıyla kullanılması, yanlış anlamalara ve değerlendirmelere neden olmaktadır. Türkiye dışında, dünyada, soy bakımından Türk olan nice insan (Sovyetler Birliği'ndeki Türk soylarının ağırlıklı olduğu cumhuriyetler anımsansın) vardır ki, bunlar Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı değildir. Yurttaşlık bağı ile Türkiye Cumhuriyetine bağlı olan bir Ermeni, bir Rum, soy bakımından nasıl Türk olamazsa, bir Türk de, diyelim İsveç ya da Kanada yurttaşlığına girdiği zaman soy değiştirmiş olmaz, yani Türk olmaktan çıkmaz.

Soy doğal bir olgudur, doğa yasalarıyla belirlenir. Yurttaşlık ise, siyasal bir olgudur, siyasal yasalarla belirlenir. Siyasal yasalarla, bir insanın doğal özellikleri değiştirilemez. Toplumsal yasalar açısından soruna baktığımızda, müslümanlaşmak gibi, Türkleşmekten ve Türkleştirmekten de söz etmek olanaklıdır. Ama bu, (zorla olsun, gönüllü olsun, doğal olsun) toplumsal bakımdan asimilasyonu açıklar, biyolojik anlamda bir soy değişikliğini değil.

Türkçe'nin, resmi dil olduğu kadar ulus ölçeğinde toplumsal anlaşma dili (ve bu anlamda) "üst dil" olması, ulus ölçeğinde anlaşma dili olmayan adilleri yokumsamanın, yadsımanın nedeni olamaz. Pazarda ya da gündelik yaşamda bir araya gelen, diyelim bir Kürt ile bir Çerkezin ya da bir Yahudinin, kendi adilleriyle değil, Türkçe ile anlaşmaları da, Türkçe dışındaki adilleri, yasa ile yok saymaya neden oluşturmaz.

İnsan doğadan dil değil, ancak konuşabilme yeteneği almıştır. İnsan toplulukları, dillerini, gelişmeleri sürecinde üretmişlerdir. Topluluğun sürekliliğini dilin sürekliliğiyle sürdürmeye yargılı olan çocuk, topluluğun dilini öğrenirken, bu dili, doğrudan doğadan almış gibi görünür. Çünkü, nasıl kendi istenci (iradesi) dışında doğal koşulların bir ürünü olarak yaşama gelirse, dili de onun istenci dışında ve tarihsel süreci içinde belirlenmiştir. Bu nedenle çocuğun dili, ananın dili, yani rahmin dili olmaya yargılıdır. Ailenin konuştuğu dil Türkçe değilse, çocuğun doğal olarak edineceği dil, yani adili, aynı çocuk Türkiye Cumhuriyeti yurttaş olduğu için, bu nedenle, Türkçe olarak nitelenebilir mi?

Ulus'un, iletişim ve ulaşımın gelişmesine koşul olarak, kapitalizmin şafak vaktinde oluşmaya başlayan tarihsel bir kategori olduğu bilinir. Modern ulus, özgür bireylerin, siyasal ve ekonomik olarak oluşturdukları örgenlenmiş birliğidir. Kendisinden önceki birliklere (ya da devletlere) göre, yalnızca biçimsel bakımdan değil, iç oluşumu bakımından da yeni ve daha üstün bir birliktir. Bu yeni birliğin (ulus birliğinin) oluşmasında, çatısının çatılmasında, belirli bir soy/kavim belirleyici rol oynamış ve ulus birliğine bu soyun/kavmin adı verilmiş olsa da, ulus, artık, bir soy birliği ya da bir kavim birliği değildir.

Bir ulusun üyesi olmak için, nasıl aynı soydan/ırktan olmak zorunluğu yoksa, aynı dilden olma (adilin aynı olması) zorunluğu da yoktur. Irk birliği ile ulus birliğini özdeşlemek, yeni ve modern bir birlik olan ulus birliğini, ırk birliğini temel alan ilkel ve gerici bir zırh içine sokmak demektir.

"Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun"un, düşüncelerin özellikle Kürtçe açıklanması ve yayılmasını yasaklamak amacıyla çıkarıldığı bilinmektedir. Gene bu

yasanın dayandırıldığı, “Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz” (madde 26) ve “Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz” (madde 28) hükümlerinin, 1982 Anayasasına aynı özel amaçla konduğu da bilinmektedir.

Kürtçe ile düşüncelerin açıklanmasını ve yayınlanmasını yasaklayan bu yasanın, ülke bütünlüğünü korumak alt düşüncesiyle çıkarıldığı, yasa gerekçesinde de belirtilmektedir.

Böyle bir yasaklama, Anayasanın eşitlik ilkesine ve Birleşmiş Milletler bildirgelerine aykırıdır. Anadilleri yasaklayan yasanın, demokratik ve özgür bir toplumla çeliştiğini ileri sürenler, salt bu düşünceleri nedeniyle, açık ya da örtülü olarak, ülkenin bölünmesini bir alt düşünce olarak içinde taşımakla suçlanmaktadır.

Ülke bütünlüğünü korumak için anadilleri yasaklamanın yanlış olduğu, pratik yaşamın somut sonuçlarından çıkarılabilir. Bunun gibi, salt, bu yasaklamanın yanlış olduğunu ve demokratik bir yöntem olmadığını söyleyenlerin, ülkeyi bölmek düşüncesiyle davrandıklarını ileri sürmek de, doğruları yansıtmaktan uzak olduğu kadar, demokratikleşme arayışları üzerinde baskıcı bir tehdit kabuğu oluşturmaktadır.

Cumhuriyet, 4 Aralık 1990

Bir Fotoğrafa Altyazı, s. 41-44

Kanı Kanla Yıkamak, s. 101-104

(B) ANADİL OLARAK KÜRTÇEYİ YASAKLAYAN
YASA ÜZERİNE

2932 sayılı ve 19.10.1983 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan “Türkçeden Başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun”, 8 maddeden oluşur.

İlk maddede, sözkonusu yasanın, “düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında yasaklanan dillere ilişkin esas ve usulleri düzenlediği” belirtilir.

İkinci maddede ise, “Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin *birinci resmi dilleri* dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması” yasaklanmıştır.

Üçüncü maddede, “Türk vatandaşlarının anadili”nin “Türkçe” olduğu yazılıdır. Aynı maddenin (a) fıkrası da, “Türkçeden başka dillerin *anadili olarak* kullanılmasına ve yayılmasına yönelik *her türlü faaliyette* bulunulmasını” yasaklar.

Yasanın 4/b maddesi, bu yasaya aykırı faaliyette bulunanlar hakkında, “fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası”nı öngörür. Bir başka deyişle, açıkla-

nan düşünceler, herhangi bir suç oluşturmaya bile, yalnızca Kürtçe konuşulduğu için hapis cezası verilir; düşünceler suç oluşturduğu zaman ise, ayrıca, yani ikinci kez ceza verilmektedir.

Yasa tasarısının genel gerekçesinde, Anayasanın (1982), “Türk devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. *Dili Türkçedir.*” 3. maddesi aktarılarak, bununla, “halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu açık ve kesin bir biçimde vurgulandığı” belirtilmiştir. Bir başka anlatımla, Anayasanın hemen her anayasada olduğu gibi resmi dil ile ilgili maddesinde yer alan “Türkiye devleti(nin) dili Türkçedir.” hükmü, “halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu” biçiminde benimsenmiş, sözkonusu yasa, bu gerçek-dışı yoruma dayandırılmıştır.

Anadilin, çocuğun dünyaya geldiği (soy, kabile, aşiret gibi) topluluk birimlerinin dili olduğu, çocuğu dünyaya getiren rahim ile doğal bağı bulunduğu bilinir. İnsanların, topluluklar halinde dillerini üretmeleri, devlet ve ulusun oluşumundan, binlerce yıl öncedir. Bir insanın ve bir topluluğun dilini devlet belirlemeyeceği gibi, anadil de yasalarla ve anayasalarla belirlenemez. “Devlet”in içerdiği yurttaşlar topluluğunun anadillerini görmezlikten gelerek, yadsıyarak, yokumsayarak, anayasa da, yasa da çıkarılamaz. Doğal ki, bizde örneği olduğu gibi çıkarılabilir, ama bunlar, demokratik olmayan, insan haklarına aykırı yasalar olarak tarihteki yerlerini almaya yargılıdır.

Sözkonusu yasanın görüşülüp benimsendiği Milli Güvenlik Konseyine “Cumhurbaşkanı” olarak başkanlık eden Evren’in, “İngilizce, Fransızca şarkılar söyleniyor da, Kürtçe türküler niçin söylenmesin!” sözlerini, biraz şaşkınlıkla karşıladığımızı belirtelim. “Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki” diller yasaklanırken, özellikle, Irak’ta, Kürtçenin resmi dil olduğu, ama ikinci resmi dil olduğu için, “birinci resmi dil” dışındaki dillerin yasaklandığı bilinen bir gerçek. Gene bu yasayla “Türkçeden başka dillerin kullanılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması” yasaklanarak, bırakınız Kürtçe türkü söylemeyi, anasının oğluyla cezaevinde tek bildiği diliyle konuşması engellendi. O kadar ki, konu, Harold Pinter’in “Dağ Dili”nde oyunlaştırılacak denli dünyada

şaşkınlık yarattığı zaman, Evren, Cumhurbaşkanıydı ve Çankaya'daydı.

Bu yasanın etkisi, yalnızca yasanın kendisiyle sınırlı kalmadı, anadili Kürtçe olan halkımız üzerinde baskıların yoğunlaşmasına neden oldu, TCK'nın 142/3 maddesinin yorumunu genişletti. Örneğin, geçen yılın Nisan ayından bugüne, Erzincan'da halen tutuklu bulunan İHD Tunceli Şube Başkanı Ali Özler, "Kürtlerin türkülerini serbestçe söyleme haklarının bu ülkede eninde sonunda yerleşeceğini" söylediği için, Erzincan DGM'de, 6 yıl 8 ay ağır hapis cezasına çarptırıldı (dava Yargıtay aşamasındadır).

"Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun", hiçbir ülkede örneğine raslanmayan, doğa yasalarına, toplumsal yasalara, siyasal yasalara, ve hatta 1982 Anayasasına aykırı bir yasadır. Baskıcı, demokratikleşmeyi ve özgürleşmeyi engelleyen bir yasadır. Bu yasa, Birleşmiş Milletler Bildirgelerine, Helsinki Sonal Belgesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmelerine ve son olarak AGİK'e aykırı bir yasadır. Bu yasanın *tümüyle kaldırılması*, demokratikleşme ve özgürleşme açısından gereklidir, zorunludur.

Bakanlar Kurulu açıklamasında, başlangıçta, sözkonusu yasanın kaldırılacağı belirtildi. Ardından ise, konuşma ve ezgiler gibi gündelik yaşamda bile yasayla engellenmesi olanaksız kimi yaşam etkinliklerinin yasak-dışı bırakılacağı, ama düşüncelerin açıklanması, yazılması kadar, bir dilin geliştirilmesinin temel koşulu olarak yazılı dilin kullanılmasının yasak kapsamı içinde kalacağı haberi geldi. Bu çerçevede yapılacak bir değişiklik, yasanın kaldırılması olarak nitelendirilemez. Dileriz, ilk iletilen haberler çerçevesinde, yasanın tümünden kaldırılması yoluna gidilsin.*

Cumhuriyet, 29 Ocak 1991

Bir Fotoğrafa Altyazı, s. 45-47

Kanı Kanla Yıkamak, s. 105-107

* 2932 sayılı "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun", 3713 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu"nun 23/c maddesiyle, 12.4.1991'de yürürlükten kaldırıldı.

(C) KÜRTÇE, AZINLIK SORUNU DEĞİL DEMOKRATİKLEŞME SORUNU

1983'te Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan ve başlıca amacı Kürtçeyi yasaklamak olan "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun"un kaldırılması ya da yasada değişiklik yapılması, azınlık sorununu tartışmaya getirmiş görünüyor.

DYP Başkanı Demirel'in, "Türkiye'de Lozan Antlaşmasında sözü edilen azınlıklar dışındaki halkın, devletin ve ülkenin sahibi olduğunu" anımsatarak, "Devletin ve ülkenin sahibiyken, azınlık durumuna geçip ikinci sınıf vatandaş olmanın Kürtlere de faydası bulunmadığını" (*Hürriyet*, 29.1.1991) söylemesi, Kürtçe yasağının kaldırılmasıyla Kürtlerin "azınlık" statüsüne alınmış olacağı ya da Kürtçe yasağını kaldırmak için azınlık statüsüne alınması gerektiği gibi bir düşünceyi de birlikte getirmektedir.

Sorun, AGİK'te yer alan etnik sorunla, ya da azınlık sorunuyla ilgili bir sorun değil, demokratikleşme sorunudur; demok-

ratik hakların, insan haklarının yaşama geçirilmesi sorunudur.

Bu nedenle, azınlık sorununa, tarihsel gelişmesi ve bugünkü konumu açısından değinmekte yarar olduğu kanısındayız.

Azınlık, terim olarak, Reform döneminde, “dinsel azınlık” kavramıyla birlikte kullanılmaya başlanır. Kimi aşamalardan geçer. Azınlık hakları, bir dinin ya da mezhebin belirleyici olduğu teokratik devletler içinde, başka din ya da mezheplerden olan grupların dinsel özgürlüklerini belirleyen haklar olarak gelişir.

Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan sonra, azınlık hakları yerine, genel insan hakları öne çıkmaya başlar. Dolayısıyla dinsel grupların özgürlüğüyle sınırlanan haklar, evrensel insan hakları içinde bir öge olarak algılanır.

Yani birey, içersinde yer aldığı modern hukuk devletinde, azınlık üyesi olduğu için değil, yurttaş olduğu için ve yurttaş olarak eşit haklara sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğunda “gayrimüslim” olan, yani müslüman-olmayan, ama genel olarak hristiyan olan (musevileri de bu çerçevede kapsayan) din ve mezheplere (örneğin 1606’da katoliklere, 1774’te ortodokslara) (hemen her büyük yenilginin ardından) tanınan dinsel özgürlüğün, Gülhane Hattı Hümayununda (1839) benimsenen eşitlik ilkelerinin ardındaki devindirici olduğunu söylemek pek yanlış olmayacaktır.

Lozan Antlaşmasına (1923) göre, Türkiye’deki “gayrimüslimler” “azınlık”tır, ya da azınlıklar gayrimüslim olanlardır. Burada, müslüman-olmayanlar ile özellikle hristiyanlar (ve bunun yanı sıra museviler) kastedilmektedir. Bu, kuşkusuz, doğaldır. Bizim burada vurgulamak istediğimiz, azınlık sorununa, soy ve dil açısından bakılmamış olmasıdır.

Şeriatın devlet yönetimine egemen olduğu imparatorluk döneminde islam-olmayanlara, ancak, “azınlık” statüsüyle sağlanan haklar, esas olarak, Cumhuriyetle, yani laik yönetimle birlikte, yurttaşlık hakları olarak sağlanacaktır. Şu var ki, şeriat devletinde, gayrimüslimlerin, azınlık statüsüne sığınmaları, dinsel özgürlüklerini, bu statü ile sağlamaları anlaşılır bir şeydir. Laik bir cumhuriyette ise yurttaşlık haklarını gene “azınlık” statüsüyle korumaları, ülkenin sorunlarından kendilerini büyük

ölçüde yalıtımlarına, ulus ölçeğinde toplumsal yaşamdan olduğu kadar siyasal yaşamdan da o ölçüde uzaklaşmalarına neden olmuş, siyasal, ekonomik ve toplumsal yönden kaynaşmaktan kendilerini özenle yalıtmuşlardır.

Türkiye Kürtlerini, ne tarihsel açıdan, ne de ulus ve azınlık karşıtlığı içinde, böyle bir “gayrimüslim eşittir azınlık” ile anlatılan bir statüye yerleştirmek olanağı yoktur.

Türkiye Kürtleri, azınlık değil, ulusun ve ülkenin yurttaşlarıdır. Tüm yurttaşlarla aynı/eşit haklara sahiptirler. Bu eşit hakların yaşama geçirilmemesi, şu ya da bu dönemde, şu ya da bu yasayla engellenmiş olması, bu eşitliğin özünü ortadan kaldırmıyor. Bu hakların yaşama geçirilmesi, eşitliği engelleyen yasaların kaldırılması, “azınlık” statüsüne sığınulmasına değil, yurttaşlık haklarının tam olarak kullanılması için, insan haklarının eksiksiz yaşama geçirilmesine bağlıdır.

29 Ocak 1991

Bir Fotoğrafa Altyazı, s. 48-50

Kanı Kanla Yıkamak, s. 108-110

1.

“Anadil” olarak Kürtçe, bir kez daha “podyum” a çıkarıldı. Kimi öğrencilerin, öğrenim gördükleri üniversitelerin yönetim kurullarına, gruplar halinde, dilekçe vererek, Kürtçenin “seçmeli dil” olarak okutulmasını istemeleri, “anadil” olarak Kürtçenin değişik boyutlarda tartışılmasına neden oldu.

24 üniversitede toplam 11.048 öğrencinin Kürtçenin “seçmeli dil” olması için dilekçe vermiş olmasını, İçişleri Bakanı ile Adalet Bakanı, yasa-dışı örgütün planlı bir eylemi olarak nitelediler.

İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen’in yayınladığı yıldırım genelgede, dilekçe eyleminin, PKK’nın Avrupa’da başlattığı yeni stratejisi (“sivil itaatsizlik - siyasal serhıldan”) çerçevesinde yürütüldüğü, “bölücü ve ayrılıkçı” amaç taşıdığı ve bu nedenle Anayasanın 14’üncü maddesinin ihlali niteliğinde olduğu ileri sürüldü. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 2002.)

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ise, istemin, Anayasanın

eğitim ile ilgili 42'inci maddesine aykırı olduğunu yineledi ve eylemler nedeniyle haklarında dava açılanlara verilebilecek mahkumiyet kararlarını, yasa-dışı örgütün (yani PKK'nın) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşıyarak, konuya uluslararası bir boyut kazandırmayı amaçladığı yorumunu yaptı. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 2002.)

"Devletin zirvesine sunulmak üzere güvenlik birimlerince hazırlanan rapor"da da, dilekçe eylemi, "PKK'nın yeni mücadele stratejisinin tehlikeli bir adımı olarak" değerlendirilecekti (*Cumhuriyet*, 18 Ocak 2002); "istihbarat birimleri"nin hazırladığı bir başka raporda ise, eylemin "PKK tarafından organize edildiği" yinelenerek, sırada, "Kürt kimliği", "Kürtçe ad", "Kürtçe kurum adı" gibi benzer altı kampanya daha olduğu ileri sürülüyordu. (*Cumhuriyet*, 26 Ocak 2002.)

Radikal'de (18 Ocak 2002) yayınlanan bir habere göre, dilekçe veren 11.048 öğrencinin 3.713'ünün dilekçesi alınmış, 7.335 öğrencinin dilekçesi alınmamıştı. "Kürtçeye 75 tutuklama" başlığı altında verilen bu haberde, 46'sı öğrenci 75 kişinin örgüt üyesi olmak ya da örgüte yardım-yataklık yapmak savıyla tutuklandığı, gözaltından salıverilenler hakkında da aynı suçlardan dava açıldığı belirtiliyordu.

"İstihbarat birimleri"nin raporuna koşut olarak, İçişleri Bakanı Yücelen'in valiliklere genelgesi, Cumhuriyet'te "Kürtçe isme takip" başlığı altında haber yapılacaktı. Genelgede, "1587 sayılı Nüfus Kanununun 16/4'üncü maddesi" imlenerek, "milli kültürümüze, ahlak kurallarına, örf ve adetlerimize uygun düşmeyen ve kamuoyunu inciten adlar konulamaz" hükmü anımsatılmış, bu hükme aykırı adlar için Bakanlığın görüşünün alınması istenmişti. Haberin bitiminde, son zamanlarda, Güneydoğu'da, yurttaşların "Heval (Arkadaş), Zozan (Yayla), Roj (Gün), Rojin (Güneş), Welat (Vatan), Mizgin (Müjde), Rengin (Renk), Helin (Yuva), Berivan (Öncü)" gibi adları yeğlediklerine yer veriliyordu. (*Cumhuriyet*, 19 Şubat 2002.)

Dilekçe eylemi nedeniyle yaptığı açıklamada, Adalet Bakanı Türk, "Türkiye'de yasak dil kavramının ve kanunla yasaklanan bir dilin bulunmadığını" savlayacaktı. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 2002.)

Başbakan Bülent Ecevit, Kürtçe konuşulması ve Kürtçe yayın yapılması ile Kürtçenin eğitim programına alınmasının başka şeyler olduğunu belirtecek ve “Kürt kökenli vatandaşlar”ın “isterlerse Kürtçeyi zaten konuştuklarını”, “bu konuda yayınların çıktığını”, ama Kürtçenin eğitim programına alınmasının kabul edilemeyeceğini, “eğitimin içine herhangi bir yabancı dili almalarının sözkonusu olmadığını” söyleyecekti. (Cumhuriyet, 16 Şubat 2002.)

Avrupa Konvansiyonu toplantısında Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, “resmi dilin ve eğitimin Türkçe olması koşuluyla isteyenin anadilini öğrenebileceğini, bu kapsamda Kürtçe kurs da açabileceğini” söyleyecek, “Kürtçe öğrenmenin Kürtçe eğitim anlamına gelmeyeceği” görüşünü yineleyecekti. (Cumhuriyet, 19 Şubat 2002.)

2.

Demokratikleşme terazisinin bir kefesine “PKK”nın ve öteki kefesine “Kürtçe”nin konduğu gözardı edilemezdi. Kefelerin yerinin kimi zaman değiştirildiği, “PKK” yerine “AB”nin, ya da “Kürtçe” yerine “demokratikleşme”nin konduğu da bir gerçektir. Bir başka deyişle, “amaç”ın içi ve dışı çoğu zaman birbiriyile örtüşmüyordu.

Anadil, “anadil” olarak; Kürtçe, “Kürtçe” olarak; demokratikleşme, “demokratikleşme” olarak, yani saf anlamlarıyla ele alınmak gerekirken, “anadil” olarak Kürtçe, bir yandan bölücü ve ayrılıkçı amaç içerdiği ileri sürülerek yadsınıyor, bir yandan Avrupa Birliğinin istemleri çerçevesinde ve boyutunda kucaklanıyordu.

Avrupa Birliği “adaylığı” için temel alınan siyasal ölçütler, yani Kopenhag kriterleri, bir başka deyişle “demokrasi”, “insan hakları” ve “azınlık”, anadil olarak Kürtçenin özgürleşmesinde, içiçe geçtiği ve yer değiştirdiği için de, Avrupa Birliğinin “birlik” olarak istemi ile kimi üyelerinin asıl amaçları arasındaki “giz”i çözümleyebilmek, ancak bu Birliğin olduğu kadar, tek tek Birlik üyelerinin de stratejik ufkunu belirleyebilmekle olanaklıydı.

Ecevit ve Yılmaz'ın Kürtçe ile ilgili görüşlerini, AB'nin demokratikleşme açısından uyum istemlerinden yalıtırmak doğru olmazdı. Bunun yanı sıra, Avrupa Birliği (AB) Genel Sekreteri Volkan Vural'ın, "AB'nin anadilde değil, yayında ısrarcı olduğunu" söylediğini de burada anımsatalım. (*Radikal*, 19 Şubat 2002.) "Yayın" ile imlenen ise, "Kürtçe televizyon"du. Avrupa Birliği ile ilişkilerin geliştirilmesinden sorumlu Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, aynı toplantıda, "Kürtçe televizyon yayınına RTÜK'ün izni ve denetimine bağlı olmak koşuluyla izin verilebileceğini" söyleyecek, dolayısıyla, Kürtçe televizyon sorununun dil ile ilgisinin arka planlarda olduğunu duyumsatacaktı. (*Cumhuriyet*, 19 Şubat 2002.)

Dolayısıyla soruna: (1) iç hukuk açısından, yani Anayasa, yasalar ve yasa niteliğinde kararlar açısından; (2) Kopenhag ölçütleri, yani demokratikleşme, insan hakları ve azınlıklara saygı açısından; (3) ayrılıkçı örgütlerin amacı açısından bakılabiliirdi. Güncel olan ise, ilk sırada bulunan, Anayasa, yasalar ve yasa niteliğinde kararlar açısından "anadil" sorunuydu ve ben de soruna bu açıdan değinmekle yetineceğim.

3.

12 Eylül (1980) Askeri yönetimi, "Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir" gibi bilim-dışı ve mantık-dışı bir vargıyı temel alarak, hazırlattığı anayasada Türkçeden başka anadillerle "düşüncelerin açıklanması"nı ve "yayılması"nı (madde: 26), "yayın yapılması"nı (madde: 28) ve "öğretim ve eğitim kurumlarında okutulmasını ve öğretilmesi"ni (madde: 42) yasaklamıştı.

Anayasanın 26 ve 28'inci maddeleri doğrultusunda düzenlenecek olan ve "Türk vatandaşlarının anadili"nin "Türkçe" olduğunu önkoşul olarak koyan "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" (22 Ekim 1983/2932) ile, "Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dil ile düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması" yasaklanarak (madde: 2), (Irak'ta ikinci devlet dili olan) Kürtçe, "birinci devlet dili olma-

dığı için yasaklanmış; “Türkçeden başka dillerin anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması” yasaklanarak (madde: 3a), Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları olan, ama kökeni açısından Kürt olanların anadillerini “her türlü” kullanmasına yasak getirilmişti.

Ayrıca, bu yasa, özünde, Türkiye Cumhuriyeti’nin uluslararası hukuksal varlığının temelini oluşturan Lozan Andlaşmasının, “müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklarından” ayrı olarak, “herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel ve gerek ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, *dilediği dili konuşmasına hiçbir kısıtlama konulamayacağı*” koşulunu içeren 39’uncu maddesine de aykırıydı.

“Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun”un, Terörle Mücadele Yasasının 23/3 maddesi ile (12 Nisan 1991’de) yürürlükten kaldırıldığı biliniyor. Ama bu yasanın uygulanması sırasında, insan hakları açısından açtığı yaralar bugün de kanıyor.

12 Eylül askeri yönetimi döneminde, Danışma Meclisine çıkarttırılan ikinci dil yasası, yabancı dil eğitimi ve öğretimiyle ilgilidir. Anayasanın eğitim ve öğretim ile ilgili 42’inci maddesinin son (dokuzuncu) fıkrasında belirtilen, “eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dil ile eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir” koşuluna uygun olarak, “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğrenimi Yasası” (14 Ekim 1983/2923) çıkartılmış ve bu yasa, “Türkiye’de eğitimi yapılacak yabancı diller”in belirlenmesini Bakanlar Kuruluna bırakmıştır.

Bakanlar Kurulu, Anayasanın 42’inci maddesinin son fıkrasında yer alan “Türkçeden başka hiç bir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez.” koşuluna uygun olarak, resmi ve özel kurumlarda ve kurslarda “okutulacak yabancı diller”i (“yabancı dil ile eğitim ve öğretim yapan okullar”dan ayrı olarak), (92/2788 sayılı ve 4 Mart 1992 günlü kararıyla) belirlemiştir. (*Resmi Gazete*, 20 Mart 1992/21177, s. 10.)

Bakanlar Kurulunun bu kararında: “1. örgün ve yaygın bütün resmi ve özel öğretim kurumlarında İngilizce, Fransızca

ve Almanca dillerinin; 2. resmi ve özel kurslarda İngilizce, Fransızca ve Almancanın yanısıra, Rusça, İtalyanca, İspanyolca, Arapça, Japonca ve Çince dillerinin eğitim ve öğretiminin yapılması belirlenmiştir.

Bakanlar Kurulu, ayrıca, 92/3253 sayı ve 30 Haziran 1992 günlü kararıyla (*Resmî Gazete*, 19 Temmuz 1992/21289, s. 14), “örgün eğitim kurumlarında Japonca dilinin eğitim ve öğretiminin yapılmasını” kararlaştırmış ve bu dillerin sayısı dörde çıkmıştır. Her iki kararda, cumhurbaşkanı olarak Turgut Özal’ın, başbakan olarak Süleyman Demirel’in ve başbakan yardımcısı olarak Erdal İnönü’nün de imzalarının bulunduğu ayrıca belirtelim.

4.

12 Eylül askeri yönetiminin güdümünde hazırlanan ve halkın oyuna sunulan 1982 Anayasasının 26’ıncı maddesinde yer alan “Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında **kanunla yasaklanmış** herhangi bir dil kullanılamaz.” hükmünü içeren üçüncü fıkra; gene anayasasının 28’inci maddesinde yer alan “**Kanunla yasaklanmış** olan herhangi bir dilde yayın yapılamaz.” hükmünü içeren ikinci fıkra, 3 Ekim 2001’de, çıkarılan ya da değiştirilen 34 madde kapsamı içinde Anayasadan çıkarılmış, yani “mülga” olmuştur. Bir başka deyişle Türk yurttaşı olanların Türkçeden başka bir anadille “düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü”nü sınırlayan 26’ıncı madde ve gene Türkçeden başka bir anadille “basın özgürlüğü”nü sınırlayan 28’inci madde değiştirilmiş, bu maddelerden “kanunla yasaklanmış dil” söylemleri çıkarılmış, ve Anayasada, düşüncelerin açıklanması ve basın özgürlüğü açısından Türkçeden başka anadillere konan sınırlamalar kaldırılmıştır. “Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun” (22 Ekim 1983), daha önce (12 Nisan 1991’de) yürürlükten kaldırıldığı için, Adalet Bakanı Türk’ün deyişiyle, “Türkiye’de yasak dil kavramı ve kanunla yasaklanan bir dil” de kalmamıştır.

Ne var ki, Anayasada ve yasalarda, “Türkçeden başka bir anadil”in “herhangi bir dil” olarak, “kullanılmasına ve yayılma-

sına yönelik her türlü faaliyette bulunulması"nı ya da bu dillerle "düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması"nı **doğrudan yasaklayan** bir hüküm kalmamış olmakla birlikte, yukarda açıklandığı gibi, Anayasanın 42'inci maddesinin son fıkrasında ve bu fıkranın koşulu olarak çıkarılan "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu"nda ve bu yasanın koşulu olarak belirlenen Bakanlar Kurulu kararlarında, "Türkçeden başka bir anadil"in, eğitim dilinden ayrı olarak, örgün ve yaygın bütün resmi ve özel öğretim kurumlarında, resmi ve özel kurslarda öğrenilmesi, öğretilmesi ve bu dillerin dilbilimsel açıdan irdelenmesi dolaylı olarak yasaklanmış bulunmaktadır. Bu yasağı içeren Anayasanın 42'inci maddesinde değişiklik yapılmamış, bu maddenin koşulu olarak çıkarılan yasa ve Bakanlar Kurulu kararları yürürlükten kalkmamıştır.

Hemen belirtelim ki, biz, burada, Türkçe olan resmi dili ya da devlet dilini tartışmıyoruz, ve bunun gibi Türkçe olan eğitim dilini de tartışmıyoruz. Karşılıklı güven ortamının oluşmadığı, şu ya da bu biçimde bölünmenin aracı olarak, Türkçeden başka bir anadilin Türkçenin yanısıra eğitim dili olmasını da tartışmıyoruz. Çünkü bir dilin eğitim ve öğretim dili olması, bu dilin öğrenilmesinden, öğretilmesinden, dilbilimsel açıdan irdelenmesinden büsbütün ayrı bir şeydir. Bizim, okullarda, başka derslerin yanında Fransızca ya da İngilizce öğrenmemiz, Fransızcanın ya da İngilizcenin eğitim dili olduğu anlamına gelmediği gibi, Türkçeden başka bir anadilin öğrenilmesi ve öğretilmesi de, bu dilin eğitim ve öğretim dili olduğu anlamına gelmez.

Anayasanın 42'inci maddesinde yer alan "okutulacak yabancı diller"den ve "yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar"dan ayrı olarak, "Türkçeden başka hiç bir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez" hükmü ile, Türkçeden başka bir "anadil"de eğitim ve öğretim yapılmasının değil, bu "anadil"in okutulmasının ve öğretilmesinin yasaklandığı açıktır. Bu dolaylı yasak, Anayasanın 42'inci maddesine göre düzenlenen "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu"nunda da yinelenmekte, ve burada da, oldukça garip bir biçimde, "Türk vatandaşlarının

anadilleri, Türkçeden başka hiçbir dille okutulamaz ve öğretilmez” biçiminde (madde: 2/a) ifade edilmiş bulunmaktadır. “Oldukça garip bir biçimde” dememin nedeni, Anayasada, “Türkçeden başka hiç bir dil”in “Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez” söyleminin, buna ilişkin yasada, “Türk vatandaşlarının anadilleri”nin ancak Türkçe okutulup öğretilabilir biçime dönüşmüş olmasıdır. Ama, esas olan kuşkusuz Anayasa maddesidir ve bu maddeye göre, anadili Türkçe olmayan Türk yurttaşlarının, kendi anadillerini okuyup öğretmeleri ve öğrenmeleri yasaktır. Bu yasa, ayrıca Bakanlar Kurulunun yabancı diller ile ilgili kararlarında da, dolaylı olarak, ifade edilmiştir.

Bir başka deyişle, Adalet Bakanı Türk’ün “Türkiye’de yasak dil kavramı ve kanunla yasaklanan bir dilin bulunmadığı” sözleri, Anayasanın 42’inci maddesi (son fıkrası) ile, “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu” ile, ve Bakanlar Kurulunun eğitim ve öğretimi yapılacak diller ile ilgili kararlarıyla çelişmektedir.

5.

Anayasanın 34 maddesinin, Türkiye’nin doğrudan kendi girişkenliği ile ve demokratikleşme sorunlarının çözülmesi amacıyla değil, temel haklar açısından Avrupa Birliği ülkeleri Anayasalarına uyum sağlanması amacıyla değiştirildiği (3 Ekim 2001) biliniyor. Avrupa Birliğinin Türkiye için düzenlediği “Katılım Ortaklığı Belgesi”nde “Orta Vadeli Öncelikler” başlıklı bölümde, “Türk Anayasasının (...), bütün Türk vatandaşlarının hak ve özgürlüklerini Avrupa İnsan Haklarının Korunması Sözleşmesinde belirtildiği gibi güvence altına alan bir bakış açısıyla tekrar gözden geçirilmesi” koşulu önerilmiş ve Anayasanın 34 maddesinde değişiklik bu amaçla yapılmış, bu “bakış açısı”yla çelişen 42’inci maddeye ise dokunulmamıştır.

Yukarda da belirtildiği gibi, Türk yurttaşları için Türkçeden başka bir anadilde “düşüncelerin açıklanmasını” (madde: 26) ve “yayın yapılmasını” (madde: 28) “kanunla yasaklayan” tümceler çıkarılarak bu maddelerde değişiklik yapılmış olmakla birlikte, “eğitim ve öğretim”le ilgili 42’inci maddede yer alan

“Türkçeden başka hiç bir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez.” fıkrası olduğu gibi kalmış, Adalet Bakanı Türk’ün “Türkiye’de yasak dil kavramı kalmamıştır” sözlerinin rağmına, Türkçeden başka anadillerin okutulmasını ve öğretilmesini, “yasak” sözcüğünü kullanmadan yasaklayan fıkra değiştirilmemiş, yani Türkiye’de “yasak dil”, kavram olarak korunmuştur.

Gene Anayasanın aynı maddesinin (42’inci madde) aynı fıkrasında (son fıkra) yer alan “okutulacak yabancı diller”i düzenleyen yasa (“Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu”) hükmüne koşut olarak hazırlanan Bakanlar Kurulu kararları, bu yasada yer alan “Türk vatandaşlarının anadilleri, Türkçeden başka hiç bir dille okutulamaz ve öğretilmez” (madde: 2/a) hükmüne koşut olarak düzenlenmiş ve burada, “örgün ve yaygın bütün resmi ve özel öğretim kurumlarında” ve “resmi ve özel kurslarda” anadilleri Türkçeden başka olan Türk yurttaşlarının anadillerinin “eğitim ve öğretiminin yapılması” dışlanmıştır. Adalet Bakanı Türk’ün “Türkiye’de kanunla yasaklanan bir dil kalmamıştır” sözlerine karşın, Türkçeden başka anadillerin özel kurslarda da öğrenilmesi, dilbilimsel olarak irdelenmesi yasağı yasa ile korunmuştur. Bir başka deyişle, dil yasağını içeren Anayasanın 42’inci maddesi son fıkrası, bu fıkraya koşut olarak çıkarılan “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu”, ve bu yasa ya koşut olarak düzenlenen Bakanlar Kurulu kararları, bugün de yürürlükte, yani kanunla yasaklanan dil bugün de vardır.

Başbakan yardımcısı Mesun Yılmaz’ın savlamasına karşın, “resmi dilin ve eğitimin Türkçe olması koşuluyla isteyen anadilini öğrenebilmesi ve bu kapsamda kurs da açabilmesi”, yasayla ve Bakanlar Kurulu kararıyla bugün de yasaktır.

Başbakan Bülent Ecevit’in Kürtçe konuşulması ile Kürtçe eğitimin birbirinden farklı şeyler olduğunu belirttiği yerde, gene Kürtçe ile ilgili olarak “eğitimin içine herhangi bir yabancı dili almalarının sözkonusu olmadığı”na ilişkin savlarına da değinmek gerekir. Kürtçenin anadil olarak eğitim dili olmasından ayrı olarak, Kürtçenin yabancı dil olarak da eğitim dili olmasının sözkonusu olamayacağı belirtilirken, bir genelleme yapılarak, “herhangi bir yabancı dil” ile eğitim yapılamayacağını söylemiş

olması, olgularla bağdaşmamaktadır. Çünkü, “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu”, yalnızca kimi yabancı dillerin öğretilmesiyle sınırlı bir yasa değildir; bu yasanın ikinci maddesinde belirtildiği gibi “resmi ve özel her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak yabancı dillerin ve yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar” belirlenmiştir. Yasada, “Türkiye’de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller”in, “Milli Güvenlik Kurulunun görüşü alınarak, Bakanlar Kurulu kararıyla tespit edileceği” (madde: 2/c) hükmü yer almakta, eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı diller, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmiş bulunmaktadır.

6.

Avrupa Birliği Katılım Ortaklığı Belgesinde, Hükümete, “kökenlerine bakılmaksızın tüm vatandaşların kültürel haklarının güvence altına alınması” ve “bu hakların kullanılmasını engelleyen her türlü yasal hüküm —eğitim alanındakiler de dahil olmak üzere— kaldırılmalıdır” koşulu önerilmiştir.

Katılım Ortaklığı Belgesine uyarlanarak ve Bakanlar Kurulu kararı olarak hazırlanan “Ulusal Program”da “Türkiye Cumhuriyetinin resmi [dilinin] ve eğitim dili[nin] Türkçe” olduğu yinelenmiş (*Resmi Gazete*, 24 Mart 2001/24352), Katılım Ortaklığı Belgesinde öngörülen engellerin kaldırılması amacıyla yapılan Anayasa değişikliğinde, “eğitim alanındakiler” açısından, “ayrılıkçı ve bölücü amaçlar” gerekçe gösterilerek 42’inci maddenin son fıkrasında, (26 ve 28’inci maddelerdeki değişikliklere koşut olarak) değişiklik yapılmamıştır.

Sorunun iki nedeni olduğu düşünülebilir.

Birincisi: Anayasasına ve yasalarına, “ırk-devlet” anlamında “ulus-devlet”i koyan ve bu nedenle de faşist yöntemler ve uygulamalarla “demokratikleşme”yi hedefleyen 12 Eylül “ruhu”nun, “anadil” boyutunda, ama “utangaç” bir biçimde korunmak istenmiş olması olasılığıdır. Çünkü, aynı “ayrılıkçı ve bölücü amaçlar” gerekçe gösterilerek Anayasaya dil yasağı konmuş, ancak bu amaçla çıkarılan “Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun” yürürlükten kaldırılarak, yani ayrıl-

ma özelemleri bir anlamda pörsütölerek, ÷lke bölünmekten deyim yerindeyse kılpayı kurtulmuştur. 12 Eylülün başı Kenan Evren'in doğrudan direktifleri "ışığında" hazırlanan "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" tasarısı, Danışma Meclisinde görüşölürken, Komisyon Başkanının, 1982 Anayasasında yer alan "Türkiye devleti"nin "dili Türkçedir" söyleminin, "Halkımızın konuştuğı anadilin Türkçe olduğı"nın "açık ve kesin bir şekilde ifadesi" olduğı sözlerinde içkin olan anlayışın, Ulusal Programın ruhuyla örtüşmüş olması olasıdır.

İkincisi: Anadil olarak Türkçeden başka bir dilde düşüncele-
rin açıklanmasını, yayın yapılmasını yasaklayan Anayasa mad-
delerinde değışiklik yapılırken, bu dillerin, dil olarak ve dilbi-
limsel olarak okutulmasını yasaklayan Anayasa maddesinde
değışiklik yapılmamış olması, bir dilin öğrenilmesi ile bu dilde
eğitim yapılmasının özdeşleştirilmiş ya da birbirinden ayırdedi-
lememiş olması olasılığıyla da açıklanabilir. Düşüncelerin Kürtçe
açıklanmasının, Kürtçe yayın yapılmasının serbest, ama
Kürtçenin özel kurslarda bile öğrenilmesinin yasak olduğı bir
topludurumda, Kürtçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi, Kürtçenin
eğitim dili olmasıyla, yani Kürtçeyle eğitim yapılmasıyla bir
tutulmuş, özdeşleştirilmiştir. Bir dilin öğrenilmesi, bu dilde eği-
tim yapılması olarak algılanarak, yasak bu nedenle de korun-
muş olabilir.

7.

Bitirirken şunu da belirtiyim: Resmi ve özel eğitim kurum-
larında ve kurslarda, Kürtçenin öğrenilmesini ve dilbilimsel
olarak araştırılmasını yasaklayan Anayasa, yasa ve yasa niteli-
ğinde kararların kaldırılmasını, Avrupa Birliğine uyum amacı-
yla değil, Türkiye'nin demokratikleşmesi ve özgürleşmesi ama-
cıyla istediğimi, bu konuda yazdığım yazılardan ilkinin yayın
tarihinden okur çıkarabilir. Daha sonra *Kanı Kanla Yıkamak* kita-
bıma aldığım "Anadil Yasağı Üzerine" adlı yazım, 4 Aralık
1990'da *Cumhuriyet*'te yayımlandığı zaman, Avrupa Birliği "aday
adaylığı" ve buna bağılı "Katılım Ortaklığı Belgesi" ufukta
gözüküyordu. İkincisi, anadil yasağının, Türkçe bilmeyen

ananın özellikle cezaevindeki oğluyula görüşmemesinde somutlaşan sonuçları gözönüne alındığında, ayrılıkçı ve bölücü hareketleri içten içe güçlendirdiği; yasanın kalkmasıyla ayrılma özelemlerinin pörsümeye başladığı gözardı edilmemek gerekir. Anadil üzerinde baskı, ulus-devletin değil, resmi-dili “babadil” olarak algılayan ırk-devletin yöntemidir. Chomsky’nin Diyarbakır’da söylediği anlamda “ulus-devlet”in değil, ulus-devlet kimliğinde ırk-devletin dağılması gizilgücü her zaman vardır. Bunu birliğe dönüştürecek, ulus-devleti gerçekleştirecek yöntem ise, baskı değil, demokratikleşmedir, devrimci demokratikleşme temelinde bütünleşmedir.

22-23 Şubat 2002, Ankara
Edebiyat ve Eleştiri,
Sayı: 60, Mart-Nisan 2002
Türkiye’nin Kararan Fotoğrafları, 85-97

4 Aralık 1990 günü, eşimle birlikte, ilk kez yurtdışına çıkıyordum. İnsan Hakları Derneği Evrensel Bildirgesinin yıldönümünde Almanya'nın bazı kentlerinde, Türkiye'de insan haklarının topludurumunu dile getirecektim. Tam da o gün, *Cumhuriyet*'te "Anadil Yasağı Üzerine" başlıklı yazım yayınlanmıştı. Sarırm, anadil olarak Kürtçeyi yasaklayan yasayla ilgili ilk yazıydı bu. Bunu, daha sonra, gene *Cumhuriyet*'te (29 Ocak 1991'de) yayınlanan "Anadil Olarak Kürtçeyi Yasaklayan Yasa Üzerine" adlı yazım izlemişti.

Kürtçeyi "anadil" olarak yasaklayan yasa, "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" başlığı altında, 12 Eylül generallerinin oluşturduğu Danışma Meclisince çıkarılmıştı. Yasanın komisyonda görüşülmesine, Evren özellikle katılmış, yasa, onun katkı ve buyruklarıyla metinleştirilmişti.

Bu yasaya göre, "Türk vatandaşlarının anadili Türkçe"ydi ve "Türkçeden başka dillerin anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunmak yasak"tı.

Yasa tasarısı Danışma Meclisinde görüşülürken, Komisyon Başkanı, 1982 Anayasasında yer alan “Türkiye devleti”nin “dili Türkçedir” sözlerinden, “Halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu”nun “Anayasada açık ve kesin bir şekilde ifade edildiği”ni savlamış, Kürtçeyi yasaklayan yasa, Anayasal dayanağını bu yorumdan almıştı.

Yasa 13 Ekim 1983 günü kabul edilmişti, ertesi gün Diyarbakır Askeri Cezaevinde tutuklu bulunan oğlunu görmeye gelen ana, “anadili” olan Türkçeyi bilmediği için görüşe alınmayacak, cezaevinin içi kendilerini yakanlarla, dışı yakılanlarla büyüyecek bir savaşıma ortam oluşturunca. Sokakta Kürtçe konuşan soluğu karakolda alacak; düğünde Kürtçe şarkı söyleyen cezaevini boylayacak; “Ben Kürdüm” diyen politikacı Yüce Divanda yargılanacak; tek bir “Kürt” sözcüğü yazarın yargılanması için yeterli neden olacaktı. Hangi nedenle olursa olsun savcılığa çağrılacak kişi, gece yarısı düzenlenen operasyonla evinden alınıyor, gözleri bağlı olarak getirildiği birimlerde ifadesi imzalanana değin, derin uygulamadan geçiriliyordu. Herkes, hepimiz bir şaşkınlığı yaşıyor, Kürtçeyi yasaklayan yasanın bilgisine ve bilincine varana değin, bunları, kolluk güçlerinin “kişisel” ve “keyfi” uygulamaları olarak algılıyorduk. Derin araştırma laboratuvarlarından, cezaevi kafes ve hücrelerinden yükselen çığlıklar taş duvarlar arasında boğulurken, Evren’in işkenceyi vatan hainlerinin iftirası olarak niteleyen gür sesi, hemen her evde çınlayarak yankılanıyordu.

Kürtçeyi anadil olarak yasaklayan, “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir” gibi bilim-dışı ve mantık-dışı bir anlayışla hazırlanan bu yasanın kaynağı ise, 12 Eylül askeri yönetiminin dipçik tehdidiyle halka onaylattığı 1982 Anayasasıydı. Bu Anayasada, Türkçeden başka dillerde “düşüncelerin açıklanması” ve “yayılması” (madde: 26), “yayın yapılması” (madde: 20), “öğretim ve eğitim kurumlarında okutulması ve öğretilmesi” (madde: 42) yasaklanıyordu.

Anayasanın 26 ve 28’inci maddeleri doğrultusunda düzenlenecek olan ve “Türk vatandaşlarının anadili”nin “Türkçe” olduğunu önkoşul olarak koyan Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun ile, “Türk devleti tarafından tanınmış

bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dil ile düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması" yasaklanırken, aslında, (Irak'ta ikinci devlet dili olan) Kürtçe, birinci devlet dili olmadığı için (dolaylı bir biçimde) yasaklanmış bulunuyordu. "Türkçeden başka dillerin anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması" yasaklanmış olmakla, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan, ama etnik köken açısından Kürt olanların anadillerinin "her türlü" kullanılmasına yalnızca yasak getirilmiyor, aynı zamanda, yazan, basan, dağıtan, satan da suç işlemiş sayılıyordu.

Ayrıca bu yasa, özünde, Türkiye Cumhuriyetinin uluslararası hukuksal varlığının temelini oluşturan Lozan Andlaşmasının, "müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk uyruklarından" ayrı olarak, "herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel ve gerek ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği gibi konuşmasına hiçbir kısıtlama konulamayacağı" koşulunu içeren 39'uncu maddesine de aykırıydı.

Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun, Terörle Mücadele Kanununun geçici maddesiyle 12 Nisan 1991'de yürürlükten kaldırılacak; Türkçeden başka anadillerde "düşüncelerin açıklanmasını ve yayılmasını", "yayın yapılmasını" yasaklayan Anayasanın 26 ve 28'inci maddeleri ise 3 Ekim 2001'de anadille ilgili yasaklamalardan arındırılarak değiştirilecek; Anayasanın 42'inci maddesi dışında, 12 Eylül yönetimi tarafından Anayasaya ve yasalara konan yasak dil ve yasayla yasaklanan dil kavramları aşılmış olacaktı.

Ama, gerek Anayasada ve gerek yasada Kürtçenin konuşma dili olarak olduğu kadar, düşüncelerin de Kürtçe açıklanmasının ve yayınlanmasının yasaklanmış olması, Türkiye'de Kürt etnik ayrımcılığını tetiklemiş, Türk ve Kürt geleneksel kardeşliği bir daha onarılamayacak ölçüde yara almış, hatta tek bir ulusun ayrılmaz iki ögesi, denebilirse birbiriyle kanlı bıçaklı hasım durumuna getirilmişti.

Sanıyorum 1989'da, Diyarbakır İHD şubesinin ilk kez düzenlediği panelde, konuşma sırası bana geldiği zaman, (7 Kasım 1980'de) dövülerek öldürülen kardeşimi bıraktığım Mamak

Askeri Cezaevinden geldiğimi anımsatmış, “İnsan Hakları Derneği Cezaevleri Raporu”nu hazırlarken, Diyarbakır Askeri Cezaevinde, Kürtlere demokratik hakların verilmesini savundukları için gözaltına alınan ve tutuklananlara, yalnızca demokrat, ilerici ve devrimci oldukları için değil, özellikle Kürt oldukları için daha fazla ve daha ağır işkence yapılmış olduğunu saptadığımı söylemiştim. Sözlerim değil, konuşmada geçen ve toplantıda ilk kez dillendirilen “Kürt” sözcüğü, coşkulu bir alkışla karşılanmıştı.

Çünkü yöre halkı Kürt olduğu için o denli bunaltılmış, sokakta, işinde, eğlencesinde Kürtçe konuştuğu için o denli ezilmişti ki, Galula’nın öğüdüne koşut, yerel halk kolluk güçlerine düşman olarak bakmaya başlamış, “şoven milliyetçilik” olarak kendini açığa vuran ABD patentli, NATO güdümlü ve CIA markalı faşizme duyulan kin, ulusa ve ulusal güçlere yönelen düşmanlığa dönüşmüş ve bu düşmanlık dışardan bilinçli olarak güçlendirilmiş ve derinleştirilmişti. O kadar ki, merkezi New York’ta bulunan Helsinki İzleme Komitesinin raporunda (Şubat 1988) “Kürdistan’ın işgal altında olduğu”, “Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki Kürtlerin isyan halinde bulunduğu, Türk hükümetinin, sivillere savaş hukukuyla ilgili 1949 Cenevre Sözleşmesi uyarınca muamele etmesi gerektiği” ileri sürülmüştü. Bir başka deyişle, savaşan taraf olarak “Kürtler” genellemesi yapılıyor ve Türk hükümetinden savaş-dışı unsurlara, yani kadın, çocuk ve yaşlılar ile tutsaklara uluslararası savaş hukukunun uygulanması, bunun bir sonucu olarak PKK’nın taraf olarak kabul edilmesi isteniyordu. Çünkü, işgal altında olanların işgal edenlere karşı verdikleri savaş, Birleşmiş Milletler Statüsüne göre “ulusal kurtuluş savaşı” sayılıyor ve bu savaşı veren örgütlerin silahlı eylemleri “terör” sayılmıyor.

PKK bayrağından orak-çekici attıktan sonra, Öcalan’ın, ABD Dışişleri Bakanlığında uzun yıllar görev yapmış olan emekli diplomat David Adolph Korn’a yazdığı mektupta, “ABD çıkarlarına hiçbir zaman saldırmadıklarını”, kendilerinin “insan haklarını savunan, demokrasi mücadelesi veren hareket olduklarının bilinmesini” istemesinin (*Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1995) nedeni de aynıydı. Yani, PKK’nın uluslararası hukuka göre

savaşan taraf olarak kabul edilmesi ve Birleşmiş Milletlere “gözlemci” olarak alınması isteniyordu.

Cumhurbaşkanı olarak Kenan Evren’in Amerika’ya yapacağı ziyaret öncesinde, New York’ta, “The Kurdish Program, Cultural Survival” adlı kuruluşun yayınladığı raporda, Türkiye dahil Ortadoğu ülkelerinde Kürtler ezilmiş bir azınlık olarak tanıtılıyor ve bütün Kürtlerin birarada bağımsız bir devlet olarak yaşamaları gerektiği görüşü dile getiriliyordu.

CIA analistlerinden Graham Fuller’in Kürt örgütleri içersinde PKK’nın tek pankürdist vizyona sahip örgüt olduğu söyleminin arkasındaki anlam bugün daha net görülebiliyor. Nasıl ki pankürdist vizyon, Irak, Türkiye, İran ve Suriye Kürtlerinin birliğini öngörüyorsa, aynı zamanda bu ülkelerin bölünmesini de, bu vizyona sahip PKK eliyle, ABD’nin gerçekleştirmekte kararlı olduğu da ifade edilmiş oluyordu. Dolayısıyla, bugün Irak’ta oluşturulacak bir Kürt devletinin, bu devleti kucaklayacak aşiretlerle sınırlı kalmaya yargılı olduğu, daha sonra PKK gibi aşiretler üstü pankürdist vizyona sahip örgütlerin devreye sokulacağı o denli açıktı.

Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından Türkiye’nin yeni jeopolitiğini belirlemeye koyulan CIA analistleri, özellikle Paul Henze, Türkiye’de ulus-devletin eskidiğini, din, mezhep ya da etnik kökenlere göre, olmazsa bölgesel olarak federal bir yapılanmaya geçilmesi gerektiğini, 1993’te yayınlanan “Türkiye’nin Yeni Jeopolitiği”nde dillendirmişlerdi. Pankürdist vizyon, etnik, dinsel, mezhepsel ya da bölgesel federal yapılanmanın “anahtar”ı olarak bugün gündeme daha açık biçimde oturtulmuş bulunuyor.

4 Mart 2007, Ankara
Kan ile Kardeş, s.44-48

TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ MAKASINDA “AZINLIKLAR” SORUNU

(1)

Lüksemburg bildirisinde, Avrupa Konseyi, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerini güçlendirmesi için, “insan hakları alanındaki uygulamaların ve standartların Avrupa Birliği çizgisine getirilmesi” koşulunu ileri sürmüş, insan hakları uygulamaları ve standartlarının AB çizgisine getirilmesini ise “azınlıklara saygı gösterilmesi ve korunması” ile özdeşleşmişti. (“Zirveden Türkiye'ye ‘azınlıklar’ uyarısı”, *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1997.)

Lüksemburg bildirisi üzerine, Cumhurbaşkanı Demirel'le görüşen Başbakan Mesut Yılmaz, bakanlar kurulunu toplamış ve ardından da “Türkiye'nin görüşü”nü açıklarken, Avrupa Konseyi kararında yer alan “azınlıklar” ile ilgili olarak, “Türkiye'deki tek azınlık grubun”, “Lozan Andlaşmasında belirlenen grup” olduğunu söylemiş ve eklemişti: “Avrupa Birliğinin başka kastı varsa, bunu açıklayacak kadar cesur olsunlar.” (“AB ile yol ayrımı”, *Cumhuriyet*, 15 Aralık 1997.)

Avrupa Birliğinin (ve Amerikan yönetiminin) “saygı gösterilmesini ve korunmasını” istediği “azınlıklar”, kuşku yok ki, Lozan Andlaşmasında “azınlık” statüsü tanınan ve müslüman olmayan azınlıklar değildi. Müslüman-olan, ama etnik açıdan Türk-olmayan toplulukların, özellikle de Kürtlerin amaçlandığı açtıktı.

O günlerin basınına yansıyan haberleri anımsayalım:

13 Aralık 1997: 15 AB üyesi devlet ve hükümet başkanı dün Doğu Avrupa ile genişlemeyi tescil edecekleri iki günlük zirve için bir araya geldiler. (...) Türkiye’yi, birliğe tam üyeliğe götürecek adaylık statüsü vermeye yanaşmayan AB ülkeleri, Türkiye’ye tam üyeliğe ehillik ile adaylık arasında bir perspektif önerdiği kaydedildi. (...) AB, Türkiye’den insan hakları ve demokrasi alanında ilerleme kaydetmesini şart koşarken, Kıbrıs ve Ege sorunlarının çözümünde Ankara’yı taviz vermeye zorluyor. (...) Avrupa Parlamentosu Başkanı Jose Maria Gil Robles, dün düzenlediği basın toplantısında (...) şöyle dedi: “İnsan hakları ve demokratik reformlar, Kürt azınlığa yönelik muamele ve Kuzey Kıbrıs’ın işgal durumunun çözömlenmesi yolunda ilerleme kaydedilmelidir.” (Lale Sarıbrahimoğlu, “Lüksemburg’da sıkıntılı zirve”, *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1997.)

14 Aralık 1997: “Avrupa Konseyi, Türkiye’nin AB ile ilişkilerinin güçlendirilmesinin, (...) insan hakları alanındaki uygulamaların ve standartların AB çizgisine getirilmesine; azınlıklara saygı gösterilmesine ve korunmasına (...) bağlı olduğunu bildirir.” (“Zirveden Türkiye’ye ‘azınlıklar’ uyarısı”, *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1997.)

14 Aralık 1997: Avrupa Birliğinden (AB) beklediği “adaylık statüsü ve tam üyelik perspektifini” alamayan Türkiye, birlik ile ilişkilerin geleceğini belirleyecek bir strateji oluşturma çabalarını sürdürüyor. Başbakan Mesut Yılmaz, Dışışleri Bakanı İsmail Cem ve Kıbrıs-AB ilişkilerinden sorumlu devlet bakanı Şükrü Sina Gürel ile dışışleri bürokratları biraraya gelerek AB’ye verilecek yanıtı da ele aldılar. (...) Hükümetin “Kürtlerden azınlık olarak bahseden, (...) bildiriyi kabul etmesinin beklenmediği (...) bildirildi.” (“Türkiye’nin Kartı Kıbrıs”, *Cumhuriyet*, 14 Aralık 1997.)

15 Aralık 1997: Avrupa Birliğinin (AB) “tam üyelik perspektifi ve adaylık statüsü” vermediği Türkiye, Birlik ile siyasi ilişkilerini askıya aldığını açıkladı. Başbakan Mesut Yılmaz, metnin kabul edilmeyeceği nedenler arasında yer alan “azınlıklar” konusunda şu görüşe yer verdi: “Türkiye’deki tek azınlık grubu, Lozan Andlaşmasında belirlenen gruptur.” (“AB ile yol ayrımı”, *Cumhuriyet*, 15 Aralık 1997.)

Avrupa Konseyi, “insan hakları alanındaki uygulama ve standartlar” ile “azınlıklara saygı gösterilmesi ve korunması”nı birbirlerinden ayırarak değerlendiriyor, ve “azınlıklar” ile (Avrupa Parlamentosu Başkanının sözleriyle) “Kürt azınlık”, yani “Kürt”ler amaçlanıyordu.

“İnsan hakları” ve “Kürt azınlık”la ilgili sorunların da, Kıbrıs ve Ege sorunlarıyla eklemlendiği de gözden kaçmıyor. AB Dönem Başkanı Lüksemburg Başbakanı Jean Claude Juncker, basın toplantısında, “Türkiye’nin Yunanistan’la arasındaki top-
rak sorunlarını aşmadan AB’ye tam üyelik stratejisini almasının mümkün olmadığını” belirtirken de “insan hakları”nın ayrı bir başlık altında ele alınmadığını, Kıbrıs’a ve Ege sorunu dolayısıyla Yunanistan’a endekslendiğini, yani “insan hakları”nın Kıbrıs ve Ege sorununa bağlı ve bağlantılı olarak ele alındığını duyumsatıyordu. (“Lüksemburg’da sıkıntılı zirve”, *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1997.)

Almanya Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel ise, Lüksemburg kararlarına Ankara’nın tepkisinin “duygusal” olduğunu söyleyecek, “Demokrasi açığı, Güneydoğu ve Yunanistan’la sorunları bulunan Türkiye’nin eşit muamele beklememesi” gerektiğini ileri sürecekti. (“Klaus Kinkel: Türkiye hazır değil”, *Cumhuriyet*, 23 Aralık 1997.)

Türkiye ile sorunları olan Yunanistan’ı, aynı sorunların yaşandığı sırada, Avrupa Birliğine almak ve Türkiye ile Yunanistan arasında süregelmekte olan aynı sorunları, bu kez, Türkiye’yi Avrupa Birliğine almamanın gerekçesi olarak göstermek, ve üstelik bunu, “eşit muamele” olarak açıklayabilmek, doğal ki, kendi içinde tutarlı bir davranış olarak nitelendirilemezdi. Gene de, “demokrasi açığı” ile, başta ABD olmak üzere tüm Batının, siyasal ve ekonomik katkılarıyla, kitlesel tutukla-

malardan işkencelere ve idamlara değin destek verdikleri 12 Mart ve 12 Eylül askeri yönetimlerinin anayasaları ile bunların özçocuğu olarak yürürlüğe konan Dernekler Yasasından Siyasal Partiler Yasasına, Sendika Yasasından anadil olarak Kürtçeyi yasaklayan yasaya değin bir dizi baskıcı yasanın mı amaçlandığı, yoksa bu baskıcı yasaların güçlendirdiği ayrılmacı görüşlerin yöneldiği şiddet eylemleriyle birlikte yoğunlaşan ve yaygınlaşan insan hakları ihlallerinin mi dile getirilmek istendiği, Kinkel'in açıklamasında açıklığa kavuşmuyordu.

Lüksemburg zirvesinden önce ise, Kinkel, Alman Federal Meclisinde yaptığı konuşmada, "Türkiye'nin gerekli koşulları yerine getirmesi" gerektiğini, özellikle "üstesinden gelmesi beklenen gerek serbest dolaşım sorununun, gerek insan hakları ve Kürt sorunu gibi büyük sorunların varlığını gizleyemeyeceğini" belirtecek, "bu konuda Türkiye'ye yardımcı olmaya hazır olduklarını" söyleyecektir. (*Cumhuriyet*, 13 Aralık 1997.) Burada da, "insan hakları ve Kürt sorunu" ile "serbest dolaşım"ın birbirine eklenmiş olarak ele alındığının altını çizelim.

İtalya açıklarında Türkiye'den Avrupa'ya kaçak yolla mülteci taşıyan bir geminin kaza yapması sonucu basına yansıyan "mülteci akınları"yla ilgili yazılı açıklamasında da Kinkel, 500 bin Güneydoğu kökenli Türkün yaşadığı Almanya'nın, bu mültecilerin çoğu için, "hedef ülke" haline geldiğini ve "başta kendi ülkesi olmak üzere, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin, son yıllarda çok sayıda mülteci kabul ettiğini" belirtiyordu. Kinkel, "Bu tür mülteci akınlarının yaşanmaması için" "Kürt sorunu"nun, "yalnızca siyasi yollardan ve ekonomik, sosyal ve kültürel önlemlerle çözülebileceğini", bunun, "*insan hakları ve azınlık hakları açısından ele alınması gereken bir siyasi sorun*" olduğunu ileri sürmektaydı. ("Kinkel: Kürt sorununu çözün", *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1998.)

"Güneydoğu sorunu"nu ya da "Kürt sorunu"nu, insan hakları ve azınlık hakları açısından ele alınması gereken bir siyasi sorun olarak değerlendiren Kinkel, bu sorunu, bir yerde, Türkiye ile sorunları bulunan Yunanistan'la, bir başka yerde "serbest dolaşım" ve "mülteci sorunu"yla içiçe ele almaktaydı. Kürt sorununun, "azınlık" hakları açısından da ele alınarak siyasi

yollardan çözüleceği görüşündeydi Kinkel.

Nedenleri ister Avrupa'ya mülteci (sığınık) akışını önlemek olsun, ister yeniden-paylaşım savaşında ABD'ye karşı, etnik çelişkilerden yararlanarak Balkanlarda, Egede, Doğu Akdenizde ve Ortadoğunun ortasında Almanya'ya nüfuz noktaları kazanmak olsun, Kinkel, Kürt sorununun, "insan hakları ve azınlık hakları açısından ele alınması gereken bir siyasi sorun" olduğunu söylerken, Lüksemburg Kararlarında "saygı gösterilmesi ve korunması" istenen "azınlıklar" söylemi ile, "Lozan andlaşmasında belirlenen" müslüman-olmayan toplulukların oluşturduğu azınlıklardan ayrı olarak, müslüman olan ama etnik açıdan Türk-olmayan toplulukları ve özellikle de Kürtleri gözettiği açıktı. Bir başka deyişle, Başbakan Yılmaz'ın yanıtında yer alan "Türkiye'de tek azınlık gurubu, Lozan Andlaşmasında belirlenen gruptur. AB'nin başka bir kastı varsa, bunu açıklayacak kadar cesur olsunlar sözleri", ancak iç'e yönelik politik bir söylem olarak kabul edilebilirdi.

Süddeutsche Zeitung gazetesi başyazarlarından Wolfgang Koydl ise (13 Ocak 1998 günlü makalesinde) "azınlık" önerilerinin ardındaki amacı açıklayacaktı: "Kürt sorunu", "artık Türkiye'nin iç sorunu değil, bir Avrupa sorunu"dur. Koydl, Avrupa'nın "dayatması"nı da şu sözlerle açıklıyordu: "Türkiye bu sorunu Avrupalı ile konuşmalı, yoksa tehlikeye yuvarlanır. O zaman Avrupa tek başına çözüm olanakları arar." ("Kürt Sorunu Türkiye'de Çözülür", *Cumhuriyet*, 22 Ocak 1998.)

(2)

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının hemen ertesinde, Türkiye'nin, Batının "kuyruk sokumunda" (Fuller) yaşamayı bırakarak, Doğuya da yönelmesini sistemli olarak önermeye başlayacak olan ABD yönetiminin ise, daha AB'nin Türkiye'ye sırtını dönmesinden önce, "azınlık" sorununu, daha açık bir biçimde, "ulusal azınlık" olarak dile getirdiği unutulmuş görünüyordu.

Şubat 1988'de, "Amerikan yönetimi, 'Kürt politikası'nda Türkiye'yi açıkça karşısına alacak bir tavrın içine girmiş" ve ilk

kez, "Kürtleri bir ulusal azınlık olarak gördüğünü" açıklamıştı.

Açıklama, ABD Dışışleri Bakanı George Shultz'un insan haklarından sorumlu yardımcısı büyükelçi Richard Schifter tarafından, gene Dışışleri Bakanlığının hazırladığı "İnsan Hakları Raporu"yla (*Country Reports on Human Rights Practices for 1988*) ilgili olarak düzenlenen basın toplantısında yapılmıştı. Bu toplantıda, "ABD yönetiminin, uluslararası ölçütlerle göre, Türkiye'deki Kürtlere "ulusal azınlık" hakları verilmesinden yana olduğu" dile getirilmişti. (Sedat Ergin, "ABD'den 'Kürt' Küstahlığı", *Hürriyet*, 12 Şubat 1988.)

ABD Dışışleri Bakan yardımcısı, bir soruyu yanıtlarken de şunları söyleyecekti:

"Kürtlerin, Türkiye'de, nüfusun diğer bölümünden çok açık ve kesin bir şekilde kültürel ve linguistik (dil'sel) farklılıklar gösteren bir grup oluşturduklarına inanıyoruz. İncancımız odur ki, Lausanne Antlaşmasında yer almamakla birlikte, uluslararası alanda kabul gören standartlara göre, Kürtler, ulusal bir azınlık olarak, bu hakların tanınmasına ve bunlara saygı gösterilmesine hak kazanmaktadırlar."

"Bu konuda Türk hükümeti ile bir diyalog içinde misiniz? Eğer diyalog içindeyseniz, Türk tarafına verdiğiniz mesaj nedir?" sorusuna, Büyükelçi Schifter'in yanıtının 'evet' olduğunu, yani Türk hükümetiyle bu konuyu görüştiklerini ve "kaygılarını", "Türk hükümetine ilettiklerini" söyleyecekti. Bütün "azınlık" önerilerinin ardından olduğu gibi, burada da, insan haklarından sorumlu Büyükelçi, "... hiç bir şekilde, uzaktan bile olsa, bir devlet olarak, Türkiye'nin bütünlüğünü ve sınırlarını karşısına almadıklarını, bir başka deyişle, Kürtlere ulusal bir azınlık olarak hakların tanınmasını isterken, bu tutumlarının ayrılıkçı bir harekete destek niteliği taşımadığını" eklemişti.

Helsinki İzleme Komitesinin Türkiye'de İnsan Hakları konulu raporunun yayını (Şubat 1998) ile, Schifter'in basın toplantısına neden olan İnsan Hakları Raporunun yayınının (Şubat 1988) tarihsel açıdan örtüşmüş olması ise, ABD Yönetiminin "ulusal azınlık" dayatmasının "ayrılıkçı bir harekete destek" niteliğinde olmasa da ayrılıkçı bir amaç taşıdığını bir soru olarak düşündürecek. Çünkü, merkezi New York'ta bulunan Helsinki İzleme

Komitesinin raporunda “Kürdistan’ın işgal altında olduğu” ileri sürülmüş, “Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da, Türk hükümetine, sivillere 1949 Cenevre Sözleşmesinin savaş hukukuyla ilgili maddelerinin uygulanması” önerilmişti. (Bkz: Turan Yavuz, *ABD’nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1997, s. 109.) Aynı dönemde Türkiye’de çeşitli makam ve çevrelerle görüşmüş bulunan Jerry Laber ve Lois Whitman’ın katkılarıyla hazırlanmış ve 43 sayfası Kürt sorununa ayrılmış bulunan Helsinki İzleme Komitesinin raporu, büyük ölçüde, 1987 İnsan Hakları Raporu (Türkiye bölümü) için kaynak oluşturmıştı. (Helsinki İzleme Komitesinin sözkonusu raporunu edinemediğimi belirtiyim.)

“Güneydoğu Anadolu” imlenerek “Kürdistan’ın işgal altında olduğu” ve “Güneydoğu Anadolu’da sivillere 1949 Cenevre Sözleşmesinin savaş hukukuyla ilgili maddelerinin uygulanması” istemi ile ABD yönetiminin “ulusal azınlık” önerisinin “ayrılıkçı bir harekete destek niteliği taşımadığı” söylemi birbiriyle çelişiyordu. Çünkü, “işgal altında” olanların işgal edenlere karşı verdikleri savaş, Birleşmiş Milletler statüsüne göre “ulusal kurtuluş savaşı” sayılıyor ve bu savaşı veren örgütlerin silahlı eylemleri “terör” sayılmıyor, Birleşmiş Milletlere de “gözlemci” olarak alınıyor. (Bkz: Prof. Dr. İlhan Lütem, “Birleşmiş Milletleri Müşahit (Gözlemci) Sıfatıyla İzleyen Örgütler”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. XLVI, Ocak-Haziran 1992, No: 1-2. Ayrıca bkz: Muzaffer İlhan Erdost, *Türkiye’nin Yeni Sevr’e Zorlanması Odağında Üç Sivas*, Onur Yayınları, Ankara 1996, s. 73-77.) Her ne kadar merkezi New York’ta bulunan Helsinki İzleme Komitesinin raporu, ABD yönetiminin görüşü olarak nitelendirilemezse de, birincisinin, ikincisinin politik altyapısını oluşturduğu gözden kaçırılmamalıydı. Çünkü:

Türkiye’nin Washington Büyükelçisi Şükrü Elekdağ, Cumhurbaşkanı Kenan Evren’in Amerika’ya yapacağı ziyaret öncesinde hazırlattığı raporda, New York’ta, “*The Kurdish Program, Cultural Survival*” adlı kuruluşun, Türkiye dahil Ortadoğu ülkelerinde Kürtleri ezilmiş bir azınlık olarak tanıttığını ve bütün Kürtlerin bir arada ve bağımsız bir devlet olarak yaşamaları gerektiğini savunduğu belirtiliyordu. Jerry Laber ve

Lois Whitman'ın Türkiye'den topladıkları bilgilere dayanarak hazırladıkları Helsinki İzleme Komitesinin Şubat 1988'de yayınlanan raporunda ise Kürtlere 43 sayfalık bir bölüm ayrılmış ve burada, "Kürdistan'ın işgal altında olduğu ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürtlerin isyan halinde bulunduğu, Türk hükümetinin sivillere, savaş hukukuyla ilgili 1949 Cenevre Sözleşmesi uyarınca muamele etmesi gerektiği" ileri sürülmüştü. Jerry Laber'in raporunun, ABD Dışişleri Bakanlığının yayınladığı İnsan Hakları Raporuna kaynak oluşturduğu, ABD yönetimini ve Kongreyi etkilediği, Elekdağ'ın raporunda yer alacaktı. Gene Elekdağ'ın raporuna göre, Şubat 1988'de yayınlanan Dışişleri Bakanlığının İnsan Hakları Raporunda, "Türkiye'de bir Kürt azınlığının bulunduğu kabul edilmekte ve Türk hükümetlerinin bu azınlığın kültürel haklarını ve temel özgürlüklerini tanımadığı" ileri sürülmekteydi. (ABD'nin Kürt Kartı, s. 108-109.)

Bütün bunlara karşılık, 1988 yılı İnsan Hakları Raporunun "giriş"inde, "azınlık" terimiyle, politik çağrışımlar gözetilmediği özellikle belirtilmek gereği duyulmuş olmalıydı: "Bu raporda "azınlıklar" sözcüğü, nüfusun yarısından azını kapsayan gruplar için kullanılmaktadır, ve politik çağrışımdan (*connotation*) yoksundur." (Country Reports on Human Rights Practices for 1988, February 1989, Washington 1988, s.1198.)

Sedat Ergin'in haberine göre de, "Geçen aralık ayında (1987), ABD Dışişleri Bakanlığı ile Kongre arasında yapılan bir yazışmada, Dışişlerinin, Türk hükümetleriyle insan hakları alanında yaptığı temaslarda, Kürtlerin, Helsinki Nihai Senedinde yer alan azınlık haklarından yararlanmalarının sağlanmasını istediği bildirilmişti." (Sedat Ergin, "ABD'den Kürt Küstahlığı", *Hürriyet*, 12 Şubat 1988.)

Kürtlere uygulanması istenen Helsinki Nihai Senedindeki azınlık haklarının, daha çok kültürel hakları düzenlediği belirtilen haberde, ABD Dışişleri Bakanlığının, Ankara'ya, "Kürt kültürü"nü koruması ve Kürtçe konuşulmasının yasak olmaması mesajını verdiği belirtiliyor; Türkiye'nin, Lozan Andlaşmasıyla tanınan azınlıklar dışında bir azınlıktan söz edilemeyeceğini belirtmesine karşılık da, Washington, uluslararası stan-

dartların Lozan Andlaşması hükümlerini aştığını ileri sürüyordu. (*Hürriyet*, 12 Şubat 1988.)

"Helsinki Nihai Senedi"nin "ulusal azınlık"ların tanınması ve korunması ile ilgili "Düşünce, Vicdan, Din ya da İnanç Özgürlüğü Dahil İnsan Haklarına ve Temel Özgürlüklere Saygı" başlıklı VII. Maddesi ise şöyle:

"Ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan katılan devletler, bu azınlıklardan olan kişilerin yasa önünde eşitlik haklarına saygı göstererek onlara insan hakları ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanmaları için tam fırsat tanır ve bu amaçla bu alandaki yasal çıkarlarını korur." (Muzaffer Sencer, *Belgelerle İnsan Hakları*, Beta, İstanbul 1988, s. 508.)

Burada, "azınlık"tan" değil "ulusal azınlık"tan ve "bu azınlıklardan olan kişilerin" yasa önünde eşitlik hakkından, insan haklarından ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanmasının esas alındığı gözardı edilmemek gerekir. Çünkü, insan hakları, temel özgürlükler ve eşitlik hakkı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesiyle belirlenmiş ulusal üstü haklardır, ve Helsinki Nihai Senedinin üzerinde durduğumuz VII. Maddesi ilk fıkrası, bunu yinelemektedir: "Katılan devletler, ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkes için düşünce, vicdan, din ya da inanç özgürlüğü dahil, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterir." Bir başka deyişle, azınlık olarak nitelenen topluluklardan kişilere ayrıcalık tanınması değil, eşit uygulama öngörülmektedir.

"Ulusal azınlıklardan kişiler" ile, bir ulusu oluşturan ve etnisiteleri ya da din ya da mezhepleri farklı topluluklardan kişiler imleniyorsa, o zaman, "ulus"u da, esas olarak tek bir etnisiteden oluşmuş toplulukların oluşturduğu bir "birlik" olarak kabul etmek gerekir. Oysa etnik farklılık, ulus için, bir "azınlık" oluşturmaz, ulus birliğini oluşturan üyelerin, ırk ya da soy bakımından farklı olduğunu ifade eder. Doğal ki, etnik-ulustan sözedilmiyorsa. Ulus, etnik özelliklere göre belirlenseydi, ABD, öyle görünüyor ki, "ulusal azınlıklar"ın biricik ulusu olması gerekirdi.

Parlamentolar Arası Birlik (PAB) Konferansı Genel Kurulunda oluşturulan Azınlıklar Komisyonunda “terör ve azınlık” konusu da tartışılmış, Yunanlı Parlamenterler, Genel Kurula sunulmak üzere hazırlanan karar taslağına, “ulusal kurtuluş hareketlerinin terör sayılmaması ve bu tip girişimlerde şiddet uygulanabileceği” cümlesini ekletmeye çalışmışlardı. Türkiye ise bu öneriye, “PKK’ya destek amacı”nı taşıdığı için karşı çıkmış, Komisyonda bulunan ANAP milletvekili Ahad Andican, Yunanistan’ın bu önerisinin kabul edilmesi halinde, yalnızca PKK’nın değil, şiddette bir araç olarak başvuran her türlü teşkilatın aklanmış olacağını söylemişti. (“PAB’da azınlıklar tartışması/PKK’ya Yunan desteği”, *Cumhuriyet*, 19 Nisan 1996.)

Aynı karar taslağı için yapılan oylamada “azınlıkların tanınanmasının Birleşmiş Milletlerden istenmesine”, Türkiye, “azınlıkları tanımlama”nın “BM’nin görevi olmadığını” belirterek karşı çıkmıştı.

Değinilmesi gereken iki nokta şunlardı:

Birincisi: Birleşmiş Milletler statüsünde ulusal kurtuluş savaşları veren örgütlerin silahlı eylemi “terör” sayılmıyor. Burada önemli olan, PKK dahil silahlı eylem içersinde olan örgütlerin, ulusal kurtuluş savaşı veren örgütler olarak kabul edilip edilmediğidir. İkincisi, bu konuya endekslediği açık olan “azınlık” tanımının Birleşmiş Milletlerden istenmiş olmasıdır.

Ahad Andican, “BM Genel Kurulundan, bütün dünyadaki azınlık topluluklarının tanımını yapmasını ve azınlıkların tanımlanması için genel bir rehber hazırlanmasını istemenin”, ülkelerin toplumsal katmanlaşmasının, ayrımlaşmasının BM tarafından tanımlanması anlamına geldiğini belirterek, bu öneriye itiraz etmiş, ama itirazı kabul edilmeyince oylamaya katılmamıştı.

Tartışılan konu, yalnızca “azınlık” konusu değil, “terör ve azınlıklar” konusuydu. Terör ile “ulusal kurtuluş savaşı veren örgütler” birlikte düşünüldüğünde, “terör” paydasında, azınlık ile ulusal kurtuluş savaşı veren örgütler özdeşleştirilmiş oluyordu.

PAB toplantısından bir yıl kadar önce yayınlanan bir haberde, ABD Dışışleri Bakanlığının "İnsan Hakları ve Kıbrıs Raporu"nda, yalnızca Suriye ve İran'dan değil, Avrupa'daki bazı kaynaklardan kayda değer destek aldığı görüşüne yer verilen PKK'nın, "Güneydoğudaki nüfusu terörize ettiği", "bölgeyi istikrarsızlaştırdığı ve ülkenin toprak bütünlüğünü tehdit ettiği" belirtiliyordu. ("Türkiye'nin bütünlüğü tehlikede", *Cumhuriyet*, 3 Haziran 1995.)

Aynı yılın (1995) Kasım ayında, Helsinki İzleme Komitesi Kurulu Başkanı Holly Cartner, PKK lideri Öcalan'a yolladığı mektupta, Cenevre sözleşmesine uyulacağını ve sivillere karşı kesinlikle saldırıda bulunmadığını söyleyen Öcalan'ın, köylere saldırıdığını, sivilleri katlettiğini yazıyor ve "bu saldırılara derhal son vermesini" istiyordu. ("ABD'den PKK'ye Kınama", *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1995.)

Hemen arkasından yayınlanacak olan haberde, mektubun, Helsinki İnsan Hakları İzleme Komitesi Yürütme Kurulu Başkanı Holly A. Cartner ile İnsan Hakları Yürütme Kurulu Başkanı Keneth Roth'un imzasını taşıdığı açıklanıyor ve "Sayın Abdullah Öcalan, Genel Sekreter, Kürdistan İşçi Partisi (PKK)" ifadesinin kullanılması nedeniyle, Türkiye'nin Washington Büyükelçisi tarafından kınandığı, İzleme Komitesinin, PKK'ya "taraf statüsü" kazandırmak istediği için de eleştirildiği belirtiliyordu. Büyükelçi, ABD yönetiminin, Ankara'nın PKK ile ilgili görüşlerine verdiği resmi desteği yineleyerek, "ABD'deki hükümet-dışı en büyük insan hakları kuruluşunun" 1949'da imzalanan Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde hareket edilmesi doğrultusundaki uyarısının "gerçekte bölücü örgüt PKK'ya meşruiyet kazandırmak" olduğunu vurguluyordu. ("PKK'ye meşruiyet kazandırma çabaları", *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1995.)

Helsinki İzleme Komitesi yöneticilerinin, "insan hakları"nı kendi politik amaçları için bir araç olarak kullanmak istedikleri açıktı.

(4)

Paul Henze, 1993'te yayınlanan "Türkiye: Yirmibirinci

Yüzyıla Doğru" yazısında, Türkiye'nin "Belki de, 1990'larda yüzyüze gelmek zorunda kalacağı en büyük tek zorluğun, Kürt halkına yönelik siyasetini başarılı bir biçimde ayarlayabileceği yöntemleri bulmak olacağını" yazıyor, bu zorluğun ise, müslümanların da azınlık sayılmasıyla aşılabileceğini ekliyordu: "Klasik atatürkçü yaklaşım —yani yalnızca hristiyanların resmen azınlık statüsünde olduğu, müslümanların azınlık sayılmayacağı ve bu kimlikle tanınamayacağı— artık yolun sonuna gelmiştir." (Paul B. Henze, "Turkey: Toward the Twenty-First Century", *Turkey's New Geopolitics*, A Rand Study, Westview Press, Boulder-San Francisco-Oxford, 1993, s. 25.)

Daha önce de belirtildiği gibi, ABD yönetimi, müslüman olan topluluklar için de "ulusal azınlığı" dayatırken, Lozan Andlaşmasının değil, "uluslararası alanda kabul gören standartların" esas alınmasını istiyordu.

Lozan Andlaşmasında (24 Temmuz 1923) "Azınlıkların Korunması" başlığı altında yer alan 37-45. maddelerde, "azınlıklar", yalnızca, "müslüman-olmayan azınlıklar" biçiminde belirtilmekte, tek başına "azınlık" ya da "müslüman olan azınlık" ya da "ulusal azınlık" terimleri yer almamaktadır.

"Müslüman-olmayan azınlık"ların yanısıra, etnik bakımdan Türk olmayan ya da anadili Türkçe olmayan gruplar ya da topluluklar da, burada, "Türk uyruğu" ya da "Türk uyrukları", "Türk vatandaşları", "Türk yurttaşları" olarak nitelenmekte, "azınlık" olarak adlandırılmamaktadır.

Andlaşmanın ilgili bölümünde, "müslüman-olmayan azınlıklar"ın dışında, "din, inanç ya da mezhep ayrılığı", "din ayrımı", "doğum, bir ulusal-topluluktan (milliyet, nationalité) olma, dil, soy ya da din ayrımı" (Madde 38) ifadeleri yer almakta, ama bunlar için "azınlık" sözcüğü kullanılmamaktadır.

"Müslüman-olmayan azınlıklar" için belirlenen tek "ayrıcalık", Türk hükümetinin, "Genel [kamusal] eğitim konusunda", "müslüman-olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklarının çocuklarına ilkokullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen koşullar göstermesi"yle (Madde: 41) sınırlı bir "ayrıcalık"tır. "Bu hüküm (yani ilkokullarda anadiliy-

le eğitime kolaylık gösterilmesi), Türk hükümetinin sözkonusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacağı" aynı maddede yer alacaktır.

12 Eylül askeri yönetimi döneminde, "Danışma Meclisi" tarafından kabul edilen 2932 sayılı "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun" (yayın tarihi 19.10.1983) ile "Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması" yasaklanmıştı (Madde: 2). Irak'ta, Kürtçenin ikinci resmi dil olduğu anımsandığında, yasanın, özellikle Kürtçenin, düşüncenin açıklanması, yayılması ve yayınlanması açısından yasaklandığı da kendiliğinden anlaşılacaktı. Ayrıca, yasanın üçüncü maddesinde, "Türk vatandaşlarının anadili"nin "Türkçe" olduğu yazılıydı ve aynı maddenin "(a) fıkrası" da, "Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına, ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulmasını" yasaklıyordu. (Bkz: Muzaffer İlhan Erdost, "Anadil Yasağı Üzerine", *Cumhuriyet*, 4 Aralık 1990; "Anadil Olarak Kürtçeyi Yasaklayan Yasa Üzerine", *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1991. *Kanı Kanla Yıkamak*, Onur Yayınları, Ankara 1994, s. 101-104, 105-107.)

1961 Anayasası 3. maddesinde yer alan "Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Resmi dil Türkçedir." söylemi, 1982 Anayasasında, "Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir." biçiminde değiştirilmişti. Gene de, "dili Türkçedir"i, "Türkiye devleti"nin "resmi dili Türkçedir"den başka bir anlamda, hele "Türkiye devletinin anadili Türkçedir" diye anlamak ve yorumlamak olanaklı değildi. Ama 1982 Anayasasını hazırlayanlar, anadillerle ilgili yasayı hazırlarken, "Devletin dili Türkçedir" ibaresinin, "Halkımızın konuştuğu anadilin Türkçe olduğu"nın "açık ve kesin bir şekilde ifadesi" olduğunu söyleyebilecekler, bir başka deyişle, 1982 Anayasasında yer alan "Devletin dili" ibaresi, "Türk vatandaşlarının anadili" biçiminde yorumlanacaktır. Buna bağlı olarak, "kanunla yasaklanmış olan bir dil ile düşünce ve kanaatlerin söz, yazı ve resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklanması" da (Anayasa, Madde 8, üçüncü paragraf)

yasaklanacak, buna bağı olarak cezaevinde görüş yerinde olduğu gibi, sokakta, kahvede ve benzeri yerlerde Kürtçe konuşulması yasaklanmış olacaktı.

(5)

Olası siyasal perspektifler nedeniyle 12 Eylül yönetimi tarafından çıkarılan konuşma dili olarak Kürtçeyi yasaklayan yasanın, Türkiye'nin Musul ve Kerkük'e yayılmasının gündeme geldiği bir dönemde gene olası siyasal perspektifler nedeniyle kaldırılmış olduğu da açıktı.

Güneri Civaoglu "İki Yarbay" yazısında, Cumhurbaşkanı "Özal"ın "Ortadoğunun yeni haritasının ne olacağını şimdiden konuşuyoruz, savaş sonrası oturacağımız masada, zaten kafamızda çizdiğimiz (...) harita müsvettesi de temize çekilerek resmiyete dökülecek" der gibi olduğunu, "Musul/Kerkük için Lord Kürzon'un anılarını okuduğunu" söylediğini belirttikten sonra şunu eklemişti: "Sanki kendisi [yani Özal] bu konuda çok iyi ve derinliğine birşeyler için hazırlanıyordu. Bu sözlerden hemen sonra Kürtçe konuşmanın Bakanlar Kurulu Kararıyla serbest bırakılması düşündürücüdür." (Güneri Civaoglu, "İki Yarbay", *Sabah*, 2 Şubat 1991.)

Bu yazının devamının yayınlandığı sayfada (s. 13) "Dört bakan Kürtçenin serbest bırakılmasına karşı çıktı" başlıklı haber yer alıyordu: "Önceki gün yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında" bazı bakanlar "Kürtçenin dil olmadığını ve bir lehçe olarak algılanması gerektiğini savunmuşlar", "Devlet Bakanı Kamran İnan'ın Kürtçenin ayrı bir dil olduğunu savunması üzerine, Cumhurbaşkanı Özal'ın "Bu o kadar önemli bir şey değil. Öyle de olur böyle de olur. Büyütmeyin. Önemli olan yasağın ortadan kaldırılması. 'Lehçe ve dil' deriz olur biter." diyerek son sözü söylediğinin öğrenildiği" belirtilmişti. (*Sabah*, 2 Şubat 1991.)

"Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunda yasaklanmış olan herhangi bir *dil* kullanılamaz." (Anayasa, madde 26, 3. paragraf) denirken, "Türkçeden başka dillerin *anadil* olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunmak yasaktır." (Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak

Yayınlar Hakkında Kanun, Madde 3/a) denirken, Kürtçe bir “dil” ve “anadil” olarak yasaklanmakta, ama bu yasağın kaldırılması tartışmalarında Kürtçenin “dil” değil, “lehçe” olduğu görüşü “bakan”lar tarafından ileri sürülmekteydi.

29 Ocak 1991 günü TBMM’deki makamına yüz kadar ANAP milletvekilini çağıran Cumhurbaşkanı Özal, Saddam’ın artık sonunun geldiğini söyleyerek, şunları ekleyecekti: “Savaşın sonra o bölgede harita değişecek. Yeni oluşum için birçok uluslararası konferans düzenlenecek. Mesele tartışılacak, masaya oturulacak. Sağda solda Türkiye toprak istiyor gibi laflar dolaşiyor. Bizim Irak’ın bir karış toprağında gözümüz yok, biz sofraya değil, masaya oturacağız. O masada birçok demokratik ülke de yer alacak. Bize sormazlar mı senin 10 milyon vatandaşın var. Kendi anadillerini konuşurmuyorsun, bu, bizi masada fevkalade sıkıntıya sokar.” (“Özal: Harita değişecek”, *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1991.)

Özal, Suriye’de 1 milyon, Irak’ta 1,5-2 milyon dolayında Kürt olduğunu belirterek, “Onlar sahiplenmeye kalkıyorlar, en fazla nüfus bizde. Diğer ülkeler sahipleneneğine ben sahipleneyim.” diyor ve Kürtçe konuşma yasağının kaldırılması gereğinin, Irak’ta, Musul ve Kerkük petrolünü sahiplenmek için, boşlukta kalması olası Kürtlere “sahip çıkmak” amacından kaynaklandığını duyumsatıyordu.

Özal, “Kürtçe konuşmanın serbest bırakılmasına” ilişkin düzenlemeyi de açıklamıştı: “Yasada resmi dilin Türkçe olduğu vurgulanacak. Ve Kürtçenin nerelerde kullanılamayacağı sıralanacak. Kürtçe ile radyo yayını, eğitim ve kültürel faaliyetler yapılamayacak. Resmi yazışma dili olarak Kürtçe kullanılamayacak. Süreli yayınlar çıkartılamayacak.” Daha önce Milli Güvenlik Kurulu ve Bakanlar Kurulu toplantılarında sorunun birkaç kez tartışıldığını söyleyen Özal, bir “MGK toplantısında Kürtçe yasağının kaldırılmasının gündeme geldiğini” de aktarıyordu.

Daha sonra “genel başkan adaylarından” Mesut Yılmaz söz almış ve Helsinki ve Viyana sözleşmelerine göre herkesin anadilini konuşabilmesi gerektiğini söyleyerek “AGİK İnsani Boyut Toplantısı seneye de Moskova’da yapılacak. Demirperde ülkele-

ri bile çok büyük serbestlik getirdi. Problem bir tek bizde kaldı." diyecektir.

Erdal İnönü'nün Kürtçe serbestisi önerisini reddeden TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Coşkunoglu da "Kürtçe konuşma serbestisinin bölücülüğü teşvik edeceğini" belirtecek, "Biz serbestiyi getirirsek, Kürtlerin azınlık olduğunu da kabul etmiş oluruz. Çünkü dil azınlık haklarından biridir." diyerek, Kürtçenin serbest bırakılmasına karşı çıkacaktır. (*Cumhuriyet*, 30 Ocak 1991.)

(6)

"Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun", 3713 sayılı "Terörle Mücadele Kanunu"nun 23/c maddesiyle 12.4.1991'de yürürlükten kaldırıldı. Ama yürürlükte kaldığı ve uygulandığı sekiz yıl içerisinde, aynı ulusun eşit üyeleri arasında etnik ayrımcılığın yeğînleşmesine neden olduğu gibi, Türkiye'nin bağlaştığı olduğu Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin Türkiye'ye yönelik "ulusal azınlık" istemlerinin doğuşuna ve güçlenmesine de olanak sağladı.

Kopenhag Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörü Erik Siesby, 1987'de, Avrupa Topluluğu İnsan Hakları Seksiyonu için hazırladığı raporda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. maddesinde belirtilen hakların, cins, ırk, renk, dil, din, politik ya da diğer görüşler, ulusal ve soysal köken, ulusal bir azınlığa mensup olmak, mülkiyet, doğuş ve diğer statü ne olursa olsun ayırım yapılmadan kullanılacağını, ayrımları önleyerek bu azınlıkları korumayı hedeflediğini açıklayarak, Kürtçeyi yasaklayan "Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun"un (19 Ekim 1983'te kabul edilen 22 Ekim 1983'te yürürlüğe giren 2932 sayılı kanunun), Avrupa Konvansiyonunun 14. maddesinin ihlali olduğunu belirtecekti. Ayrıca Siesby'ye göre, Kürtçeyi yasaklayan yasa, "azınlık" haklarına aykırı olduğu için değil, yurttaşlık haklarına (eşitlik sonucu) aykırı olduğu için, Lozan Andlaşmasına aykırıydı, ve Lozan Andlaşmasının 38 ve 39'uncu maddelerinin ihlali niteliğindedir.

"Dil" ayrımı ve "ulusal bir azınlığa mensup olmak" ayrımı

yapıldığı için, aynı yasanın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olduğu görüşü ise, kuşkusuz tartışmalıdır. Çünkü, Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzaladığı zaman da, Türkiye’de “ulusal azınlık” olduğunu kabul etmiyordu. Ama, Türkiye, benimsediği Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesinde olduğu gibi, “dil”in bir ayırım nedeni olmayacağını kabul etmiş, dil farkı gözetmediğini Anayasasına almıştı.

“Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun”da yer alacak olan “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir.” ibaresinin ardından “Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına (...) yönelik her türlü faaliyette bulunmak” yasaklanıyordu. Ne var ki, Kürtçeyi özel ve ticaret ilişkilerinde ve yayın konularıyla açık toplantılarda yasaklayan bu yasa, Lozan Andlaşmasının, “Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları”ndan ayrı olarak, “Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel ve gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır.” koşulunu çerçeveleyen 39. maddesine aykırıydı. Bu bakımdan Erik Siesby haklıydı. Kürtçeyi yasaklayan yasa yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte, 12 Eylül yönetiminin Lozan Andlaşmasına aykırı olarak günlük yaşam dilinde Kürtçeyi yasaklaması sorgulanmak ve Kürtçeyi yasaklayan yasanın dayanağını oluşturan Anayasanın 26, 27 ve 28’inci maddeleri yeniden düzenlenmek gerekirdi: ama böyle bir düşünce bugüne değin oluşmadı.

(7)

Erik Siesby’nin raporunda, bu konunun, “etnik azınlıklar” başlığı altında irdelendiği de belirtilmelidir. Çünkü, “etnik azınlık” ile “ulusal azınlık” birbirlerinden farklı kavramlardır, ama burada özdeş kavramlar olarak kullanılmaktadır. Lozan Andlaşmasında, ne “etnik azınlık” ve ne de “ulusal azınlık” terimi vardır. Bu andlaşmada “dinsel” azınlıkların sözkonusu olmasının nedenini de, Türkiye Cumhuriyetinin, Osmanlı İmparatorluğundan miras aldığı azınlık sisteminin kendisinde,

ve teokratik devlet yapısının, Anayasaya, "Türkiye devletinin dini, islam dinidir." biçiminde yansımış olmasında aramak gerekir.

Çünkü, devletin dininin islam olduğu ve dolayısıyla Kuran'a ve şeriata göre yönetildiği bir ülkede, islam dininde olmayanların *topluluk* olarak azınlık statüsüyle cemaatlerini korumaları gereksinimi vardı ve bu, tarihsel bir geçmişe de dayanıyordu. Ama devletin teokratik niteliğine son verildiği gibi, biçimsel olarak Anayasada yer almış olan "devletin dini islamdır" yerine "laiklik" ilkesi konduğu zaman, burada, dinleri farklı toplulukların cemaat olarak özel bir statüyle korunmasının koşulu da ortadan kalkmış olacaktı. Müslüman-olmayan topluluklara tanınmış azınlık statüsü, müslüman olanlar ile müslüman olmayanlar yasa önünde eşitlendiği zaman, müslüman-olmayanlar için bir ayrıcalık (imtiyaz) özelliği taşır. Dolayısıyla, "azınlık" statüsü, yasa önünde dil ve din ayrımı tanımayan bir hukuk devletinde eşitliğin değil, eşitsizliğin nedeni olur. Esas olan Evrensel Bildirgeye uygun olarak belirlenen eşitlik ilkesinin, Anayasada ve yasalarda yer alması ve uygulamada gerçekleştirilmesidir.

Çünkü, "Müslüman-olmayan azınlıklar", Lozan Andlaşmasında yer almakla birlikte, bugün İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin ve öteki kişisel ve toplumsal haklar bildirgelerinin benimsendiği ülkelerde, Washington'ın görüşüyle söylemek gerekirse, "uluslararası standartların Lozan Andlaşması hükümlerini aştığı" ülkelerde, müslüman-olan toplulukların da azınlık statüsüne alınması değil, müslüman-olmayan azınlıkların da "azınlık" gibi ayrıcalıklarının sona erdirilmesi gerekir.

Kemal Atatürk, *Söylev*'de , İzmit'te (15-20 Ekim 1923'te) gazetecilerle yaptığı uzun bir görüşmede, bir gazetecinin, beklemediği "yeni hükümetin dini olacak mı?" sorusuyla karşılaştığını anlatır. "Açıkça söyleyeyim ki, diyor Kemal Atatürk, bu soruyla karşılaşmayı hiç de istemiyordum. Çünkü pek kısa olması gereken karşılığın o günkü koşullara göre ağızımdan çıkmasını henüz istemiyordum. Çünkü uyrukları arasında çeşitli dinlerden topluluklar bulunan ve *her dinden olanlar için adaletli ve eşit işlemler yapmak* ve mahkemelerinde adaleti kendi uyruğuna

ve yabancılara eşit olarak uygulamakla yükümlü olan bir hükümet, din ve düşünce özgürlüğüne saygı göstermek zorundadır. Hükümetin bu doğal niteliğini, kuşkulu anlam çıkarmasına yol açacak niteliklerle sınırlamak elbette doğru değildir. “Türkiye devletinin dili Türkçedir.” dediğimiz zaman bunu herkes anlar. Hükümetle yapılacak resmi işlerde, Türk dilinin kullanılması gereğini herkes doğal sayar. Ama “Türkiye devletinin dini, islam dinidir.” cümlesi, böyle mi anlaşılıp kabul edilecektir? Baylar, gazetecinin sorusuna karşı, “Hükümetin dini olmaz” diyemedim; tersini söyledim. “Vardır efendim, İslam dinidir.” dedim. Ama hemen “İslam dininde düşünce özgürlüğü vardır.” diye sözlerimi açıklamak ve yorumlamak gereğini duydum. Demek istedim ki, hükümet, düşünce ve inançlara saygı göstermekle bağımlı ve yükümlüdür. (...) Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da, yeni Anayasa yapılırken, “laik hükümet” teriminden dinsizlik anlamı çıkarmaya eğilimli olanlara ve bundan yararlanmak isteyenlere fırsat vermemek amacıyla, yasanın ikinci maddesini anlamsız kılan bir terimin konulmasına göz yumulmuştur. Anayasanın ikinci ve yirmialtıncı maddesinde gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti ile Cumhuriyet yönetiminin çağcıl niteliği ile bağdaşmayan terimler, devrim ve cumhuriyetin o zaman için sakınca (beis) görmediği ödümlerdir. Ulus, Anayasamızdan bu gereksiz terimleri ilk elverişli zamanda kaldırmalıdır.” (Gazi M. Kemal, *Nutuk/Söylev*, Cilt II, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 955, 957.)

10 Nisan 1928’de, Anayasa’da yer alan, “Türkiye devletinin dini islamdır” ibaresi kaldırılıyor. Cumhuriyet Halk Partisinin 1931’de parti doktrinini belirleyen “laiklik” ilkesine uygun olarak, 1937’de, Anayasaya “laiklik” ilkesi konduktan ve laiklik, yalnızca din ile devletin ayrılığını değil, düşünce ve inanç özgürlüğüne olanak sağlayan temel bir kural olarak Anayasada yerini aldıktan sonra, bir başka deyişle, yalnız müslümanlar için, hatta yalnız “sünni” olanlar için dinsel özgürlük taşıyan teokratik sistemin yerini, her dinden ve her inançtan olanların, özgürce ibadetlerini yerine getirmelerinin koşulu olan “laiklik” alıyor, müslüman-olmayanların inançlarının “azınlık” zırhıyla korunmasının gereği de *de facto* ortadan kalkıyor.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin benimsenmesi, Anayasada yeralan herkesin dil, ırk, renk, din, mezhep ayrımı gözetilmeksizin yasa önünde eşit olduğu (10. madde) hükmü, etnik ve dinsel niteliklerin “azınlık” statüsüyle korunmasını bir “ayrıcalık” konumuna getirdi. Dolayısıyla, Lozan’da müslüman olmayan topluluklara verilen “azınlık” statüsü, yasa önünde eşitliğe aykırı olarak, bir “ayrıcalık” (“imtiyaz”) statüsüne dönüşmüş oldu.

(8)

ABD Dışişleri Bakanlığının yayınladığı 1988 İnsan Hakları Raporunun girişinde, “azınlıklar” sözcüğünün, politik çağrışımlardan yoksun olarak kullanıldığı belirtilirken şu görüşlere de yer verilmektedir:

“Derin köklü duygular ortasında, Türkler, devletin bütünlüğüne potansiyel tehdit olarak gördükleri için Türk toplumunun karışık (*intricate*) mozayişini oluşturan gruplardan herhangi birine özerklik (*autonomy*) sağlamak yükümlülüğünde oldukları önerilerine aşırı duyarlıdırlar. Hükümet, 1923 Lozan Andlaşmasında belirtildiği gibi, yalnızca müslüman olmayan grupları azınlık olarak tanıyor. Müslüman grupların farklı kültürel kimliklerini Türk Kürtlerinde olduğu gibi kısıtlıyor (*restricts*). Kürtçe materyal yayınlamak ya da Kürt tarihi konusunda yazmak hapse atılmakla sonuçlanmıştır ve halka açık toplantılarda Kürt türküleri söylemek bile yasaklanmıştır.” (*Country Reports on Human Rights Practices for 1988*, s. 1198.)

Aynı rapordan şu pasajları aktarmak da yararlı olacak: “Atatürk’ten beri Türk hükümetleri, Türkiye’nin bölgesel sınırları içinde yerleşik tüm etnik grupları Türk toplumu ana gövdesine asimile etmeye çalışmışlardır. Sonuç olarak bir dizi Türk yasası ve uygulamalar, etnik ve dinsel azınlık grupların Türk toplumu içinde ayrı ve farklı kimlikleri tam olarak elde etmelerini zorlaştırmıştır. Türkler, bu gruplara, böyle yapmalarına [ayrı ve farklı kimlikler elde etmelerine] izin vermenin, sonuçta devletlerinin birliğini sorgulanır hale getireceğini düşünüyorlar.” (s. 1208.)

Sorun da buradan kaynaklanıyor: “etnik ve dinsel azınlık gruplarının ayrı ve farklı kimliklerini tam olarak geliştirmeleri”, bu toplulukların kültürel gelişmelerine katkı mı sağlayacak, yoksa ulusu temsil eden devletin birliğinin, yani ulus-devletin sorgulanmasının basamağını mı oluşturacak? Bu nedenledir ki, AB’den gelen “azınlık” önerileri, farklı etnikte toplulukların anadillerini kullanmaları gibi demokratik hakların gerçekleştirilmesini mi, yoksa anadil gerekçesi altında bir bütün olarak “ulusu temsil eden devleti” mi hedef aldığı da kendi sorusunu içinde taşıyor.

Kürtçenin dil olarak bugünkü düzeyinin tüm kusurunu etnik anlamda Türklere yüklemek, ya da Kürtlerin birlikte devlet oldukları Acemlere (İran’a) ya da Araplara (Irak’a) yüklemek haksızlık olur. Tarihsel gelişme süreci içersinde aşiret yapısını çözememiş, komünal özelliklerini korumuş feodal birimler olarak Kürtlerin dilinin de, ekonomik ve toplumsal düzeylerine koşut olarak yazınsal alanda tam yetkinleşemediği, felsefe ve bilim dili için çok yetersiz kaldığı, bugün, esas olarak baskıya karşı siyasal amaçlarla savunulduğu gerçeğini de gözardı edemeyiz. Kürtçenin yasaklanması, Kürtlerin potansiyel olarak varsayılan ayrılma iradeleri üzerinde bir baskının sonucu olduğu gibi, Kürtçenin ve kültürel hak istemlerinin aynı ölçüde ayrılma ve ayrı devlet olma amacını potansiyel olarak içersinde koruduğu varsayımından kaynaklandığı da gözardı edilmemek gerekir. Sorunun çözümü, bu soruları ya da kuşkuları ortadan kaldıracak karşılıklı bir güven ortamının oluşturulmasına bağlıdır. Amaç demokratikleşme ise, bunun yöntemi de, her iki taraf için, amacın kendisi gibi demokratik olmak gerekir. Baskı ve şiddet değil.

“Bölge ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı” “Önsöz”ünde de, “Bölgesel ya da azınlık dillerinin Avrupa’nın çeşitli ülkeleri ve bölgelerinde korunmasının ve demokratikleşmesinin, *ulusal egemenlik ve toprak birliği çerçevesinde*” ele alındığı vurgulanır ve “amaçlar ve ilkeler” bölümünde de, “bölgesel ya da azınlık dillerinin kültürel zenginliğin bir ifadesi olarak tanınması”nın (Madde 7/1a) amaç edinildiği belirtilir. (*European Charter for Regional or Minority Languages*, Strasbourg, 2. X. 1992, ETS No: 148.)

“Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Avrupa Çerçeve Andlaşma”nın giriş bölümünde “Hoşgörü ortamının ve diyalogun yaratılmasının, kültürel çeşitliliğin, *bölünmeden* ziyade bir kaynak ve faktör olması ve her toplumun zenginleşmesine katkıda bulunması için gerekli olduğu”, “*her devletin toprak birliğine zarar vermeden*”, “*devletlerin toprak bütünlüğüne ve ulusal egemenlik haklarına saygı gösterilmesi suretiyle üye devletler ile ileride mevcut anlaşmaya dahil olacak diğer devletlerde ulusal azınlıklar ile bu azınlıklara ait kişilerin hak ve özgürlüklerinin yasalar çerçevesinde etkin biçimde korunmasını sağlamak amacı*” taşıdığı yer almaktadır.

Aynı çerçeve andlaşmasının 4/1 maddelerinde “Taraflar, ulusal azınlıklara dahil bireylere yasa önünde eşitlik ve yasalar tarafından eşit biçimde korunması konusunda güvence vermeyi yükümlenirler. Bu bakımdan, ulusal bir azınlığa dahil olma durumundan kaynaklanan *herhangi bir ayrımcılık yasaklanacaktır.*” (*Framework Convention for the Protection of National Minorities*, Strasbourg, 1. II, 1995, ETS No: 157.)

“Ulusal azınlık” sorununun birbirine karşı iki boyutu, azınlıklarla ilgili Avrupa Şartı ve Avrupa Çerçeve Andlaşmalarında yer alır:

Biri, ulus-devlet içinde, toplumun zenginleşmesine katkısı, öteki ayrımcılığa basamak oluşturarak ayrılmanın yolunu açma olasılığıdır. Bu nedenle de, çerçeve andlaşmada, “ulusal bir azınlığa dahil olma durumundan kaynaklanan herhangi bir ayrımcılığın *yasaklanacağı*” önkoşul olarak benimsenmiştir. Kuşkusuz bu birbirinden farklı iki yön, her ülkenin düzeyine ve özel koşullarına göre de farklılık gösterir. Sanayileşme sürecini kırsal alanda tamamlamış ve tam olarak sanayileşmiş bir ülkede, birliği maddi olarak belirleyen ekonomik bütünleşme tamamlanmış sayılmak gerekir. Gelişmiş bir sanayi temeli üzerinde oluşmuş siyasal bütünleşme, kuşkusuz, azınlık olarak etnik ya da dinsel toplulukların, etnik ya da dinsel özelliklerin korunmasını, toplumun zenginleşmesi olarak algılar. Ama, sanayileşmemiş ve ekonomik anlamda bütünleşmemiş, etnik farklılıklar gibi dinsel ve mezhepsel farklılıkların da birbiriyle çatışma konumunda bulunduğu, aşiret yapısının yer yer korunduğu bir

durumda da, ulus ölçeğinde maddi temelde bir bütünleşmeden söz edilmesi güç olduğu gibi, bu toplulukların etnik ve dinsel açıdan azınlık oluşturmaları, etnik ve dinsel ayrılmanın geleneksel bir çekirdeğini oluşturması da o ölçüde olasıdır.

Bu nedenle “ulus”un anlamı üzerinde de durmak gerekir. Çünkü etnik özellik, ulusun oluşum sürecinde belirleyici bir önem taşımakla birlikte, ulusu oluşturan temel öge olamaz. Dinsel öge gibi. Topluluğun ya da toplulukların ulus’a devrimleşmesini, ancak, onları birleştiren ve biraraya getiren siyasal birlikte ve bu siyasal birliği sağlayan ekonomik bütünleşmede aramak gerekir. Etnik ve dinsel özellik, bu siyasal birliğin ve ekonomik bütünleşmenin sağlanması açısından etkin olduğu ölçüde, ilerici bir rol oynar. Etnik ve bir bakıma da dinsel özellik ulusun oluşmasında belirleyici bir rol oynamakla birlikte, ulusun oluşmasında öncü rol oynayan etnik ve dinsel özellik ulusun belirleyici özelliği olmayı sürdürdüğü zaman, sayısal olarak azınlık durumunda bulunan öteki etnik ve dinsel toplulukların ulus içersinde, ulusun siyasal anlamda eşit üyeleri olması, doğası gereği dışlanmış olur. Dolayısıyla sayıca ya da siyasal ve ekonomik güç olarak azınlıkta olan topluluk, etnik ve dinsel özellikleri nedeniyle siyasal anlamda eşitlenemez; üyeleri eşitlenmemiş bir topluluk, uluslaşma sürecini tamamlamış sayılmaz; özellikle de, üyelerini yasa karşısında olduğu kadar uygulamada da etnik ve dinsel açıdan eşitlememiş bir devlet, tam anlamıyla ulus-devlet olarak nitelenemez.

Avrupa’da, özellikle İtalya ve Almanya’da, faşizm ve nazizm dönemlerinde, etnik ve dinsel azınlıkların, alt kastlar olarak yaşama hakları ellerinden alınmasına değin eşitlik ilkesinden yoksun bırakıldıkları arımsanmalı. Burada, sorunun, azınlıktan ve ulusal azınlıktan değil, sistemin faşistleşmesinden kaynaklandığı gözardı edilmemelidir. 12 Mart (1971) ve 12 Eylül (1980) gibi yarı-militer baskıcı sistemlere, siyasal ve ekonomik ilişkilerini sürdürerek destek vermiş bulunan Batı Avrupa ve ABD gibi ülkelerin, bu dönemlerin baskıcı uygulamalarını, “azınlık” ve “ulusal azınlık” statüsüne geçiş için gerekçe yapmaları, kendi sistemleriyle ve amaçlarıyla çelişen bir tutumdur. Türkiye, farklı bir süreç yaşamaktadır. “Ulusal azınlık” sorununun,

Türkiye'nin gündeminde, toplumun zenginleşmesi anlamında mı kabul göreceği, yoksa ülkenin bölünmesinin ve giderek dağılmasının yolunu mu açacağı tartışılmadan, müslüman olan, ama *etnik köken* açısından Türk olmayan toplulukların, *ulusal azınlık* statüsüne alınmasının Türkiye'ye dayatılmasının arkasında bu amaçlardan hangisinin bulunduğunu çıkarmak da o ölçüde zorlaşır.

Örneğin, Yunanistan ile sorunları olduğu için Türkiye'yi üyeliğine almayan Avrupa Birliğinin üyesi Yunanistan, Belçika'da yayınlanan *European Voice* dergisinin, İnsan Hakları İzleme Komitesinin 1998 raporuna dayanarak belirttiğine göre, özellikle azınlıklara ve göçmenlere yönelik insan haklarını düzenli olarak ihlal etmekte, Atina, ülkedeki Türk ve Makedon azınlığın varlığını tanımayı reddetmektedir. ("AB Ayıbını Örtüyor", *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1998.)

(9)

Terörle Mücadele Yasasının kabul edilmesiyle birlikte, Türk Ceza Yasasının 141, 142 ve 163. maddelerinin yanı sıra, Kürtçeyi yasaklayan yasa da yürürlükten kaldırdıktan (12 Nisan 1991) sonra, "Başbakan Süleyman Demirel, Diyarbakır'da, Aralık 1991'de, "Kürt kimliği reddedilemez" diyecektir: "Şimdi bu bölgede Kürtçe konuşan vatandaşlarımız var. Irak'ta da Kürtçe konuşanlar var. Irak'ta Kürtçe konuşanlara biz hiç ilgi göstermedik. Halepçe oldu ilgilenmedik. Güneydoğudaki insanımız (...) kardeşimiz. Güneydoğudaki insanımız kardeşimizse Kuzey Irak'ta olanların kardeşleri de kardeşimiz olmalı. Kürt kimliği diyoruz. Artık buna karşı çıkmak mümkün değil. Türkiye Kürt realitesini tanımak zorunda. Artık, "sen Kürt değilsin, Türksün, Orta Asya'dan beraber yola çıktık, dillerimiz yolda değişti" falan diyemeyiz. Bu devleti beraber kuruyoruz. Osmanlı dağıldığında iki büyük kavim kalmış, Türkler ve Kürtler. Devletimiz üniter, azınlık yok. Hepimiz bu ülkenin sahipleriyiz. Türkiye'de Kürtçe konuşan vatandaş da her şeyin sahibi. Olaya böyle yaklaşmalıyız." Başbakan Demirel yineleyerek sürdürecektir: "Mesela bir Halepçe olayı oldu. 'Sınırlarımız dışındadır, bizi

ilgilendirmez' dedik. Bu politika değişmeli. Türkiye'nin yeni politikası şu olmalı: Bağdat, Kuzey Irak'ta yeni bir vahşete giderse, karşısında bizi bulur. Türkiye artık Kuzey Irak'ta bir mezalime seyirci kalamaz. Yeni politikamız bu olmalıdır." (Fikret Bila, "Kürt Kimliği Reddedilemez", *Milliyet*, 9 Aralık 1991.)

Kürtçe konuşmanın yasaklanması gibi, Kürtçeyi yazın, yayın ve iletişim alanında yasaklayan yasaya karşı, günün cumhurbaşkanından başbakanına, bakanından milletvekiline değin, ülkenin yönetiminde söz sahibi olanlar, Türkiye'de ancak Kürt olan ve Kürtçe konuşan Kuzey Irak Kürtlerini kendilerine payanda yaparak, Türkiye'deki Kürtlerin de Kürt olduğunu ve anadillerinin Kürtçe olduğunu açıklayabilmişlerdi.

Pandora'nın Bir Başka Kutusu s. 80-110

Yeni Dünya Düzeninin Zorlanması Odağında Türkiye s. 9-34

ETNİK AYRIŞMA
ULUSAL BÜTÜNLEŞME
(YAZILARDAN BİR KOLAJ)

SUNUM
BİLİM VE ÜTOPYA

Türkiye’de uluslaşma ve ulusalcılığın, genel olarak ‘sol’la ilişkisinin tartışılması yeni değil. Bu tartışmanın kökleri, kimlik siyasetinin muhalif saflarda yaygınlaştığı 1980’lere dek uzanıyor. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda, AKP iktidarının Cumhuriyete yönelik ideolojik saldırılarının daha da yoğunlaşması, ulusalcılık tartışmasının bir kez daha, çok daha geniş kitleleri kapsayacak biçimde gündeme gelmesine neden oldu. Son olarak “yenilenen” CHP’de ulusalcılığın “sol olmadığı” gerekçesiyle tasfiyesinin dillendirilmesi, “kimlikçiliğin” ise solculukla özdeşleştirilerek Atatürkçü kitleye benimsetilmeye çalışılması, bu gündemin önemli bir parçası haline geldi. PKK çizgisindeki ‘sol’ ise, zaten uzun süredir “tekçi” Kemalist modernleşmeye ve uluslaşmaya cepheden tavır alıyor.

Peki, 1960’lardan beri dünyada ve Türkiye’de sol/sosyalist hareketlerin benimsediği ve kucaklayarak aşmaya çalıştığı Aydınlanmacı değerlerin, bugün “sağcılıkla” ve hatta “faşistlikle” eşitlenmeye çalışılması ne anlama geliyor? Uluslaşmanın ve ulusalcılığın, post-modern kimlikçiliğin iddia ettiği gibi gerçekten de “solda yeri yok” mu? “Ulus” kimliği hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda insanlığın gündemine girdi ve geline nokta, tarihsel rolünü tamamladı mı?

Türkiye sosyalist hareketinin seçkin aydını, Türkiye’li okuru Marksist yazınla tanıştıran insan hakları savaşçısı Muzaffer İlhan Erdost’un yazılarından yapılan aşağıdaki seçki, işte bütün bu sorulara yanıt veriyor. Sayın Erdost’a, bu öğretici seçkiyi titizlikle hazırladığı için çok teşekkür ediyoruz.

Özellikle yoğun ideolojik saldırı karşısında kafası karışan genç kuşak solcuların, sosyalistlerin yararlanacağını düşünüyoruz. (Bilim ve Ütopya)

ULUS BİRLİĞİ Mİ, SOY/KAVİM EGEMENLİĞİ Mİ?

Ulus, bireylerin, belirli sınırlar içerisinde, boy gibi, kabile ve aşiret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; köleci ve feodal birliğe bedensel bağlılıktan (bağımlılıktan); tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsal ölçekte kurtulmalarının, yani özgür bireyler haline gelmelerinin temelini oluşturan ekonomik bütünleşme üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birliktir.

Bu ekonomik bütünleşme üzerinde oluşan siyasal örgütlenme, nitel olarak, önceki birliklerden farklı, yeni bir birliktir. Bireyin soyu, dini ya da tarikatı tarafından değil, bir başka deyişle, bağlı bulunduğu kabilesi, aşireti, tarikatı, mezhebi, dini tarafından değil, ya da bunları temel alan köleci ya da feodal devlet tarafından değil, yeni oluşturduğu ulus birliği tarafından ve ulus birliğini temsil eden devlet tarafından *korunduğu* (korunması gerektiği) bir örgütlenmedir (daha doğru bir anlatımla örgenlenmedir).

Soy gibi doğal ya da din ve mezhep gibi tarihsel olarak atadan aldığı ve istenciyle (iradesiyle) kendini yalıtması olanaksız farklılıkların üstüne çıkarak (bu farklılıkları, ayrılıkları geride bırakarak), bireyin soy, dil, din ya da benzer ayrılıkları/farklılıkları gözetmeksizin/ayrım yapmaksızın, toplumsal ölçekte yaşamını sürdüreceği, varlığını koruyacağı ve geliştireceği yeni bir birliktir.

Her ne kadar, bu yeni birliğin çatısı belirli bir soydan gelenler ve o soya bağlı olarak belirli bir dil kullananlar tarafından çatılmış ve belirleyici işlevler, bu dil ile oluşturulmuş ve geliştirilmiş olsa da, burada, artık, yeni bir birlikten söz etmek gerekir. Bu birliğin kendisini bir soy/kavim birliği olarak değil, ancak bir ulus birliği olarak koruması ve geliştirmesi gerektiğinden söz etmek gerekir.

Yeni ve modern bir birlik olan ulus birliğini, bu ulusun oluşumunda belirleyici rol oynamış olan soyu ya da kavmi koruma birliği olmadığını, bu soyun/kavmin, yeni bir birlik, ulus birliği oluştururken yalnızca biçimsel olarak değişmediğini, aynı zamanda nitel olarak, öz olarak da değiştiğini belirtmek gerekir.

Kısaca, soy ya da ırk topluluğu, ulus birliğini oluştururken, soy ya da ırk özelliği erir. Ulus, bu özellikleri tam eritmese bile, kendi (yeni) özelliklerini üretir.

Ulus, bir topluluk olarak soyu/kavmi koruyan çağdaş bir zırh değildir. Soy, yalın (yani tek) olarak da olsa, başka soylarla birlikte de olsa, ulusa dönüşürken, nitel değişikliğe uğrar. Soyun/kavmin özellikleri, salt birer özellik olarak kalır; çünkü ulusu oluşturan siyasal, yönetsel, ekonomik özellikler, artık soyun özellikleriyle belirlenemez ya da soyun kendisi bu özelliklerle belirlenemez.

Ulus siyasal bir birlik olduğu için, öğelerini/üyelerini siyasal haklar açısından koruyacaktır. Ekonomik birlik olduğu için, üyelerinin ekonomik haklarını düzenlemek ve korumakla yükümlüdür. Toplumsal birliği oluşturan özelliğiyle, yeni toplumsal yaşam biçimini, tek tek ya da gruplar olarak ya da tüm olarak sağlar ve geliştirir ya da sağlamak ve geliştirmek yükümlülüğü ile çevrilidir.

Ulus birimi içinde, bu birliğin üyeleri, toplumsal olarak ve geleceklerini kendi özgür istençleriyle (serbest iradeleriyle) belirleyecekleri yeni bir olanağa kavuşurlar. Başlangıçta bunların birçoğu henüz uç vermiş olabilir. Ama bunları geliştirmeleri ve yaşama geçirmeleri, uluslaşma düzeyine erişmeye bağlıdır.

Varlığını korumak, sürdürmek ve geliştirmek için oluşturduğu yeni birliğin önkoşulları, tarihsel açıdan ne kadar derin ise, soy bakımından kökleri de o kadar derindir. Tarihsel sarmacında biçimlenen soyun özelliklerinden (soy farklılığından kaynaklanan çelişkilerden) kendini arındırması da o denli çok çaba isteyecektir. Bu nedenledir ki, ulus birliği içinde, soy farklılıklarını öne çıkarmak ve bunu onulmaz düşmanlığa dönüştürmek, belirli bir süre “birliği” koruyabilir, ama korunan ulus birliği değil, ağırlıklı soyun egemenliğidir.

MODERN BİR TOPLUMSAL BİÇİMLENME OLARAK "ULUS"

Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme kitabım 1991'de yayınlanmıştı... Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla örtüşüyor yayın tarihi. Kürt ulusu, Türk ulusu adlandırması dillerdeydi. Güncel olarak konuşma dilinden hareketle halk ağzıyla, Oğuz ulusu, Kürt ulusu, Türk ulusu deniyorsa bir şey demem. Ama modern toplumda tarihsel süreç içinde oluşmuş, modern toplumlara özgü yeni bir toplumsal biçimlenmedir ulus. Ulus kavramı öyle her anlama gelen bir kavram değil, bilimsel bir kavram olarak alınmak gerekir.

Stalin, Bauer'in "ulus" tanımını eleştirdiği *Marksizm ve Ulusal Sorun* adlı irdelemesinde, ulusu bir ırk ya da aşiret topluluğu değil, tarihsel olarak oluşmuş insanlar topluluğu olarak niteler. Ulusun ayırıcı özellikleri olarak da "dil birliği"ni, "toprak birliği"ni, "iktisadi yaşam birliği"ni, "kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliği"ni ulusu oluşturan temel öğeler olarak ele alır ve şu tanımları yapar: "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir."

Stalin'in metninin Lenin'in onayından geçtiği söylenir. Yazıldığı tarihte, 1914'te, Batı Avrupa'dan Doğu Avrupa'ya ilerleyen bir uluslaşma süreci yaşandığı bilinir. Tek uluslu devletler ile Doğu Avrupa'daki çok uluslu devletler iç içe girer. Ulusal hareketin ilerici niteliğini vurgulayan Stalin, Ekim Devriminden sonra her ulusal hareketin ilerici olmadığını yazacaktır. Ekim Devrimiyle birlikte, sosyalist ve emperyalist iki dünya sistemi arasında, emperyalist gericiliği güçlendiren ulusal hareketlerin "gerici" niteliğine vurgulama yapılır. Örnek de verir: Mısır'da burjuvazi önderliğindeki uluslaşmayı İngiliz emperyalizmine bağdaşık bir hareket olduğu için gerici bir hareket olarak, Afgan kralının bağımsızlık hareketini ise feodal niteliğine karşın ilerici bir hareket olarak niteler. Hareketin sınıfsal niteliğinden çok, emperyalizmi güçlendiren ya da zayıflatan özelliği ön plana çıkarılır.

Günümüzde, emperyalizmin güdümündeki Kürt ayrılmacı hareketini, marksist açıdan çok iyi değerlendirmek gerekir. Bunun gibi, ABD emperyalizmiyle sürekli ittifak aramış olan, ABD'nin kimi zaman ortamını sağladığı, kimi zaman yolunu açtığı, kimi zaman modern silahlarla donattığı, resmi dilde "terörist" olarak, Pentagonun ve Beyaz Sarayın güdümündeki sivil örgütlerin diliyle "kurtuluş savaşı veren örgüt" olarak nitelenen PKK eylemlerini bu açıdan değerlendirmek gerekir.

İşte benim, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme* adlı denemem bu açıdan önem taşır. Stalin "ulus"u tanımlar. Benim yazımda "uluslaşma" sürecinin açılımı ağırlıklıdır. Ulus-öncesi dönem ile uluslaşma arasındaki toplumsal yapıdaki değişme ve dönüşüm, burada, ulusun tanımında ön plana çıkar. Benim tanımım, yeni-Sevrcileri tedirgin etmiş, sorunu tartışmaktan yoksun kimileri başıma çuval geçirmeye kalkışmışlardır.

Şu biliniyor ki, Kürt gerçekliğini, en somut biçimde, 1965'te ben yazdım ve ilk kez 1966'da yayınlanan *Şemdinli Röportajı* adlı kitabımda ben koydum. Gene şu biliniyor ki, 12 Eylül öncesi yazılarımda (ki 12 Eylülden önce de sonra da yargıldım) Kürtlerin demokratik haklarının tanınması savaşımını, Kürtçülük yapılmasına karşı çıkararak ben verdim. İHD Ankara Şube Başkanlığım sırasında daha somut planda sürdürdüm.

Ulus tanımı, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme*'de özenle, idealist kavramlardan soyutlanarak ve toplumsal değişim ve dönüşüm süreci içerisinde netleştirilmeye çalışılmıştı. Ulusu orada şöyle tanımladım:

"*Ulus, bireylerin, belirli sınırlar içerisinde, boy gibi, kabile ve aşiret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; kölecilik ve feodal birliğe bedensel bağlılıktan (bağımlılıktan); tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsal ölçekte kurtulmalarının, yani özgür bireyler haline gelmelerinin maddi temelini oluşturan ekonomik bütünleşme üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birlikler.*"

Geçenlerde Ali Nejat Ölçen, *Türkiye Sorunları* adlı derginin son sayısını getirdi. "Emperyalizmin Panzehiri Ulusalçılık" yazısında Ölçen, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme*'den şu paragrafı aktarmıştı:

“Bugün, ‘ulus’ birliği olarak yaşıyan topluluk içinde, ırk gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıkları, geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dönüştürmek de, bu farklılıkları geçmişten gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamiğine dönüştürmek de olanaklı.”

Ben, başından sonuna değin, özellikle de İHD’de görev üstlendiğim zaman, ırk, din, mezhep gibi farklılıkları, “insanlığın gelişmesinin dinamiğine” dönüştürmeye çalıştım. Bu görüşler, farklılıkları, geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa dönüştürmek isteyenlerin yukarıdan ve aşağıdan kısıkcı içinde, kuşatılmış yazılar olarak kaldı.

Bilginin olmadığı yerde cehalet sezinlenemez, ama bilginin yoğunlaştığı, derinleştığı yerde, cehalet azgınlaşır ve bilgiyi yokumsayarak ve saldırganlaşarak kendisini koruyan bir zırh oluşturur. Bu süreci yaşıyoruz.

BURJUVA VE PROLETER “ULUSALLIK”

“Ulusal” sözcüğünün çağdaş ve proleter anlamını belirlemek gerek. Ulus, nasıl tarihsel bir kategori ise “ulusal” da tarihsel bir kategoridir. Ulus gibi, “ulusal” da önsüz sonsuz değildir, bir tarihsel başlangıcı vardır, bir tarihsel sonu olacaktır. Ama bir şey var ki, uluslar, yeryüzünde hep birlikte aynı zamanda oluşmadı. Birbirinden farklı evrelerde, farklı koşullarda, dolayısıyla farklı biçimlerde oluştu ve oluşuyor. Batı Avrupa’da ilk uluslar, tek ulusal devlet biçiminde oluştu. Dolayısıyla bir devlet içinde, ulusal baskının bulunmadığı tek ulus vardı. Doğu Avrupa’da uluslaşma, çok uluslu devletlerde birlikte oluştu. En gelişkin ulusun burjuvazisi, aynı devlette diğer uluslar üzerinde egemenlik kurdu. Çok uluslu devlette, kendi ulusundan pazara sahip çıkmak isteyen ezilen ulusun burjuvazisi ile ezen ulusun burjuvazisi arasındaki savaş, ezilen ulusun emekçi yığınlarını, proleterlerini bayrağı altında toplasa da -çünkü emekçilerin, proleterlerin bağımsız ulus olmaktan, bu ölçüde özgür olmakta çıkarı vardır-, ulusal savaş, özünde burjuva nitelik taşır; çünkü temelinde burjuvazinin sınıfsal çıkarını esas alır. Orada, ulusal olan, özünde burjuvaydı. Ekim Devriminden sonra, her ulus

topluluğunun kendi dilinde okuma, eğitim, kendi sanatını geliştirme olanağı sağlandığı zaman, elliye yakın dil ve bir o kadar sanat fışkırdı. Burada ise, ulusal olan, biçimi bakımından burjuva, özü bakımından proleterdir, çünkü temelinde emekçilerin sınıfsal çıkarını esas alır. Günümüzde, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, ulusal kurtuluş savaşları, bilimsel sosyalizmin yönteminden çıkarılmıştır. Ulusal kurtuluş savaşları, emperyalizmi -dünya tekelci kapitalizmini- zayıflattığı ölçüde ilerici ve devrimcidir, ve artık çokuluslu devlet içinde, ezilen ulusun burjuvazisinin kendi ulusundan pazara tek başına sahip çıkması gibi, ezen ulusun burjuvazisine karşı bir ulusal savaşım söz konusu değildir. Bugünün ulusal kurtuluş savaşımı, proletaryanın, başta köylülük olmak üzere, esas olarak emekçi sınıf ve katmanlarla ittifak içinde yürüttüğü bir savaşımdır. Bu nedenle de savaşım, ulusal olması bakımından biçimsel olarak burjuva, ama içeriği, özü bakımından proleterdir; çünkü başta proletarya olmak üzere emekçi sınıfların sınıfsal çıkarını esas alır.

ULUSLAŞMANIN DEVRİMCİ NİTELİĞİ

“Ulus” olamadık ya da uluslaşmamızı tamamlayamadık... Ulus olmak, her şeyden önce ekonomik bir bütünleşmeyle olanaklıdır. Bunun yolu ise sanayileşmedir. İster kapitalist biçim altında olsun, ister sosyalist biçim altında olsun ekonomik bakımdan bütünleşmemiş bir birlik, ulus-devlet olarak nitelense de, henüz ekonomik anlamda bütünleşmemiş bir ulus-devlettir. Kentsel alanın olduğu kadar kırsal alanın sanayileşmediği yerde, tam bir ekonomik bütünleşmeden ve dolayısıyla tam bir demokratik birlikten ve siyasal eşitlikten söz etmek olanaksızdır. Bu, aynı zamanda demokratikleşmenin eksikliklerinde kendini gösterir. Kırılabilir, ayrışabilir, ayrılabilir, çözülebilir bir “ulus”u, hem birlik olarak tutabilmek, hem kırılabilirliğin, ayrılabilirliğin, çözülebilirliğin üstesinden gelmeden birliği sürdürmek, şu ya da bu ölçüde, şu ya da bu durumda baskıyı da gündeme getirir. Baskı etnik ayrımcılığı, dinsel ve mezhepsel bölünmeyi, bölgesel farklılıklardan doğan negatif sorunları tetikler. ()ysa ulus olmak, eski ve geleneksel birimleri aşmak, geleneksel

Etnik ayrışma Ulusal bütünleşme

(Yazılardan bir kolaj)

Ulus olmak, eski ve geleneksel birimleri aşmak, geleneksel ilişkilerden modern ekonomik yapılara devrimcileşmek, soysal, kastsal, zümresel sınıflaşmanın aşılması, modern ekonomik sınıfların belirleyici olduğu yeni bir yapılanmaya dönüşmek demektir. Etnik ve dinsel ayrımcılığın, ulusların yazgılarının belirlenmesiyle ne ilgisi var? Ulus, etnik, dinsel toplulukların bir birliği değil ki. Ulus, aşiretlerin, cemaatlerin, tarikatların koalisyonu da değil.

Burjuva toplumun modern sınıflarının siyasallaşmasıyla, ideolojik anlamda sınıf siyasetiyle gerçekleşir demokratikleşme. Etnik siyasallaşma, etnik özelliklere ve gruplara göre ulusu bölme, aşiretleri egemen duruma getirme; dinsel siyasallaşma, tarikatların siyasal yaşama egemen olması, yani ulema ve şeyhler tarafından yönetilme, bunlar çağdışı, gerici, ilkel siyasalardır.

Türkiye'de uluslaşma ve ulusal cılığın, genel olarak 'sol'a ilişkisinin tartışılması yeni değil. Bu tartışmanın kökleri, kimlik siyasetinin muhalit saflarda yaygınlaştığı 1980'lere dek uzanıyor. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda, AKP iktidarının Cumhuriyete yönelik ideolojik saldırılarının daha da yoğunlaşması, ulusalçılık tartışmasının bir kez daha, çok daha geniş kitleleri kapsayacak biçimde gündeme gelmesine neden oldu. Son olarak "yenilenen" CHP'de ulusalçılığın "sol olmadığı" gerekçesiyle tasfiyesinin dilendirilmesi, "kimlikçiliğin" ise solculukla özdeşleştirilerek Atatürkçü kitleye benimsetilmeye çalışılması, bu gündemin önemli bir parçası haline geldi. PKK çizgisindeki 'sol' ise, zaten uzun süredir "tekçi" Kemalist modernleşmeye ve uluslaşmaya cepheden tavır alıyor.

Peki, 1960'lardan beri dünyada ve Türkiye'de sol/sosyalist hareketlerin benimsediği ve kucaklayarak aşmaya çalıştığı Aydınlanmacı değerlerin, bugün "aşçılıkta" ve hatta "faşistlikle" eşitlenmeye çalışılması ne anlama geliyor? Uluslaşmanın ve ulusalçılığın, post-modern kimlikçiliğin iddia ettiği gibi gerçekten de "sokda yeri yok"

mu? "Ulus" kimliği hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda insanlığın gündemine girdi ve gelinen noktada, tarihsel rolünü tamamladı mı?

Türkiye sosyalist hareketinin seçkin aydını, Türkiye'li okuru Marksist yazınla tanıştıran insan hakları savaşçısı Muzaffer İlhan Erdost'un yazılarından yapılan aşağıdaki seçki, işte bütün bu sorulara yanıt ve-

Muzaffer İlhan Erdost, 12 Eylül tasfiğine kurban verdiği kardeşi İlhan'ın fotoğrafı önünde, İlhan İlhan Kitabevi'nde...

Ulus, bireyin soyu, dini ya da tarikati tarafından değil, yeni oluşturduğu ulus birliği tarafından korunduğu bir örgütlenmedir.

nyor Sayın Erdoğan'a, bu öğretici seçkiyi titizlikle hazırladığı için çok teşekkür ediyoruz. Özellikle yoğun ideolojik saldırı karşısında kafası karışan genç kuşak solcuları, sosyalistlerin yararlanacağına düşünüyoruz. (Bilim ve Ütopya)

ULUS BİRLİĞİ Mİ, SOY/KAVİM EGEMENLİĞİ Mİ?

Ulus, bireyin, belirli sınırlar içerisinde, boy gibi, kabile ve aşiret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; köleci ve feodal birliğe bedensel bağılıktan (bağımlılıktan); tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsal ölçekte kurtulmanın, yani özgür bireyler haline gelmelerinin temelini oluşturan ekonomik bütünlüğe üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birlikler.

Bu ekonomik bütünlüğe üzerinde oluşan siyasal örgütlenme, nitel olarak, önceki birliklerden farklı, yeni bir birliktir. Bireyin soyu, dini ya da tarikati tarafından değil, bir başka deyişle, bağlı bulunduğu kabilesi, aşireti, tarikatı, mezhebi, dini tarafından değil, ya da bunları temel alan köleci ya da feodal devlet tarafından değil, yeni oluşturduğu ulus birliği tarafından ve ulus birliğini temsil eden devlet tarafından korunduğu (korunması gerektiği) bir örgütlenmedir (ilahî doğru bir anlatımla öngörülenmedir).

Soy gibi doğal ya da din ve mezhep gibi tarihsel olarak eladan aldığı ve istençleriyle (iradesiyle) kendini yalıtması olmaksızın, farklılıkların üstüne çıkarak (bu farklılıktan,

ayrılıktan geride bırakarak), bireyin soy, dil, din ya da benzer ayrılıklar/farklılıkları gözetmeksizin/ayrım yapmaksızın, toplumsal ölçekte yaşamını sürdüreceği, varlığını koruyacağı ve geliştireceği yeni bir birliktir.

Her ne kadar, bu yeni birliğin çatısı belirli bir soydan gelenler ve o soya bağlı olarak belirli bir dil kullananlar tarafından çatılmış ve belirleyici işlevler, bu dil ile oluşturulmuş ve geliştirilmiş olsa da, burada, artık, yeni bir birliktir söz etmek gerekir. Bu birliğin kendisini bir soy/kavim birliği olarak değil, ancak bir ulus birliği olarak konması ve geliştirmesi gerektiğinden söz etmek gerekir.

Yeni ve modern bir birlik olan ulus birliğini, bu ulusun oluşumunda belirleyici rol oynamış olan soy ya da kavim koruma birliği olmadığını, bu soyun/kavmin, yeni bir birlik, ulus birliği oluştururken yalnızca biçimsel olarak değişmediğini, aynı zamanda nitel olarak, öz olarak değiştiğini belirtmek gerekir.

Kısaca, soy ya da ırk topluluğu, ulus birliğini oluştururken, soy ya da ırk özelliği erir. Ulus, bu özellikleri tam eritme bile, kendi (yeni) özelliklerini üretir.

Ulus, bir topluluk olarak soy/kavim koruyan çağdas bir zırfı değildir. Soy, yalın (yani tek) olarak da olsa, başka soylarla birlikte de olsa, ulusa dönüşürken, nitel değişikliğe uğrar. Soyun/kavmin özellikleri, salt birer özellik olarak kalır; çünkü ulusu oluşturan siyasal, yönetsel, ekonomik özellikler, artık soyun özellikleriyle belirle-

nemez ya da soyun kendisi bu özellikleriyle belirlenemez.

Ulus siyasal bir birlik olduğu için, öğelerinin/öyellerinin siyasal hakları açısından koruyacaktır. Ekonomik birlik olduğu için, öyelerinin ekonomik haklarını düzenlemek ve korumakla yükümlüdür. Toplumsal birliği oluşturan özellikleriyle, yeni toplumsal yaşam biçimini, tek tek ya da gruplar olarak ya da tüm olarak sağlar ve geliştirir ya da sağlamak ve geliştirmek yükümlü olduğu ile çevrilidir.

Ulus birimi içinde, bu birliğin öyelerini, toplumsal olarak ve geleceklerini kendi özgür istençleriyle (serbest iradeleriyle) belirleyecekleri yeni bir olanağa kavuşurlar. Başlangıçta bunların birçoku henüz uç vermiş olabilir. Ama bunları geliştirmeleri ve yaşama geçirmeleri, uluslaşma düzeyine erismeye bağlıdır.

Varlığını korumak, sürdürmek ve geliştirmek için oluşturduğu yeni birliğin ökoçullan, tarihsel açıdan ne kadar derin ise,

Soy ya da ırk topluluğu, ulus birliğini oluştururken, soy ya da ırk özelliği erir.

Ulus, bu özellikleri tam eritme bile, kendi (yeni) özelliklerini üretir. Soy, alın (yani tek) olarak da olsa, başka soylarla birlikte de olsa, ulusa dönüşürken, nitel değişikliğe uğrar.

Soyun/kavmin özellikleri, salt birer özellik olarak kalır; çünkü ulusu oluşturan siyasal, yönetsel, ekonomik özellikler, artık soyun özellikleriyle belirlenemez ya da soyun kendisi bu özelliklerle belirlenemez.

soy bakımından kökeni de o kadar derindir. Tarihsel sarmacında biçimlenen soy özelliklerinden (soy farklılığından kaynaklanan özelliklerden) kendini arındırması da o denli çok çaba isteyecektir. Bu nedenle ki, ulus birliği içinde, soy farklılıklarını öne çıkarmak ve bunu onulmaz düşmanlığa dönüştürmek, belirli bir süre "birliği" konuyabilir, ama korunan ulus birliği değil, ayrıtıklı soyun egemenliğidir.

(Kaynak: Ulus, Uluslaşma, Demokratisleşme, Onur Yay., 1991.)

MODERN BİR TOPLUMSAL BİÇİMLENME OLARAK "ULUS"

Ulus, *Uluslaşma, Demokratisleşme* kitabım 1991'de yayınlanmıştı... Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla *Özgür Yayın* tarihli. Kürt ulusu, Türk ulusu adlandırılmıyordu. Güncel olarak konuşma dilinden hanekette halk ağzıyla, Oğuz ulusu, Kürt ulusu, Türk ulusu deniyorsa bir şey demem. Ama modern toplumda tarihsel süreç içinde oluşmuş, modern toplumlara özgü yeni bir toplumsal biçimlenmedir ulus. Ulus kavramı öyle her anlama gelen bir kavram değil bilimsel bir kavram olarak alınmak gerekir.

Stalin, Bauer'in "ulus" tanımını eleştirdiği *Marksizm ve Ulusal Sorun* adlı irdelemesinde, ulusu bir ırk ya da işaret topluluğu değil, tarihsel olarak oluşmuş insanlar topluluğu olarak niteler. Ulusun ayrıncı özellikleri olarak da "dili birliği", "toprak birliği", "iktisadi yaşam birliği", "kendini kültür ortamlığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliği"ni ulusu oluşturan temel öğeler olarak ele alır ve şu tanımları yapar: "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararsız bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortamlığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir."

Stalin'in metninin Lenin'in onayından geçtiği söylenir. Yazıldığı tarihte, 1914'te, Batı Avrupa'dan Doğu Avrupa'ya ilerleyen bir uluslaşma süreci yaşandığı bililir. Tek ulusal devletler ile Doğu Avrupa'daki çok ulusal devletler iç içe girer. Ulusal hareketler ilerici niteliğini yitirip, ulusal hareketler ilerici olmadıklarını yazacaktır. Ekim Devrimiyle birlikte, sosyalist ve emperyalist iki dünya sistemi arasında, emperyalist gericiyi güçlendiren ulusal hareketlerin "gerici" ni-

Ulus içindeki, dil, din, mezhep gibi farklılıkları geriye doğru derinleştirerek düşmanlığa dönüştürmek de, bunları zenginlik olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamiğine dönüştürmek de olanaklıdır. (Çizim: Nuri Kurtulmuş)

teliğine vurgulama yapar. Örnek de verir: Mısır'da burjuvazi önderliğindeki uluslaşmayı İngiliz emperyalizmine bağdaşık bir hareket olduğu için gerici bir hareket olarak, Algan kralının bağımsızlık hareketini ise feodal niteliğine karşın ilerici bir hareket olarak niteler. Hareketin siyasi niteliğinden çok, emperyalizmi güçlendiren ya da zayıflatan özelliği ön plana çıkarılır.

Günümüzde, emperyalizmin güdümlüdeki Kürt ayrımcı hareketini, Marksist açıdan çok iyi değerlendirmek gerekir. Bunun gibi, ABD emperyalizmiyle sürekli it-

tilak aramış olan, ABD'nin kimi zaman ortasını sağladığı, kimi zaman yolunu açtığı, kimi zaman modern silahlarla donatmış, resemi dilde "terörist" olarak, Pentagonun ve Beyaz Sarayın güdümündeki sivil örgütlerin dilinde "kurtuluş savaşı veren örgüt" olarak nitelenen PKK *öylemlerini* bu açıdan değerlendirmek gerekir.

İşte benim, Ulus, Uluslaşma, Demokratisleşme adlı denemem bu açıdan önem taşıyor. Stalin "ulus"u tanımlar. Benim yazımda "uluslaşma" sürecinin açılımı ayrıktır. Ulus-öncesi dönem ile uluslaşma arasındaki toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşüm, burada, ulusun tanımında ön plana çıkar. Benim tanımım, yeni-Sovyetler tedirgin etmiş, sonunu tartışmadan yoksun kimseleri başıma kuşal geçirmeye kalkışmışlardı.

Şu biliniyor ki, Kürt gerçekliğini, en somut biçimde, 1965'te ben yazdım ve ilk kez 1966'da yayınlanan *Şemdinli Raporu*'na adlı kitabımda ben koydum. Gene şu biliniyor ki, 12 Eylül öncesi yazılarımda (12 Eylül'den önce de sonra da yargılandım) Kürtlerin demokratik haklarının tanınması savaşımlarını, Kürtlülük yapımına karşı çıkararak ben verdim. İHD Ankara Şube Başkanlığım sırasında daha somut planda sürdürdüm.

Ulus tanımı, Ulus, Uluslaşma, Demokratisleşme'de özenle, idealist kavramlardan soyutlanarak ve toplumsal değişim ve dönüşüm süreci içerisinde netleştirilmeye çalışılmıştı. Ulusu orada şöyle tanımladım:

"Ulus, bireylerin, belirli sınırlar içerisinde, boy gibi, kabile ve işaret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; köleci ve feodal birliğe bendenal bağılıktan (bağımlılıktan); tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsalda öpakte kurtulmaktan, yani özgür bireyler haline gelmelerinin maddi temeli olan ekonomik bütünlükte üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birliktir."

Geçenlerde Ali Nejat Özgen, Türkiye Sonunlar adlı derginin son sayısını getirdi. "Emperyalizm Panzehiri Ulusalcılık" yazısında Özgen, Ulus, Uluslaşma, Demokratisleşme'de şu paragrafı aktarmıştı:

"Bugün, 'ulus' birliği olarak yaşayan topluluk içinde, ırk gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıklar, geriye doğru derinleştirilerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dö-

Güncel olarak konuşma dilinden hareketle halk ağzıyla, Oğuz ulusu, Kürt ulusu, Türk ulusu deniyorsa bir şey demem. Ama modern toplumda tarihsel süreç içinde oluşmuş, modern toplumlara özgü yeni bir toplumsal biçimlenmedir ulus. Ulus kavramı öyle her anlama gelen bir kavram değil, bilimsel bir kavram olarak alınmak gerekir.

Ulus, nasıl tarihsel bir kategori ise "ulusal" da tarihsel bir kategoridir. Ulus gibi, "ulusal" da önsüz sonsuz değildir, bir tarihsel başlangıcı vardır, bir tarihsel sonu olacaktır. Ama bir şey var ki, uluslar, yeryüzünde hep birlikte aynı zamanda oluşmadı. Birbirinden farklı evrelerde, farklı koşullarda, dolayısıyla farklı biçimlerde oluştu ve oluşuyor.

nüfûs olmak da, bu farklılıktan geçmiştir gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesini dinamiğine dönüştürmek de olanaklı."

Ben, başından sonuna değin, özellikle de İHD'de görev üstlendim zaman, ırk, din, mezhep gibi farklılıkları, "insanlığın gelişmesini dinamiğine" dönüştürmeye çalıştım. Bu görüşler, farklılıktan, geriye doğru denkleştirilerek karşıtığa dönüştürmek isteyenlerin yukarıdan ve aşağıdan kısılcı içinde, kuşatılmış yazılar olarak kaldı.

Bilginin olmadığı yerde cehalet ezilenlenemez, ama bilginin yoğunlaştığı, derinleştiği yerde, cehalet azgınlığı ve bilgiyi yokumsayarak ve saklıyarak kendisini koruyan bir zırfı oluşur. Bu süreci yaşıyoruz.

(Kaynak: Sosyalizmi Seyir, Onur Yay., 1991.)

BURJUVA VE PROLETER "ULUSALLIK"

"Ulus" sözcüğünün çağdaş ve proleter anlamını belirtmek gerek. Ulus, nasıl tarihsel bir kategori ise "ulusal" da tarihsel bir kategoridir. Ulus gibi, "ulusal" da önsüz sonsuz değildir, bir tarihsel başlangıcı vardır, bir tarihsel sonu olacaktır. Ama bir şey var ki, uluslar, yeryüzünde hep birlikte aynı zamanda oluşmadı. Birbirinden farklı evre-

lerde, farklı koşullarda, dolayısıyla farklı biçimlerde oluştu ve oluşuyor. Batı Avrupa'da ilk uluslar, tek ulusal devlet biçiminde oluştu. Dolayısıyla bir devlet içinde, ulusal baskının bulunmadığı tek ulus vardı. Doğu Avrupa'da uluslaşma, çokuluslu devletlerle birlikte oluştu. En gelişkin ulusun burjuvazisi, aynı devlette diğer uluslar üzerinde egemenlik kurdu. Çokuluslu devlette, kendi ulusundan pazara sahip çıkarak isteyen ezilen ulusun burjuvazisi ile ezen ulusun burjuvazisi arasındaki savaş, ezilen ulusun emekçi yığınlarını, proleterlerini bayrağı altında toplasa da -çünkü emekçilerin, proleterlerin bağımsız ulus olmaktan, bu ölçüde özgür olmakta çıkarı vardır-, ulusal savaş, özünde burjuva nitelik taşıyor; çünkü temelinde burjuvazinin sınıfsal çıkarını esas alır. Orada, ulusal olan, özünde burjuvaydı. Elkim Devriminden sonra, her ulus topluluğunun kendi dilinde okuma, eğitim, kendi sanatını geliştirme olanakları sağlandı; zaman, eltye yakın dil ve bir o kadar sanat fışkırdı. Burada ise, ulusal olan, biçimi bakımından burjuva, özü bakımından proleterdir; çünkü temelinde emekçilerin sınıfsal çıkarını esas alır. Günümüzde, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, ulusal kurtuluş savaşlarını, bilimsel sosyalizmin yönteminden çıkarmış bir, ulusal kurtuluş savaşlarını, emperyalizm -dünya tekelci kapitalizmini- yayınlattığı ölçüde ilerli ve devrimcidir, ve artık çokuluslu devlet içinde, ezilen ulusun burjuvazisinin kendi ulusundan pazara tek başına sahip çıkması gibi, ezen ulusun burjuvazisine karşı bir ulusal savaşın söz konusu değildir. Bugünün ulusal kurtuluş savaşını, proleterlerin, başta köylülük olmak üzere, esas olarak emekçi sınıf ve katmanlarla ittifak içinde yürüttüğü bir savaşımdır. Bu nedenle de savaşım, ulusal olması bakımından biçimsel olarak burjuva, ama içeriği, özü bakımından proleterdir; çünkü başta proleterlere olmak üzere emekçi sınıfların sınıfsal çıkarını esas alır.

(Kaynak: Melin Demirtaş, Hazırol Kalbin, Cem Yay., 1977; "Şiir Üzerine" başlıklı önsöz)

ULUSLAŞMANIN DEVRİMCİ NİTELİĞİ

"Ulus" olmak da ya da uluslaşmamızı tanımlamıyoruz. Ulus olmak, her şeyden önce ekonomik bir bütünleşmeyle ola-

naktadır. Bunun yolu ise sanayileşmedir. İster kapitalist biçim altında olsun, ister sosyalist biçim altında olsun ekonomik bakımdan bütünleşmemiş bir birlik, ulus-devlet olarak nitelense de, henüz ekonomik anlamda bütünleşmemiş bir ulus-devlettir. Kentleşen alanın olduğu kadar kırsal alanın sanayileşmediği yerde, tam bir ekonomik bütünleşmeden ve dolayısıyla tam bir demokratik birliktir ve siyasal eşitlikten söz etmek olanaksızdır. Bu, aynı zamanda demokratikleşmenin eksikliklerinde kendini gösterir. Kırılabilir, ayrışabilir, ayrılabilir, çözülebilir bir "ulus", hem birlik olarak tutabilmek, hem kırılabilirliğin, ayrılabilirliğin, çözülebilirliğin üstesinden gelmeden birliği sürdürmek, şu ya da bu ölçüde, şu ya da bu durumda baskını da gündeme getirir. Başki etnik ayrımcılığı, dinsel ve mezhepsel bölünmeyi, bölgesel farklılıklardan doğan negatif sorunları tetikler. Oysa ulus olmak, eski ve geleneksel birimleri aşmak, geleneksel işlevlerden modern ekonomik yapıları devrimci yapmak, sosyal, kentsel, zümresel sınıflaşmanın aşılacak, modern ekonomik sınıfların belirleyici olduğu yeni bir yapılaşmaya dönüşmek demektir. Sınıfsal niteliklerin, etnik ve dinsel özelliklerin arkasında kaldığı, emekçilerin geleneksel yapılaşmalarına göre yeniden bölündüğü, tarihten ve coğrafyalardan birbirleriyle karşı karşıya getirdiği bir çözümü, ulusu içten içe dağıtır, emperyalizmi ökevi bô-

Elkim Devrimine açılan çağda, ulusal kurtuluş savaşlarını, emperyalizmi yayınlattığı ölçüde ilerli ve devrimcidir.

Demokratikleşmenin anahtarı, ulusu parçalayan etnisite ya da dinsellikle değil, sınıfların kendisindedir. (Fabrika işgal eden Şişecam işçileri)

lünmüş bir ülke gibi siyasal anlamda da güdülenmesine olanak sağlar.

(Kaynak: Hiç Ölmedim Ben, Onur Yay., 2006.)

ETNİK VE DİNSEL AYRIMCILIK, "ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI" DEĞİLDİR

12 Eylülün, sınıfsal siyasallaşma öncüsü etnik ve dinsel siyasallaşmayı koyması ile ulusların geleceğini belirleme hakkı arasında bir eşitlik ya da karşıtık koyulabilir mi? Çünkü bir ulus, ötekiler etnik ya da dinsel topluluk.

12 Eylülün Türkiye devrimini kanserleştiğiyle, "din ahyandur"u birbiriyle özdeşleştirmek olanaklı mı?

Marx, dinin halkın ahyonu olduğunu ne zaman ve niçin söyler?

Ahyon, ağn ve sızı dindiricidir. Bu söz, bilesiz halk yığınlarının ahyonla uyutulması anlamında yorumlanmıştır. Marx'ın amacı ise, halkın acı ve ağnlarını, dine sığınarak dindirmedi.

Şeyh Bedrettin erulan sonandır. Köylüler ayaklanmasının çağdır. Avrupa'da ve Balkanlar'da, köylülerin ayaklanmasına karşı Hristiyan arakutradlar, yani beyler, Sultan ile, köylü ayaklanmasına karşı bağlaşımlardır. Yerin yansından gayri bütün zenginliklerin ortak olduğunu söyler Bedrettin. Serez Çarşısı elleryle yüzünü kapeyacaktı. Ahyon, burada, Serez Çarşısının yüzünü kapatan "eller"dir. Paul Wittke, Bedrettin ayaklanmasının ardından, Hacı Bayram Veli'nin yoksullara yardım çağrı-

siyla, Anadolu'da da köylülüğün "devrimci" direncini, ayaklanma dürtüsünü porsüttü-çünü ve söndürdüyünü vurgular. Ahyon, burada, yoksullara yapılan yardımdır. Günü-müzde kömür ve makama ile geçekondulann devrimci kabarcığının porsüttölerek cıylann dinsel partilere kaydırılması: gibi. Burada ahyon, kömür ve makamadır.

Etnik ve dinsel ayrımcılığın, ulusların yazgılarının belirlenmesiyle ne ilgisiz var? Ulus, etnik, dinsel toplulukların bir birliği değil ki. Ulus, aşiretlerin, cemaatlerin, tarikatların koalisiyonu da değil. Bunlar, ulus birimlerinin altında, alt kimliklerdir, ulusalageme ağır bastığı, yani demokratikleşmeye egemen düzeye geldiğinde, alt kimlikler, özellikle etnik kimlik, etnik kimlik olarak ulusalageme olmaz ki, etnik kimlik, giderek yaşamın doğal özelliği olarak kalır. Etnik kimlikten bir ulus çıkarmak, suçurcaıdan kusarak dağıtmak gibi bir şeydir.

Ulus, kapitalistleşme ile bağlar. Nasıl ki, kapitalistleşme, emek sahibi ve sermaye sahibi sınıf ve katmanların oluşumuyla örtülürse, yani geleneksel ilişkilerden yeni ilişkiler geçiş aynı zamanda mülkiyetin, üretimin ve sınıfların rihaliğinin değişmesiyle karakterize edilirse, ulus da bu değişim ve dönüşümlere koşturarak oluşur. Buradan, dinin, tarikatin, cemaatin ve özellikle de etnik toplulukların, dinsel ya da etnik kimlikleriyle ulusu oluşturduğu anlamını çıkarmak olanaklı olabilir mi? Ulus, dinsel ve etnik kimliklerin üstünde, bu kimliklerden farklı bir birimdir. Ulusun birbirinden ayrılan tek özelliği, dillerin farklılığıdır, ama bu, her farklı dilin ayrımla, ayrı ulus olmasının nedeni olmaz. Etnik topluluklar arasından birinin, ulusun oluşumunda, geçmiştin gelen tarihsel kazanımları dolay-

siyla, belirleyici rol oynamış olması, bu öncü rol oynayan etnik topluluğa, ulus içinde, öteki etnik toplulukları ezme, baskılama hakkı vermez, veremez. Bizim sorumuz budur. İnsan halden olarak konumuz bu ayrımcılıktır, etnik baskıdır.

Ama emperyalist saldırının hedefinde ya da kendi eğıllimleri doğrultusunda, yani dışından ve içinden, ulusu, etnik ya da dinsel topluluklara bölmek söz konusu olduğunda, ulusun oluşumunda öncü rol oynamış olan etnik kimliğin (diyelim Türk kimliğinin), öteki kimliklerden çok, ulusun bölünmesini, emperyalizme, dinsel gericiğe yem olmasını önlemek gibi daha büyük bir sorumluluk üstlenmesi doğası gereğidir. Ama etnik ayrımcılığı önlemek için etnik baskıya yönelindiği zaman, burada demokratizden değil, faşizmden söz etmek doğru olur. Türkiye'de geçmişten günümüze var olan ayrımla yanlıların, demokratik olmayan yöntemlerle baskılanarak, bu ayrımcılığı tetiklemiş oldukları göz ardı edilmemek gerekir. Sonun ayrımla değil, demokratikleşme sonundur, siyasal açıdan olduğu kadar ekonomik açıdan da tam eşitlik ve özgürlük sonundur. Özgürlüklerin, ayrımla özgürlük olarak kullanılması, bir oyunda hile yapmaya benzer. Demokratikleşmenin anahtarı, etnisite ya da dinsellikle değil, sınıfların kendisindedir. Ve demokratikleşmeyi sağlayacak sınıflar, demokratik toplumun sınıflardır, bu da, günümüzde, emekçi sınıf ve katmanların bir-

Sınıfsal niteliklerin, etnik ve dinsel özelliklerin arkasında kaldığı, emekçilerin geleneksel yapılanmalarına göre yeniden bölündüğü, tarikat ve cemaatlerin emekçileri birbiriyle karşı karşıya getirdiği bir çözüme, ulusu içten içe dağıtır, emperyalizmin ülkeyi bölünmüş bir ülke gibi siyasal anlamda da güdülenmesine olanak sağlar.

ğyle sağlanabilir. Emekçi sınıf ve katmanları, etnik ve dinsel konularına göre bölerek demokratikleşemeyeceği gibi, modern anlamda sınıfsallaşmamış aşiret yapılanmasına yargılı emekçilerin işi de değildir demokratikleşme.

Sınıfların (burjuva toplumun modern sınıflarının) siyasallaşmasıyla, ideolojik anlamda sınıf siyasetine geçkeleği demokratikleşme. Etnik siyasallaşma, etnik özeleklilere ve gruplara göre ulusu bölme, aşiretleri egemen duruma getirme; dinsel siyasallaşma, tarikatların siyasal yaşama egemen olması, yani ulema ve şeyhler tarafından yönetime, bunlar çağdışı, gerici, ilkel siyasalardır.

Bunu, ulusların geleceğini belirleme hakkının yadsınması olarak nitilemek doğru değil. Etnik toplulukları ve aşiret birliklerini ulus olarak nitilemek ne denli yanlışsa, etnik ayrımcılığı, ulusların geleceğini belirleme hakkı olarak nitilemek de o denli yanlıştır, çağ karşıtıdır. PKK bunun dışında değil.

(Kaynak: Türkiye 2009, Onur Yay, 2009.)

"İNSAN HAKLARI" ULUSLAŞMANIN KAZANIMIDIR

Böyle bir dünyada insan hakları nerede? Sanırım İsa Mesih gibi göğe çıktı. Küresel egemenlik stratejisinin içini dolduruyor. Abu Garip'te, Guantanamo'da, İskenderiye'de okyanusta yüzer gemilerde, insan, hakları için yok ediyor. Eskilerin deyişle,

"darsı", bizim üstümüze yağıyor. Dolar ve Avro, insanı yemek için İslamı, İslamı yemek için birbirini yiyor.

Şu da var ki, insan hakları, gökten zembille inmedi yeryüzüne. Uluslaşma sürecinde ve ulus olarak tanıdı insan, haklarını. Ulus-devletlerin birleşmiş sözleşmelerinde evrenselleşti. Ama evrenselleşti mi?

Dün İskenderiye'nin, hücrenin, denizgacının üstünde dolayan hayalet, bugün bir yanıyla Ermenek'te doluyor. Dün yargının elinde tuttuğu kılıç, bugün yargıcın göğsüne asılmış kanyon.

Dün yeşil kupa'da, ilimî İslamla yetkenleri pislenir, bugün Yeni Dünya Düzeni, Üçüncü Amerikan İmparatorluğu canlığında kan döküyor.

Dün Çekirge Güç bugün Kandil, dün Sevr bugün soykırım. Avrasya'dan Büyük Ortadoğu Projesine ve tezkeresiz tezkereye programlanmış Türkiye patlasında, "insan hakları" bilmiyor.

Biz de Ezop gibi "Deniz Feneri"ni yakmış, kandile mum, türbide insan anıyruz ve üstüne üstlük soruyoruz: "insan hakları nerede?" diye.

(Kaynak: Türkiye 2009, Onur Yay, 2009.)

KEMALİST DEVRİMİN VE KARŞI-DEVİRİMİN KARAKTERİ

Bir karşı-devrim süreci yaşıyoruz -bu, doğru. Ama farklı boyutta bir işgal süreci

Emekçi sınıf ve katmanları, etnik ve dinsel konularına göre bölerek demokratikleşemeyeceği gibi, modern anlamda sınıfsallaşmamış aşiret yapılanmasına yargılı emekçilerin işi de değildir demokratikleşme. Bunu, ulusların geleceğini belirleme hakkının yadsınması olarak nitilemek doğru değil. Etnik toplulukları ve aşiret birliklerini ulus olarak nitilemek ne denli yanlışsa, etnik ayrımcılığı, ulusların geleceğini belirleme hakkı olarak nitilemek de o denli yanlıştır, çağ karşıtıdır.

de yaşıyoruz. Toprak olarak, su olarak, yeraltı ve yerüstü varlıklar olarak, sanayi ve ticaret olarak, sermaye olarak, kuzacası Oluk ve ulus olarak kendini satan negatif bir işgal süreci bu. Şu da var: "Karşı-devrim" süreci, "feodalizmin inkısamı" olarak sınırlamak, karşı-devrimi teokrasiden soyutlamak, teokrasiyi, laik-demokratik sistemi vurmak için silah olarak kullanan küresel sermayeyi gözardı etmek gibi tehlikeleri de içerir.

Burada "feodalizm", klasik anlamda, tarikat ve cemaatlerin temsil ettiği ve her şeyden önce de siyasal yaşama kumanda etmeye çalışan bir feodalizmdir. İktidar, tarikat ve cemaatler, siyasal yaşamı belirlemeye yönelik, özünde din değil, uluslararası sermayeye kumanda eden emperyalist sistemdir. Emperyalist sistem, Türkiye örneğinde Avrasyaya ve Ortadoğuya egemen olmak için, ön aşamada Türkiye'yi, bir üs, istilama tabanına, ileri karakol

Kemalist devrim, teokratik ve feodal sınıf ve katmanlar ile ulusal ve demokratik sınıf ve katmanlar arası bir savaşı sınırlı değildir; ağırlıklı olarak ülkeyi dört bir yandan işgal eden düşmana karşı kazanılan Kurtuluş Savaşıyla simgelenir.

Kurtuluş Savaşı'nın ordusu, ulus olma, uluslaşma ve ulus temelinde bağımsızlaşma ve bütünleşme bilinciyle, din-dışı, yani laik kimlikli komutanların önderliğinde bir orduydur.

olarak, etnik ve dinsel ayrılmaya zorlamak, ulus üzerinde var olduğu toprağıyla tarihe "uğurlanmak" için, din bütün alanlarda kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu din, İslam dindir. Kullananlar, İslami, emperyalist sistemin ayaklarına seren İslamcılar, Museviler ve Hristiyanlardır. Ama hiçbir dinsel kimlikleriyle görünmezler.

Kemalist devrimi, benim, "küçük-burjuva demokratik devrim" olarak nitelemem yanlış değil. Kemalist devrim, ulus içinde, teokratik ve feodal sınıf ve katmanlar ile ulusal ve demokratik sınıf ve katmanlar arası bir savaşla sınırlı değildir; ağırlıklı olarak ülkeyi dört bir yandan işgal eden düşmana karşı kazanılan Kurtuluş Savaşıyla simgelenir. Bu nedenle, ilkin, "ulusal demokratik" bir devrimdir. Kemalist devrimin kaidesinde, ulusun, ulus olarak kurtarılmaya çalışıldığı görülür. Ulusallığın sınıfsal belirleyici ögesi "burjuvazi" değil, yaşam düzeyleri ve yaşam biçimleri bakımından olduğu kadar, varolmalarını ve geleceklerini korumaları ve kurtulmaları açısından bütün varlıklarını ortaya koyan ve harekete geçiren küçük-burjuva aydınlar, yani asker ve sivil kadro, esnaf, zanaatçı ve köylüler, yani küçük-burjuva sınıf ve katmanlardır.

Unutulmasın ki, Kurtuluş Savaşımız, kolları ve bacakları kesilmiş İmparatorluğun ana gövdesini, dışardan sömürge olarak, içinden etnik kimliklerine göre parçalanarak paylaşılmakta olan anayurdu, işgalden ve paylaşımaktan kurtarma savaşığıdır. İmparatorluğu kurtarma, yeniden onarma ve diriltme savaşı değil. Bu, şu ba-

kımdan önemlidir ki, devrime götüren savaş, Sarayı doğrudan hedefine almadır. Saray, devrimin hedefine, dolaylı olarak girmiştir. Savaş, ulusal savaştır. İmparatorluğun saray olarak İstanbul'da korunması karşılığı, ulusal savaşın önünün "yerli" adına kesilmek istenmesi bizi yanıltmamalıdır.

Şu bir gerçek ki, Türkiye Cumhuriyeti, İmparatorluğun, yalnızca "feodal" niteliğini dışlayan değil, dinsel-feodal kurum olan "teokratik" niteliğini de dışlayan bir siyasi yapılanmadır. Savaşı başarmasının sırrını, gene İmparatorluğun "askeri" yapılanmasından kaynaklanan, merkezi olarak ilahî örgütlenme yeteneğine sahip olmasında aramak gerekir. Ama bu, ne tımar sisteminin kaynaklanan alpaşlı ve reyaden oluşan feodal niteliğiyle bir ordu, ne de teokratik niteliğinden kaynaklanan dinsel (İslami) bir ordu, yani cihad ordusudur. Ulus olma, uluslaşma ve ulus temelinde bağımsızlaşma ve bütünleşme bilinciyle, din-dışı, yani laik kimlikli komutanların önderliğinde bir ordu, Said-i Nursi'nin saptırmış olduğu gibi, İslami kurtarmak için savaşmamış, halkın çoğunluğu İslam olan ulusu, tutmak olmak ve yok olmaktan kurtarmak için savaşmıştır.

Şu da etkenler ki, Anadolu köylüsü, Müslüman halk, asker olarak Balkanlar'da, Yemen'de, Kafkaslar'da tüketirken, Müslüman olmayan ve bu nedenle askere alınmayan Ermeniler, Rumlar, Museviler, hem yaşamda kalmış, hem kendileri arasında okumuş ve hem de zanaat, ticaret ve tele-

fonluk servetlerine servet katmış, Galata Sarrafarı olarak Saraya faizle borç vermiş, İstanbul'da olanlar vergi ödememiş, İmparatorluğun ekonomisi çökerken öne sırada rol oynamışlardır.

Marx, Nuh Nebi'den kalma sermayelerin aralarında saydığı tefeci sermayesinin birbiri karşılıklı özelliğini açıklarken, tefeci faiziyle biriken para-servetin sanayi sermayesine dönüşmesinin olumlu etkisine karşı, içinden beslediği kurumlar ve toplumsal yapıyı güçsüz düşüren, yozlaşmış zayıflatan tefeciliği birbirinden ayırır. Rum, Ermeni ve Yahudilerin oluşturduğu Galata Sarrafları, biriken para-serveti üretime, yani sermaye üretime yatırmak yerine, devleti, devlet bürokrasisini ve toplumu içinden tüketip çürütenin aracı ve aleti yapmışlardır. Bunlar, bir sanayi burjuvazisi olarak değil, sistemi çürüten tefeci bankierler olarak tarihteki yerlerini almışlardır.

Galata Sarraflarından bir "burjuva" katman oluşmuş olsa da, tarihsel gerçekler açısından değerlendirilirse, bunlar, burjuva sistemin öncüsü, burjuva sistemin burjuvaları değil, feodal sistemi, "faiz" yoluyla sömüren ve bu nedenle de üzerine kene gibi yapıştıran feodal devlet hazinesini

Kemalist devrimin kaidesinde, ulusun, ulus olarak kurtarılmaya çalışıldığı görülür. Ulusallığın sınıfsal belirleyici ögesi "burjuvazi" değil, yaşam düzeyleri ve yaşam biçimleri bakımından olduğu kadar, varolmalarını ve geleceklerini korumaları ve kurtulmaları açısından bütün varlıklarını ortaya koyan ve harekete geçiren küçük-burjuva aydınlar, yani asker ve sivil kadro, esnaf, zanaatçı ve köylüler, yani küçük-burjuva sınıf ve katmanlardır.

Devrim devrimdir.

Devrimci devrimcidir.

Ulusal demokratik devrim, kuşku yok ki, sosyalist devrim değildir. Ama birbirlerinin yadsınması da değildir.

Denebilirse, demokratik devrim sosyalist devrimin anası, sosyalist devrim demokratik devrimin çocuğudur.

Unutulmasın ki, emperyalist sisteme bağlı ve bağımlı bir ulus/ülke, sosyalist devrimin önünü ve yolunu açmaz.

emerek sistemi yozlaşmış tefecilerdir. Tefecilik kurumsallaşmış ve "banker" adını almıştı. Üretimden yalıtkı bir kurumsallaşmaydı, üretime dönük olmadı. Dolaylı da olsa üretime girmeyen ve "faiz" olarak emilen "değer", kapitalist üretimde üretilmemiştir. Bu olanağı, özelliği, ayrıcalığı, Galata Sarrafları olarak, etnik ve inanç farklılığı nedeniyle askerlikten olduğu gibi vergiden de bağımlı sayımlarıyla edinmişti, bu nedenle de, "ulusal" amaçlarla, ulusal bağımsızlık için savaşan, ulusal bir savaşa katılan katmanları değildirdi, olmadılar da. Müslüman ve Müslüman-olmayan yapımı düzeyindeki sanayilerin sahibi "orta burjuva" denilebilecek kesim, ülke ekonomisini denileyecek olan nitelik ve büyüklüğe değildi ve dolayısıyla, ulusal savaşın sınıfsal yapısında ağırlıklı bir yer almanın söz konusu olmazdı.

Bu nedenle, ulusal savaş, kır ve kent küçük-burjuvazisinin ve onun çıkardıkları kaynaşan siyasal, ideolojik ve askersel temsilcilerin, yani asker ve sivil aydın bürokrasisinin, kendi topraklarıyla ve yaşam koşullarıyla özdeşleştiği yurdunu kurtarma, kendi özgürlüğüyle özdeşleşen ulusal bağımsızlığını kazanma, bir bütün olarak, ulusal kurtuluşun ulusunu çarpeyleyen Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve onun diğer kadrosunda somutlaştı.

"İmperator", askeri-merkezi-feodal-teokratik devletin sosyal başıdır. İmparatorluğun yenilgisinin değil, yok edilisinin belgesini imzalarınların tutuşu olarak, teokratik gücü ve halife kimliğiyle, Sarayı, "yapı" olarak kurtarma karşılığında, "fetva"larla, ulusal savaş engellenmeye, sırtından hançerlenmeye çalışılır. Ülke, dış düşmanla iç düşman, dış düşmanlarla iç düşmanlar arasında, varolma savaşı vermektedir. Ana hedef, yurdu içinden ve dışından kuşatan düşmanlardır. "Dini kurtarmak" kavresi altında hilafeti ve halifeyi kurtarmaya çalışırlar, ikinci hedeflerdir.

Tabloya böyle bakıldığında, Mustafa Kemal'in adıyla özdeşleştirilen "Kemalizm", "Kemalist" terimi, Kurtuluş Savaşıyla, bir başka deyişle, 19 Mayıs 1919'da Samsun'dan başlayan ve 19 Ekim 1923'te Ankara'da "Türkiye Cumhuriyeti"ne dönüşecek olan Kongreler dönemi, Heyet-i Temsilîye dönemi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi dönemi simgeler. 29 Ekim 1923'te başlayacak olan "Modern Türkiye'nin kurulması", iç devrimler dönemi, Kemal Atatürk'ten türetilen olan "Atatürkçülük" terimiyle açıklanabilir.

Birinci dönem ile ikinci dönem, biri ulusal devrim, ikincisi demokratik devrim olarak nitelenmek gerekir. Ben, ikisini birbirinden ayırmanın, anneyi çocuğundan ve çocuğu babasından ayırmak gibi devrimlerin doğasına aykırı olduğunu düşünürüm. Dolayısıyla, tartışmasız, iç devrimi birlikte "ulusal demokratik devrim" olarak tanımlamanın doğru olacağı kanısındayım.

Şu da eklenmeli: Devrim devrimdir. Devrimci devrimdir. Ulusal demokratik devrim, kuşku yok ki, sosyalist devrim değildir. Ama birbirlerinin yadsınması da değildir. Denebilirse, demokratik devrim sosyalist devrimin anası, sosyalist devrim demokratik devrimin çocuğudur. Unutulmasın ki, emperyalist sisteme bağlı ve bağımlı bir ulus/ülke, sosyalist devrimin önünü ve yolunu açmaz.

Bugün, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen ulusal devrim ve demokratik devrim, hem ulusal kimliği açısından, hem de laik ve demokratik niteliğiyle yara alıyor. Bir gemiyi benzetirsek, kapitan köşkünde Bay Beyaz Saray, dümen NATO, güverte Pentagon, salonu IMF, serviste CIA ve gemi, toprağın, suyunun, sanayisinin, bankasının, sermayesinden, emeğinden su alıyor ve karanlıkta bilinen kara deliğe doğru akıyor.

(Kaynak: Türkiye 2009, Onur Yay, 2009.)

EMPERYALİZMİN, GERİCİLİĞİN VE ETNİK AYRILIKÇILIĞIN BULUŞTUĞU YER: CUMHURİYET VE ULUS-DEVLET DÜŞMANLIĞI

Roma'da gazeteci Chris Kutschea'nın, "Savaşına politik olarak mı devam edeceksiniz, silahlı savaşı sürdüreceksiniz?" sorusuna, Öcalan, Avrupa'nın, Türkiye'ye savaş durdurun, politik çözüm tür-

Öcalan'a göre, "Sev'nin Lozan'a bin kere değer"dir. "Sev'de halkların kimlik hakları, Lozan'da faşizm" bulunmaktadır!

Öcalan böyle diyordu ama, bir şeyi, küçük bir ayrıntıyı unutmuş görünüyordu. Öyle ya, hangi "Türkiye'de", ve hangi "Türkiye" olacaktı daha özgür ve daha çok gelişecek olan? Türkiye olacak mıydı ki?

(Kaynak: Türkiye'ye Keşfen Bikanter, Onur Yay., 2010.)

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİMİN GÜNCİLLİĞİ

1961 Anayasasının sola kazandırdığı özgürlük, demokratikleşme savaşını sınıfsal temele ve özellikle de emekçi sınıf ve katmanlara dayandırması açısından önem taşır.

Ne var ki, 12 Eylül (1980) öncesi ve sonrası, "sınıf-parti"lerin yerini, gidecek, etnik, dinsel, mezhepsel partiler, tarikât ve cemaat partileri almaya başlayacak ya da sırasal partiler, etnik, dinsel, mezhepsel küşama içerisinde kalacaktır.

Sovyetler Birliği dağıldı. İlk olarak Atatürk'ün esküdçüleri söylediler. Yalnızca Müslüman olmayanların değil, Müslüman olan ama etnik açıdan Türk olmayanların da "azınlık" sayılması gerektiği ileri sürüldü. Pantürkizm ve parantezlenmiş diğle-yen politikanın aşılması dayandı. ABD'nin Adıyazıktan Basra Körfezi'ne, Orta Asya'ya değin Müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin idetliğini üstlendiği, bu süreçte dile getirilecekti. Biz değil, CIA analistleri, Türkiye'nin 21. yüzyıl jeopolitiğini belirliyordu. Türkiye'yi etnik, dinsel, mezhepsel, olmasa bölgesel federasyonlara ayırma planını, Avrasya projesi izledi: 225 milyonluk Büyük Türk Konfederasyonu. Ardından Tayyip'in "Diğerbalur" mekânı yapacağını söylediği Büyük Ortadoğu Projesi. Bu projeler, aynı dönemlerde sırasal partilere yansıdı, parlamentonun sınıfsal dokusu, etnik, dinsel, mezhepsel özelliklere ve ABD'nin perspektiflerine göre belirlendi ve yapıldı.

Bununla kalmıyadı, ülke, suyundan toprağına hemen her şeyiyle satılığa çıkarıldı. Babaların mali güb satıldığını söylediler. Halk, paranın dini imanı olmaz der. Başbakanları, rûk sermayenin dini, mezhebi, ırkı olmaz diyecek; ulusu, dinle, mezheple, ırk topluluğuyla karıştıracak; birkaç gün sonra, yanlışını, küresel bir yanlışla teçlandırarak, "Türkiye'de sermaye ayrımı

"Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye" sloganında açılan "Milli Demokratik Devrim" anlayışı, devrim aşamasıdır.

kalmadı" diyecek ve ekleyecek: "yerli ile yabancı sermaye ayrımı kalmadı." (Cumhuriyet, 28 Ocak 2006)

Ama, ne limanlarımızın, ne topraklarımızın, ne sularımızın, ne fabrikalarımızın, ne tarlâlarımızın ve ne de siyasal, ekonomik ve kültürel değerlerimizin, uluslararası sermayeye peşkas kâğıdına, sıvazdan görme gözümlü "devrimci" sınıf pek ırgalamadı ve ırgalamıyor.

Kısacası, bağımsızlık sorunu, devrimci demokratikleşmeyle karışmış bir sorun olarak, "gündümüzün en acil sorunu" olarak,

Postmodern-devrimcilerin geminin bordasın atırdığı "Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye" sloganı, bugün de, emperyalist gericiğe karşı, uluslararası sermayenin küresel egemenliğine karşı, küresel faşizme karşı, emekçi sınıf ve katmanların bağımsızlaşma ve özgürleşme savaşının sloganı olarak bizi uyarıyor ve uyandırıyor.

gündemimize olanca ağırlığıyla oturmuş bulunuyor.

...

Mihri Belli'nin 90. yaşğın) konuşmamda şöyle yazmıştı:

Mihri Belli'yi yaşamdan sonra yaşatacak mıyız?

Benim yaşatacağım Mihri Belli, devrimci gençliğin çokkuyula kucakladığı, "Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye" sloganında açılan "Milli Demokratik Devrim" anlayışı, devrim aşamasıdır.

Yeni-devrimcilerin, daha doğru bir terimle söyleyelim postmodern-devrimcilerin "geminin bordasın atırdığı" bu slogan, bugün de, emperyalist gericiğe karşı, uluslararası sermayenin küresel egemenliğine karşı, küresel faşizme karşı, emekçi sınıf ve katmanların bağımsızlaşma ve özgürleşme savaşının sloganı olarak bizi uyarıyor ve uyandırıyor.

Çünkü bu slogan, devrimci devrim içinde yürülmüş, pîmiş, devrimci devrimci zenginleşmiş ve güçlenmiş olan sloganıdır. Unutulmasın ki, onlar, pratik içinde, yanlışlarında doğruları buldular, doğrularında yanlışları kavradılar.

Türkiye emekçileri, devrimcileri, bağımsızlaşmanın anahtarı olduğu kadar, birleşme ve bütünleşmenin şifresini bu sloganda bulmuşlardı ve inanıyorlar ki, bugün bu sloganda bağımsızlaşmanın ve devrimci demokratikleşmenin şifresini yeni kuşaklar yeniden bulmak daha çok zaman yitirmeyecektir.

Çünkü bu slogan, doğru bir durum değerlendirmesinin, doğru bir düşünüş, doğru bir yürütüşün sloganıdır.

Bu savaşta, ip altında canları alınmış olanlar, son sözleriyle bu slogana can verdiler, canlarını verdiler. Bu sözler, onların izleyicilerin ilk sözleri oldu. Onları unutmayalım, hiç unutmayalım.

Devrimci demokratikleşme yolunda, "Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye" sloganında somutlaşan ulusun bağımsızlığı ve emeğin özgürlüğü parantezini yeni yüzyıl önce Mihri Belli açmıştı. Bağımsızlaşma değil, insanlığın özgürleşme eşğini açacağı, birbirleriyle el ele buluşacağı günleri değil, bu parantezi kapatmayacağız, kapattırmayacağız...

(Kaynak: 12 Eylülün Büyük Babaları, Onur Yay., 2011.)

ilişkilerden modern ekonomik yapılara devrimcileşmek, soysal, kastsal, zümresel sınıflaşmanın aşılaraq, modern ekonomik sınıfların belirleyici olduğu yeni bir yapılanmaya dönüşmek demektir. Sınıfsal niteliklerin, etnik ve dinsel özelliklerin arkasında kaldığı, emekçilerin geleneksel yapılanmalarına göre yeniden bölündüğü, tarikat ve cemaatlerin emekçileri birbirleriyle karşı karşıya getirdiğı bir çözölme, ulusu içten içe dağıtır, emperyalizmin ülkeyi bölünmüş bir ülke gibi siyasal anlamda da güdülemesine olanak sağlar.

ETNİK VE DİNSEL AYRIMCILIK, "ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI" DEĞİLDİR

12 Eylülün, sınıfsal siyasallaşma önüne etnik ve dinsel siyasallaşmayı koyması ile ulusların geleceklerini belirleme hakkı arasında bir eşitlik ya da karşıtlık koyulabilir mi? Çünkü biri ulus, ötekiler etnik ya da dinsel topluluk.

12 Eylülün Türkiye devrimini kanserleştirmesiyle, "din afyondur"u birbiriyle özdeşleştirmek olanaklı mı?

Marx, dinin halkın afyonu olduğunu ne zaman ve niçin söyler?

Afyon, ağrı ve sızı dindiricidir. Bu söz, bilisiz halk yığınlarının afyonla uyutulması anlamında yorumlanmıştır. Marx'ın amacı ise, halkın acı ve ağrılarını, dine sığınarak dindirmesidir.

Şeyh Bedrettin soruları sorandır. Köylüler ayaklanmasının çağıdır. Avrupa'da ve Balkanlar'da, köylülerin ayaklanmasına karşı Hıristiyan aristokratlar, yani beylikler, Sultan ile, köylü ayaklanmasına karşı bağlaşmışlardır. Yarın yanağından gayri bütün zenginliklerin ortak olduğunu söyler Bedrettin, Serez Çarşısı elleriyle yüzünü kapayacaktır. Afyon, burada, Serez Çarşısının yüzünü kapatan "eller"dir. Paul Wittek, Bedrettin ayaklanmasının ardından, Hacı Bayram Veli'nin yoksullara yardım çağrısıyla, Anadolu'da da köylülüğün "devrimci" direncini, ayaklanma dürtüsünü pörsüttüğünü ve söndürdüğünü vurgular. Afyon, burada, yoksullara yapılan yardımdır. Günümüzde kömür ve makarna ile gecekonduların devrimci kabarışının pörsütölerek oyların dinsel partilere kaydırılması gibi. Burada

afyon, kömür ve makarnadır.

Etnik ve dinsel ayrımcılığın, ulusların yazgılarının belirlenmesiyle ne ilgisi var? Ulus, etnik, dinsel toplulukların bir birliği değil ki. Ulus, aşiretlerin, cemaatlerin, tarikatların koalisyonu da değil. Bunlar, ulus birimlerinin altında, alt kimliklerdir, uluslaşma ağır bastığı, yani demokratikleşme egemen düzeye geldiğinde, alt kimlikler, özellikle etnik kimlik, etnik kimlik olarak uluslaşmış olmaz ki, etnik kimlik, giderek yaşamın doğal özelliği olarak kalır. Etnik kimlikten bir ulus çıkarmak, sığırcıktan kısrak doğurmak gibi bir şeydir.

Ulus, kapitalistleşme ile başlar. Nasıl ki, kapitalistleşme, emek sahibi ve sermaye sahibi sınıf ve katmanların oluşumuyla örtüşürse, yani geleneksel ilişkilerden yeni ilişkilere geçiş aynı zamanda mülkiyetin, üretimin ve sınıfların niteliğinin değişmesiyle karakterize edilirse, ulus da bu değişim ve dönüşümlere koşut olarak oluşur. Buradan, dinin, tarikatın, cemaatin ve özellikle de etnik toplulukların, dinsel ya da etnik kimlikleriyle ulusu oluşturduğu anlamını çıkarmak olanaklı olabilir mi? Ulus, dinsel ve etnik kimliklerin üstünde, bu kimliklerden farklı bir birimdir. Ulusları birbirinden ayıran tek özellik, dillerin farklılığıdır, ama bu, her farklı dilin ayrılma, ayrı ulus olmasının nedeni olamaz. Etnik topluluklar arasından birinin, ulusun oluşumunda, geçmişten gelen tarihsel kazanımları dolayısıyla, belirleyici rol oynamış olması, bu öncü rol oynayan etnik topluluğa, ulus içinde, öteki etnik toplulukları ezme, baskılama hakkı vermez, veremez. Bizim sorumuz budur. İnsan hakları olarak konumuz bu ayrımcılıktır, etnik baskıdır.

Ama emperyalist saldırının hedefinde ya da kendi eğilimleri doğrultusunda, yani dışarıdan ve içerden, ulusu, etnik ya da dinsel topluluklara bölmek söz konusu olduğunda, ulusun oluşumunda öncü rol oynamış olan etnik kimliğin (diyelim Türk kimliğinin), öteki kimliklerden çok, ulusun bölünmesini, emperyalizme, dinsel gericiliğe yem olmasını önlemek gibi daha büyük bir sorumluluk üstlenmesi doğası gereğidir. Ama etnik ayrımcılığı önlemek için etnik baskıya yönelindiği zaman, burada demokrasiden değil, faşizmden söz etmek doğru olur. Türkiye’de geçmişten günümüze varolan ayrılma yanlılarının,

demokratik olmayan yöntemlerle baskılanarak, bu ayrımcılığı tetiklemiş oldukları gözardı edilmemek gerekir. Sorun ayrılma değil, demokratikleşme sorunudur, siyasal açıdan olduğu kadar ekonomik açıdan da tam eşitlik ve özgürlük sorunudur. Özgürlüklerin, ayrılma özgürlüğü olarak kullanılması, bir oyunda hile yapmaya benzer. Demokratikleşmenin anahtarı, etnisite ya da dinsellikte değil, sınıfların kendisindedir. Ve demokratikleşmeyi sağlayacak sınıflar, demokratik toplumun sınıflarıdır, bu da, günümüzde, emekçi sınıf ve katmanların birliğiyle sağlanabilir. Emekçi sınıf ve katmanları, etnik ve dinsel konumlarına göre bölerek demokratikleşilemeyeceği gibi, modern anlamda sınıfsallaşmamış aşiret yapılanmasına yargılı emekçilerin işi de değildir demokratikleşme.

Sınıfların (burjuva toplumun modern sınıflarının) siyasallaşmasıyla, ideolojik anlamda sınıf siyasetiyle gerçekleşir demokratikleşme. Etnik siyasallaşma, etnik özelliklere ve gruplara göre ulusu bölme, aşiretleri egemen duruma getirme; dinsel siyasallaşma, tarikatların siyasal yaşama egemen olması, yani ulema ve şeyhler tarafından yönetilme, bunlar çağdışı, gerici, ilkel siyasalardır.

Bunu, ulusların geleceklerini belirleme hakkının yadsınması olarak nitelemek doğru değil. Etnik toplulukları ve aşiret birliklerini ulus olarak nitelemek ne denli yanlışsa, etnik ayrımcılığı, ulusların geleceklerini belirleme hakkı olarak nitelemek de o denli yanlıştır, çağ karşıtıdır. PKK bunun dışında değil.

“İNSAN HAKLARI” ULUSLAŞMANIN KAZANIMIDIR

Böyle bir dünyada insan hakları nerede? Sanırım İsa Mesih gibi göre çıktı. Küresel egemenlik stratejisinin içini dolduruyor. Abu Garip'te, Guantanamo'da, işkenceevleri okyanusta yüzer gemilerde, insan, hakları için yok ediliyor. Eskilerin deyişiyle, “darısı”, bizim üstümüze yağıyor. Dolar ve Avro, insanı yemek için İslamı, İslamı yemek için birbirini yiyor.

Şu da var ki, insan hakları, gökten zembille inmedi yeryüzüne. Uluslaşma sürecinde ve ulus olarak tanıdı insan, haklarını. Ulus-devletlerin birleşmiş sözleşmelerinde evrenselleşti. Ama

evrenselleşti mi?

Dün işkencenin, hücrenin, darağacının üstünde dolaşan hayalet, bugün bir yanıyla Ergenekon'da dolaşıyor. Dün yargının elinde tuttuğu kılıç, bugün yargıcın göğsüne saplanmış kanıyor.

Dün yeşil kuşakla, ılımlı İslamla yelkenleri şişirenler, bugün Yeni Dünya Düzeni, Üçüncü Amerikan İmparatorluğu cangılında kan döküyor.

Dün Çekiç Güç bugün Kandil, dün Sevr bugün soykırım. Avrasya'dan Büyük Ortadoğu Projesine ve tezkeresiz tezkereye programlanmış Türkiye paftasında, "insan hakları" biçiliyor.

Biz de Ezop gibi "Deniz Feneri"ni yakmış, kandilde mum, türbede insan arıyoruz ve üstüne üstlük soruyoruz: "İnsan hakları nerede?" diye.

KEMALİST DEVRİMİN VE KARŞI-DEVİRİMİN KARAKTERİ

Bir karşı-devrim süreci yaşıyoruz –bu, doğru. Ama farklı boyutta bir işgal süreci de yaşıyoruz. Toprak olarak, su olarak, yeraltı ve yerüstü varlıklar olarak, sanayi ve ticaret olarak, sermaye olarak, kısacası ülke ve ulus olarak kendini satan negatif bir işgal süreci bu. Şu da var: "Karşı-devrim" sürecini, "feodalizmin intikamı" olarak sınırlamak, karşı-devrimi teokrasiden soyutlamak, teokrasiyi, laik-demokratik sistemi vurmak için silah olarak kullanan küresel sermayeyi gözardı etmek gibi tehlikeleri de içerir.

Burada "feodalizm", klasik anlamda, tarikat ve cemaatlerin temsil ettiği ve her şeyden önce de siyasal yaşama kumanda etmeye çalışan bir feodalizmdir. İkincisi, tarikat ve cemaatleri, siyasal yaşamı belirlemeye yönelten, özünde din değil, uluslar arası sermayeye kumanda eden emperyalist sistemdir. Emperyalistsistem, Türkiyeodağında Avrasya'ya ve Ortadoğu'ya egemen olmak için, ön aşamada Türkiye'yi, bir üs, atlama tahtası, ileri karakol olarak, etnik ve dinsel ayrışmaya zorlamakta, ulus üzerinde varolduğu toprağıyla tarihe "uğurlanmak" için, din bütün alanlarda kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu din, İslam dinidir. Kullananlar, İslamı, emperyalist sistemin ayaklarına

seren İslamcılar, Museviler ve Hıristiyanlardır. Ama hiçbir din-sel kimlikleriyle görünmezler.

Kemalist devrimi, benim, “küçük-burjuva demokratik devrim” olarak nitelemem yanlış değil. Kemalist devrim, ulus içinde, teokratik ve feodal sınıf ve katmanlar ile ulusal ve demokratik sınıf ve katmanlar arası bir savaşla sınırlı değildir; ağırlıklı olarak ülkeyi dört bir yandan işgal eden düşmana karşı kazanılan Kurtuluş Savaşıyla simgelenir. Bu nedenle, ilkin, “ulusal demokratik” bir devrimdir. Kemalist devrimin kaidesinde, ulusun, ulus olarak kurtarılma savaşı vardır. Ulusallığın sınıfsal belirleyici ögesi “burjuvazi” değil, yaşam düzeyleri ve yaşam biçimleri bakımından olduğu kadar, varolmalarını ve geleceklerini korumaları ve kurtulmaları açısından bütün varlıklarını ortaya koyan ve harekete geçiren küçük-burjuva aydınlar, yani asker ve sivil kadro, esnaf, zanaatçı ve köylüler, yani küçük-burjuva sınıf ve katmanlardır.

Unutulmasın ki, Kurtuluş Savaşımız, kolları ve bacakları kesilmiş İmparatorluğun ana gövdesini, dışardan sömürge olarak, içerden etnik kimliklerine göre parsellenerek paylaşılmakta olan anayurdu, işgalden ve paylaşılmaktan kurtarma savaşıdır. İmparatorluğu kurtarma, yeniden onarma ve diriltme savaşı değil. Bu, şu bakımdan önemlidir ki, devrime götüren savaş, Sarayı doğrudan hedefine almamıştır. Saray, devrimin hedefine, dolaylı olarak girmiştir. Savaş, ulusal savaştır, İmparatorluğun saray olarak İstanbul’da korunması karşılığı, ulusal savaşın önünün “şeriat” adına kesilmek istenmesi bizi yanıltmamalıdır.

Şu bir gerçek ki, Türkiye Cumhuriyeti, İmparatorluğun, yalnızca “feodal” niteliğini dışlayan değil, dinsel-feodal kurum olan “teokratik” niteliğini de dışlayan bir siyasal yapılanmadır. Savaş başarmasının sırrını, gene İmparatorluğun “askeri” yapılanmasından kaynaklanan, merkezi olarak silahlı örgütlenme geleneğine sahip olmasında aramak gerekir. Ama bu, ne timar sisteminden kaynaklanan sipahi ve reayadan oluşan feodal niteliğiyle bir ordudur, ne de teokratik niteliğinden kaynaklanan dinsel (İslami) bir ordu, yani cihad ordusudur. Ulus olma, uluslaşma ve ulus temelinde bağımsızlaşma ve bütünleşme bilinciyle, din-dışı, yani laik kimlikli komutanların önderliğinde bir

ordudur. Said-i Nursi'nin saptırmak istediği gibi, İslamı kurtarmak için savaşmamış, halkın çoğunluğu İslam olan ulusu, tutsak olmak ve yokolmaktan kurtarmak için savaşmıştır.

Şu da eklenmeli ki, Anadolu köylüsü, Müslüman halk, asker olarak Balkanlar'da, Yemen'de, Kafkaslar'da tüketilirken, Müslüman olmayan ve bu nedenle askere alınmayan Ermeniler, Rumlar, Museviler, hem yaşamda kalmış, hem kendi alanlarında okumuş ve hem de zanaat, ticaret ve tefecilikle servetlerine servet katmış, Galata Sarrafları olarak Saraya faizle borç vermiş, İstanbul'da olanlar vergi ödememiş, İmparatorluğun ekonomisini çökertmekte ön sırada rol oynamışlardır.

Marx, Nuh Nebi'den kalma sermayeler arasında saydığı tefeci sermayesinin birbirine karşı iki özelliğini açıklarken, tefeci faiziyle biriken para-servetin sanayi sermayesine dönüşmesinin olumlu etkisine karşı, içinden beslediği kurumları ve toplumsal yapıyı güçsüz düşüren, yozlaştırıp zayıflatan tefeciliği birbirinden ayırır. Rum, Ermeni ve Yahudilerin oluşturduğu Galata Sarrafları, biriken para-serveti üretime, yani sınaî üretime yatırmak yerine, devleti, devlet bürokrasisini ve toplumu içinden tüketip çürütmenin aracı ve aleti yapmışlardır. Bunlar, bir sanayi burjuvazisi olarak değil, sistemi çürüten tefeci bankerler olarak tarihteki yerlerini almışlardır.

Galata Sarraflarından bir "burjuva" katman oluşmuş olsa da, tarihsel gerçekler açısından değerlendirirsek, bunlar, burjuva sistemin öncüleri, burjuva sistemin burjuvaları değil, feodal sistemi, "faiz" yoluyla sömüren ve bu nedenle de üzerine kene gibi yapıştıkları feodal devlet hazinesini emerek sistemi yozlaştıran tefecilerdi. Tefecilik kurumlaşmış ve "banker" adını almıştı, üretimden yalıtık bir kurumlaşmadı, üretime dönük olmadı. Dolaylı da olsa üretime girmeyen ve "faiz" olarak emilen "değer", kapitalist üretimde üretilmemişti. Bu olanağı, özelliği, ayrıcalığı, Galata Sarrafları olarak, etnik ve inanç farklılığı nedeniyle askerlikten olduğu gibi vergiden de bağımsız sayılmalarıyla edinmişti, bu nedenle de, "ulusal" amaçlarla, ulusal bağımsızlık için savaşan, ulusal bir savaşa katılan katmanlar değillerdi, olmadılar da. Müslüman ve Müslüman-olmayan yapımevi düzeyindeki sanayilerin sahibi "orta burjuva" denebilecek

kesim, ülke ekonomisini belirleyecek olan nitelik ve büyüklükte değildi ve dolayısıyla, ulusal savaşın sınıfsal yapısında ağırlıklı bir yer almaları söz konusu olamazdı.

Bu nedenle, ulusal savaş, kır ve kent küçük-burjuvazisinin ve onun çıkarlarıyla kaynaşan siyasal, ideolojik ve askersel temsilcilerin, yani asker ve sivil aydın bürokrasisinin, kendi toprağıyla ve yaşam koşullarıyla özleştirdiğı yurdunu kurtarma, kendi özgürlüğüyle özdeşleşen ulusal bağımsızlığını kazanma, bir bütün olarak, ulusal kurtuluşun utkusunu çerçeveleyen Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve onun lider kadrosunda somutlaşır.

“İmparator”, askeri-merkezi-feodal-teokratik devletin sosyal başıdır. İmparatorluğun yenilgisinin değil, yok edilisinin belgesini imzalatanların tutsağı olarak, teokratik gücü ve halife kimliğiyle, Sarayı, “yapı” olarak kurtarma karşılığında, “fetva”larla, ulusal savaş engellenmeye, sırtından hançerlenmeye çalışılır. Ülke, dış düşmanla iç düşman, dış düşmanlarla iç düşmanlar arasında, varolma savaşı vermektedir. Ana hedef, yurdu içinden ve dışından kuşatan düşmanlardır. “Dini kurtarmak” kisvesi altında hilafeti ve halifeyi kurtarmaya çalışanlar, ikincil hedeflerdir.

Tabloya böyle bakıldığında, Mustafa Kemal’in adıyla özdeşleştirilen “Kemalizm”, “Kemalist” terimi, Kurtuluş Savaşıyla, bir başka deyişle, 19 Mayıs 1919’da Samsun’dan başlayan ve 19 Ekim 1923’ye Ankara’da “Türkiye Cumhuriyeti”ne dönüşecek olan Kongreler dönemi, Heyeti Temsiliye dönemli ile Türkiye Büyük Millet Meclisi dönemini simgeler. 29 Ekim 1923’te başlayacak olan “Modern Türkiye”nin kurulması, iç devrimler dönemi, Kemal Atatürk’ten türetilecek olan “Atatürkçülük” terimiyle açıklanabilir.

Birinci dönem ile ikinci dönem, biri ulusal devrim, ikincisi demokratik devrim olarak nitelenmek gerekir. Ben, ikisini birbirinden ayırmanın, anneyi çocuğundan ve çocuğı babasından ayırmak gibi devrimlerin doğasına aykırı olduğunu düşünürüm. Dolayısıyla, tartışmasız, iki devrimi birlikte “ulusal demokratik devrim” olarak tanımlamanın doğru olacağı kanısındayım.

Şu da eklenmeli: Devrim devrimdir. Devrimci devrimcidir. Ulusal demokratik devrim, kuşku yok ki, sosyalist devrim değildir. Ama birbirlerinin yadsınması da değildir. Denebilirse, demokratik devrim sosyalist devrimin anası, sosyalist devrim demokratik devrimin çocuğudur. Unutulmasın ki, emperyalist sisteme bağlı ve bağımlı bir ulus/ülke, sosyalist devrimin önünü ve yolunu açamaz.

Bugün, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen ulusal devrim ve demokratik devrim, hem ulusal kimliği açısından, hem de laik ve demokratik niteliğiyle yara alıyor. Bir gemiye benzetilirse, kaptan köşkünde Bay Beyaz Saray, dümeninde NATO, güvertede Pentagon, salonda IMF, serviste CIA ve gemi, toprağından, suyundan, sanayisinden, bankasından, sermayesinden, emeğinden su alıyor ve karanlıkta bilinen kara deliğe doğru akıyor.

EMPERYALİZMİN, GERİCİLİĞİN VE ETNİK AYRILIKÇILIĞIN BULUŞTUĞU YER: CUMHURİYET VE ULUS-DEVLET DÜŞMANLIĞI

Roma'da gazeteci Chris Kutschera'nın, "Savaşma politik olarak mı devam edeceksiniz, silahlı savaşı sürdüreceksiniz?" sorusuna, Öcalan, Avrupa'nın, "Türkiye'ye savaşı durdurun, politik çözüm bulun!" demesi gerektiği yanıtını vermişti. "Politik çözüm" ise, Lozan'ın Kürtler açısından revizyonu ile ifade edilmişti. Şöyle diyecekti: "Avrupa'nın Lozan Andlaşmasında (1923) sorumluluğu vardır. Kürtlere bu andlaşmanın revizyonunu borçludur. Bu andlaşmayla dört halk haritadan silinmiştir. Grekler, Ermeniler, Asurlar ve şimdi Kürtleri silmek istiyorlar." (*The Middle East*, April 1999, s. 10)

Batının Kürtlere borçlu olduğu "Lozan'ın revizyonu" ise, Sevr Andlaşmasında yer alan "Kürdistan"dır. Öcalan, "Sevr'in Lozan'a bin kere değer" olduğunu, "Sevr'de halkların kimlik hakları, Lozan'da faşizm" bulunduğunu, "ikide bir Sevr'i karalamanın bu halkların kimliğine saygısızlık olduğunu" yineliyor (*İlkede Gündem*, 27 Ağustos 1997), Hollanda'ya gitmek amacıyla bekletildiği Roma'da siyasi çözüm bulması için, Batının

Türkiye'yi sıkıştırmasını istiyordu.

Rus gazeteci Vadim'le görüşmesinde, Öcalan, "Ekim Devriminden önce Rusya ordularının Kürdistan'a kadar geldiğini, hatta Dersim, Bitlis, Ermenistan'a kadar gittiklerini, Rusya çekilmesiydi, Ermenilerin ve Kürtlerin devlet olacağını" söyleyecek ve Rus orduları, Brest-Litovsk Andlaşmasıyla, 1878 (93) Harbi sınırlarına çekildiği için Lenin ve Stalin'i eleştirecekti.

Oysa Ermenistan'a ve Kürdistan'a kadar giden Çarlık orduları, Ermenistan'ı ve Kürdistan'ı devlet yapmak için değil, kendileri için işgal etmişlerdi, kuzeyde Ermenilere, güneyde Nasturi ve Keldanilere, yani Hristiyan topluluklara dayalı, Müslümanların, dolayısıyla Müslüman olan Kürtlerin tasfiye edildiği, Çarlık Rusyası toprağı olacaktı. Lozan'ın revizyonundan Kürtlerin kazanacağı Şırnak ile Hakkari'nin yarısıydı, Sevr Andlaşması yürürlüğe konmuş olsaydı, Kürtlerin, Türkiye Cumhuriyetinin özgür ve eşit yurttaşları olarak sahip olduğu topraklarından kovulmuş ya da Büyük Ermenistan'ın ve Kilikya'ya oturmuş olan Fransızların vergilendirdiği alt-kastları olacağı açıktı.

Şu da belirtmeli: Sevr haritasını hazırlayan Batı, Kürtlere bir devlet kazandırmak için değil, Türkiye Cumhuriyeti adını alacak olan ulus-devleti kurdurmak için haritaya bir de Kürdistan eklemiş, ve onu öyle ikiye bölmüştü ki, değil devlet olmak, hindi çiftliği bile olamazdı. Bunun için olsa gerek ki, Öcalan, Rus gazeteciye, "Rus orduları gitmeseydi Ermenistan da, Kürdistan da kurulmuş olacaktı" dediği yerde, "TC'nin (yani Türkiye Cumhuriyetinin) çöküşünün", PKK'nın "Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bağlı olduğunu" söyleyecekti.

TC'nin çöküşünü, Öcalan, doğal ki, Ermenistan ile Kürdistan'ın kuruluşuna endekslemişti. Kürdistan'ın kurulması için Türkiye Cumhuriyetinin çökertilmesi, "egemen Türklüğün" Anadolu'dan sökülüp atılması, ayrılıkçı Kürtlerin coşkuyla dilendirdikleri konulardı. "Çağımızın Bizansı TC'yi Anadolu'dan sökmek", "Kemalizmi parçalamak ve bu coğrafyadan süpürmek", "Türk ordusunun merkezi yapısını", dolayısıyla "Türk devletinin merkezini dağıtmak" (*Sosyalist Alternatif*, Ağustos 1995) isteğiyle yanıp tutuşmaları, Kürtlerin Türkiye'den ayrıl-

mak, ayrı devlet kurmak isteğiyle sınırlı olmamak gerekirdi.

PKK'nın yayın organı *Serxwebun*'un Kasım 1990 tarihli sayısında yayınlanan "TC'nin 67. Yıl Gerçeği" yazısında, Öcalan, 1920'lerde kurulan Cumhuriyetin tepeden inme olduğunu, bir gecede kurulduğunu, çirkin, kaba ve ağır sözlerle ve eleştirel bir söylemle dile getirirken, PKK'nın, "Kürdistan'da bir halk cumhuriyeti" kurmayı amaçladığını da bu arada açıklıyordu. Okuyalım Öcalan'ı: "M. Kemal bir gün açıklıyor, ertesi gün ise yirmi bir pare top atışı ile cumhuriyet ilan ediliyor. Biz Kürdistan'da kurulacak sisteme şimdiden halk cumhuriyeti diyorsak, bunun partisini, programını oluşturduğumuz içindir. Savaşını çok yoğun biçimde, çok uzun süredir verdiğimiz içindir. Halen de çok uzağımızdadır diyoruz. Bunlar ise bir günde ilan ediyorlar. Sahtekârlığa bakın. Böylesine büyük bir ülke içinde, bir kişinin bir günde cumhuriyeti ilan etmesi, *üçkağıtçılık* değildir de nedir? Hani partisi, hani ilkeleri?" (Abdullah Öcalan, *12 Eylül Faşizmi ve PKK Direnişi*, Yurt Yayınları, Kasım 1992, s.497)

Kimi okurların pes dediğini duyar gibiyim, ama benim pes etmeye niyetim yok, üstelik Erdoğan'ı keyiflendirmek gibi bir keyfi de kaçırmak istemem. Şöyle:

"M. Kemal'in Anadolu'daki gücünü nereden aldığı sorusunu Öcalan, kendisi yanıtıyor: "Aynılırken Vahdettin'in yanına gidiyor. (...) İşte yetkiyi, daha sonradan kovduğu Vahdettin'den alıyor. Yani güç kaynağı Vahdettin'dir; partisi Vahdettin'in partisidir; ve kendisi de Vahdettin'in paşasıdır. Korkunç ikiye bölünmüşlük etmiştir." (s. 497) "Anti-sosyalist ve anti-islamcıdır." "Adam insanlığa dayanmıyor; tarihe düşman; insanlığa düşman; dine düşmandır." (s.499) Bir zamanlar Özal'dan işittiğimiz, şimdilerde "Son Osmanlı"nın ve "Osmanlıların" söylediği gibi, "Evet Osmanlı sultanları olsaydı, bugün Türkiye'de cumhuriyetten daha iyi bir rejim rahatlıkla sürdürülebilirdi. Belki de Türkiye daha çok gelişebilirdi." (s.498)

Öcalan böyle diyordu ama, bir şeyi, küçük bir ayrıntıyı unutmuş görünüyordu. Öyle ya, hangi "Türkiye'de", ve hangi "Türkiye" olacaktı daha özgür ve daha çok gelişecek olan? Türkiye olacak mıydı ki?

1961 Anayasasının sola kazandırdığı özgürlük, demokratikleşme savaşını sınıfsal temele ve özellikle de emekçi sınıf ve katmanlara dayandırması açısından önem taşır.

Ne var ki, 12 Eylül (1980) öncesi ve sonrası, “sınıf-parti”lerin yerini, giderek, etnik, dinsel, mezhepsel partiler, tarikat ve cemaat partileri almaya başlayacak ya da siyasal partiler, etnik, dinsel, mezhepsel kuşatma içerisinde kalacaktır.

Sovyetler Birliği dağıtıldı. İlk olarak Atatürkçü laikliğin eskiğini söylediler. Yalnızca Müslüman olmayanların değil, Müslüman olan ama etnik açıdan Türk olmayanların da “azınlık” sayılması gerektiği ileri sürüldü. Pantürkizm ve panislamizmi dışlayan politikanın aşılması dayatıldı. ABD’nin Adriyatik’ten Basra Körfezine, Orta Asya’ya değin Müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin liderliğini üstlendiği, bu süreçte dile getirilecekti. Biz değil, CIA analistleri, Türkiye’nin 21. yüzyıl jeopolitiğini belirliyordu. Türkiye’yi etnik, dinsel, mezhepsel, olmazsa bölgesel federasyonlara ayırma planını, Avrasya projesi izledi: 225 milyonluk Büyük Türk Konfederasyonu. Ardından Tayyip’in “Diyarbakır’ı merkezi yapacağını” söylediği Büyük Ortadoğu Projesi. Bu projeler, aynı dönemlerde siyasal partilere yansıdı, parlamentonun sınıfsal dokusu, etnik, dinsel, mezhepsel özelliklere ve ABD’nin perspektiflerine göre belirlendi ve yapılaştı.

Bununla kalınmadı, ülke, suyundan toprağına hemen her şeyiyle satılığa çıkartıldı. Babalarının malı gibi sattıklarını söylediler. Halk, paranın dini imanı olmaz der, Başbakanları, ilkin sermayenin dini, mezhebi, ırkı olmaz diyecek; ulusu, dinle, mezheple, ırk topluluğıyla karıştıracak; birkaç gün sonra, yanlışını, küresel bir yanlışla taçlandırarak, “Türkiye’de sermaye ayrımı kalmadı” diyecek ve ekleyecekti: “yerli ile yabancı sermaye ayrımı kalmadı”. (*Cumhuriyet*, 28 Ocak 2006)

Ama, ne limanlarımızın, ne topraklarımızın, ne sularımızın, ne fabrikalarımızın, ne tarihimizin ve ne de siyasal, ekonomik ve kültürel değerlerimizin, uluslar arası sermayeye peşkeş çekilmesi, sonradan görme günümüz “devrimci”sini pek ırgalamadı ve ırgalamıyor.

Kısacası, bağımsızlık sorunu, devrimci demokratikleşmeyle kenetlenmiş bir sorun olarak, “günümüzün en acil sorunu” olarak, gündemimize olanca ağırlığıyla oturmuş bulunuyor.

Mihri Belli’nin 90. yaşgünü konuşmamda şöyle yazmıştım:
Mihri Belli’yi yaşamdan sonra yaşatacak mıyız?

Benim yaşatacağım Mihri Belli, devrimci gençliğin coşkuyla kucakladığı, “Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye” sloganında açıklanan “Milli Demokratik Devrim” anlayışı, devrim aşamasıdır.

Yeni-devrimcilerin, daha doğru bir terimle meylepost modern-devrimcilerin “geminin bordasından atıverdiği” bu slogan, bugün de, emperyalist gericiliğe karşı, uluslararası sermayenin kölesel egemenliğine karşı, küresel faşizme karşı, emekçi sınıf ve katmanların bağımsızlaşma ve özgürleşme savaşımının sloganı olarak bizi uyarıyor ve uyandırıyor.

Çünkü bu slogan, devrimci devrim içinde yoğrulmuş, pişmiş, devrimci devrimi zenginleştirmiş ve güçlendirmiş olanların sloganıdır. Unutulmasın ki, onlar, pratik içinde, yanlışlarında doğruları buldular, doğrularında yanlışları kavradılar.

Türkiye emekçileri, devrimcileri, bağımsızlaşmanın anahtarını olduğu kadar, birleşme ve bütünleşmenin şifresini bu sloganda bulmuşlardı ve inanıyorum ki, bugün bu sloganda bağımsızlaşmanın ve devrimci demokratikleşmenin şifresini yeni kuşaklar yeniden bulmakta daha çok zaman yitirmeyeceklerdir.

Çünkü bu slogan, doğru bir durum değerlendirmesinin, doğru bir duruşun, doğru bir yürüyüşün sloganıdır.

Bu savaşında, ip altında canları alınmış olanlar, son sözleriyle bu slogana can verdiler, canlarını verdiler. Bu sözler, onları izleyenlerin ilk sözleri oldu. Onları unutmayalım, hiç unutmayalım.

Devrimci demokratikleşme yolunda, “Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye” sloganında somutlaşan ulusun bağımsızlığı ve emeğin özgürlüğü parantezini yarım yüzyıl önce Mihri

**Belli açmıştı. Bağımsızlaşana değin, insanlığın özgürleşme eşiği-
ni aşacağı, birbiriyle el ele tutuşacağı günlere değin, bu parante-
zi kapatmayacağız, kapattırmayacağız...**

Bilim ve Ütopya, sayı: 244, Ekim 2014

MİLLİYETÇİ AYRIŞMA MI, ULUSLAŞMA VE DEMOKRATİKLEŞME Mİ?

Ulus ve uluslaşma, demokratik sorunlardır. Sosyalist devrim, ulusal sorunla ve uluslaşmayla, ancak demokratik devrimin tamamlanmadığı yerde ve demokratik devrimi tamamlamak amacıyla ilgilenmiştir.

Monarşik sistemin yerini, parlamenter sistemin almış olması, demokratik devrim olarak nitelenmekle birlikte, bu, siyasal ve ekonomik anlamda demokratik devrimin tamamlandığı anlamına gelmez.

Bunu somutlaştırmak için, Cumhuriyetin kurulduğu günden bugüne siyasal tarihi ana çizgileriyle şöyle bir arımsayıvermek yeterli olacak. Önemli aşamalardan geçilmiş ve önemli evreler aşılmış olmasına karşın, demokratikleşme, merkezde ve ülke bütününde, teokratik gericilik ile faşist uygulamalar arasında sıkışıp kalmış, kurumlaşmamıştır. Ekonomik anlamda demokratikleşmenin tamamlanması, ancak ekonomik bağımsızlıkla ve sanayileşmenin kırsal alanda tamamlanmasıyla olanaklıdır.

Ulusal kurtuluş savaşlarının niteliğine de kısaca değinmek gerekir:

Ezilen ulusun ezen ulusa karşı savaşı, ilerici savaşlar olarak nitelenirken, Ekim Devrimiyle birlikte ulusal savaşların niteliği değişmiş ve dünya emperyalist sistemini zayıflatan ve güçlendiren özelliklerine göre, ulusal savaşlar, ilerici ve gerici savaşlar olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Ulusal Kurtuluş Savaşımız, bu açıdan bakıldığında, yurdu işgal etmiş devletlere karşı bir savaş olmakla birlikte, esas olarak emperyalist saldırganlığa ve emperyalist paylaşımına karşı bir savaştır. İlerici ve devrimcidir.

Ulusal-toplulukların, bir ulus birliği içinde, birarada ve demokratik kurallar içinde yaşamaları olanaklıdır. Örneğin Sovyetler Birliğinde, ulusal-topluluklar (milliyetler), sosyalist ulusun üyeleri olarak uzun yıllar birlikte ve yanyana yaşadılar. Ekonomik açıdan gerçekten bütünleşmiş olsalardı, dağılmaları ya da birlikten ayrılmaları, bugünkü gibi gündeme gelmeyebilirdi de.

Demokratikleşmek, ayrı ulus devleti kurmakla olanaklı olduğu gibi, ayrı ayrı halkların oluşturduğu tek bir ulus potasında da olanaklıdır. Demokratikleşme için, ayrılma zorunluluğu yoktur.

“Ayrılma”, Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi, milliyetlerin (ya da ulusal-toplulukların) bu birlik içinde varolan sınırlarının, bu kez bu birlikten ayrı devletler olarak birincil sınır kabul edilmesi biçiminde de açıklanabilir.

Ne var ki, iki (ve kimi yerde daha fazla) halkın tüm kent ve kasaba merkezlerinde katışık olduğu, kırsal alanda da, sınırlı birkaç yöre dışında, köy köy birbirleriyle komşu oldukları, yani daha geniş bir bölgede halkların karışık bulunduğu bir durumda, “ayrılma”dan değil, “ayrışma”dan söz etmek gerekir.

Kent ve kasaba merkezlerinde, yerleşik insanların Türk ve Kürt olma açısından katışık olması, kırsal alanda da köylerin Türk ve Kürt olarak birbirlerine komşu bulunması, Kürtlerin Türklerden ayrılmasını değil, ayrışmasını gündeme getirebilir.

İki halktan birinin kent ve kasaba merkezlerinden, kırsal alanda da köylerinden ayrılması, buraları öteki halka bırakması, ayrılmak değildir, ayrışmaktır. Bu tür bir ayrışmak ise, (biri yerleşik yerini gönüllü olarak ötekine bırakmadığı sürece) iki halkın birbirini, biri ötekine boyun eğene değin ezmesiyle olanaklıdır.

Nasıl ki asimilasyon (örneğin Türkleştirme politikası) hiçbir zaman demokratik bir yöntem olmamışsa, ayrışmanın da demokratik çözümü olmamak gerekir.

Buna karşılık, ulus birliği* içinde, hangi halktan olursa olsun, tüm emekçilerle birlikte demokratik hakların kazanılmasının olanakları vardır. Ben de, bu yazıyı, özellikle bunun için yazıyorum.

o

Demokratikleşmeyi engelleyen, geciktiren ve eşitsizliğe temel oluşturan nedenler şöyle sıralanabilir:

1. Çözölmeye, dolayısıyla demokratikleşmeye karşı dirençli aşiret yapısı.

2. Sanayileşmenin, kırsal alanı kucaklayacak ölçüde gelişmemesi.

3. Etnik farklılığın, ulusal farklılık olarak algılanması, etnik ayrılığın derinleştirilmesi.

Birincisi: Aşiretler, kanbağına dayalı, bu anlamda komünal ve yönetsel yapılanmaları açısından feodal nitelikte birliklerdir. Ekonomik bakımdan kendilerine yeterli, dış etkiler karşısında çözölüp dağılmaya karşı dirençlidirler.

Aşiretlerde, toprak, özel olarak tasarruf edilmekle birlikte, aşiret birliğinin ortaklaşa mülkü kabul edilir. Bu mülkiyet biçimi, burjuva mülkiyetle çeliştiği gibi, ulus devletle de (Medeni Yasa anumsatılabilir) çelişir.

Aşiretin ortak mülkü sayılan toprakları, ya kimi “gözü açık” aşiret reisleri, kendi özel mülkü gibi üstüne tapulatmış; ya da

“Birlik”, burada, toplumsal birimi anlatır.

tapusu olmadığı için hazine mülkü sayılan topraklar, bu toprakları yüzyıllardır işleyen üretici köylüye kiralanmıştır.

Aşiret mülkiyetinin burjuva toprak mülkiyetle karşıtlığı, aşiretlerin devlet ile ilişkilerini farklı biçimde etkilemiştir. Kimi aşiret ileri gelenleri, yöneticiler ile iyi ilişkiler geliştirmiş, bu aşiretle çelişkileri olan aşiretler ise devlete karşı aşiretler olarak algılanmış, devletten yana ve devlete karşı aşiretler ayrımı derinleştirilmiştir. Bazı aşiretlerin devlete karşı tutumlarının, devletin niteliğindeki değişimle birlikte değiştiği ayrıca belirtilmek gerekir. Örneğin, tarikatların (özellikle nakşbendi tarikatının) egemen olduğu aşiretlerin, teokratik devletten laik Cumhuriyete geçişle birlikte, devlete karşı tutumları olumsuz yönde değişmiştir.

Devletin, devletten yana bir tutum içinde olan aşiretleri, PKK'ya karşı, koruculuk sistemi altında silahlandırması, silahlandırılan aşiretlerle çıkar çelişkisi bulunan öteki aşiretlerin daha etkin biçimde devletin karşısında yer almasına neden olmuş, aşiretler arası çelişkileri kanlı bir düşmanlığa dönüştürmenin de yolu açılmıştır.

Demokratik devrimin gereği olan toprak reformunun yapılmadığı, yapılamadığı bilinen bir olgu. Şu da var ki, aşiret birliğinde, toprak, kanbağıyla birbirine bağlı olan aşiret birliğinin ortaklaşa mülkü kabul edilir. Bu nedenle, özel mülkiyeti öngören toprak reformunun uygulanmasına olanak tanımayan bir özellik içerir.

Bir başka anlatımla, aşiret yapısı korunarak, aşiretlerin demokratikleşmesi olanaksızdır. Toprak mülkiyetini, yasal yollarla burjuva mülkiyete dönüştürmek ve böylece aşiret yapısının çözülmesinin yolunu açmak da (aşiret birlikleri önemli ölçüde gevşemiş olmakla birlikte) olanaklı değildir.

İkincisi: Batıda, kapitalizmin başlangıcı için gerekli parayemenin birikmesinde önemli rolü olan kapitalizm-öncesi sermayeler, yani ticaret ve tefeci sermayesi, asya biçimlerinde olduğu gibi, aşiretlerde de, yalnızca yoksullaştırıcı bir etki yapmıştır.

Aşiret yapısının, modern toplumun sınıflarına dönüşecek

biçimde sınıfsal değişimi, ancak, bölgenin kırsal alanı kapsayacak yoğunlukta sanayileşmesiyle olanaklıdır. Oysa bugün, süt fabrikaları gibi küçük işletmeler bile kredi istemleri karşılanmadığı için kapanıyor, bir başka deyişle varolan işletmelerin de kapatılması yolu seçiliyor.

“Terör” ile sanayileşme, aynı terazinin kefelerinde birbiriyle tartılıyor. “Terör” bitmeden yatırım yapılmayacağı vurgulanıyor. Bir de bu nedenle, eşitsizlik, işsizlik ve yoksulluk artıyor.

Ayrıntısına girmeden belirteyim: Başbakan, 33.000 köy korucusunun bulunduğunu açıkladı geçenlerde bir basın toplantısında. 33 bin köy korucusu için harcanan para, on yıldan bu yana bölgeye üretken amaçla yatırılıyorsa, bugün, 33.000 kişinin üretken amaçla istihdam edildiği, yatırılan para büyüklüğündeki değerin her yıl artan büyüklükte yeniden üretildiği sınai işletmeler kurulmuş olurdu. Zor nasıl ki yalnızca tüketirse, köy korucuları için harcanan para da öyle tüketildi. Şimdi, emekçinin ülke ölçeğinde ürettiği değerden emilen paranın bir kısmı, her ay ve yeniden tüketilmek üzere köy korucularına harcanıyor.

Aşiret üyelerinin toprağa bağılıktan/bağımlılıktan kurtulması ve feodal gücü elinde bulunduran aşiret reisi ile aşiret üyesi arasındaki bağımlılık bağının çözülmesi, toprağın ve servetin sermayeye dönüşmesiyle (ya da sermayenin özgürleşmesiyle), aşiretine ve toprağa bağımlı emekçinin özgür emek-gücü satıcısına dönüşmesiyle olanaklıdır.

Aşiret reisinin ve üyelerinin, kastsal (yani soy esasına dayalı) sınıflaşmasının yerini, sermaye ve emek esasına dayalı modern sınıfların alması, aşiretlerin iç evrimiyle değil, sanayileşmenin aşiret birliklerini kucaklayarak tamamlanmasıyla olanaklıdır. Sanayileşmenin tamamlanmasının bir başka anlamı, kırsal alanın da sanayileşmesidir.

Üçüncüsü: Etnik farklılık, ulusal farklılık olarak algılandı ve bu nedenle de, Kürt gerçeği, egemen siyasal anlayışa göre yadsındı. Kürtçe, akıldışı yasa ve uygulamalarla baskılandı.

“Türk ulusu”ndaki “Türk” sözü, ulusun tüm üyelerinin soy açısından da “Türk” olduğu, olması gerektiği anlamında uygu-

landı. “Ulus” da, modern anlamda ulus olarak değil, bir soy/ırk birliği olarak nitelendi.

Ulusun üyesi olan ama soy olarak Türk olmayanlar ya da anadili Türkçe olmayanlar, Anayasa ve yasalara aykırı olarak, ikincil *kast* olarak nitelendiler.

Yalnızca erkek çocuklar ve yalnızca askerlikte Türkçe öğrenir ve bu da yeterli olurdu. Devrimci demokratik bilincin gelişmesi, doğal ki, Kürtleri de kucakladı, onlar da, demokratikleşmenin yollarını ve yöntemlerini aramaya başladılar. Devrimciler üzerindeki baskı, Kürtler üzerinde anadilin baskı altına alınmasıyla birleşerek katlandı.

Yazılı (gazete, dergi, kitap), sözlü (radyo, teyp) ve görsel (televizyon, video) iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla, anadil olarak Kürtçe üzerine konan yasak, bölge halkının günlük yaşamında her gün daha yoğun bir biçimde duyumsandı. Anadil sorunu da, öteki ulusal sorunlar gibi demokratik bir sorun olmasına karşın, ana, çocuğuyla, cezaevinde, Türkçe bilmediği için konuşamadı.

Ulus, belirli bir halkın/kavmin öncülüğünde oluşmuş olsa da, çağdaş (modern) ulus, yalnızca, başlangıçta siyasal birliğin kurulmasında öncü olan kavmin/halkın ulusu olarak algılanamaz. Ulus olarak adını öncü kavmin/halkın adından almış olsa da. Çünkü ulus, soy, boy, ırk, kavim ya da halk birimlerinin üstünde, ayrı ayrı halkların içersinde yer aldığı aynı ekonomik ve siyasal bağlarla birleşmiş, nitel bakımdan bir önceki birliklerden farklı, aşama bakımından onlardan üstün yeni bir birliktir.

İrk egemenliğini alttan alta benimseyen şoven ulus anlayışının yerini, demokratik ulus anlayışının alması, ve bu anlayışın egemen olması, sorunun çözümünün ilk koşuludur.

12 Eylül militer yönetiminin Kürtler üzerindeki insan haklarını temelden yadsıyan sınırsız baskısının, Kürtlerin bir kısmını ayrılmaya zorladığı kabul edilmek gerekir. Ayrılmacı görüşlerin olumsuzluklarını sergileyebilir, özellikle yöntemlerini eleştirebiliriz. Ama kimilerini ayrılmaya ve şiddet yöntemlerini benimsemeye yönelten nedenlerin başında, militer baskıcı uygulamaların bulunduğunu belirtmek gerekir. Demokratikleşmenin gerek-

lerini yapmak yerine, Kürt sorununu, PKK eylemleriyle özdeşleştirerek, yalnızca askersel yöntemlerle çözmeye yönelmek, doğru ve çıkar yol değildir.

Kürt sorunundan, ben, demokratikleşme, eşitleşme ve özgürleşmeyi anlıyorum. Bu nedenle de, Kürt sorunu ile PKK sorununun ayrı ayrı nitelendirilmesi gerektiği kanısındayım. Birinci sorun, yani Kürt sorunu, yalnızca siyasal kadrolar tarafından çözümlenmelidir. PKK sorununun da, doğal ki, siyasi ve askeri olmak üzere iki ayrı çözümü olmak gerekir. (Yalnızca yöntemin demokratik olması açısından söylemek gerekirse) burda da, askeri yöntem siyasi çözümü değil, siyasi çözüm askeri yöntemi belirlemelidir.

Cumhuriyet, 27 Ekim 1992
Kanı Kanla Yıkamak, s. 119-125

Dışışleri Bakanlığının, Kuzey Irak'ta bir “Kürt devleti” kurulmasının “*casus belli* (savaş nedeni)” olduğunu ileri süren raporunun basına yansıdığı ve Başbakan Ecevit'in “fiili bir Kürt devletinin kurulmuş olduğunu” açıkladığı gün, yani 16 Mayıs 2001'de, “Güneydoğu”daki görevlerinden dönen Genelkurmay Başkanlığı Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı personeli taşıyan CASA tipi askeri nakliye uçağı Malatya'da kırsal alana düşmüş, subay, assubay ve er toplam 34 görevli yaşamlarını yitirmişti.

Genelkurmay, “CASA'larda sistematik bir hata bulunmadığını” belirtecek, ama uçağın düşüş nedeni de açıklığa kavuşturulmayacaktı.

“Kürt devleti” ile ilgili açıklamalar ile uçağın düşüş tarihinin örtüşmüş olmasını, Kuzey Irak'ta, bir Kürt devletinin kurulup kurulmadığını açıklamak için değil, Kuzey Irak'a odaklanmış bulunan “müttefikimiz” ABD ile Türkiye arasında “stratejik işbirliği”ni sorgulamamıza varsayımsal bir örnek oluşturacağı

için değindim.

Genelkurmay başkanının son konuşmasında da yinelediği gibi, "Irak'ın toprak bütünlüğünü" başından beri savunmuş olan Türkiye, sembolik olarak içersinde yer aldığı Çekiç Güç'ün, Kürt devleti kurma misyonunu engellemeye kalkışanların varlıklarına yönelik saldırılarını, ABD ile çatışmaktan kaçındığı için "sineye çekmiş", ama tutumunu değiştirmemişti.

o

ABD ile Türkiye arasında stratejik işbirliğinden çok sık sözedilmekle birlikte, bu stratejinin ne olduğu hiç bir zaman açıklanmadı. Stratejik işbirliğinin olup olmadığı da bilinemedi.

Ama ABD'nin, bir stratejisi var ve biliniyor. Bu, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından açıklanan ve küresel egemenliğini simgeleyen "imparatorluk" stratejisidir. Bosna'dan Basra Körfezine uzanan ve Pakistan, Afganistan, Orta Asya ile Kafkasları içersine alan tasarımsal bu "imparatorluk"un kaidesi ni Avrasya, Avrasya'nın kalbini de Türkiye oluşturmaktadır.

Türkiye'nin "yeni jeopolitiği" ise, ABD'nin "imparatorluk" stratejisine uyarlanmış bir stratejidir ve Türkiye tarafından değil, CIA analistleri ve ABD stratejistleri tarafından belirlenmiştir.

"Ulus-devlet"ten "laiklik"e, "azınlıklar"dan "federasyon"a, "pantürkist" politikalardan "konfederasyon"a değin bir dizi başlık altında, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerinin (yani "Kemalizm"nin) eskidiği ileri sürülen bu yeni stratejiye göre, Türkiye, etnik, dinsel, mezhepsel ya da bölgesel federasyonlara bölünmeye, Balkanlardan Orta Asya'ya değin 225 milyonluk "Türk konfederasyonu" içersinde yer almaya zorlanmaktadır. Doğal ki, ABD'nin küresel egemenlik yörüngesine oturtulmuş uydu bir konfederasyon olarak, ve doğal ki, zaman zaman kavga etmiş olsalar da kardeşleştikleri öteki etnik topluluklardan yalıtılmış salt Türk etnisitesine uyarlanmış bir konfederasyon olarak.

Türkiye'nin bu dışardan biçilen yeni-jeopolitiğine, kimi liderlerin sarıldığı, yeni yüzyılın, "Adriyatik'ten Çin Seddine"

Türklerin yüzyılı olduğu yinelenerek bunu bağırklarına bastıkları belleklerde olmalı. Ama, Türkiye'nin buna pek uyum sağlayamadığı da belirtmeli.

o

Bunu, şu "itiraf"tan çıkarsamak da olanaklı:

Meditarranean Affairs şirketinin yayını olan *Meditarranean Quarterly*'nin Kış 1995 sayısında yayınlanan "Amerikan-Türk İlişkileri Yol Ayrımında" başlıklı yazıda, Türkiye'nin, "ABD'nin Ortadoğu'da, Türk cumhuriyetlerde ve Balkanlar'daki beklentilerine yanıt vermediği", "Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına razı olmadığı" görüşüne yer verilerek, "Türkiye'nin haddini aştığı", "ABD'nin sabrının taşıdığı" ve "Türkiye'nin istikrarsızlığının ağırlaştırılacağı" ileri sürülmüştü. Bu yazının yayınlanmasından kısa bir süre sonra da, ABD basınının, "alevi-sünni savaşı" olarak niteleyeceği ve 21 insanımızın öldürüleceği Gazi olayları yaşanacaktı.

12 Martta (1995) yaşanan Gazi olaylarının, 20 Martta, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Kuzey Irak'a düzenleyeceği 35 bin kişilik operasyonu önlemek amacıyla başlatılan bir provokasyon olduğu da yazılacaktı. Bu operasyon, kararlaştırılan gün gerçekleştirildi. Ertesi gün, ABD, Türkiye'ye, "Çekil!" diyecek, Almanya, silah sevkini durduracaktı. Cumhurbaşkanı Demirel, Almanya Başbakanı Kohl'a mektubunda, "Çekiş Güç'ün altından yılanların çıktığını" yazacaktı.

Çünkü, Irak'ın, 36. enleminin kuzeyinde kalan bölgeyi, Irak hava saldırısından korumakla görevli olan Çekiş Güç, bir yandan PKK'ya modern silahlar taşımış, bu örgütün bölgede 20'ye yakın kamp kurmasına şemsiye oluşturmuş, bir yandan da, burada bir "Kürt devleti"nin kurulmasına katkı sağlamıştı.

Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in içersinde bulunduğu helikopterin, 17 Aralık 1992'de, Kuzey Irak üzerinde, Çekiş Güç'e bağlı 2 adet F-15 uçağı tarafından taciz edilmiş olması, bunun belirgin bir örneğiydi. Kuzey Irak'ta Kürt liderlerle görüşmelerini sürdüren ve savaşın, İran, Suriye ve Türkiye'nin bir araya gelerek bitirilebileceği görüşünü yineleyen Eşref

Bitlis'i, Diyarbakır'a götüren uçak, İran, Irak, Suriye ve Türkiye dışişleri bakanlarının Şam'da bir araya gelmesinden bir hafta sonra, 17 Şubat 1993'te, Ankara üzerinde düşecek, Bitlis'in yanısıra üç subay ve bir assubay yaşamlarını yitireceklerdi. Genelkurmay, uçağın buzlanmadan düştüğünü açıklamış olmakla birlikte, bilirkişiler, uçağın buzlanmadan değil, motordan daha önce çıkartılmış bir parça nedeniyle düştüğü doğrultusunda rapor vereceklerdi.

Tarihleri örtüşen şu iki olguya da değinelim:

5 Kasım 1997'de, Kıbrıs'ta, askeri tatbikat sırasında, Kara Kuvvetleri Komutanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun başının hizasından geçen bir kurşun, arkasında bulunan Piyade Albay Vural Berkay'ın ölümüne neden olmuştu. Kurşun, Özel Harpte bulunan M-16'dan atılmıştı ve Amerikan yapımıydı. Basında, bir suikast olasılığı üzerinde duruldu, ama olay açıklanmadan unutuldu. Ertesi gün Girit'ten Viyana'ya giderken, uçakta, gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Mesut Yılmaz, "ABD'nin Irak'a saldırmak için İncirlik'i kullanmak istediğine" ilişkin yorumların doğru olmadığını belirtiyor, Türkiye'nin Kuzey Irak'a düzenlediği Şafak Operasyonu sırasında Çekiç Güç (Keşif Güç) çerçevesinde uçuş yapan ABD uçaklarının uçuşunu sınırlandırdığımızı / geçici olarak durdurduğumuzu anımsatarak, ABD'nin, bizden, bu uçakların sayılarının daha da artırılarak keşiflerini sürdürmelerini istediğini söylüyordu. (*Cumhuriyet*, 7 Kasım 1997.)

o

Kanıtlanmamış oldukları için, bu örtüşmelerin bir raslantı ve bu yorumların da bir varsayım olarak kalması olasıdır. Ama bu olaylardan, Çekiç Güç'ün Kuzey Irak'taki gizli misyonunun bir Kürt devleti kurmak olduğu sonucunu çıkarmak da o denli olanaklıdır.

"Stratejik işbirliği" açısından belirtilmesi gereken ise, Kuzey Irak'ta, Türkiye'nin bir Kürt devleti kurulmasına karşı olmasına karşın, ABD'nin bir Kürt devleti kurulmasını küresel egemenliğin olmazsa olmaz koşulu saymış olmasıdır. Dolayısıyla da,

birbiriyle çatışan iki stratejinin, “stratejik işbirliği” adı altında ikidebir yinelenmesini mantıkla bağdaştırmak olanaklı değildir.

o

Bu stratejik “oyun”un renklerini daha iyi ayrıştırabilmek için, ABD’li stratejistlerin Türkiye’nin önüne koydukları Musul-Kerkük senaryolarını da anımsatmak gerekiyor.

Irak ile İran arasındaki savaşın Irak’ın yenilgisiyle sonuçlanacağını ileri süren Amerikalı stratejistler, İran’ın Musul’u alabileceğini, Suriye’nin de Musul’da hak iddia ettiğini söylüyorlar ve Türkiye’nin, “tarihsel hakkı” olan Musul ve Kerkük’ü, İran’a ya da Suriye’ye kaptırmamasını öneriyorlardı.

Savaş, Saddam’ı yerinden oynatmayacak, bu senaryo arşive kaldırılacaktı. Körfez savaşı başladığı zaman, Riyad’da ve Riyad Otel’de iki ABD’li yarbay, Özal’ın özel elçisi bir gazeteciye, Saddam’ın ve Irak yönetiminin çökeceğini “muştuluyor” ve boşlukta kalacak Musul ve Kerkük’ü Kürtlerin alacaklarını, almakla kalmayıp, bir devlet kuracaklarını ve Türkiye’den de toprak isteyebileceklerini söylüyor, buna engel olmak için Türklerin kuzeyden ve karadan Musul’u almalarını öneriyorlardı. O dönemde, CIA’nın ve Özal’ın güdülediği gazeteciler, Musul ve Kerkük’ü almamız gerektiğinin altını çiziyorlar ve “Türkiye ya büyür, ya küçülür, bir tek böyle kalamaz!” diye yazıyorlardı.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasına koşut olarak ABD, bölgesel egemenlik haritasını kapatacak, küresel egemenlik haritasını açacaktı. Körfez savaşı biterken, kuzeyde Kürtleri, güneyde şii-leri ayaklandıran baba Bush, yeni senaryosunu yaşama geçirmek için, ayaklandırdıklarını, Saddam’ın ayakları altında bırakmış, Türkiye’ye sığınan binlerce Kürdün ıstıraplı yaşamından kendisine bir kürk çıkarmanın yolunu tutmuştu. “Çekiş Güç” bu senaryonun öz çocuğu olarak doğacaktı.

Koskoca bir dünyada, avuç içi kadar bir Kürt devletinin kurulması konusunda, ABD ile Türkiye arasındaki stratejik görüş karşıtlığının, küresel boyuttaki “stratejik işbirliğini” etkilemeyeceği de düşünülebilirdi. Ama, ABD’nin amacı bir Kürt

devleti kurmak değildi. Ortadoğu'yu olduğu kadar, Pakistan ve Afganistan ile Orta Asya'dan Adriyatik kıyılarına uzanan Avrasya'yı içerisine alan ve küresel egemenliğinin trampleni olmasını tasarladığı ve istediği zaman, istediği gibi kullanabileceği bir "üs" olacaktı Kürteli.

o

Neredeyse yüz yıldır bir "beylik" olarak bağımsız kalabilmek için savaşmış, İngilizlerin sürekli gazabına uğramış, Sovyetler Birliği'nde aradığını bulamamış, zaman zaman ABD'nin oyununa gelmiş Molla Mustafa'nın çocuklarının ana-ata yurdu topraklarda bir devlet kurmak isteğini derinden duyumsamaları anlaşılır bir şeydir. Özellikle, İngilizlerin, Kürtleri Arap yönetimi altında yapay olarak bir arada olmaya zorlamış oldukları gözönünde tutulursa, bu isteğin, her zaman ve her durumda karşısında olmanın bizim açımızdan doğru olmayacağı da söylenebilir. Ama bunun, ancak, kendi sınırları içersinde halkının gönencini ve demokratik bir yapılanmayı amaçlamış olması durumunda destek bulabileceği de açıktır.

ABD'nin dört ülkeyi (Irak, Suriye, Türkiye ve İran'ı) bölmek, Ortadoğu'yu ve Avrasya'yı egemenliğinin potasında eritmesinin bir "üs"sü olarak kullanacağı bir "devlet"in, en yakın komşularından olduğu kadar bölge ülkelerinden destek alması ise olası değildir.

Yüzlerce yıldır birlikte yaşadıkları bir halkı, bugün yoketmekte olanların yedeğinde ve onların üniformaları içinde kurulacak bir "devlet"in, özgür ve bağımsız bir devlet olamayacağı gibi, komşuları devletlerin özgürlüğünün ve bağımsızlığının ellerinden alınmasının bir aracı olacağı da açıktır.

Buna karşılık, böyle bir "devlet"in, Türkiye'nin de arasında bulunduğu komşusu ülkelerin, kendi içlerinde, Kürt gerçeğini yadsımış olmalarının bir "bedel"i olacağı da gözardı edilmemek gerekir.

1 Nisan 2003, Ankara

Edebiyat ve Eleştiri, Sayı: 67, Mayıs-Haziran 2003

Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 72-78

İlhan Selçuk, geçenlerde yayınlanan bir yazısında, medyada, Irak'a asker göndermemiz gerektiğini yazan yazarları ince fasıldan selamlarken, bizi keyiflendirmişti. Ama *Cumhuriyet* yazarı Toktamış Ateş'in, Irak'a Türkiye'nin asker göndermesinin şart olduğunu ileri sürdüğü söyleşisini bir tv kanalından (sky türk'ten) izleyince, Can Yücel'in deyişiyle "fikrim şaştı".

Ertesi sabah basında, AKP yönetiminin asker gönderme konusunda kararlı olduğunu, hatta bu konuda daha önceden söz vermiş de olabileceğini duyumsatan haberler okuyacaktım. Asker gönderilmesini bazı koşullara bağlayanlar da vardı. Örneğin CHP lideri Baykal, NATO ya da BM (Birleşmiş Milletler) kararı gerektiğini söylüyordu. Cumhurbaşkanı Sezer'in ise, NATO kararının yetmeyeceği ve BM kararının gerektiği görüşünde olduğu yazılıyordu.

NATO kararının yetmeyeceği kuşkusuz doğrudu, ama benzer durum, BM kararı için de sözkonusu olmak gerekirdi.

Anımsayalım: 11 Eylülde (2001) New York ve Washington'da

gerçekleştirilen saldırıları, NATO, NATO'yu oluşturan devletlere ve NATO ile korunan sisteme bir saldırı olarak nitelemiş, ABD dışındaki 18 NATO ülkesi, NATO statüsünün 5. maddesinin işleme konulması kararı almıştı. Bu kararıyla NATO, ABD'ye yapılan saldırının terörist bir örgüt ya da örgütler tarafından değil, devlet ya da devletler tarafından yapıldığı görüşünü benimsiyor ve bu nedenle, NATO-dışı alanlara askeri müdahalenin NATO ile korunan sistemi savunmanın bir parçası olacağı görüşünde birleşiliyordu. Bir başka deyişle, saldırgan devletlere saldırı, özünde sistemin savunulmasıyla sınırlıydı; işgal gibi, yayılma gibi, ülkenin yönetimine ve zenginliklerine elkoymak gibi amaçlar taşıyordu.

ABD'nin, komşularına ve kendisine saldıracağı gerekçesiyle Irak'a saldırması için ileri sürdüğü savları doğrulacak belge ve bilgiyi bütün çabasına karşın elde edemediği bugün daha iyi biliniyor. Irak'ın kimyasal silah ürettiği ve depoladığı, nükleer silah ürettiği ya da üreteceği gibi savlar, Birleşmiş Milletler gözlemcileri tarafından doğrulanmamış, buna karşın ABD, BM kararı olmadan, NATO üyesi AB (Avrupa Birliği) ülkelerinin çoğunun destek vermemesine karşın, Irak'a saldırmakta duraksamamıştı.

ABD Irak'ı "özgürleştirme" sloganı altında bu ülkeye olanca gücüyle yüklenmiş, yakmış, yıkmış, öldürmüş, ülkenin altını üstüne getirmiş, gene de savlarını doğrulayacak tek bir olguya ulaşamamıştı. En büyük insanlık suçlarından sayılan savaş suçu işlemişti, işlemeye de devam ediyordu.

Irak'ta işgalci askere karşı bir direniş olması doğaldı, baskı ve işkencenin artması oranında da bu direnişin artacağını düşünmek yanlış olmayacaktı. Bu direnme, Birleşmiş Milletler bildirgelerinde bir "hak" olarak benimsenmişti ve tümünde ABD'nin imzası vardı.

Türkiye, bugün, hiçbir uluslararası hukuka dayanmayan, BM ve NATO statülerine aykırı olarak, sömürgeci bir yaklaşımla ve tek başına Ortadoğu'ya egemen olmak ve küresel egemenliğin önündeki engelleri kaldırmak amacıyla Irak'ı işgal etmiş bulunan ABD'nin ve ABD askerinin yanında yer aldığı zaman, işgalci bir asker konumuna düşürülmüş olmakla kalmayacak,

işlenen bütün cinayetlerin ve suçların da ortağı durumuna düşürülmüş olacaktır.

Birleşmiş Milletler, kendi kararı olmadan ve kendi statüsünü çiğneyerek Irak'a saldırmış bulunan ABD askerini, ülkesini işgal ettiği bir halkın direnişinden korumak için Türkiye'den asker göndermesini isteyemez ve böyle bir karar alamaz. Aynı biçimde (aslında komünist sisteme karşı kapitalist sistemin savunma örgütü olarak kurulmuş bulunan) NATO da, koruduğu sisteme ve NATO bünyesinde yer alan ülkelere bir saldırı niteliği taşımayan Irak'taki direnişçilere karşı, Türkiye'den Irak'a asker göndermesini, yani Irak'a NATO adına müdahale etmesini isteyemez.

BM kararıyla, Türkiye'den, ancak, saldırgan ve işgalci konumda bulunan ve insanlık suçu işlemeyi sürdüren anglo-amerikan askerin saldırılarından, saldırının hedefi olan Irak halkını korumak için oluşturacağı bir "barış gücü"ne katılması istenebilir. Aksi durumda, işgale katılmış ve insanlık suçu işlemiş bir asker olarak tarihin yargısından kendini kurtaramayacaktır.

*Cumhuriyet, 4 Ağustos 2003
Türkiye'nin Kararan Fotoğrafları, s. 69-71*

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI KİTAP OLARAK İLK BASKISINA ÖNSÖZ

YEDEKSUBAY veteriner hekim olarak Şemdinli'ye geldim (28 Eylül 1963). Üç gün sonra da, bölüğün koyunlarında salgın olduğu nedeniyle, Rubaruk'a gönderildim.

Yolumuz Nehri'nin içinden geçiyordu. Tüm binalar yıkılmış, kerpiç duvarları yıllar eritmişti. Yontma taşla yapılmış büyük bir konağın kalıntıları arasında dolaştım. Bir kısmı kaybolmaya yüz tutmuş katmanlaşmış mezarlar, burada bir zamanlar yalnızca büyük bir kasabanın bulunduğunu duyumsatmakla kalmıyor, izleyeni eski çağlara da çağırıyordu.

Ne Nehri İsyanını biliyordum, ne Seyit Taha'yı ve nakşbendi tekkesini, ne Şeyh Ubeydullah'ı, ne Nesturileri, ne "aşiret" dediğimiz toplumsal birimi. Ödünç aldığım fotoğraf makinesinin objektifinin açılmadığını da, ancak altı ay sonra, filmleri banyo yaptırdığım zaman öğrenecektim.

O güne değin oylumlu (hacimli) çalışmam olmamıştı. Şiirle, öyküyle, eleştiriyle oyalanmıştım. Artık her şeyin tamamlandığı düşüncesiyle bir aydır topladığım materyali yazıya döktüğüm

zaman, elimde bir "boşluk"un durduğunu görecektim. Tarihsel olayları birbirine bağlayan halkaları (ya da birbirini devindiren dişlileri) olabildiğince eksiksiz toplamak ve bunları tutarlı bir bütüne dönüştürmek kadar, bunları, tarih içindeki yerine oturtmak da, çok yönlü bir çalışmaya, beni zorluyordu. Ustasız çırak örneği, bilgi toplamayı da, araştırmayı da, toplanan bilgilerin ayırım ve düzenlemesini de, bu röportaj sürecinde kendi kendime öğrenecektim.

İlk "belge"lerim, genellikle olayları yaşamış olanlardı. Onları benim bulmam kadar, onların da beni bulması (ya da bana kimi olayları, kendi süzgeçlerinden geçirerek de olsa anlatmaları) zaman içinde oluştu.

Yazılı bilgileri daha çok Ankara'ya İlhan'a yazarak istiyordum. İlhan 1930 yıllarında sınırlardan içeri düzenlenen baskınlarla ilgili gazete haberlerini buluyor, elle yazıyor, bana gönderiyordu. Ama 1925 Nehri İsyanına ilişkin haberleri (varsa) çıkarması olanaksızdı, çünkü eski yazı bilmiyordu.

Ankara'ya geldiğimde kütüphaneleri dolaştım. *Encyclopedie de l'Islam*'da, Nikitin'in "Shamdinan" maddesini çevirmesi için Ömür Sezgin'i Milli Kütüphaneye götürdüğümü anımsıyorum. *Şerefname*'nin Türk Tarih Kurumu kitaplığında bulunan yeni yazıya çevirisini okumak için izin çıkmasını birkaç gün bekleyecektim. Bu sunuş yazısını ikinci kez yazarken, yararlandığım kaynakların dökümünü yaptığım notları gördüm. Yararlandığım yayın oldukça çoktu. Ne var ki, o zaman Nehri İsyanıyla (şimdi de yok ya) ve Şeyh Ubeydullah'la ilgili yayın pek bulamadım.

Röportaj materyali, 1963-64 yılları arasında toplandı. Yazımını, 1964'ün son aylarıyla 1965'in ilk aylarında, Aydın'da, yedeksubaylığım ile birlikte bitirdim. Fotoğrafları o zaman kendim tabettim. Sosyalizmle bilim olarak yeni yeni karşılaşıyordum. Kemalist dönemin ağır bastığı günlerde yazılan röportajı, kitap olarak yayına hazırlarken, bugünkü anlayışım ile çelişen yorumlarımı çıkardım. Hatta röportajı, yorumlardan büsbütün arındırmaya özen gösterdim.

Röportaj, Şemdinli'yi merkez alıyor, ve tarihi, başlangıcından yazıldığı döneme kadar uzanıyor. Bu nedenle okur, güncel sorunlarla ilgili olayları burada bulamayacak.

Şemdinli aşiretlerini irdelediğim ek yazı, bilimsel sosyalizmle ham da olsa kucaklaşmaya başladığım dönemde yazıldı. Topladığım materyal yetmediği zaman, Selahattin Geylani'ye başvuracaktım.

Şemdinli'den 15 Eylül 1964'te ayrılmak durumunda kaldım. İzinli olarak Ankara'ya geldiğimde, Nehri İsyanından kurtulan subayı aradığımı Ulus'ta bir ilanla duyurmuştum. Şemdinli'ye döndükten birkaç gün sonra, bir pazar sabahı, Oramar'a gitmek için cipe bindiğim sırada, koşarak gelen bir astsubay, Aydın'a tayininin çıktığını haber verdi. Yani Oramar'a gidemeyecektim. Bu nedenle de, görmeyi istediğim kimi yerleri göremeden Şemdinli'den ayrılacaktım.

Bugün, Şemdinli, bu röportajın yapıldığı yıllardan farklı olmalı. Gitmek, yeniden görmek isteğimi, bugüne değin gerçekleştiremedim. Röportajda, konuşmalarını, anılarını yayınladığım nice insanın da, şimdi yaşamda olmadığını, arada sırada bana uğrayan dostlardan öğreniyordum. Sözlü tanıklıklarından büyük ölçüde yararlandığım Seyit İslam Geylani, Seyit Mazhar Geylani, Selahattin Geylani, İbrahim Han Töre, Mehmet Salih, Bekir Sıtkı ve daha niceleri öldü. Nehrili Abdullah, bu satırları yazdığım da felçli yatıyordu.

Duygusal olmak benim gibiler için kimi zaman dindiricidir de. Yön'de yayınlandığı zaman Röportajın son yazısına şunları eklemişim:

"Ey Gam dağı, gam efsanesi, çileler yeri, şimdi nasılsın, ne haldesin? Rakısı ve yıldızı tükenmeyen, hüznü ve yalnızlığı tükenmeyen, Şapatan dağının, Narkole Dağının, Güzel Ahmet Kalesinin bir duvar gibi çevirdiği, kaskatı bir duvar gibi çevirip güneşi ortasından böldüğü, ömrümüzün unutulmaz, hiç unutulmaz yılı, nasılsın, nasılsın, nasılsın?"

"Unutulmaz yılı" mı? Nasıl da giderek koyulaşan yılların ardında kalıverdi. Araya yalnız yıllar girmedi, "hiç unutulamaz", "unutulabilemez" nice olayların, acıların ardında da kalıverdi.

Ama, anımsandığında o denli canlı görüntüler de var: Nice geçitlerini aştım. Uçurumların kıyısında ölümü gördüm. Kar fırtınalarında yolumu yitirdim. Ardı kesilmeyen gök gürlemelelerinin, dinmez yağmurların ortasında kaldım. Yaz ve kış, ilkyaz

ve sonyaz, odalarında konuk kaldım, çadırlarında da. Ekmeklerini paylaştım, otlu peynirlerini. Çayı hiç eksik etmediler. Tütün sarmayı da. Kimi zaman da bitlendim. O zaman, "Uç veteriner, göklere göklere uç" diye yazdım.

Güzel atları oldu mu, sanmıyorum. At, engin düzlük ister. Toynağı, yumuşak toprak ister. Sert ve çetindir doğası. Onun içindir ki, güzel atları belki hiç olmadı. Ama güzeldir insanı. Ekmeklerini yemezseniz gücenirler. Konuk olmazsanız gönül korlar. Güzel atları olmayan güzel insanların yurduna Şemdinli'ye, yıllar sonrasında yürekten "merhaba."

"Önsöz",

Şemdinli RÖportajı, Onur Yayınları, 1987

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI ÜZERİNE
MUZAFFER İLHAN ERDOST İLE GÖRÜŞME
KÜRTLERİ KİMLİKLERİYLE TANIMAK
MUSTAFA BALBAY

Anadolu bir “uygarlıklar mozaiği”dir. Tarih boyunca 35 uygarlığa beşik olmuş bu toprakların Güneydoğu’su ise daha bir içiçe girmiş, birbirine karışıp sarmal olmuş uygarlık ilişkileriyle doludur. Kürtlerle ilgili bugüne dek pek çok kitap yayınlandı. Bazısı ayaklanmaları, bazısı kültürel zenginlikleri konu etti.

Muzaffer İlhan Erdost’un yeniden düzenleyerek yayınladığı *Şemdinli Röportajı* ise Kürtleri, gerçekliği içinde hemen her yönüyle ele alıyor. Erdost’un 62 kitaptan ve pek çok belgeden yararlanarak okura sunduğu kitabı salt “röportaj” kalıbı içinde değerlendirmek mümkün değil.

Kürtleri her şeyden önce “insan” olarak ele alıp okura sunan kitapta tarih, belge, üretim ilişkileri, feodal yapı, aşiretlerin, mirlerin konumu, kültür, günlük yaşam, tüm bunları zenginleştiren 160 fotoğraf var. Aktarılan tarihi olaylar bugüne de ışık tutuyor.

Erdost’la yeni kitabının ışığı altında Kürt sorununu, dünü, bugünü konuştuk:

Şemdinli Röportajı, bir bakıma Şemdinli monografisi. Bu özellik, kitabın yeni baskısında daha da öne çıktı. Sanırım, yeniden düzenlenirken ayrı bir çalışma yaptınız. Nasıl bir çalışma oldu bu?

Yedeksubay veteriner hekim olarak Şemdinli’de bulduğum sırada (1963-1965) başlayan Kürt tarihiyle ilgim devam ediyordu. Bu ilgi, son yılda yeni bir çalışmaya dönüştü. Çalışmamı, 7 Kasım İlhan/Kitap Günü’ne kitap olarak ulaştırmak istiyordum. Ulaştıramadım. Ama bu çalışmamdan yararlanarak, *Şemdinli Röportajı*’nın “Tarihte Şemdinli” bölümünü yeniden yazdım.

Olayları doğrudan yaşayan tanıklardan saptadıklarımı doğal ki olduğu gibi korudum. Şemdinli’de yaşanan, ama Şemdinli ile sınırlı olmayan bu olayları, genel tarih içindeki yerlerine yerleştirirken, yeni edindiğim belge ve bilgilerden yararlandım.

“Ekler” bölümünü de yeni eklerle zenginleştirdim. Layard (1853), Cuinet (1891), Sykes (1913), Nikitin (1934) tarafından yazılan Şemdinli anlatı ve araştırmalarını, çevirterek, kitaba aldım.

Kitap olarak ilk baskıda, olanaklarımız elverişli olmadığı için, az fotoğraf yayınlayabildik. Bu baskıda 160 özgün fotoğraf (kitapta 112 sayfa) yer alıyor. Şemdinli hemen tüm özelliğiyle, bu fotoğraflarda görselleşmekle kalmıyor, okur, Kürt yaşamını tüm boyutlarıyla (sararım ilk kez) somutlaştırma olanağını buluyor.

Şemdinli aşiretleriyle birlikte aşiret, mirlerle birlikte mirlik (beylik), şeyhlerle birlikte nakşbendi tarikatı da irdeleniyor. Aşiret, mirlik ve şeyhlik arasındaki farklar neler? Bu fark tarihsel sürece nasıl yansıyor?

“Aşiret”ler kanbağı varsayımına dayalı topluluklar. Aşiret reisi ailesi, yüksek kan grubunu oluşturmakla birlikte, aşiretin kanundan geldiği kabul edilir.

“Mirlik” ise, birkaç aşiret topluluğunu yönetimi altında bulunduran ve bu nedenle de yönetsel (idari) bir birimdir. Mirlikler, bağımsız olarak, daha sonra bölgeye egemen olan zamanın devletlerine tabi olacakları farklı iki dönem içerirler. 16. yüzyılda Osmanlı padişahına tabiyet arzeden mirlikler, doğal ki, bu tarihten önce kurulmuştu. Mirler, mirliğin, “teselsülen”, yani babadan oğula kalıtsal yolla geçmesi koşuluyla, padişahın tebağını kabul etmişlerdir.

Aşiretler Kürt olmakla birlikte, mirler soy bakımından farklıdır. Örneğin, *Mem u Zin*’de, Ahmede Hani, Cizre beyini, “soyu Arap, kendi Kürt beyi” olarak niteler. Şemdinli aşiretleri üzerinde beylik kurmuş olanlar da, kendilerinin, Hakkari beyleri gibi, soy bakımından Abbasi (yani Arap) olduklarını ileri sürerler.

Mirler, Osmanlı İmparatorluğunda, iç işlerinde, tam bir ser-

bestliçe sahiptiler. Tanzimatla birlikte, mirlikleri, yönetsel (idari), mali, askeri ve hukuki bakımdan devletle bütünleştirme girişimleri, mirlerin tepkisine neden olacaktır.

Cizre miri Bedirhan Beyin İstanbul'a getirilerek (1846) buradan sürgüne gönderilmesi, sistem olarak, mirliğin sona ermesi olarak nitelenebilir. Ama, mirlikler sona erdikten sonra da, aşiretler varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Şu var ki, mirliklerin sona ermesiyle, halk, gerek iç düzeni ve gerek aşiretler arası güvenliği sağlayacak otoriteyi, Nakşbendi tekkesinde bulacaktır. Mevlana Halid'in Nakşbendiliğe üstünlük kazandırmaya başladığı yıllar, bir bakıma, mirliklerin tarihsel olarak dönemlerini tamamlamaya başladığı süreçle eklemlenir. Nakşbendilik, tam da bu dönemde, sünni (şafi) Kürtler arasında, hızla yayılacak ve Kürtlerin, şeyhlerin yönlendirdiği doğrultuda olmakla birlikte, daha geniş bir birlik oluşturmalarına olanak sağlayacaktır.

Mirler "teselsülen" tanınmış olmakla birlikte, devlete karşı kimi hareketleri nedeniyle, mirlikten azledilebiliyordu. Şeyhler ise, tarikat içinde kazandıkları hiyerarşiye göre, yani saraydan bağımsız olarak etkin ve egemen olmaya başlayacaklardır. Bu da şeyhlere daha büyük bir serbestlik sağlıyordu.

Sadete Nehri ailesinin, özellikle de Şeyh Ubeydullah'ın tarihsel kişiliği, kitabın yeni baskısında, daha belirgin biçimde aydınlanıyor. Bu ailenin ve Şeyh Ubeydullah'ın Şemdinli ve bölge tarihi açısından önemi nedir?

Bölgede, geçtiğimiz yüzyılın son yarısına ve bu yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vurmuş "Sadete Nehri" ailesinin tarihi kuşku yok ki önemli.

Şu kısa bilgi verilebilir.

Şemdinli'nin eski ilçe merkezi Nehri'de, Mevlana Halid'in halifesi Seyit Taha'nın Kürtler üzerinde etkisi artıyor. Türk-Rus savaşına katılmak için milis toplarken ölüyor (1851), bu savaşa kardeşi katılıyor. Oğlu Şeyh Ubeydullah, 1877-78 Türk-Rus savaşına önemli sayıda milisle katılıyor. 1880'de Kürt ileri gelenlerini (şeyh ve halifeleri, bey ve aşiret reislerini) Nehri'de toplu-

yor. İki oğlu ayrı iki birliğin komutasında, kendisi de "Livai Muhammed" altında Kürtlere zulmeden Şahlık yönetimine karşı, bağımsız bir Kürt emirliği kurmak amacıyla harekete geçiyor.

Ubeydullah'la birlikte oğlu Şeyh Abdülkadir de Mekke'ye götürülüyor. Ubeydullah'ın Mekke'de ölmesinden sonra Abdülkadir İstanbul'a geliyor.

Padişaha karşı bir komploya katıldığı için bu kez Medine'ye sürülüyor. Meşrutiyetten sonra İstanbul'a geliyor, Kürt Teali Cemiyetini (Kürt Kulübünü) kuruyor. Şeyh Sait isyanından sonra, Şeyh Abdülkadir'in Diyarbakır'da küçük oğlu Seyit Mehmet ile birlikte idam edilmesi üzerine, büyük oğlu Şeyh Abdullah, İran ve Irak'tan sağladığı silahlı adamlarıyla, Nehri taburunu ve bölüklerini basarak, subayları tutukluyor. Sonra subayları, aşiret ileri gelenlerine öldürtecektir.

Bu ailenin İngilizlerle ilişkisi oldu mu?

Aile üyelerinin İngilizlerle ilişkileri oldukça farklı. Bölgede geçen yüzyılın yarısında, Amerikan ve İngiliz misyonerleri, Nesturilerle yakından ilgileniyor. Bu arada, Amerikalı misyoner Dr. Cochran ile Ubeydullah arasında dostluk oluşuyor.

Şeyh Ubeydullah'ın büyük oğlu Muhammed Sıddık'ın, Nehri'ye gelerek İngiliz hükümetine tabi olmasını isteyen 12 İngiliz "siyasi hakimini" öldürttüğünü, bu 12 İngiliz'i öldürmekle görevlendirilen Seyit İslam'dan (135 yaşındaydı) dinledim.

Muhammed Sıddık'ın oğlu Seyit Taha (II) ise, 1920'lerde, bölgedeki aşiret ileri gelenlerine, "Ben Şemdinan'ı İngilizlere verdim" diyerek, bir İngilizin denetiminde, altın dağıtacaktır. Bunu da kendisine verilmek istenen bin altını almayan bir aşiret beyinden dinledim ve yazdım.

İngilizlerin, "külli yetli miktarda" altın dağıttığı *Nutuk*'ta da var. Ama, öyle sanıyorum ki, olayı yaşamışların tanıklığı ya da görgüye dayalı tek belge, *Röportaj*'da yer alan anlatımlar olmalı.

Şeyh Abdülkadir, Şeyh Sait isyanı sırasında da İngilizlerle ilişkisini sürdürdü mü?

Şeyh Abdülkadir'in, İstanbul'da, Kürt Teali Cemiyeti Başkanlığı yaptığı dönemde, birer kez Fransız ve Amerikan komiserlikleriyle, ve sık olarak da İngiliz Yüksek Komiserliği yetkilileriyle görüştüğünü, belgelerden, ayrıntılarıyla biliyoruz. Paris Barış Konferansı sırasında, yani Sevr Andlaşmasının hazırlık toplantılarında, Trabzon'dan Adana'ya kurulması planlanan Ermenistan'a karşı, Arap emirliklerine benzer İngiliz korumasında bir Kürt emirliği kurulması talebi, bu görüşmelerin esasını oluşturuyor.

Şeyh Abdülkadir'in İngilizlerle ilişkileri / görüşmeleri, öyle anlaşılıyor ki, Sevr Andlaşmasından sonra (10 Ağustos 1920) kesiliyor. Şu da var ki, Sarayın "irade"siyle, Sivas Kongresini basmakla görevlendirilen Harput valisi Ali Galip'in, Malatya'da bulunan Binbaşı Noel'in yanına gelmesi ve birlikte hareketleri, buna karşı Mustafa Kemal Paşanın tepkisi, diplomatik alanda, İngilizleri "zor" durumda bırakıyor. İngilizler, Kürtlerin, Ankara Hükümetine karşı kullanılmasında, ilişkilerine daha bir dikkat etmiş gibi geliyor bana.

Bu belgeler, Nehri isyanına da ışık tutuyor mu? Nehri isyanıyla İngilizlerin ilgisi var mı?

Nehri isyanı, Şeyh Abdullah'ın idam edilen babası ile kardeşinin, bir bakıma, intikamını almak için yapılmış.

Yayınlanan İngiliz belgelerine bakarak söylenebilir ki, Şeyh Sait isyanında da, Nehri İsyanında da, İngilizlerin doğrudan ve fiili ilgisini gösterir bir belge yok. Şu var ki, Nehri isyanından sonra, bir kısmı, bugün Irak tarafında kalan ve İngilizlerin askeri bakımdan yönetimleri altında bulundurduğu yörelere çekilen isyana katılmış aşiretlere, İngilizler para ve yiyecek olarak yardım ediyorlar, moral veriyorlar. Bu, ilk kez, *Şemdinli Röportajı* 'nda, doğrudan tanık anlatımlarına dayanılarak açıklanıyor. Sonuçta da, İngilizler, Türkiye-Irak sınırının, Musul'un Irak'ta kalacak biçimde belirlenmesinde, bu iki isyandan da önemli ölçüde

yararlanıyorlar.

Röportajınızın “Şemdinli’nin Dış Komşuları” bölümünde, Mehabad Kürt Cumhuriyeti konusundaki açıklamalar, bu konuda yazılanlarla örtüşmüyor. Düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?

Mehabad Kürt Cumhuriyetini, ilkin Şemdinli’de işittim. Bu hareketin içinde bulunanların, bana anlattıklarını, olduğu gibi yazdım. Sanırım bizde, Mehabad Kürt Cumhuriyeti’yle ilgili ayrıntılı bilgi, ilk olarak, *Röportaj*’da verilmişti.

Siyasal eyleminde öldürüm bile bulunmayan Gazi Muhammed’in Şah yönetimi tarafından idamı, insanda derin bir acı bırakıyor. Ne var ki, burada, kalıcı anlamda bir devlet kurulduğunu söylemek de o denli zor. Devlet için gereksinilen alt oluşumlar yoksa, insanların devlet kurma isteği, devlet kurmaya yetmiyor. *Röportaj*’da yer alan anlatımlardan, ben, bu sonucu çıkardım. Ama, *Röportaj*’da, özellikle tarih bölümünde, herhangi bir yorum yapmaktan özenle kaçındığım için, bunları yazmadım.

Rusların ve İngilizlerin bölge ile ilgisinin merkezini petrolün oluşturduğu söylenebilir. Nesturiler ile ilişkilerde de, petrol belirleyici bir rol oynuyor mu?

Birinci Dünya Savaşına kadar Şemdinli’de Nesturiler de yaşamış. Kiliselerini gördüm, öykülerini dinledim. Daha sonra da, İngilizlerin, Şemdinli’nin bir kısmının Nesturilere bırakılması çabaları dolayısıyla da, Nesturi tarihini, bütünüyle özetlemeye çalıştım.

Benim vardığım sonuçlara göre, Rusların, Nesturilerle ilgisi, petrol ile bağlantılı değil. İngilizlerin Uzakdoğu yoluna (Süveyş’e ve Basra’ya) ulaşmak, Almanlara karşı da, Berlin’i Bağdat’a bağlayacak demiryolunun önünü kesmek, Rusların esas amacı. Bu nedenle de, Osmanlı (Türk)-Kürt farkından, müslüman-hristiyan ayrımından yararlanmak istemiş. Nesturilerle ilişkisinin nedeni bu.

İngilizler ise, Ekim Devriminden sonra, Rus desteğinden

yoksun kalan Nesturileri, özellikle de Musul'un kuzeyine (yani Türkiye ile Musul arasına) yerleştirecek, ve bunlardan oluşturduğu tabur ve alayları, Kürtlere karşı da kullanacaktır. Nesturiler, Birinci Dünya Savaşında isyan ederek yitirdikleri yurtlarını, İngiliz korumasında yeniden kazanabilmek için, İngilizlerin Musul politikasına alet edilerek büyük ölçüde tüketileceklerdir.

Bilimsel yönteminizin gereği olarak, "üretim ilişkileri"ne ayrı bir önem veriyorsunuz. Toplumunu, tarihi ve olayları, marksist bir görüşle araştırmanın, sizce ayrı bir önemi olmalı?

Röportaj, benim, bilimsel sosyalizmle buluşmamdan önceki dönemde yazıldı. Ekler bölümünde yer alan "Şemdinli Aşiretleri ve Üretim İlişkileri"ni daha sonra yazdım. Toplulukların ve toplumların geçmişten günümüze yapılanmalarını ve geçirdiği evrimsel değişim ve devrimsel dönüşümleri, yalnızca marksizmin irdelediği gözardı edilmemeli.

Aşiret birlikleri, iç dinamikleriyle evrimleşmeyen, çözülmeye karşı dirençli birliklerdir. Bu, aynı zamanda, çağımızda, tarikatların yeniden güçlenmesine de ortam hazırlıyor.

Aşiret üyesi birey gibi, tarikat üyesi birey de, (biri aşiretine, öteki tekkesine) bağlı ve bağımlı olduğu için, özgürleşememişlerdir. Bireyleri özgürleşememiş toplulukların demokratikleşmesi olanaksız. Demokratikleşmenin tek yolu var: Ekonomik yapının sanayileşmesi. Kırsal nüfus fazlasını kendine emecek ve giderek kırsal alanı da kapsayacak bir sanayileşme, geleneksel mülkiyeti modern mülkiyete, bağımlı emekçiyi de özgür emek gücü satıcısına dönüştürecek tek yöntemdir.

Batıda kokuşmaya varan üretim-dışı aşırı gönenç (refah), doğuda üretimin ve emek üretkenliğinin sıfırlanmasına varan yoksulluk, yani ekonomik eşitsizlik, ülkeyi ekonomik anlamda ikiye ayırmakla kalmıyor, aynı zamanda siyasal eşitsizliğe de temel oluşturuyor. Ekonomik ve siyasal eşitsizlik, ülke genelinde ekonomik ve siyasal bütünleşmenin engeli oluyor.

Etnik özelliği öne çıkaran baskıya karşı demokratikleşme savaşı, karşı etnik özelliğini öne çıkararak, kendine yeni bir yol (mecra) açıyor. Bence, demokratikleşmeyi ve özgürleşmeyi,

etnik farka göre ayrılmada arayan anlayış, etnik farklılığa dayalı ekonomik ve siyasal baskı sonucu güçlendi. Bugün, baskıyı daha da yoğunlaştırarak, şiddeti tek çözüm biçimi olarak uygulayarak, sorunun çözümüne gidilmek istenmesi daha da kaygı verici.

Röportaj, başlangıçtan yazıldığı 1965 yılına kadar olan dönemle kendini sınırlıyor. Son olaylara değinmiyor. Güncel sorunları açıklamamıza katkısı olabilir mi?

Tarih bir bütün. Kürtlerin tarihi, bir bölümüyle Türklerin tarihiyle iç içe geçiyor. Yalnızca birini öğrenerek, doğal ki, soruna nesnel olarak bakamayız.

Türk ve Kürt “kardeşliği”, benim tarihten çıkardığım sonuca göre, “edebi” bir yakıştırma değildir. Birinin baskılamasına, ötekinin isyanına karşın, güçleri ve oranları ölçüsünde, birbirlerini, birlikte korumaları belirleyici olmuştur.

Çağdaş toplumsal bilimleri yasaklayan ve kendilerini bu bilimlere kapayan siyasal kadrolar, tarihten günümüze, toplumsal yapıyı, değişmeyi, çelişki ve çatışmaları özünden kavrayamaz, bunlara çözümler üretemez. Bugün yaşanan bunalıma çözüm bulunamamasının ilk nedenini burada aramak gerekir.

Bilgisizlik ve baskı politikaları, sorunu, içinden çıkılması güç bir karmaşa içine sokmakla kalmadı, hemen tüm değerlerin kirlendiği, (insan hakları ve demokrasi dahil) olumlu herhangi bir şeyin açıklıkla savunulamadığı bir karmaşa ortamı yaratılmasına da neden oldu.

Şemdinli Röportajı, konusuyla olduğu kadar, içerdiği bilgiler bakımından da sınırlı bir kitap. Ama Kürtleri, gerçekliği içinde ve her şeyden önce “insan” kimliğiyle tanımak için sanırım gerekli bir kitap.

*Cumhuriyet, 7 Kasım 1994
Sosyalizmi Seviyorum s. 169-177*

DEMOKRATİKLEŞME AÇISINDAN GÜNEYDOĞU*

Değerli konuklar, sevgili arkadaşlar,

Dinleyici sayısı az, benim kağıtlarım da biraz kabarık olunca, burada yeniden bir program yapsam mı, diye düşündüm.

Hemen şunu söyleyeyim: Geçenlerde Susurluk olayı dolayısıyla televizyonda özel timle ilgili bazı görüntüler izledim. Kara maskeli, göz yerleri oyuk özel timciler gösteriliyordu. O zaman bir çağrışım yaptım: "Gandi" filmini anımsadım. Hindistan'ın bağımsızlığının tanınması noktasına gelindiğinde, İngilizler, Hindistan ve Pakistan olarak, Hindistan'ı ayırmak gibi bir politikayı uygulamaya başlamışlardı. Pakistan'ın lideri, Cinnah'dır. Cinnah aleyhine gösteri yapan bir örgüt grubu, özel timcilerin maskelerine benzer siyah maske geçirmişlerdi başlarına ve tehdit edercesine bağırıyorlardı. Gandi onları görünce, "Bu ne böyle?" dedi, "Hint halkını, insanları korkutuyorsunuz!". İnsanları korkutma anlayışı, yaklaşımı, benim de yaklaşımım

* Edebiyatçılar Derneğinin düzenlediği "Gündem: Türkiye" başlıklı söyleşiler dizisinde, 3 Ocak 1997'de sunulan bildiri.

değil. Bunun için ben sizi korkutmak istemiyorum. Siz de beni korkutmayın. Benim konuşmam sizi şaşırtmasın; siz de beni şaşırtmayın.

1

1963 yılının eylül ayı sonlarında Şemdinli'ye geldim. Şemdinli'ye yedeksubay veteriner hekim olarak geldim; seyyar jandarma taburuna. Ben gelmeden kısa bir süre önce gene bir Barzan hareketi olmuştu; gene Bradost aşiretinin bazı üyeleri Şemdinli'ye sığınmıştı. Ben vardığımda bunun yalnızca öyküleri anlatılıyordu ama, bu nedenle seyyar karakollar faal durumdaydı. Rubaruk'ta bir karakol vardı, Şemdinli'ye yaya olarak üç gün uzaklıkta. O zaman başka yol yoktu. Katırla ya da atla gidebilirdiniz. Ama her zaman değil, yolun tümünü değil. İkinci gün bir veteriner hekim geldiğini işiten Rubaruk karakol komutanı "Gelsin, bizim gittiğimiz yolları bu da görsün, bu şehirli çocuğu!" diye, bölüğün koyunlarında salgın olduğunu söyleyerek, veteriner istemiş. Şemdinli'ye geldiğim üçüncü günü, yani eve, geldiğimi bildiren mektubu yazamadan Şemdinli'den Rubaruk'a yola çıktım.

Şemdinli'yi iki saat geçtikten sonra, bir gediğe çıktığımda, aşağıda bir harabe gördüm; bir kasaba harabesi. Ne olduğunu sordum. Dediler ki, "Burası Nehri!". Nehri, Şemdinli'nin daha önceki ilçe merkezi, 1925'e kadar. Yukarıdan bakıldığında da yıkılmış çökmüş toprak damlar ve kerpiç duvarlar arasında taş bir konağın yıkıntısı görünüyor. Konak da şeyhlerin konağı. Sonra Nehri'nin içerisinden geçtik. Tek bir ev vardı, Kürt bir aile. Başka kimse yoktu. Evin sahibiyle konuştum. Nehri'nin bir isyan sonucu boşaldığını ve tamamen harap olduğunu öğrendim.

Nehri'nin üst tarafında da bir türbe vardı. Seyit Taha'nın türbesi. Nehri'ye Seyit Taha'nın gelmesi, aşağı yukarı 1840'lı yıllar. Seyit Taha, Mevlana Halid'den Karadeniz sahillerine kadar yayılan Kürteli'ne nakşbendiliği yaymakla görevlendirilmiş. Zaten Anadolu nakşiliği, Mevlana Halid'le başlar. Daha önce Arabistan'dan gelmiş bir nakşi kolu vardır ama, o kadar

etkili olmamıştır. Bölgeyi gezen Batılı gezginlerden biri, on bin Nesturi'nin öldürüldüğü söylenen 1846 olaylarında, Seyit Taha'nın, Cizre'de, Bedirhan Beyin konağında görüldüğünü yazarlar. Nesturilere karşı harekatta, nakşbendi tarikatının etkisini duyumsatmak için. Ne ölçüde doğru, bilmiyorum.

Bu dönem, tam 19. Yüzyılın ortası, yani 1850'li yıllar. Mirlik döneminin sona erdiği ve şeyhlerin egemenlik döneminin başladığı bir evre. "Mirlik dönemi" ne? Mirliklerin bazıları aşağı yukarı 11-12, ya da 13. yüzyılda kurulmuş. Daha sonra Yavuz Sultan Selim zamanında, Osmanlı İmparatorluğu ile İran sınırı arasındaki Kürt beylerinden padişaha tabiyet arzeden beylere mirlik beratı verilmiş. "Mir", "bey" demektir; "Anadolu Beylikleri" gibi beyliklerdir bunlar. Kendi içişlerinde özerktirler, hem mali açıdan, hem idari açıdan, hem de hukuki açıdan. Tam bir feodal birimdir. Ama tabi olduğu devletle birlikte savaşa katılmak yükümlülüğü vardır. Osmanlı savaşa gittiği zaman, mir de, tımarının büyüklüğüne göre belirlenmiş sayıda silahlı adamıyla savaşa katılır.

Mirlikler, aşiretlerin büyüklüğüne göre birkaç aşiretten oluşmuştur. Birkaç aşiretin yönetimi de denebilir. Birer devletçik gibidir mirlikler. Ama bulundukları bölge bakımından, tek başlarına bağımsızlıklarını, varlıklarını koruyamadıkları için büyük devletlerden birisine bağlı, tabi olmuşlardır.

1850'li yıllarda Cizre-Botan beyi olan Bedirhan Bey olayı, aşağı yukarı mirliklerin sona erdiği bir dönemle örtüşür. Mirlikler dönemi niçin sona ermiştir? 1839 Tanzimat Fermanı ile birlikte, bölgeye, yani Kürtlerin bulundukları mirlikler dediğimiz özerk bölgelere idari, hukuki ve mali açıdan devletin girmeye, mirlerin yetkilerinin kısıtlanmaya başlamasıyla sona erer mirlikler. (Nazmi Sevgen, "Kürtler", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı 16, s. 39, 47.)

Hakkari bölgesinde Nesturiler var. Nesturiler, Hıristiyan topluluklar. Yalnız bir farkla: Meryem'in bakire olmadığına inanıyorlar ve İsa'nın Tanrı'nın oğlu değil, tanrısal nitelikleri kendisinde taşıyan bir insan olduğunu düşünüyorlar. Onun için kiliselerinde ikon yok. 1839 Tanzimat Fermanıyla birlikte, Osmanlı İmparatorluğunun Batılılarla yaptığı anlaşmalar sonucu hristi-

yan misyonerler bu bölgeye geliyorlar. Fransızlar Nesturileri katolik yapmak istiyor; İngilizler ve Amerikalılar protestan yapmak istiyor. Daha sonra Rus etkisi var; onlar da ortodoks. Ruslar, güneye inmek için Nesturileri kendi taraflarına kazanmak istiyorlar. Bu arada bu misyonerlerin Nesturiler için yaptıkları büyük bir okul var. Kale gibi bir okul. Aynı zamanda bir İngiliz misyonerin gelmesi dolayısıyla, Nesturilerin dini lideri Mar Şimun'un konağına İngiliz bayrağı çekilmiş olması olayı var. Kürtler bundan rahatsız oluyorlar. Nesturilerin, sürekli olarak İngilizlerin, Amerikalıların, Fransızların ya da daha sonra Rusların himayesinde, ayrı bir devlet olacakları, Kürtleri buradan kovacakları söylentileri yayılıyor.

Başka nedenler de var: Şimdi, idari birimler değişmiş. Nedir değişen? Cizre Beyliği daha önce Diyarbakır'a bağlı; beylik şimdi Musul'a bağlanmış. Hakkari, Diyarbakır vilayetine bağlı iken, Van'a bağlanmış. Van vilayet olmuş. Erzurum vilayetine bağlanmış Van. Van'ın sancağı Hakkari. Hakkari bölgesindeki Nesturiler, vergilerini kime verecekler? Hakkari Beyliğine mi verecekler, Cizre Beyliğine mi verecekler vergilerini? Yoksa dini liderleri aracılığıyla doğrudan Erzurum ya da Musul valisine mi verecekler?

Tanzimat Fermanı ile birlikte değişen başka şeyler var. örneğin haraç alınıyor hristiyanlardan. Haraç, "toprak vergisi", "aşar"ın karşılığı; zimmilerden alınan verginin adı. Osmanlı İmparatorluğu'nda, hristiyanlardan bir de cizye vergisi alınıyor. Cizye baş vergisi, askere gitmiyor hristiyanlar; askere gitmedikleri için 15-75 yaş arasındaki hristiyanlar zenginliklerine, yani ekonomik konumlarına göre değişen oranlarda baş vergisi veriyorlar. 1839 Tanzimat Fermanıyla birlikte, hristiyanların da askere alınması karara bağlanıyor. Askere alınması karara bağlanınca, cizye vergisinin kalkması gerek. Ama hem askere gitmiyorlar, hem de cizye vergisi vermiyorlar gibi tartışmalar da var.

Cizre beyi Bedirhan Beyin, Nesturilerle ilgili savaşı, Osmanlı İmparatorluğuna karşı da varlığını, beyliğini koruma savaşı biçimini almış. Bedirhan Bey 1848 yılında teslim oluyor ya da yakalanıyor ve İstanbul'a götürülüyor. Bu dönem, Doğu Anadolu'da, Kürt mirlikleri döneminin sona erdiği, şeyhlik

döneminin başladığı bir dönem olarak kabul edilmek gerekir.

Şeyhlik dönemi nasıl başlamıştır? Bu da önemli. Çünkü mirler, ancak, kendi egemenlikleri alanında bulunan aşiretlere kumanda edebiliyorlardı. Mirlikleri büyütebilmek, genişletebilmek, daha büyük bir birim haline getirebilmek olanaksızdı. Çünkü mirler birbirleriyle çatışıyorlardı. Nakşbendilik tam bu dönemde Kürtlerin, siyasi varlığının da korunması anlamında önem kazanıyor ve Seyit Taha'nın oğlu Şeyh Übeydullah, aşiretlerin siyasi ve askeri birliğinin sağlanmasında büyük bir başarı sağlıyor. Şeyh Übeydullah çok sayıda aşiret reisi, şeyh ve beyi yanına çağırarak anlaşmış ve onlarla birlikte oluşturduğu büyük bir kuvvetle Tebriz'e kadar (ki o zaman İran'ın başkenti Tebriz'di) yürümüştür. Benim anlatmak istediğim bu olaylar değil.

Anlatmak istediğim şu: Mirlik dönemi sona ererken, şeyhlik dönemi başlıyor ve nakşbendilik, Kürt aşiretleri arasında siyasi birliği sağlayan bir güç olarak görünmeye başlanıyor. Önemli olan bu. Aşiretlere bakalım: Aşiretler, daha küçük birimler. Aşiretler aşağı yukarı feodal birimler ama öyle feodal birimler ki, kan bağı esasına dayalı, kan bağı varsayımına dayalı birlikler bunlar. En üstte aşiret reisi ve ailesi, ortada kabile reisi ve ailesi, altta hiçbir soyluluğu olmayan ve "kirmanç" olarak adlandırılan aşiretin üyesi. Aşiret üyesi, kabilesi varsa, kabile reisine; bütün aşiret üyeleri aşiret reisine bağımlı. Ürünlerinden ürün olarak vergi ödüyorlar, ayrıca emek hizmeti ("zıbare") yükümlülükleri var. Toplumsal katmanlaşma böyle. Bir aşirette, diyelim A aşiretinde kabile reisi olan, ya da aşiret reisi ailesinden olan birisi, aşiretinden ayrılır, bir başka aşirete, diyelim ki B aşiretine sığırsa, o aşirete kirmanç olarak alınır. Burada soyluluğu tanınmaz. Soyluluğu, soyundan geldiği kendi aşireti içersindeki soyluluktur ve bu anlamda da aşiretin toprağının ortaklaşa sahibidir. Doğal ki, özel tasarruf hakkı vardır. Toprağı tasarruf eden kendi özel mülkü gibi tasarruf etmekle birlikte, bu mülkiyet aynı zamanda aşiretin ortak mülkü sayıldığı için, komün mülkü sayılmak gerekir. Bu anlamda aşiretler, ilkel komünal topluluğun özellikleriyle feodal toplumun bazı özelliklerini birlikte yansıtan birimlerdir.

19. yüzyılın son on yılı, bölgede, Hamidiye Alaylarının

kurulduğu dönemdir. Hamidiye Alaylarının kurulması şu: Tımar sistemi dağılmıştır, Osmanlı İmparatorluğu, askerini önemli ölçüde tımar sistemiyle sağlamaktaydı. Aşiretler ve mirlikler, yurtluk ve ocaklık tımarlar iken, bu tımar sistemi dağılmaya başlayınca, bölgeden düzenli orduya asker sağlamakta güçlüklerle karşılaşmıştı. Bunun yarısıra, bölgede yerel ve yöresel iç savunma gündeme geliyordu. Aşiretlerin hem kendilerini, hem de İmparatorluğu savunmak için, Hamidiye Alayları modeli uygulamaya konmuştu. Aşiret ve kabile reisleri, bunların oğulları "subay", aşiretin soyluluğu olmayan üyeleri "er" statüsünde, kendi aşiret bölgelerinde, aşiretin büyüklüğüne göre belirlenmiş birliklerden oluşur Hamidiye Alayları. 19. yüzyılın son on yılında kurulmuş, 20. yüzyılın ilk on yılında çözülmüştür. (Bkz: Osman Aytar, *Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna*, Medya Güneşi Yayınları, İstanbul 1992.)

2

Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında, 1921'de bir Koçgiri ayaklanması oldu. Bunun ayrıntılarına girmek istemiyorum. Kürt Teali Cemiyetinin talimatı üzerine başlatılmış bir ayaklanmadır.

Şeyh Sait İsyanı ise, Lozan'da anlaşmazlıkla sonuçlanmış olan Türkiye-Irak sınırının belirlenmesi sırasında, tam da Cemiyeti Akvam'ın belirlediği üç kişilik bir heyetin Ankara'dan Bağdat'a geçeceği sırada başlamıştır. Bu isyanın ardından da Takrir-i Sükun Kanunu çıkarılacaktır. Tekkeleri, tarikatları yasaklayan Takrir-i Sükun Kanununun başlıca nedeni, Şeyh Sait isyanıdır. Bunların ayrıntısına girmek istemiyorum.

Cumhuriyetin bir burjuva demokratik devrimi olduğunu, bir küçük-burjuva demokratik devrim olarak nitelendirilmesi gerektiğini, demokratikleşmenin aynı zamanda bir ulusallaşma olduğunu, teorik olarak açıklamaya gerek var mı? Batıda ve güneyde (Çukurova'da) başlayan sanayileşmeyle birlikte, uluslaşmanın batıdan doğuya doğru, doğal ekonomiye bağlı olarak daha yavaş geliştiğini biliyorsunuz. Doğuda, bu aşiret birimlerinin, şeyhliklere, tarikatlara zemin hazırlayan mülkiyet biçimleri-

nin varlıklarını koruduğunu ve dolayısıyla uluslaşmanın bu bölgelerde bütünleşmediğini de biliyorsunuz. Ama burada şu belirtilmeli:

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, kentlerin, kentsel alanların sanayileşmesi kadar kırsal alanın sanayileşmesi, demokratikleşmenin temelini oluşturur. Çözölmeye karşı son derece dirençli olan aşiret birliğı, aşiret yapısı, sanayileşmeyle birlikte çözölmezse, burada demokratikleşmeden ve bu anlamda da uluslaşmanın tamamlanmasından sözötmek olanağı yoktur. Doğü Anadolu, kendi ekonomik konumu, yapısı bakımından geriye ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde de bu bölgenin gelişmesi bir ölçüde kendiliğindenliğe bırakılmıştı. Bazı ihmaller, bazı karşıt tutumlar dolayısıyla da bu gelişme, öteki bölgelere göre yavaş olmuştu. Sanayileşmenin yavaş gelişmesi, meta ekonomisinin aşiretlere, köylere tam anlamıyla nüfuz edememesi, aşiret yapısının korunmasında ve aşiret sisteminin, aynı zamanda, tarikatları besleyen mümbit bir alan oluşturmasında önemli rol oynayacaktır.

Bu arada, az da olsa bölgede demokratikleşme hareketlerine tanık oluyoruz. Demokratikleşme hareketleri deyince, ben iki anekdotla, Güneydoğudaki demokratikleşmenin özelliklerine değinmek istiyorum. Birisi Köy Enstitüleri ile ilgili. Dursun Kut'un bir yazısında var. Kinyas Kartal, "Baktık," diyor "Köy Enstitüleri gelişiyor. Biz ağalar toplandık. Bu Köy Enstitüleri on yıl daha sürerse, Doğuda ağalık ölecek. 1950 Seçimleri öncesinde Demokrat Parti ile pazarlık yaptık ve Köy Enstitülerini kapatmaya söz veriniz, oyumuzu size vereceğiz, dedik. Söz verdiler; oyumuzu verdik, Enstitüleri de kapattırdık." Bunu, Dursun Kut, 1994'te *Cumhuriyet*'te yayımlanan bir yazısında, terörle ilgili bir yazısında aktarıyor. (Bkz: Dursun Kut, "Kinyas Ağa, Köy Enstitülerini Nasıl Kapattırdı?", *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1996 / "Terör, Aşiretler ve Köy Enstitüleri", *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1994.) Demokratikleşme açısından son derece önemli. Çünkü bölgede bulunan ağalar, aşiret reisleri, tarikat şeyhleri bölgenin demokratikleşmesine ve aşiret üyelerinin aşiret reislerine, şeyhlere bağımlı bireyler olmaktan özgür bireylere dönüşmesine karşı tutumlarını sergiliyor.

Demokrat Partinin son yıllarında, bir “Kırkdokuzlar Olayı” var. Bu “Kırkdokuzlar Olayı” da okumaya başlayan, artık üniversiteye gelen Kürt aydınlarının Kürt demokratik hareketi ile ilgilenmeye başladıkları dönemle örtüşüyor. Bin kadar Kürt aydınının ellışer ellışer alınarak, idamları düşünülmüş. Bu, Demokrat Parti üst yönetiminde kararlaştırılmış. Öyle yazıyorlar. İlk alınan elli kişilik gruptan biri öldüğü için, “Kırkdokuzlar” davası olarak adlandırılmış. Kırkdokuzlardan olan Naci Kutlay anılarından birisinde hücrelerine yemek getiren bir Kürt eri anlatır: “Görevli bir er karavana atıklarına benzeyen yemeklerimizi hücrelerimize bıraktıktan sonra, hiç bir şey söylemeden çekip giderdi. Daha sonra gelip kaşık ve tabağı alırdı. Bu işi bir süre Gercüşlü olduğunu sonradan öğrendiğim sıırım gibi bir er yaptı. Bizim için, bunlar Rus casuslarıdır, dendiği için, konuşmak istemiyorlardı. Hepimizin Kürt oluşundan ötürü erler bir süre sonra bu casusluk hikayesini inandırıcı bulmadılar. Gercüşlü er bir gün suskunluğunu bozdu ve bana “Sizi Efendi’nin meselesinden ötürü mü getirmişler”, diye sordu. ‘Efendi’ ile Şeyh Sait’i kastediyordu. Kürtler ona ‘Şeyh Sait Efendi’ diyorlardı. Evet, Memo, dedim. Siz delisiniz, siz delisiniz, istiyorsunuz ki şeyhler ile ağalar yeniden anamızı sinkaf etsin, dedi ve hücreden çıkıp gitti. Şaşırp kalmıştım. Ertesi gün ekip değişti ve Memo’yu bir daha göremedim.” (Naci Kutlay, *49’lar Dosyası*, Fırat Yayınları, İstanbul 1944, s. 240-241.)

Feodal yapının bozulmasında, demokratikleşmenin önemini vurgulamak istiyorum. Ama bu demokratikleşme, yalnızca siyasal anlamda, eğitim alanındaki bir demokratikleşme olarak kaldıkça, ekonomik temelde demokratikleşmenin gereklerini yerine getirmedikçe, ülkede de demokratikleşme gerçekleşmemiştir. Köy Enstitüleri yarı-feodal yapıyı değiştirmeye yetmemiştir. Tersine, feodal kurumlar, demokratik eğitimin kurumlarına ege-men olmuştur. Demokratikleşme için eğitimle birlikte, bölgenin sanayileşmesine gereken ivme verilmemiştir, verilememiştir. Yalnızca kentsel alanın değil, kırsal alanın da sanayileşmesi gerekirdi. Aşiret yapısı çözülmeliydi. Ama aşiret yapısı, toprak reformu gibi yasalarla, yani yasal düzenlemelerle çözülemezdi. Aşiret yapısı çözüldüğü zaman asimile mi olurdu? Hayır, asimi-

le olurdu anlamında söylemiyorum ben. Demokratikleşirdi. Demokratikleşme zaten uluslaşmanın özdeşidir; uluslaşma tamamlanmış olurdu. Ekonomik ve dolayısıyla siyasi bir birlik oluşturulurdu.

3

Bir yanda demokratikleşme çabaları ve bir yanda Kürtler üzerinde baskılar daha farklı boyutlarda devam etti. Bunların şu ya da bu boyutlarına girmek istemiyorum. Ama bu arada 12 Eylül yönetiminden kısaca söz etmek istiyorum. 12 Eylül yönetiminde iki noktaya dikkat çekmek istiyorum: Birincisi, 12 Eylül yönetimi, Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar hakkında bir yasa çıkardı. “Türk vatandaşlarının anadili Türkçe’dir.” diyecek kadar şoven / gerici bir yasaydı: “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir. Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunmak yasaktır.” Anayasada resmi dil Türkçedir, devletin dili Türkçedir, sözünden, “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir” diye bir sonuç çıkarmak olanaklı değildir. Kainat Paşanın komutası altında (bu yasa çıkarılırken kendilerinin oluşturdukları Danışma Meclisinde bulunmuş, yönlendirmiş, belirleyici olmuştur) bu yasa çıkarılmıştır ve Kürtçe, çarşıda pazarda, topluluk içinde yasaklanmıştır. Bu son derece önemli bir olaydır. (Kürtçeyi yasaklan yasayla ilgili olarak bkz: Muzaffer İlhan Erdost, *Kanı Kanla Yıkamak / İnsan Hakları ve Türkiye*, Onur Yayınları, Ankara 1994, s. 101-110.)

[Konuşmanın akışı içinde ve biraz da konuşma metnini kısaltmak kaygısıyla belirtmeden geçtiğim sonradan ayırdına vardığım önemli bir noktaya, burada, köşeli ayraç içinde değineyim: “Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar Hakkında Kanun”, Lozan Barış Konferansı Senedine de aykırıdır. “Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları” için kabul edilen eğitim ve öğretim vb. kurumlarında kendi dillerini serbestçe kullanmak koşulundan (Madde 40) ayrı olarak, “Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel ve gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık

toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiçbir kısıtlama konulmayacaktır.” koşulunu çerçeveleyen 39. maddeye aykırı bir yasadır. “Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun” (13.10.1983 günlü ve 2932 sayılı yasa) “Terörle Mücadele Kanunu”nun 23/c maddesiyle, 12.4.1991’de yürürlükten kalkmış olmakla birlikte, bu yasaya temel oluşturan dil yasağının, 12 Eylül (1980) yönetiminin hazırlattığı ve halka onaylattığı 1982 Anayasasının düşünce, bilim, sanat ve yayın özgürlüğü ile ilgili 26, 27 ve 28 maddelerinde bugün de korunmakta olduğunu ayrıca ekleyelim.]

Bu yasa, birinci devlet dili olmayan Kürtçeyi yasaklamak amacıyla düzenlenmiş bir yasaydı. Bilindiği gibi Irak’ta, Kürtçe, ikinci resmi dildir. Kürtçeyi, hukukun “evrensel” ilkelerine uydurarak yasaklamak amacıyla dolambaçlı ifadeler kullanılmıştır. Ama bundan önemlisi, bu yasa, aynı zamanda, Kürt gerçeğini, Kürt realitesini yadsıyan bir politikanın ürünüdür. 12 Eylül döneminde, Diyarbakır Askeri Cezaevi, Kürtlerin farklı bir biçimde sorgulandığı ve eziyet gördüğü bir yer olmuştur. Şiddet şiddeti, baskı baskıyı doğurur. Yani Kürt ayrılımacı hareketi tarihte geçmişten beri var; şu ya da bu biçimde var, şu ya da bu biçimde gelişmiştir. Ama 12 Eylül yönetiminin Diyarbakır Askeri Cezaevinde simgeleşen Kürtlere yönelik baskısı, Kürtler içerisinde ayrılımacı hareketleri güçlendirmiştir. Ayrıca bu ayrılımacı hareketleri şiddete yöneltmenin, şiddet yöntemlerini benimsetmeye zorlamanın da nedeni olmuştur bir ölçüde. Demokratik arayışlardan vazgeçilmiş; şiddete yönelinmiştir. Şiddetin tablosunu zaten biliyorsunuz.

Birçok Kürt hareketi vardır, birçok Kürt örgütü vardır. Bunların içerisinde PKK, 1984 yılı ortalarında Eruh ve Şemdinli karakollarına silahlı baskın düzenledi. Türkiye’den belirli bir toprak, Kürdistan olarak belirli bir toprak ayırmak, ayrı bir devlet kurmak istediğini açıklamamakla birlikte, karakollara yapılan silahlı baskınlarla bu amaç ifade edilmiş oldu. Türkiye Kürtlerinin demokratikleşmesi, benim anlayışıma göre, aynı zamanda bölgedeki Kürtlerin demokratikleşmesinin basamağını oluştururdu. Türkiye Kürtlerinin demokratikleşmesi, Türkiye’nin demokratikleşmesinin bir parçasıdır. Türkiye’nin demokratik-

leşmesi ile Kürtlerin demokratikleşmesini, Türkiye Kürtlerinin demokratikleşmesini birbirinden ayırmak olanağı yoktur. Çünkü demokratikleşme ile uluslaşma, et ile tırnak gibidir. Bir de bu nedenle Türkiye’de uluslaşmanın özelliğine bakmak gerekir.

4

Mustafa Kemal Paşa, Fransa hükümetinin özel olarak Ankara’ya gönderdiği eski bakanlarından Franklin Bouillon’a Misak-ı Milli’yi şöyle açıklar: “Eski Osmanlı İmparatorluğu’ndan yeni bir Türkiye devleti doğmuştur. Bu yeni Türkiye, her bağımsız ulus gibi haklarını tanıtacaktır. Sevr Antlaşması Türk ulusu için öylesine uğursuz bir ölüm kararıdır ki onun bir dost ağzından çıkmamasını isteriz. Sevr Antlaşmasını kafasından çıkartmayan uluslarla güven ilkesine dayanan işlemlere girişemeyiz. Bizim bakımımızdan böyle bir antlaşma yoktur.” (Gazi M. Kemal, *Nutuk/Söylev*, TTK, c. II, s. 830/831.) Mustafa Kemal, *Nutuk*’ta, Franklin Bouillon’la görüşmesini şöyle sürdürüyor: “Uzun görüşmelerin ve tartışmaların sonunda Bay Franklin Bouillon, ilkin Misak-ı Milli’yi okuyup anladıktan sonra görüşmek üzere müzakerenin geriye bırakılmasını önerdi. Daha sonra, Misak-ı Milli’nin maddeleri baştan sona birer birer okunarak görüşüldü ve tartışıldı. Üzerinde en çok durulan madde, yabancılara verilen kapitülasyonların kaldırılması, tam bağımsızlığın tanınması ile ilgili madde oldu. Söylediklerimin özeti şuydu: Tam bağımsızlık, bizim bugün üzerinde durduğumuz görevin özüdür. Tam bağımsızlık demek, elbette siyasa, maliye, iktisat, adalet, askerlik, kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve tam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir.” (*Nutuk/Söylev*, 834/835.)

Saptanması gereken bir başka nokta, “ulus” kavramı. Bir dönemdeki “millet” kavramı bugünkü ulus kavramından oldukça farklı. Osmanlıca-Türkçe sözlükte, “millet”: 1) din, mezhep; 2) bir dinde veya mezhepte bulunanların tümü, topu, olarak açıklanıyor. Osmanlı egemenliği döneminde zimmiler, yani zimmet

yükümlüsü hristiyan ve musevi cemaatler din ya da mezheplerine göre “millet” olarak adlandırılmıştı. “Rum milleti”, “Ermeni milleti”, “Yahudi milleti” gibi. İlk önce Fatih Sultan Mehmet, hristiyan topluluklara “millet” statüsü tanıyor. Farklı ırktan olup, ayrı dilleri konuşanlar, eğer “ehli kitap saibi, yani” sünni müslüman iseler “islam milleti”ne dahildirler. (Doç. Dr. Gülnihal Bozkurt, *Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşların Hukuki Durumu* (1839-1914), TTK, Ankara 1989, s. 9.) Dolayısıyla aleviler “islam milleti”ne, yani “millet” statüsüne dahil değildi. Müslüman olmayan topluluklarda ulusal devrimlerin başlaması ve güçlenmesi, giderek dinsel temele dayalı “millet” sistemi temeli üzerinde gerçekleşmiştir. Kongre, Heyet-i Temsiliye ve Büyük Millet Meclisi dönemlerinde, “millet” ve “milletimiz” söylemi, ağırlıklı olarak, Misak-ı Milli ile belirlenen sınırlar içerisindeki müslüman toplulukları kucaklamıştır. Erzurum Kongresi Beyannamesi 1. Maddesine göre, “Vilayet-i Şarkıye” de “tüm müslüman unsurlar birbirine karşı karşılıklı saygı ve özveri duygusuyla dolu ve ırksal ve toplumsal durumuna ve yöresel koşullarına saygı gösteren öz kardeşler.” Etnik ayırım burada kesinlikle yapılmıyor; tüm müslümanlar “millet” olarak niteleniyor. “Vilayet-i Şarkıye” ise (Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Elazığ, Van ve Bitlis) birinin ötekinden ayrıldığı bir bütün olarak nitelenmişti.” Bunları Cevat Dursunoğlu’nun kitabından alıyorum. Cevat Dursunoğlu, Vilayet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-i Milliye Cemiyetinin hiçbir kavmi ağırlık gütmeyeceğini belirtir. (Cevat Dursunoğlu, *Milli Mücadelede Erzurum*, Ankara 1946, s. 169.)

Sivas kongresinden sonra, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyelerinden Mustafa Kemal, Rauf ve Bekir Sami Beyler, İstanbul hükümetinden de Bahriye Nazırı Salih Paşa, Amasya’da, Sivas Kongresi Bildirisini tartışmış ve görüşmüşlerdir. Burada, “Osmanlı devletinin düşünülen ve kabul edilen sınırının Türk ve Kürtlerin oturduğu araziye kapsadığı ve Kürtlerin Osmanlı İmparatorluğundan ayrılması imkansızlığı” izah edildikten sonra şu eklenir: “Bununla birlikte, yabancılar tarafından günümüzde Kürtlerin istiklali maksadı altında yapılmakta olan tezvirlerin önüne geçmek için de bu hususun şimdi-

den Kürtlerce bilinmesi uygun görüldü.” (Sabahattin Selek, *Milli Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)*, Örgün Yayınları, İstanbul 1982, s. 648.)

Bu arada, Süleymaniye’de Şeyh Mahmut Berzenci olayı var. Şeyh Mahmut Berzenci’yi daha 1917’de İngilizler Süleymaniye hakimi olarak tayin etmişlerdi. Aynı zamanda Şeyh Mahmut Berzenci İngilizlere karşı 1919’da isyan etti. Niye isyan etti? Çünkü, Arap, yani Irak krallığı altında Kürtleri birleştirmek istediler; Şeyh Mahmut Berzenci, bu birleşmeye karşı olduğu için isyan etmişti. Kendisinin Kürdistan kralı olarak ilan edilmesini istiyordu. 1919’daki isyanını, 1932’ye kadar bir dizi isyan izleyecektir. (Bkz: M. Emin Zeki, *Kürdistan Tarihi*, Beybun Yayınları, Ankara 1992; Naci Kutlay, *İttihat Terakki ve Kürtler*, Beybun Yayınları, Ankara 1992.)

Amasya Tutanağının 1. Maddesinde “Osmanlı Devleti’nin düşünülen ve kabul edilen sınırı, Türk ve Kürtlerin oturduğu araziye kapsar” söylemi önemli. Mustafa Kemal, Ankara’ya geldiğinin ertesi günü, 28 Aralıkta, Ziraat Okulunda kendisini ziyarete gelen bir topluluğa yaptığı konuşmada, Ateşkes Antlaşmasının imzalandığı gün (30 Ekim 1918), yinelıyorum, “ordumuzun Musul, Kerkük, Süleymaniye’yi kapsayan sınıra egemen olduğunu” belirttikten sonra, şöyle diyecektir: “Bu sınır ordumuzca silahla savunulduğu gibi, aynı zamanda Türklerin ve Kürtlerin yaşadıkları *ülkemin sınırıdır*.” “Bunun güney kesimlerinde Arapça konuşan dindaşlarımız vardır. Bu sınır içinde kalan *ülkemizin* kesimleri, Osmanlı toplumundan ayrılmaz bir bütün olarak kabul edilmiştir.” (*Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ten Bize*, c. 1, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1987, s. 445.)

Açıklanması gereken iki ana nokta şu: 1) “Din topluluğu” anlamında “millet” kavramının, daha sonra “millet” sözcüğünün yerini alacak olan “ulus” sözcüğünün içerdiği modern “ulus” kavramına evrimleşmesi, yetkinleşmesi. Millet kavramı modern “ulus” kavramına dönüşmeye başlıyor. İkincisi, Misak-ı Milli’de “milli” sözcüğüyle belirtilen sınırlar içerisinde kalan ve farklı etnik toplulukların, ulusun üyesi olarak eşitleşmesi. Çünkü Sevr’den Lozan’a kadar geçen süre içerisinde, Misak-ı

Milli, sınır sorunu olarak kimi değişikliklerden geçtiği gibi, “din cemaati” anlamında “millet” kavramı da bu tarihsel süreçte modern “ulus” kavramına yetkinleşecektir.

Sivas Kongresi Bildirisinde “Misak-ı Milli” adıyla anılacak sınırlar içerisinde yaşayan bütün müslümanların birbirleriyle öz kardeş olduğunun vurgulanmasının yanısıra, öteden beri aynı vatan içinde birlikte yaşadığımız müslüman olmayan bütün unsurların her türlü eşitlik haklarının korunduğu 4. Maddede belirtilir ve ayrıca siyasal egemenliği ve toplumsal eşitliği bozacak ayrıcalıklar (imtiyazat) verilmeyeceği eklenir. Demek ki, bir kere, tüm müslümanlar birbirleriyle kardeşdir, eşittir, hangi ırktan olursa olsun; iki, aynı vatan içinde birlikte yaşadığımız müslüman-olmayan bütün unsurlara her türlü eşitlik sağlanmış- tır; ama hiç kimseye ayrıcalık, “imtiyazat” tanınmayacaktır. (Uluğ İğdemir, *Sivas Kongresi Tutanakları*, TTK, Ankara 1986, s. 113, 114.)

Daha özet bir anlatımla, Misak-ı Milli sınırları içerisinde bütün müslümanlar öz kardeşdir; müslüman-olmayanların her türlü eşitlik hakları korunacaktır, ama ayrıcalık tanınmayacaktır. Mustafa Kemal, Sivas’ta bulunan ABD Heyeti başkanı General Harbord’a verdiği andırıda (1919), dinsel ve ırksal eşitlik ilkesini vurgular: “Kendileriyle çok uzun bir zaman birlikte yaşadığımız Ermeniler, Rumlar, Yahudiler ve benzerleri hakkında en iyi niyetlerle içten duygular beslemekten, onları da bizimle tam bir eşitlikte düşünmekten başka bir görüşümüz ya da duygumuz yoktur. Kesinlikle inanıyorum ki, eğer yurt da, içinde şimdiye kadar faaliyette bulunan kötü etkilerden ve tepkilerden kurtulursa, İmparatorluğun çeşitli ırkları birbirleriyle tam bir barış içinde yaşayacaklar, ortak, mutlu, sıkıntısız bir yaşam süreceklerdir.” (*Atatürk’ten Bize*, s. 316.) Misak-ı Millide tanımlanan biçimiyle, Misak-ı Milli sınırları içerisinde bulunan, din, ırk ve soy bakımından (dinen, ırken ve aslen) “birleşmiş, birbirine karşılıklı saygı ve özveri duygularıyla dolu Osmanlı-İslam çoğunluğunun oluşturduğu kısımların tümü hiçbir nedenle birbirinden ayırım kabul etmez bir bütündür.” (Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 2. Kitap, Bilgi Yayınevi, Ankara 1992, s. 86-87.)

Misak-ı Milli, islam çoğunluğunu esas almış, islam çoğunluğunun oturduğu kısımlarda din, ırk ve soy farkı aramamış, bu sınırlar içerisinde herkesin eşit ve hiç kimsenin ayrıcalıklı olmadığı bir millet kavramı esas alınmıştır. Dolayısıyla, daha Kongre döneminde din, ırk, soy, ayrımı yapmayan, dinine, ırkına, soyuna göre bölünmeyen yeni bir birlik kavramı oluşmuştur. Bu, modern anlamında “ulus” kavramına temel oluşturacaktır. Irksal, dinsel ve mezhepsel özelliklerine göre ulusları özdeşleştirmek yanlış olduğu gibi, ulusları din ve mezhep toplulukları olarak tanımlamak da o ölçüde yanlış, o ölçüde çağdaş ulus anlayışına aykırıdır.

Türkiye’nin, Milletler Cemiyetinin güvencesi altına konulmasını kabul ettiği azınlık hakları, Lozan Antlaşmasıyla (24 Temmuz 1923) “Azınlıkların Korunması” başlığı altında azınlıklara sağlanan haklar, 1948’de uluslararası bir belgeye dönüşecek olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde belirlenen haklardır.

Lozan’da belirlenen azınlık hakları nedir? “Türk Hükümeti, Türkiye’de oturan herkesin doğum, ulusal topluluk [yani “milliyet”, “nasyonalite” karşılığı], dil, soy ya da din ayrılığı yapmaksızın yaşamlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.” Lozan’da Türkiye’nin kabul ettiği azınlıkların korunması maddelerini okuyorum. “Müslüman olmayan azınlıklar, bütün Türk uyruklulara uygulanan dolaşım ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaklardır.” “Müslüman olmayan azınlıklara mensup olmayan Türk uyrukları, müslümanların yararlandıkları aynı yurttaşlık medeni haklarıyla siyasal haklarından yararlanacaklardır. Türkiye’de oturan herkes, dil ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır. Genel eğitim konusunda, kamusal eğitim konusunda, Türk Hükümeti, müslüman olmayan uyrukların önemli oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde bu Türk uyruklarının çocuklarına ilkokullarda anadilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından uygun kolaylıkları göstereceklerdir.” (Lozan Barış Konferansı, çeviren: Seha L. Meray, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993, Takım II, Cilt 2, s. 10-13.)

Bu maddeler, Türk Hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Türkçeyle eğitim esas olacak; ama azınlıklara kendi olanaklarıyla oluşturacakları eğitim ve öğretim kurumlarında kendi dillerinde öğretim yapma serbestliği tanınacak.

Azınlık statüsünde kabul edilen müslüman olmayan topluluklar için konulan koşulları, müslüman olan ama etnik kökeni farklı topluluklara pratik olarak genişletirsek şu sonuç çıkar: Eğitim resmi dilde yapılacak, yani Türkçe olacak. İlk eğitimde anadilde öğrenim olanağı tanınacak. Bir başka deyişle, ilkokulda eğitim Türkçe olacak, Kürtçe eğitim de yapılabilecek.

Şemdinli'ye gittiğimde köylerde gördüm: Ya okulları yıkılmıştı, ya öğretmeni yoktu (1963-64-65). Ve, bakıyorsunuz, on tane çocuk var; bir tane kız ya var ya yok. Okumayı Türkçeyle birlikte öğrenmek durumundaydılar, bu nedenle de okumakta güçlüklerle karşı karşıyaydılar.

Eğer bunlara, eğitimin ilk basamağında bir de anadilleriyle eğitim tanınmış olsaydı, Kürt sorununun demokratik yoldan bütün süreçlerini çözmek olanağı bulunurdu. 12 Eylül'e gelindiğinde, hem Kürtçeyi, anadili olarak pazarda, kahvede, sokakta yasaklamak, hem de cezaevlerine Kürtleri doldurup, oğlun anasıyla, eşiyle, sevgiliyle görüşmesini engellemek gibi utanç verici bir durumla karşılaşılmazdı, dahası Türk-Kürt ayrımcılığı körüklenmezdi.

Burada, azınlıklara tanınan hakların, eşit yurttaş hakları olduğunu vurgulamak istiyorum. Türkiye'de Anayasa ve yasalar, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde olduğu gibi, tüm insanları, ırk, dil, din, cinsiyet bakımından eşit sayar. Ben Mersin'de konuşuyordum. Bir kaç yıl önceydi. "Kürtler azınlık statüsüne alınsın" istemi Kürtler arasında yaygındı. Dedim ki, "Kürtler azınlık değildir. Azınlık statüsü Lozan'da müslüman olmayan topluluklara tanınmıştır. Lozan'da bu haklar tanındığı zaman, Türkiye laik bir Türkiye Cumhuriyeti değildi. 1921 Anayasasına göre, Türkiye Cumhuriyeti müslüman bir devlettir. 1926'da "müslüman devlet" ifadesi Anayasadan çıkarılıyor, ve 1936'da Anayasaya "laik devlet" hükmü konuyor.

Osmanlı devletinin, teokratik bir devletin kalıntısı içinden doğmuş müslüman bir devlette, müslüman-olmayan unsurların

kendi inançlarını, kendi geleneklerini özgürce sürdürebilmeleri, devam ettirebilmeleri için 'azınlık' statüsüne sahip olmaları gerekiyordu ve bu 'azınlık' statüsüne sahip olmaları, aynı zamanda, yabancı devletlerin, Batılı devletlerin desteğini de gerektiriyordu. Azınlık, buydu. Azınlık statüsü, yaşama ne ölçüde geçti, ne ölçüde geçmedi, bilemiyorum ama, Birleşmiş Milletler Evrensel Bildirgesini Türkiye Cumhuriyeti imzaladıktan sonra, artık "azınlık" kavramını, demokratik bir hukuk devletinde siyasal eşitliği sağlama için ileri sürmek anlamsızdır.

Batılılar geliyor, "Azınlık statüsünü kabul etseydiniz, iyi olurdu" diyorlar. Azınlık istemlerini, federasyon isteminden ayrı olarak, böyle öne sürüyorlar. Hayır, böyle bir "azınlık" statüsüyle sorun çözülmez, "azınlık" statüsü tanımakla demokratikleşilmez; "azınlık" statüsüyle başka sorunlar ortaya çıkar. Burada demokratikleşme, etnik ayrıcalık tanınmadan, imtiyaz tanınmadan, 'eşit yurttaşlar' statüsünün uygulanmasıyla olur. 'Eşit yurttaşlar' statüsünün uygulanabilmesi için de, ilkokulda, belli bir dönemde anadilinde bir eğitimin olması son derece gerekliydi, önemliydi. "Buradan gidilerek Türkiye Cumhuriyeti bölünürdü" düşüncesiyle soruna yaklaşmak bana göre son derece yanlıştır.

5

Burada Yaşar Kemal'in sorusunun yanıtını da aramak gerekir. Çünkü 'Zulmün Artsın' yazısının girişinde Yaşar Kemal, Gazi Mustafa Kemal'in 1923'te İzmit'te yaptığı basın toplantısında, "Başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmektense, bizim Teşkilat-ı Esasiye Kanunu mucibince, zaten bir nevi mahalli muhtariyetler teşekkül edecektir." sözleriyle, Kürt sorununun çözümü konusunda yerel özerklik tanınacağını söylediğini, ama bunun gerçekleşmediğini duyumsatır. (Yaşar Kemal, "Zulmün Artsın", *Düşünce Özgürlüğü ve Türkiye*, Can Yayınları, İstanbul 1995, s. 65.)

Gazi Mustafa Kemal, 16-17 Ocak 1923'te İzmit'te gece yaptığı bir basın görüşmesinde, Türkiye'nin halkı söz konusu olurken, Kürtleri de birlikte ifade etmek gerektiğini söyler. Ama

Kürtlük adına bir sınır çizmek için Türklüğü ve Türkiye'yi mahvetmek gerekeceğini ekler. Bunun altını çizmek gerekir.

Ahmet Emin'in "Kürtlük sorunu nedir?" sorusuna Mustafa Kemal'in yanıtı şu: "Bildiğiniz gibi bizim milli sınırimız içinde varolan Kürt unsurları o şekilde yerleşmişlerdir ki, pek az yerlerde yoğundur. Fakat yoğunluklarını kaybede kaybede ve Türk unsurunun içine gire gire öyle bir sınır doğmuştur ki, Kürtlük adına bir sınır çizmek istersek, Türklüğü ve Türkiye'yi mahvetmek gerekir. Sözelimi, Erzurum'a kadar giden, Erzincan'a, Sivas'a kadar giden, Harput'a kadar giden bir sınır aramak gerekir ve hatta Konya çöllerindeki Kürt aşiretlerini de gözden uzak tutmamak gerekir. Dolayısıyla, başlı başına bir Kürtlük düşünmektense, bizim Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuz gereğince, zaten bir tür yerel özerklikler oluşacaktır; yani Anayasamız gereğince bir tür yerel özerklikler oluşacaktır. O halde, hangi livanın halkı Kürt ise, hangi ilin halkı Kürt ise, onlar kendi kendilerini özerk (muhtar) olarak idare edeceklerdir. Bundan başka, Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onlarla beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman, bundan kendilerine ait sorunlar yaratmaları daima mümkündür. Şimdi, Türkiye Büyük Millet Meclisi hem Kürtlerin ve hem de Türklerin yetki sahibi vekillerinden oluşmuştur ve bu iki unsur bütün çıkarlarını ve kaderlerini birleştirmişlerdir. Yani onlar bilirler ki bu ortak bir şeydir; ayrı bir sınır çizmeye kalkışmak doğru olmaz." (Mustafa Kemal, *Eskişehir-İzmit Konuşmaları* (1923), Kaynak Yayınları, İstanbul 1993, s. 104-105.) Mustafa Kemal'in söylediği bunlar.

Mustafa Kemal ve Kürtler adlı kitabında, Kürtler açısından Mustafa Kemal'e olumsuz yaklaşan Abdurrahman Arslan, 21 Ocak 1921'de kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanununun, Anayasanın ilgili maddesini, sadeleşmiş biçimiyle, şöyle aktarıyor: "İl, yerel işlerde, manevi işlerde özerkliğe sahiptir. İç ve dış siyaset, şeriata, adliyeye, askeriye ait işler, uluslararası ekonomik ilişkiler ve hükümetin genel vergi işleriyle menfaatleri birden fazla ili ilgilendiren hususlar ayrı kalmak üzere" "Büyük Millet Meclisinde çıkarılacak kanunlar gereğince vakıflar, medreseler, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık ve sosyal yatırım işlerinin düzenlenmesi ve idaresi, il meclislerinin yetkisi

dahilindedir.” Anayasa maddesi bu; yani Mustafa Kemal’in söylediği anayasa maddesi bu. Metni yalınlaştıran Arslan, ekliyor: “Bütün Türkiye’yi kapsayan bu idare biçiminden Kürtler için bir özerklik payı çıkarmaya imkan yoktur.” “Kaldı ki, bu idare biçimi uygulanmaya konmuş, konmuş ama, ortaya bir Kürt özerkliği değil, bir Kürt sömürgesi çıkmıştır.” (Abdurrahman Arslan, *Samsun’dan Lozan’a Mustafa Kemal ve Kürtler* (1919-1923), Doz Yayınları, İstanbul 1991, s. 131.) O “Kürt sömürgesi” sorununa daha sonra değineceğim.

Mustafa Kemal’in, 1923’te Kürtler ile ilgili bir soru üzerine, hazırlanmakta olan yeni anayasada, (belediye, il idare meclisi gibi) yerel yöneticilerin o il halkı tarafından seçileceğine ilişkin söylemi, Atatürk’ün, Kürtler için federasyon istedi biçimine dönüştürüldü ve basına böyle yansıtıldı.

Benzer bir sorun nedeniyle, Kemal Atatürk’ün düşüncesi ni ve amacını dile getirdiği şu satırları (*Nutuk/Söylev*, s. 642/643’ten) buraya almak istedim:

Erzurum Vali Vekilliğini üzerine alan Büyük Millet Meclisi İkinci Başkanından da, gene o gün, yani 22 Eylül 1930’de yazılmış bir tel aldım. Bu telde deniliyordu ki: “Silah, cephane, yiyecek ve iyesiz mallarda yapılan yolsuzluklar; yasaya aykırı ve aşırı vergiler alınması, yasaya aykırı baskı ve zorbalık, halkın duygusunu büsbütün incitmiş. *Erzurumluların, güvensiz ve umutsuz bir duruma düşerek, artık kendi elleriyle yöneltmeleri gereğini tek kurtuluş ve esenlik yolu saymış oldukları bir zamanda buraya geldik.*

Saygıdeğer baylar, halkın kendi eliyle kendini yönetmesi ilkesini ortaya koyan bizdik. Ama bununla, her ilin ya da her bölgenin ayrı ayrı birer yönetim birliği durumuna girmesi amacını hiç gütmedik. Amacımızı, Büyük Millet Meclisi’nin ilk günlerinde açık olarak söyledik.

Meclis’in de kabul ettiği amaç ve ülkümüz: “Ulusal iradenin belirdiği biricik yer olan Millet Meclisi’nin, bütün yurdun alinyazısına el koyduğu” biçiminde saptandı.

Şimdi güncel bir sorunumuz var. Bugün, Kürt sorunuyla birlikte karşılaştığımız, benim “Türkiye’nin yeni Sevr’e zorlan-

ması” olarak nitelediğim, bir sorun var. Bu “yeni Sevr”i özellikle Kürt sorunuyla birlikte, paralelinde anlayabilmek için, Sevr’deki Kürt sorununu da içeren bölümü kısaca bir gözden geçirmekte yarar var.

Osmanlı İmparatorluğu Mondros Mütarekesini imzaladıktan sonra, özellikle İngiliz, Fransız ve İtalyan delegelerinin başkanlığında, önce Paris’te, daha sonra Londra’da, sonra San Remo’da konferanslar düzenlendi. Bu konferanslarda, 1919’un Ocak ayından başlayıp, 1920 Ağustosuna kadar devam eden bu konferanslarda, Sevr Antlaşmasının maddeleri hazırlandı. Sevr Antlaşması, padişah adına imzalandı. Ama, biliyorsunuz, bu antlaşma Misak-ı Milli sınırları içerisinde uygulanamadı.

Osmanlı İmparatorluğunun dağılması döneminde, bir Ermeni delegasyonu, bir Ermenistan tasarısıyla geldi Paris Konferansına. Bunun yanı sıra, Şerif Paşa, Kürtlerin temsilcisi olarak bir Kürdistan talebiyle geldi. Daha sonra Bogos Nubar Paşa’yla birlikte Şerif Paşa ortak bir deklarasyon verdiler Konferansa. Kürtler ile Ermeniler arasındaki sınır sorununun çözümünü Konferansa bırakıyorlardı.

Bogos Nubar Paşa ile Erivan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, 29 Şubat 1919’da, Paris Barış Konferansına verdikleri andırıda (muhtıradı): 1) Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum ve Trabzon’dan oluşan yedi doğu ili —vilayeti— ile 2) güneydoğuda Maraş, Kozan, Cebelibereket ve İskenderun limanı ile birlikte Adana’yı içeren bir Ermenistan’ın tarınmasını istemişlerdi. (Dr. Salahi R. Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, I, TTK, Ankara 1987, s. 21.) Bogos Nubar, Londra’da yayımlanan *Asiatic Review*’a verdiği demeçte, Ermenilerin amacının, savaştan önce nüfusun çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu Türk illerini Erivan Cumhuriyetine ilhak etmek olduğunu açıklayacaktır. (Sonyel, agy, s. 21.)

Ermeni askeri misyon şefi general Torcom’un Şubat 1910’da Londra’da *Pall Mall Gazette*’de yayımlanan makalesinde çizdiği Ermenistan devletinin sınırlarıyla karşılaştırıldığında, mütevazı bir istek olduğu belirtilir. Çünkü General Torcom, Ermeni devletinin sınırlarını Akdeniz kıyısında Antalya’dan İskenderun’a, Karadeniz kıyısında Sinop’tan Batum’a uzatıyor, Bakü’nün

güneyinde, Hazar Denizi'nde bir limanı ve Kilikya'yı içeriyordu. (Prof. Dr. Yahya Akyüz, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuyu 1919-1922*, TTK, Ankara 1988, s. 127.)

İkincisi, Kürtlerin temsilcisi Şerif Paşa (ki Kürt Teali Cemiyetinin temsilcisi olarak gittiğini Kürt Teali Cemiyeti başkanı Seyit Abdülkadir ifade etmiştir) gene 22 Mart 1919'da, Paris Barış Konferansına Kürt halkının istemleri üzerinde nota veriyor. Ölçüsüz derecede Ermeni isteklerinin resmi olarak tanınmasını eleştiriyor ve Kürdistan haritasıyla birlikte sunduğu metinde etnografik açıdan Türkiye-Kürdistan'ının sınırlarının Kafkas sınırında Zive'den Erzurum, Erzincan, Kemah, Arapkir, Besni ve Birecik'e, güneyde Harran, Erbil, Kerkük, Süleymaniye hatından İran sınırında Ararat'a kadar olduğunu ileri sürüyordu. (İsmail Gölbaş, *Kürdistan Teali Cemiyeti*, Doz Yayınları, Kasım 1991, s. 257; Sonyel, I, s. 28.)

Ermeni istemleriyle Kürt istemleri, Kürdistan ve Ermenistan istemleri büyük ölçüde örtüşüyor. Senatör Seyit Abdülkadir başkanlığında Kürt Teali Cemiyetinden kurulu bir kurul, İngiliz Yüksek Komiserliği siyasal memurlarından Ryan'ı ziyaret ederek, Ermenilere söz verilen doğu illerindeki topraklar üzerinde Kürtlerin hakkı olduğunu bildirecektir. Osmanlı İmparatorluğu dağılmış gidiyor ve bir Ermenistan kurulmak isteniyor. Kürtler de "Bizim ana-ata topraklarımız üzerinde, kendi topraklarımız üzerinde, Ermeniler devlet kurmak istiyor; onların egemenliği altına gireceğiz" diye kaygılılar. Ama, aynı zamanda, Ulusal Kurtuluş Savaşı da burada başlamıştır. (Garo Sasuni, *Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. yy'dan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri*, Med Yayınları, İstanbul 1992, s. 177-178.) Ulusal Kurtuluş Savaşına karşı da Seyit Abdülkadir'in vb. olumsuz ve karşı yaklaşımları var; onu da "düşünceler" hanesinde tutalım, öyle değerlendirelim.

İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri, kendisini ziyarete gelen Kürtlerin oluşturduğu bir heyet dolayısıyla İngiliz dışişleri bakanına yazdığı yazıda: "Burada bize verilen andırıda Sivas, Ankara, Konya, Halep ve Adana illerindeki nüfusun büyük bölümünün, Erzurum, Van, Bitlis, Harput, Diyarbakır ve Musul'daki nüfusun ezici çoğunluğunun Kürt olduğunu belirt-

tiklerini, bu heyetin, Kürtlere sınırları belirlenmiş bir ülke ve İngiliz mandası altında özerklik verilmesini istediklerini" iletiyor. (Sonyel, I, s. 26-27.) Gene Kurtuluş Savaşı sırasında, İngilizler Ege'de Çerkezlerle de benzeri bir andırı verdirdiler. Çerkezlerin de Yunanlılarla aynı ırktan geldiğini ve Osmanlıların, Türklerin, Çerkezlerle baskı yaptığını, zulmettiğini ileri süren bir andırı.

Paris Barış Konferansına verilen ve Ermeni delegasyonu Bogos Nubar ve Ermeni Cumhuriyeti delegasyonu vekili Ohancayan ile Kürt milli delegasyonu başkanı Şerif Paşanın imzalarını içeren 7 Kasım 1919 günlü andırıda da, Ermeni ve Kürt uluslarının aynı arı kavimden geldikleri ileri sürölüyor ve Birleşik Bağımsız Ermenistan ile bağımsız bir Kürdistan'ın yaratılmasını istiyorlardı. Aralarındaki anlaşmazlık konusu toprakların çözümünü Barış Konferansının adil kararına bıraktıklarını belirtiyorlardı. Kürt Teali Cemiyeti Başkanı Seyit Abdülkadir, sorulan soru üzerine (çünkü çok eleştiri alıyor, çok sıkıştırılıyor, Meclisi Mebusan üyeliğinden istifaya zorlanıyor) "Kürtlerin Pehlevi ırkından geldiği inancındayım", diyor. "Ermenilerle, Aryan ırkıyla bir ilişkimiz yoktur." diyor. Ayrıca, Şerif Paşa ile Bogos Nubar Paşa arasındaki anlaşmanın, nüfus yoğunluğunun saptanması anlamında, yani çizilmek istenen sınırların Kürtler çoğunluktaysa Kürtlere, Ermeniler çoğunluktaysa Ermenilere verilmesi anlamında, bir kurul oluşturulması anlamında bir metin olduğunu ekliyor. (Göldaş, s. 282-283.)

Ermenistan Cumhuriyeti Washington elçisi, Kürtlere ödün verildiğini ileri sürerek, Bogos Nubar ile Şerif Paşa arasındaki anlaşmayı eleştirecektir. (Sasuni, s. 178.)

Ama bir başka istem de var: Nesturi ve Keldaniler, Paris Barış Konferansına başvurarak, ilerde bağımsız olacak bir devlet kurmak için kendilerine toprak verilmesini istiyorlar. Nesturi ve Keldanilerin istedikleri topraklar, "Kürdistan" için istenen toprakların güneyini kapsıyor.

Sevr Antlaşmasında, "Kürdistan" başlığı altında, 62'inci maddede yer alan ve şimdilik otonom, ama daha sonra bağımsız olacak "Kürdistan" içinde bir Nesturi-Keldani devletini gelecek için duyumsatan ifade bu bakımdan önemli.

Nesturi ve Keldanilerin isteklerine göre, bu devlet, Musul'u ve Rumiye'yi, Diyarbakır ve Urfa'yı içine almalı, Akdeniz'de İskenderun ve Basra Körfezi'nde Şattülarap limanlarından yararlanabilmeliydi. Sınırları ise şöyleydi: Batıda Fırat, kuzeyde Van Gölünün güneyindeki dağlar, doğuda Türkiye'yi İran'dan ayıran dağlar, güneyde Bağdat'ın kuzeyinden geçen Fıratla Dicleyi kesen bir çizgi." (Akyüz, s. 138.)

Asur isteklerini yorumlayan *L'Asie Française* dergisi, Asuri-Keldanilerin isteklerinin gerçekleşmesine engel hiçbir şey olmadığını ileri sürüyordu. (Akyüz, s. 138.)

Sevr Antlaşması imzalanmadan önce de Versailles'a gelmiş bulunan Osmanlı temsilci heyeti başkanı Damat Ferit Paşanın barış antlaşması tasarısına yanıt vermeleri için tanınan sürenin ikinci kez uzatılması için yaptığı başvurunun görüşülmesinde, Britanya İmparatorluğu Başbakanı Lloyd George, Türk antlaşması basit bir sorun olduğu için, Türklerin yanıtlarını derhal vermeleri gerektiğini söylüyordu. Lloyd George'un sözleriyle: "Sevr Antlaşmasının ruhunu açıklamak gerekirse, bu antlaşma eski Türk imparatorluğunun kolunu bacağına kesiyordu. Bu çok karışık bir sorun değildi. Uzun boylu açıklama da gerektirmiyordu." (Osman Olcay, *Sevr Andlaşmasına Doğru*, SBF Yayınları, Ankara 1981, s. 593.)

Sevr Antlaşmasında, 89. Maddeyle, Erzurum, Trabzon, Van, Bitlis illeri Ermenistan'a verilecek ve bunun aynı antlaşmanın 62. maddesinde Kürdistan'la sınırını, ABD başkanı Wilson belirleyecekti.

Sevr Antlaşmasına göre, Fırat'ın doğusu ile İran sınırı arasında, Van'ın güneyi ile bugünkü Irak sınırı arasında kalan bölge "Kürdistan" olarak belirlenmişti. Ama aynı gün yürürlüğe girmesi kararlaştırılan, İngiliz, Fransız ve İtalyan başbakanlarının aralarında imzaladıkları üçlü anlaşmaya göre, Fırat'ın doğusu ile Dicle'nin batısı arasında kalan bölge Fransız sömürge bölgesi olarak Fransızlara veriliyordu. Dolayısıyla, Kürdistan olarak, Şırnak'ın yarısı ile Hakkari kalıyordu. Hakkari'nin bir bölümünün de Nesturilere özerk bölge olarak verilmesi amacı vardı. Sevr Antlaşmasındaki "Kürdistan" bu idi.

Garosasuni, Ermeniler ve Kürtler anlaşmış olsaydı, Kurtuluş

Savaşında, Mustafa Kemal'e karşı birleşmiş olsaydı, Ermenilerin de Kürtlerin de başarıya ulaşmış olmaları olanaklıydı diye yazar.

Bunu yalnız Sasuni yazmıyor. Bugün bizde bu görüşü benimseyen birçok yazar var. Öcalan, bir Rus gazeteci ile konuşurken, "Rus ordusu Kürdistan'a kadar geldi, hatta Ermenistan'a, Dersim'e kadar gitti!" diyor ve ekliyor: "Ekim devrimi olmasaydı ve Rus ordusu çekilmeseydi, bugün Kürdistan da, Ermenistan da kurulmuş olurdu." Bugün Sovyetler Birliği yok. Bu sorun yeniden gündemde.

7

Sivas'ta 2 Temmuz 1993'te tarihin en ürkünç olaylarından biri yaşandı. 35 aydınımız diri diri yakıldı. İki de kurşunla ölüm var. Ben, Üç Sivas'ı hazırlarken, Sivas olaylarını araştırmakla görevli Meclis Araştırma Komisyonunun tutanaklarını irdeledim. Orada, yerel gazete yöneticilerinin verdikleri ifadeleri okudum. Diyorlardı ki, "Pir Sultan Abdal Şenlikleri bahaneydi, iki ay önce bekleniyordu bu olaylar." Nedeni de, PKK'nın Sivas'a yerleşmek, Sivas ile Samsun arasında bir yoledinmek istemesiydi. (Bkz: Muzaffer İlhan Erdost, *Türkiye'nin Yeni-Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas*, Onur Yayınları, Ankara 1996, s. 89-90.)

PKK'nın Sivas'a yerleşmek istemesinin kendi politikası açısından bir mantığı olabilirdi. Kurtuluş Savaşı sırasında isyan etmiş Koçgiri aşiret geleneğinden yararlanmak gibi bir düşüncesi olabilirdi. Ama Samsun ile Sivas arasındaki yolda etkinlik sağlamak istemesinin bana göre mantıklı bir nedeni yoktu.

Sivas olayları öncesini araştırırken, *Cumhuriyet*'te "Türkiye Boru Hattı Köprüsü" başlıklı bir haber-yazıyla karşılaştım. Yazıyla birlikte yayınlanan haritalarda, petrol ve doğalgaz boru yolları ile ilgili tasarımlar da belirtiliyordu. (Bkz: *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1992.)

Bakü'den Doğu Anadolu'ya ulaşacak petrol boru hatlarının yanısıra Samsun'dan Ceyhan Körfezine bir boru hattı tasarısı da vardı. Çünkü, Doğu Anadolu'dan petrol boru hattının geçmesine ASALA karşı çıkmış, PKK bu hattın geçeceği yol üzerinde bir

dizi silahlı eylem gerçekleştirmişti. Petrol boru yolu için, sıcak çatışma dışında alanlar aranıyordu. Bunlardan biri, Samsun-Kırıkkale-Ceyhan Körfeziydi. Bu haber-yazı, Sivas olaylarından hemen hemen bir yıl önce, Ağustos 1992'de yayınlanmıştı. Bu, aynı zamanda, PKK'nın Sivas'a yerleşmek ve Sivas-Samsun yolunu tutmak istemesinin nedenini de bir bakıma açıklıyordu.

Bu petrol boru hattı konusu son derece önemli. Kissinger'in geçenlerde TÜSİAD'ın davetlisi olarak Türkiye'ye geldiğinde *Yeni Yüzyıl*'da (15 Kasım 1996) bir açıklaması yayınlandı. Diyor ki, "Endonezya ve Çin, on yıl içinde gelişecek sanayilerinin gereksindiği enerjiyi ve bugün dev sanayi ülkesi olan Japonya gereksindiği enerjiyi nereden karşılayacak sanıyorsunuz?" Neye karşı söylüyor bunu? İşte, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan petrolleri ve doğalgazı dolayısıyla sorulan bir soru üzerine söylüyor. Petrolün ve doğalgazın Çin üzerinden Çin Denizine ya da Hindistan üzerinden Hint Okyanusuna ulaştırılması tasarımları olduğu gibi, aynı zamanda Türkiye üzerinden, Anadolu üzerinden Akdenize ulaştırılması konusu da var. Ama Rusya, bugün, daha önce Sovyetler Birliği zamanında kendisiyle birlikte olduğu bu cumhuriyetlerde üretilcek petroler konusunda, "Siz henüz o kadar bağımsız değilsiniz" diyor ve Türkiye üzerinden geçecek olan petrol boru yollarının, yalnızca ekonomik değil, siyasal anlamda da önemli olduğunu ve Türkiye üzerinden petrol boru hatlarının geçmesini kendi çıkarları açısından istemiyor. Rusya, Karadenizde kendi limanlarına boruyla gelecek petrolü, tankerle, boğazlardan taşımak istiyor. Niçin? Çünkü petrol boru hatları Türkiye üzerinden geçirilirse, Türkiye'nin ekonomisi güçlenecek; stratejik önemi artacak, bu istenmiyor. Bunun için Boğazlarda direniyor. PKK baskısı karşısında, Trakya tarafında, Saroz Körfezi ile İğne Ada arasında bir petrol boru hattı tasarısı oluşturuluyor. Buna karşı, Rusya, Bulgaristan ve Yunanistan'la bir konsorsiyum anlaşması yapıyor; Bulgaristan'dan Yunanistan'a, Yunanistan'dan Ege'ye ulaşacak bir petrol boru hattı için anlaşma yapıyor.

Şimdi, çekişme bu. Ama çekişmenin başka bir boyutu var: Sivas olaylarından iki ya da üç ay sonra, Emniyet Genel Müdürlüğünün basına sızdırılmış bir raporu var. "Sivas olayları

Batı ülkelerinin provokasyonu; Alman ve Japon sermayelerine karşı, Alman ve Japon sermayelerinin bu bölgede egemenliğine karşı, Amerikan sermayesi ile, ABD ile Alman ve Japon sermayelerinin çekişmesi sonucu" olduğu duyumsatılıyor Sivas olaylarının.

Sivas olayları, benim çıkardığım kadarıyla, şöyle başladı: Cuma günü, camiden cemaatin çıkma saatinde, dışarıdan gelmiş, Sivas dışından gelmiş beş-on kişilik bir grup cami önünde bir pankart açıyor, bir Amerikan bayrağı çıkarıp, yakıyor. Pankartta, "Dünyada ABD, Türkiye'de PKK" yazılı. (Bkz: *Üç Sivas*, s. 43.) Susurluk olayının ardından gündeme gelen oluşumları anımsatan bir oluşumun burada rolü olduğunu düşünmemek için hiçbir neden yok. Bu bir tertiptir ve bu tertip, bir tahrike dönüşmüştür. Tahrike nasıl dönüşmüştür? Bu pankart açılmış, camiden, Hükümet Meydanına üç kere götürülüp getirilmiştir. Kitle toplanmıştır. Kentte zaten 1950'li yıllardan beri şeriat yanlıları gelişmişti. Son seçimlerde, Refah Partisi ile Büyük Birlik Partisinin oyların % 80'ini alacak kadar şeriatçı gericiliğin yoğunlaştığı Sivas'ta tahriki bu şeriatçı gruba devretmek kolaydı. Sivas'ın o zamanki emniyet müdürü "Olayın sıfırından başlayarak ben içindeydim, diyor, otelin önünde oteli yakan grubun içerisinde, cami önünde olayı başlatan kimseyi görmedim!". (Bkz: *Üç Sivas*, s. 92.)

Sivas olayı böyle ama, bunun arkasında bir PKK olgusu olduğu da bir gerçek. Çünkü daha sonra, 1996 yılında, Sivas kırsal alanında bu kez alevilere yönelik olaylarda ortaya çıktı bunlar. Doğal ki, bir PKK olgusu var. Bir PKK olgusuna karşı hazırlanmış bir tertipti bu. Devletin PKK'ya karşı, PKK'nın etkinliklerine karşı savaşım vermesi doğal görevi. Ama bu savaşımın Türkiye'nin geleceğini aydınlatacak aydınları yakarak yürütülmesinin demokratik hukuk devletiyle ilgisi yok. Sorun da burada.

8

Şimdi, arkadaşlar, ikide-bir "Ermenistan" derken, şovenlik yaptığımı falan sanmayın. Sorun bir strateji sorunudur, emperyalist yeniden paylaşım sorunuyla bütünleşen parçalardır. 1850'li yıllarda Engels'in ve Marx'ın vurguladığı bir şey var:

Trabzon limanının önemine değiniyorlar. İngiliz ticaretinin gelişmesinde çok önemli bir liman, Trabzon limanı. Bu liman, Trabzon'dan, Kafkas ülkelerine ve Orta Asya ülkelerine yapılan ticarete önemli bir yer tutuyor. (Bkz: Marx, Engel, Doğu Sorunu [Türkiye], Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 30-32, 197, 198, 621, 704.) Sevr Antlaşmasının hazırlık konferansında, İngiliz Dışişleri Bakanı Curzon, "Biz Ermenistan'ın etik nedenlerden dolayı kurulmasını düşünmedik!" diyor. "Ermenistan'ı düşünmemizin nedeni, Türkiye'nin, Türklerin tekrar Doğuya yayılmasını önlemek içindir; yani pantürkist ve panislamist bir hareketi önlemek içindir ve bu da ancak Türklerle Doğunun arasına girecek, kuzeyden güneye uzanan bir hristiyan topluluğu olabilirdi. Bu da, Ermenistan'dır." (Bkz: *Sevr Andlaşmasına Doğru*, s. 513.)

Erzurum'da hiçbir zaman için Ermenilerin çoğunlukta olmadığı aynı konferansta ifade edilmiştir. Ama Erzurum'un Ermenistan'a verilmesinin, başkent olarak verilmesinin de zorunlu olduğu ileri sürülmüştür. "Eğer Erzurum Ermenistan'a verilmezse, Trabzon Ermenistan'a verilemez!" diye de vurgulamışlardır. Trabzon'da hemen hemen hiç Ermeni yok; buna karşın Trabzon'un Ermenistan'a verilmesinin nedeni, Trabzon limanının İngilizler tarafından, Batılılar tarafından kullanılabilmesi, Kafkas ve Asya içlerine ulaşabilmeleriydi. Burada olayların arkasında, bir Ermenistan kurulması sorunundan çok, dünya ticareti egemenliği sorunu olduğunu görmek olanaklı.

Birleşmiş Milletlerin "Ulusal Kurtuluş Savaşları Statüsü"ne de değinmek gerekir: Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler statüsüne uygun olarak oluşmuş devletlerin sınırlarını ihlal eden anlayışları benimsemeyeceğini belirttikten sonra şunu ekler: Eğer bu topraklar sömürgeci amaçlarla işgal ve ilhak edilmişse, sömürgeci amaçlarla işgal ve ilhak edilmiş yerler için, işgal ve ilhak edilmiş topraklarda verilen savaşlar, kurtuluş savaşlarıdır. Kurtuluş savaşı veren örgütlerin silahlı eylemleri terör sayılmıyor. (Bkz: Prof. Dr. İlhan Lüten, "Birleşmiş Milletleri Müşahit (Gözlemci) Sıfatıyla İzleyen Örgütler – Ulusal Kurtuluş Hareketleri", *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. XLVI, Ocak-Haziran 1991, no: 1-2.)

Sasuni'nin kitabı yayımlandıktan sonra Türkiye'de (şimdi

ad söylemek bana çok zor geliyor, bazı sevgili arkadaşlarımız şimdi cezaevindeler) özellikle Kürtler konusundaki görüşlerini şöyle genişlettiler: "Ulusal Kurtuluş Savaşı diye bir savaş yoktur. Ermeni-Türk, Türk-Yunan ve Türk-Kürt savaşları diye savaşlar vardır ve burada da Ermenistan'ı, Batı Ermenistan'ı, yani Erzurum dahil Batı Ermenistan'ı kemalistler işgal ve ilhak etmişlerdir. Kürdistan'ı işgal etmişler ve sömürgeleştirmişlerdir. Kemalistlerin Kürtlere karşı uyguladıkları rejim, ırkçı bir rejimdir." Ayrıca bir yazarın bir başka yazara verdiği yanıtta (benim Üç Sivas kitabımda bunlar adlarıyla, kaynaklarıyla var) Yunanlıların Anadolu'ya gelmelerinin nedeninin, bir işgal, bir ilhak değil, ana-ata toprakları olan ve Osmanlıların sömürgeci amaçlarla işgal ettikleri toprakları işgalden kurtarmaktan başka bir şey değildir." söylemi var. Söylenenleri özetleyelim: "Ege kemalistler tarafından işgal edilmiştir, sömürgeci amaçlarla işgal edilmiştir. Ermenistan sömürgeci amaçlarla işgal edilmiştir. Kürdistan da öyle ve Kürtlere karşı kemalistler ırkçı bir rejim uygulamaktadır."

İrkçi rejim konusu son derece önemli; ben başından beri belirttim: Kürtlerin anadilinde yayın yapması üzerinde baskı olduğu bir gerçek. Bu, başlangıçta, kendisini açık bir biçimde göstermemiştir. Göstermemiştir, çünkü doğal ekonomiye bağlı topluluklar, geleneksel yaşamları içerisinde bu baskıyı tam duyumsamamışlardır. Bu baskı bir ölçüde demokratikleşme ile birlikte somutlaşmaya başlamıştır; eğitimin yaygınlaşması ile birlikte duyumsanmıştır; iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte yaygınlaşmıştır. Okuma yazma, gazete, dergi, televizyon, radyo ve buna benzer iletişim araçlarıyla birlikte baskı da kendisini göstermeye başlamıştır.

Burada ekonomik değişimle birlikte başlayan ve burjuva ulus sürecindeki bir asimilasyonu yadsımanın olanağı yoktur. 12 Eylül dönemindeki dil üzerindeki baskı, Kürtler üzerindeki baskının bir ifadesidir. Anti-demokratik bir baskıdır; faşist bir baskıdır. Bu, bir gerçektir. Ama, ırkçı bir rejim olduğunun gerekçesi değildir, çünkü Cumhuriyetin kuruluş Anayasasında, dil, ırk, dinler arasında eşitlik ilkesi benimsenir. Burada, Kürtler üzerindeki baskı ile ırkçı rejimi özdeşleştirmenin anlamı, kema-

listlerin Ermenistan'ı sömürgeci amaçlarla işgal ve ilhak ettiğinin söylenmesinin anlamı, gene Ege bölgesinin kemalistler tarafından sömürgeci amaçlarla işgal edildiğinin söylenmesinin anlamı, Birleşmiş Milletler statüsünde yazılı olan ulusal kurtuluş savaşları için gerekli olan koşullara bir altlık oluşturmak içindir. Hükümetler arası kuruluşların kararlarıyla bu savaşları veren örgütler, "ulusal kurtuluş savaşı veren örgütler" olarak Birleşmiş Milletler tarafından kabul edildiği zaman, bu örgütler Birleşmiş Milletlere gözlemci olarak alınır ve bazı toplantılarda da oy verme hakkına sahip olurlar. "Türkiye Cumhuriyeti kendi toprakları içerisindeki bu bölgeleri sömürgeci amaçlarla işgal etmiştir ve ırkçı bir rejim uygulanmaktadır." denmesinin ve bu görüşlerin birkaç yazar tarafından ısrarla yinelenmesinin nedeni, PKK ve ASALA gibi örgütlerin, "ulusal kurtuluş savaşı" veren örgütler olarak ve gözlemci sıfatıyla Birleşmiş Milletlere alınmasını sağlamak içindir. En azından benim düşüncem bu.

Sovyetler Birliğinin dağılmaya başlamasının ertesinde, Adriyatik'ten Çin Seddine kadar, Balkanlar, Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya'ya egemen olmak isteyen ABD, bu bölgelerin etnik ve dinsel topluluklara göre federal bir yapıya dönüştürülmesi politikasını gündeme getirdi. "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu" yazarları Heilbrunn ve Lind ile Daniel Elazar, Paul Henze, Graham Fuller, Zbigniew Brzezinski, ABD'nin bu amacına ulaşması için yazılar yazdılar, raporlar hazırladılar, kitaplar yayınladılar. Balkanlar'dan Orta Asya'ya varolan etnik ve dinsel toplulukların, Türkiye ile federasyon oluşturmalarını, Türkiye'nin bu federasyonun çekici bir merkezi haline gelmesi için kendisinin etnik ve dinsel azınlıklara göre federal bir yapıda olması gerektiğini yazdılar, yazıyorlar.

Benim kanıma göre, "sömürgeci işgal ve ilhak", "ırkçı rejim" gibi görüşler, ABD'nin bu genel politikasının altlığını oluşturmak için üretilmiş görüşlerdir.

Daha Körfez Savaşı başlamadan önce, İran ve Irak arasındaki savaş devam ederken, bitme noktasındayken, Türkiye'ye şu

telkinler yapıldı: "Irak savunması güçlü değildir ve Irak coğrafyasının stratejik derinliği yoktur. Bu savunma cephesi kırıldığı zaman İran, Irak'a girebilir ve Musul'u işgal edebilir. İran'ın Kürtlere toprak sözü vardır; Kürtlere verebilir. Musul, sizin hakkınızdır. Daha önce de sizin hakkınızdı. Siz tarihi bir kere irdeleyin; gelin, buyurun, Musul'u alın!" dendi. Körfez savaşı başladığı zaman aynı telkinler yapıldı. Hatta Özal, çok bilgiç bir edayla, Curzon'un Lozan Konferansı anılarını okuduğunu "İsmet Paşa ısrar etseydi, ben Musul'u Türklere verecektim!" diye yazdığını elaltından basına yaydı. Ayrıca da "Türkler maa- lesef Lozan'a iyi hazırlanarak gitmemişler." dedi. Yalan söylüyordu. Hiç incelememiş. Doğru değil. Haksız bir suçlama.

Körfez savaşı başladığında, Özal, Irak'ın kuzeyinden ikinci cephe açmak için, ABD'nin Musul kozunu kendi görüşü olarak elaltından basına ilettiler. Ardından Güneri Civaoglu Riyad'a gidiyor; Amerikan kuvvetlerinin bulunduğu Riyad Otelinin sekizinci katına götürülüyor, bilmem kaç numaralı oda. Orada iki Amerikalı yarbay, kalkıyorlar, büyük bir harita üzerinde, Musul ve Kerkük'ü gösteriyorlar. Türkler Musul'u işgal etmezlerse, İran ya da Suriye'nin işgal edeceğini, Türkler'in mutlaka "vakum" dedikleri bu boşluğu doldurması gerektiğini söylüyorlar. (Bkz: *Sabah*, 27 Ocak 1991; 2 Şubat 1991.)

Bu bir tertipti, yarıda kaldı; çünkü Sovyetler Birliği dağılma sürecine girdi. Körfez sorunu, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlaşan cumhuriyetlerdeki doğal zenginliklerin yedeğine alındı. Bu yedeğe alınması sonucudur ki bütün ilgiler Kafkaslar'a ve Orta Asya'ya kaymaya başladı. Musul sorunu böyle kaldı. Ama, burada, gene, işlenen bir şey var; o zaman da işlendi: Bir Kürt-Türk federasyonu ya da Talabani'nin vazgeçemeyip yinelediği gibi, bir "Anadolu Federasyonu". "Anadolu federasyonu" şu: Irak'daki Kürtler ile Anadolu'daki Kürtlerin ve Türkiye'deki Türkler ile Musul-Kerkük'teki Türkmenlerin bir federasyonu. Uğur Mumcu bunu Kürtlerin Türkler'den ayrılmasının planı olarak niteliyor, ama farklı bir şey var: Daha 1986'da bir Amerikalı üst düzey yöneticisi, çok gizli ve çok önemli bir toplantıda, Türkiye'ye bir federasyon öneriyor. Önerdiği federasyon, İran Kürtleri ile Türkiye'deki

Kürtleri birleştirecek bir federasyon ve “Sizin” (daha Sovyetler Birliği dağılmamış), “Sovyet toprağından girmenize izin verimiz ve Azerbaycan’a bir yol açarız!” diye de “ödün” veriyorlar Türkiye’ye. Buna benzer birçok federasyon önerisi getirdi Türkiye’ye ABD yönetimi. Bugün de farklı biçimlerde federasyon öneriliyor. Türkiye’nin bir yandan Osmanlı modelini denemesi, bir yandan Osmanlı İmparatorluğunun yönetimi altında bulunmuş toplulukların Türkiye’ye yeniden bağlanması, bir yandan Osmanlı yönetimi altına hiç bir zaman girmemiş Orta Asya cumhuriyetlerinin Türk ve müslüman kimliğiyle Türkiye ile federatif bir birlik oluşturması öneriliyor.

Graham Fuller, Türkiye’ye geliyor ve “Osmanlı modelini deneyin” diyor. Elazar, ulus-devlet yerine Osmanlı millet modelinin uygulanabilir olduğunu yazıyor. Sovyetler Birliği’nin, Yugoslavya’nın ve Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasından sonra boşlukta kalan ve kendi güçleriyle bağımsızlıklarını koruyamayacak olan toplulukların Türkiye ile federatif bir birlik oluşturması öneriliyor. Bu nedenle de klasik atatürkçü dış politikanın, laik iç politikanın eskidiğı, öldüğü söyleniyor. Pantürkist ve panislamist politikalara dönölmesi öneriliyor.

Etnik ve dinsel cemaatler biçiminde, Adriyatik’ten Çin Seddine kadar olan bölge, federatif bölünmelere uğrayacaksa, şimdi Orta Asya Cumhuriyetlerinin etnik yapısına bakınız: Kazakistan (Kazaklar %39, Rus %37, Alman, Ukraynalı, Özbek, Tatar ve diğerleri şu kadar. Müslüman %47, Ortodoks, Protestan %53). Kırgızistan (Kırgız %51, Rus %21, Özbek %12 Ukraynalı, Alman, diğerleri. Müslüman %70). Özbekistan (Özbek %71, Rus %8, Tacik, Kazak, Tatar, Karakapaklar, diğerleri. Müslüman %75-80, müslüman şii %5). Türkmenistan (Türkmen %72, Rus %9, Özbek %9, Kazak %12, Tatar, Ukrayn, diğerleri. Müslüman %85, Ortodoks %10). “Şimdi 1.000 şirket var, 200 devlet var; yarın 200 şirket ve 1.000 devlet olacak.” deniyor. 1.000 devlet nasıl olacak? Özelleştirme ile ülkelerin fiilen egemenlik altına alınmasının koşulları yaratılarak, şirketlerin sayısı azalırken, her etnik ve dinsel topluluktan bir devlet çıkararak, şirketlerin egemenliği altında bir dünya yaratılmış olacak. Paul Henze’nin 1993’te, 1993’ün sonlarında bilgi sahibi olduğumuz “Türkiye: 21.

Yüzyıla Doğru" adlı raporunda, "Artık Türkiye eskimiş klasik atatürkçülükten vazgeçmelidir. Pantürkist ve panislamist politikalara geri dönmelidir!" diyor. Pantürkist ve panislamist politikalara geri dönmenin arkasındaki amaç, şudur: Her şeyden önce nurların ve nakşilerin modern eğitimden yana olduklarını ve Türk cumhuriyetlerinde nakşilerin ve nurların önemli mevkilerde bulunduklarını ve bunların girişimci sınıfı ya da katmanı temsil ettiklerini belirterek, bunlar aracılığıyla, ABD'nin Orta Asya cumhuriyetlerine girmesini sağlamak. Kissinger da diyor ki, "Orta Asya cumhuriyetlerinin haritada yerini Amerika yönetiminde bulunanların hiç birisi gösteremez. Biz buraya nasıl gireceğiz?" "Biz buraya Japon, Alman sermayesine karşı savaşmak için, nasıl gireceğiz? Doğal ki dinsel ve ırksal yakınlıkları nedeniyle, Türklerden yararlanacağız."

Ulus-devlet, ulusal devlet burada gündeme geliyor. Ulus-devlet, ulusal devlet, emperyalist paylaşımın, bu dinsel ve etnik cemaatlara göre bölgenin federasyonlara bölünerek paylaşılmasının karşısında, bağımsızlığını koruyabilecek ve bu anlamda da demokratik olabilecek bir sistemi simgeliyor. Bu nedenlerden dolayıdır ki, Türkiye'de atatürkçülüğün, klasik atatürkçülüğün artık eskidiği ve siyasal çözümler üretmediği söyleniyor. ABD'nin Türkiye aracılığıyla Balkanlar'dan Orta Asya'ya egemenliğini kurmak ve pekiştirmek için federasyon öneriliyor. Bu, her şeyden önce, Rusya'nın, bu kez Rus İmparatorluğu biçiminde bu ülkelere egemen olmasını önlemek, Amerika'nın egemenliği karşısında, Rusya'nın küçülmesini sağlamak amacını içinde taşıyor. Burada, Türkiye'ye de büyümesi, bölgesel güç olması öneriliyor. Ama, kendisinin etnik ve dinsel temele dayalı federal bölünmesi koşuluyla. Ben Kürtler için önerilen federasyonu, bu bütünlüğü içinde değerlendiriyorum. Olayları bu bütünlüğü içinde ele alıyorum. Bunun içerdeki boyutlarının yalnızca Kürtler ile sınırlı olmadığını düşünüyorum.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Küreselleşme ve Osmanlı "Millet" Modeli Makasında Türkiye s. 70-103

TÜRKİYE'NİN YENİ-SEVR'E ZORLANMASI ODAĞINDA ÜÇ SİVAS

(A) Sivas Odağında
"Türkiye Cumhuriyetini Anadolu'dan Sökmek"

2 Temmuz Sivas kıyınından bir yıl sonra yayınlanan bir dergide, "Sivas katliamı ardından Sivas halkının yükselttiği bir slogan var: 'Gerilla Sivas'a!'" diye yazılıyor ve ekleniyordu: "Bu slogan bir çağrıdır ve aynı zamanda Sivas halkının önüne geril-lalaşma görevini koyduğunun açık bir ifadesidir."¹⁷

Aynı yazıdan şu pasajları aktarmak da gerekecek:

"Sivas şimdi Kürdistan devriminden Anadolu'ya açılan bir kapı. (...) Eğer halklar burada, bu temelde buluşmayı gerçekleştirebilirlerse, TC'nin işi kesinlikle bitik demektir. (...) Alevilik, Türkmenlik, Ermenilik, Kürtlük bu gerçeğin ifadesidir. TC (Türkiye Cumhuriyeti) ise şimdi burada bitişini görüyor. Dün Ermeniliğin, Türkmenliğin, Kürtlüğün bitiriliş noktası olan Sivas'ın, bugün TC'nin mezarı olacağını görmenin korkusunu yaşıyor."¹⁸

¹⁷ *Sosyalist Alternatif*, Aralık 1994 - Ocak 1995, sayı: 4-5.

¹⁸ Aynı yerde, s. 16-22.

Sivas kıynının ardından “Gerilla Sivas’a!” sloganı, kıynından iki yıl sonra yayınlanacak olan “Sivas-Amanos Hattında Gerillanın Tarihi Anlamı” adlı bir yazıda, “Sivas-Amanoslarda gerilla” çağrısına dönüşecek: “Sivas-Amanoslarda gerillanın Anadolu halklarına can verdiği, Ermeniye, Türkmene, Araba can verdiği” ve “Lazın, Gürcünün, Çerkesin doğuşu olacağı” ileri sürülecektir. “Günümüzde şovenizmin etkisiyle, ‘PKK, Anadolu Devriminin de öncülüğüne mi soyunuyor’ gibi sorulara asla itibar edilmemesi” belirtilen yazıda, “Anadolu için adını verecek gerillanın, Anadolu için savaşan gerilla olacağı”, ve bunun da ARGK (yani PKK’ya bağlı Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) gerillası ve “aynı oranda da Anadolu halklar gerillası” olduğu yazılacaktır.¹⁹

Amaç, burda, daha açık olarak açıklanır: “Çağımızın Bizansı TC’yi (Türkiye Cumhuriyetini) Anadolu’dan sökmek”, “Kemalizmi parçalamak ve bu coğrafyadan süpürmek”, “Türk ordusunun merkezi yapısını”, dolayısıyla “Türk devletinin merkezini dağıtmak”.²⁰

Sivas’ın, “Türkiye Cumhuriyetinin Anadolu’dan sökülmesi”nin, “Kemalizmin bu coğrafyadan süpürülmesi”nin kavşağı olduğu ileri sürüldüğü gibi, “Anadolu halklarının” bu kavşakta “TC (Türkiye Cumhuriyeti) tarafından teslim alındığı, öldürülmeye, mezara konulmaya çalışıldığı” da ileri sürülür. Aynı dergiye göre, “Anadolu halkları”nın, “TC’den bu kavşakta kopacağı, bu kavşakta kendilerini askeri ve siyasi temelde yaratarak, Anadolu’ya yayarak TC’yi bitireceği” yazılır.²¹

Son olarak şu tümceleri de aktarmak yararlı olacak: “Bu coğrafya (yani Sivas) düğümdür. Çözüldükçe Kürdistan halkı bağımsızlaşacak, Anadolu halkları demokrasi ve özgürlüğe kavuşacaktır.”²² Sivas’ın stratejik seçimi açısından şunları da aktarmak gerekecek: “Kürdistan’a karadan geçiş Sivas-Amanos hattındandır. Özel savaş ordusunun can damarları da Kürdistan’a bu hattan geçmektedir. Gerilla bu damarları kestikçe, özel savaş

¹⁹ *Sosyalist Alternatif*, Ağustos 1995, sayı:10.

²⁰ Aynı yerde, s. 33-43.

²¹ Aynı yerde, s. 33-43.

²² Aynı yerde, s. 39.

ordusunun Kürdistan'da yaşama şansı kalmayacaktır.”²³

Bu görüşler şöyle de özetlenebilir: Sivas, coğrafya olarak, “düğümdür”, halkların buluştuğu “kavşak”tır. Aynı zamanda, batıdan doğuya geçiş yollarının kavşağı ve düğüm noktasıdır. Coğrafya olarak Sivas düğümünün çözülmesiyle, “halklar”, Sivas kavşağında Türkiye Cumhuriyetinden koparak, “Kürdistan halkı bağımsızlığa” ve “Anadolu halkları” “demokrasi ve özgürlüğe” kavuşacaktır.

İki sonuç: Biri, Sivas'ın, Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında bir düğüm noktası olarak jeostratejik önemi; ikincisi “halkların” buluştuğu bir kavşak olarak jeopolitik önemi.

Üçüncüsü: Bu politika, süregenleşmiş, acılı ve ıstıraplı bir sürece yargılanmış Kürt sorununun çözümünü, Türkiye'nin demokratikleşmesinde ve devrimcileşmesinde arayan bir politika değildir. Türkiye'den ayrılmak ve ayrı devlet kurmak amacıyla da sınırlı değildir. “Anadolu halklarını demokrasiye ve özgürlüğe kavuşturma” politikası, Türkiye Cumhuriyetini bitirme, bu coğrafyadan söküp atma politikasıyla özdeşleştirilmiştir. “Egemen Türklük” dışında, “Ermeni, Arap, Türkmen, Laz, Gürcü, Çerkes”, “Egemen Türklük”ün egemenliğinden kurtularak demokrasiye ve özgürlüğe kavuşacak Anadolu halklarıdır!

Dördüncüsü: Sivas, Anadolu'nun parçalanma, dağılma odağı olduğu kadar, Anadolu'nun da, Özal'ın söylemindeki Adriyatik'ten Çin denizine uzanan derinlikte coğrafi alanın olmasa da, Ege denizinden Orta Asya'ya, Kafkaslar'dan Basra körfezine değin coğrafi alanın yeniden paylaşımının odağıdır da. Dolayısıyla, Sivas da, Basra'dan Kafkaslara ve Ege'den Orta Asya'ya yeniden-paylaşım alanının düğümlenen odağını oluşturur. Sorun da buradadır. Konumuz da, sorunu, bu genişliği / bütünlüğü içinde ele almaktır. Sivas olaylarını yinelemek değil.

(B) *Petropolitik Savaşım Odağı Olarak Sivas*
Tasarlanan Petrol Boru Hatları Yolu ve Sıcak Çatışma Alanı

Rusya'da yayınlanan haftalık Novore Vremya muhabiri Makarinko Vadim'le görüşmesinde, “PKK Genel Başkanı

²³ Aynı yerde, s. 39.

Abdullah Öcalan", "TC'nin (Türkiye Cumhuriyeti'nin) çöküşünün Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bağlı olduğunu" söyleyecek ve ekleyecektir:

"Kürdistan Ortadoğunun kördüğümüdür. Bu sorun çözülürse birçok sorun günışığına çıkacaktır. Stratejik bir rol oynayacaktır. Eskiden birçok devlet Kürtleri istismar ediyor, kendine göre Kürtler üzerinde oynuyordu, ama şimdi Kürtler bir stratejiye sahip oluyorlar ve bu strateji büyüyor. Eğer önümüzdeki bu adımda başarılı olursak, Ortadoğuda büyük rol oynayabiliriz. Amerika bu durumdan derin endişeler duyuyor (...) ve şimdi "Kürt sorunu çok büyük bir sorundur" diyor. Dünya, ağırlıklı olarak dikkatlerini bu sorun üzerine çekmiştir. Çünkü petrol, su ve üç halkın kilit noktasını Kürt sorunu oluşturuyor. (...) **Petrol ve su sorunu sadece Ortadoğunun değil, dünyanın başlıca sorunudur.**"⁴⁴

Alman televizyonu ARD ile yapılan görüşmede ise, Öcalan, "bu stratejik rol"ün, özellikle petrol boru hatlarıyla ilgili olduğunu açıklar.

"Peki Sayın Öcalan" diye soruyor ARD muhabiri, "Petrol boru hattının Güneydoğudan geçmesi söz konusu. Planlamalar, projeler, görüşmeler buna yönelik. Bu konuda herhangi bir tavrınız olacak mı?"

Yanıt şöyle: "Petrol, su yolu Kürdistan'dan geçmektedir ve kaynağının çoğu da Kürdistan'dadır. En az, adı geçen devletler kadar, bu yol hattı üzerinde bizim de etkinliğimiz, giderek otoritemiz gelişmektedir. Bu hatları açmak isteyen Dünya Bankası gibi, başka uluslararası ekonomik kuruluşlar, yatırımlarını boşa çıkarmak istemiyorlarsa, bizim otoritemizi dikkate almak zorundadırlar. Açık söylüyorum, (...) ne su meselesinin, ne petrol meselesinin tek tarafı olarak halkımızın çıkarları aleyhine kullanılmasına izin vermeyeceğiz, hatta engelleyeceğiz. Ama bizimle de görüşerek, halkımızın da lehine olabilecek bazı hükümleri bu anlaşmalara koyarlarsa, uluslararası anlaşmalara dokunmayız. Hiç kimse de "bu güç nereden çıktı, duymadık" demesin ve aleyhimizde bazı kararlar almasın. Ne kendileri çok zarar gör-

⁴⁴ *Özgür Halk*, Kasım 1995, yıl: 6, sayı: 6, s. 34.

sün, ne de biz zarar görelim. Yapılması gereken, en az diğer devletler kadar bizim de muhatap kabul edilmemiz ve bu yolların emniyetinin nasıl sağlanacağına dair buna anlaşmalarda yer verilmesidir.”⁴⁵

Bu görüş şöyle de özetlenebilir:

“Ortadoğu’nun kördüğümünü Kürdistan” ve “Kürdistan”ın düğümünü Sivas ve Sivas kavşağıdır.

Bu kavşakta teslim alınan, öldürülmeye, mezara konulmaya çalışılan Anadolu halkları, kendilerini teslim alan Türkiye Cumhuriyeti’nden bu kavşakta kopacak, Türkiye Cumhuriyeti “siyasal parçalanışını ve tükenişini”, “hem siyasal, hem kültürel ve hem de dinsel bir kavşak”⁴⁶ olan bu bölgede yaşayacaktır!

Dili, etnik kökeni, dini farklı da olsa, tüm halkın birlikte oluşturduğu Türkiye Cumhuriyetini, demokratikleşme ve devrimleşme doğrultusuna yönlendirmek ve demokratik ve devrimci bir ülke konumuna getirmek yerine, bu cumhuriyeti içinden dağıtmaya çağrının, yalnızca Türkiye’den ayrılmak isteyen ya da Türkiye’den “toprak” talebinde bulunan ulusların, ulusal-toplulukların (milliyetlerin) ya da etnik grupların istemlerini kapsadığı kadar, aynı zamanda, bölgede çıkarları olan devletlerin çıkarları doğrultusundaki istemleri kapsayacağını da düşünmek gerekir. Çünkü bu bölgeye stratejik yeni bir rol yükleyen, bu bölgede bulunan etnik grupların kendileri değil, yeniden paylaşım savaşında yeralan uluslararası sermayenin temsilcileri devletlerdir. Bu devletlerin çıkarları “büyüklüğü”nde, bölgeye stratejik bir önem verildiği de bilinmektedir. Bölgeye yüklenen stratejik rolün omurgasını değilse de, ana damarlarını petrol (ve ikincil damarlarını su) oluşturduğu ölçüde, çatışma ve çelişkilerin devinim (hareket) noktası da petrol (ve su) olacaktır.

Coğrafi anlamda bir halklar kavşağı olan Sivas ile Sivas’ın petropolitiğin düğüm noktası olarak algılanmasını ise, nasıl açıklamalı?

⁴⁵ *Özgür Halk*, yıl: 6, sayı: 56, 27 Haziran 1995.

⁴⁶ *Sosyalist Alternatif*, Ağustos 1995, s. 42.

Temmuz 1992'de Banaz'da yapılan Pir Sultan Abdal Şenliklerinde konuşan Sivas valisinin, bu şenlikleri, gelecek yıl (1993) Sivas ili genelinde, sonraki yıllarda da Türkiye genelinde gerçekleştireceklerini söylemesinden bir ay kadar sonra, *Cumhuriyet*'te, "Türkiye, boru hattı köprüsü" başlığını taşıyan bir haber-yazı yayınlanacaktı. Üstte, "Türkiye'nin "Asya ve Ortadoğu'nun petrol ve doğalgazının Avrupa'ya naklinde kilit ülke" olduğu yazılıydı, ve alt ara başlıkta da haber şöyle özetleniyordu: "Coğrafyadan kaynaklanan konumu ve güvenliği Türkiye'yi, Asya ve Ortadoğu petrol ve doğalgazını Avrupa'ya nakledecek boru hatları konusunda vazgeçilmez kilit ülke durumuna getiriyor."

Türkiye'den geçmesi düşünülen petrol boru hatları, kuzeyde Kazakistan, Azerbaycan ve Hazar içi petrolleri ile doğuda İran (Ahvaz) ve güneyde Irak (Kerkük, Musul) petrollerini; doğalgaz boru hatları ise, Türkmenistan, Kazakistan ve Dağıstan doğalgazını, Akdenize ulaştırmayı amaçlayan boru hatlarıydı.

Petrol ve doğalgazın Avrupa'ya naklinde Türkiye "kilit ülke" konumunda bulunmakla birlikte, hatlar projesinin gerçekleşmesinin başlıca koşullarından biri, siyasal güvenlik ve ikincisi "sıcak çatışma" alanında bulunmamasıydı.

Haber-yazıda, özellikle petrol boru hatları için düşünülen değişik projeler, bu hatların, Türkiye sınırına girene değin geçtiği ülkelerin farklı konumlarına göre düşünülmüş projeler olduğu gibi, Türkiye sınırından Akdeniz kıyısına değin geçeceği yollar da "sıcak çatışma"yı da gözönünde bulunduran seçenekler içeriyordu. Doğu Anadolu'dan girecek ve İskenderun ya da Ceyhan'a ulaşacak boru hatları, biri PKK'nın ve öteki ASALA'nın tehdidi altında bulunduğu için olsa gerek, başka yollar da önerilecektir. Bunlar arasında, Karadenizde Supsa (Gürcistan) ya da Novorossisk (Rusya) limanlarından tankerle alınan petrolün, biri Samsun-Kırıkkale-Yumurtalık yolunu izleyerek Akdenize ulaşımı, öteki Trakya'da İğneada'dan Ege denizinde Saros Körfezine ulaşımı gibi iki ayrı seçenek de vardı.

2 Temmuz Sivas kıyınının ardından Meclis Araştırma Komisyonuna anlatımları bir kez daha anımsamak gerekecek:

"PKK'nın ve Dev-Sol'un, TIKKO'nun almış olduğu bir karar var. Güneydoğu'dan gelen kanatla Sivas üzerinden Karadeniz bağlantısı yapmayı düşünüyor bu örgütler. Onun için Sivas'ta bir gedik açılması lazımdı."⁴⁷ "Sivas'ta, PKK'nın yerleşme emeli gibi bir emel vardır. Şimdi Güneydoğuyla Karadenize İpek Yolu gibi bir yol açmak, bir kapı açmak, böyle niyetleri vardır."⁴⁸

Azerbaycan (8 milyar varil petrol rezervi tahmin ediliyor) ve Kazakistan (2,1 milyar ton, Hazar Denizi içi ile birlikte 4,5 milyar ton petrol rezervi tahmin ediliyor) petrollerinin Karadeniz limanlarından alınarak tankerlerle Boğazlardan taşınmasına Türkiye soğuk bakıyor. Buna karşılık, bu petrollerin, Türkiye üzerinden Akdenize ya da Egeden Akdenize ulaşımı için dört seçenek üzerinde duruluyordu.

Birinci seçenek, İran-Nahçıvan'dan Türkiye'ye ulaşıyor. Türkiye'de Aralık-Patnos-Bitlis-Siirt-Midyat'tan, Kerkük-Ceyhan-Yumurtalık boru hattına bağlanıyor. *İkinci seçenek*, Azerbaycan-Gürcistan'dan Türkiye'ye ulaşıyor, Sarıkamış-Bingöl-Diyarbakır'dan geçiyor ve Kerkük-Ceyhan boru hattıyla birleşiyor. *Üçüncü seçenek*, Karadenizde, Novorossisk (Rusya) limanından tankerle Samsun'a taşınan petrol, iç Anadolu'dan Mersin'e ulaşıyor. *Dördüncü seçenek* ise Trakya'da İğneada ile Saros körfezi arasında.⁴⁹

Petrol boru hattıyla ilgili uluslararası konsorsiyum oluşturulması sürecinde, ASALA Doğu Anadolu'dan, PKK Güneydoğudan petrol boru hattının geçmesine izin vermeyeceklerini açıklayacaklardır:

ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermenistan Gizli Ordusu), Beyrut'ta İngilizce yaptığı bir açıklamada, "Azeri petrollerinin karada oluşturulacak petrol boru hattıyla dağıtılması" amacıyla ön görüşmeler yapan ABD, İngiltere ve Türkiye'yi

⁴⁷ Hürdoğan gazetesi genel yayın yönetmeni Sirer Doğan'ın anlatımı, Meclis Araştırma Komisyonu Tartışmaları, Ek: 6, s. 1, 3.

⁴⁸ Ahmet Turan Gürel, *Hakikat* gazetesi sahibi, Tutanak: s. 88, 90.

⁴⁹ Haluk Geray, "Türkiye Boru Hattı Köprüsü" *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1992; "Boru Hattı İçin Örtülü Seçenek", *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1993.

imleyerek (işaret ederek), “oluşturulacak uluslararası Pan-Türkçü boru hattının Batı Ermenistan’dan (Doğu Anadolu bölgesinden) geçmesine izin vermeyeceklerini” söyleyecektir. “Çünkü” diyecektir “Türkiye Ermenilere ve Kürt halkına yönelik sömürgeci ve soykırımcı politikasını uygulamayı sürdürmektedir. Olacaklardan Türkiye devleti ve onun destekçileri sorumludur, bu nedenle davranışlarının sonucuna katlanmak zorundadırlar.”⁵⁰

Rusya ise, Temmuz 1994’te, Türkiye’den geçmesi tasarlanan boru hatlarına alternatif olarak Bulgaristan-Yunanistan yolunu önerecek, ve Azerbaycan petrollerinin aranması ve işletilmesine ilişkin konsorsiyumun kurulmasından kısa bir süre önce, 15 Eylül 1994’te Rus GAZPROM şirketi ile Yunan şirketlerinden oluşan bir konsorsiyum protokolü imzalayacaktır. “Anlaşmadan hemen sonra ise PKK bağlantılı Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (...) Moskova temsilciliği aracılığıyla boru hattının Güneydoğudan geçmesine izin verilmeyeceğini” açıklayacaktır.⁵¹

Şu haberi eklemek de tamamlayıcı olacak:

Son seçenek olarak düşünülen Trakya bölgesinde İğneada-Saros Körfezi petrol boru hattı yolu, Yunanistan’ın Ege’de Karasularını 12 mile çıkarması ve Ege’yi bir Yunan içgölüne dönüştürme politikasını ısıtmaya yetecek, “Kardak” kayalığı bu ortamda krizin öznesi olacaktır. Tam da bu sırada PKK’nın siyasi kanadı ERNK’in (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) temsilcisinin Atina’daki bürosundan Yunan gazetecilere verdiği demeçte, olası Türk-Yunan savaşı durumunda, PKK’nın, “Irak, İran ve Suriye’den Türkiye’ye saldırılar düzenleyerek Türkiye’nin durumunu zorlaştıracaklarını”⁵² ileri sürecektir.

Türkiye’den geçecek petrol boru hattı için Güneydoğu Anadolu seçeneği PKK’nın, Doğu Anadolu seçeneği ASALA ve PKK’nın, Trakya seçeneği Yunanistan’ın baskısı altındadır. Tasarlanan ve coğrafi açıdan sıcak çatışma alanı dışında bulunan

⁵⁰ “ASALA’dan Boru Hattına Tehdit”, *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1993.

⁵¹ Atakan Gül - Ayfer Yazgan Gül, *Avrasya Boru Hatları ve Türkiye, Bağlam Yayınları*, İstanbul, Nisan 1995, s. 57.

⁵² *Cumhuriyet*, 7 Şubat 1996.

Samsun-Kırıkkale-Yumurtalık hattı, bu kez, PKK'yı Sivas'a ve Sivas-Samsun yoluna yerleşmeye yönelmiş olmalıydı. Çünkü, Öcalan'ın anlatımıyla, dünya sorunu olan petrol sorunu, Kürt sorununu dünyanın ağırlıklı olarak dikkatini üzerinde toplayacağı bir sorun haline getirmenin alt nedenini oluşturuyordu.

Petrol Coğrafyası ve Kürt Sorunu

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra dünya dengelerinin değişmesiyle birlikte Türkiye'nin ufuklarının açılıp büyüdüğünü yazan İlhan Selçuk, "Petrol Coğrafyasında Türkiye'nin Yeri" başlıklı yazısında şunları vurguluyordu:

"Cumhuriyet'in dünkü sayısında (27 Mart 1993) manşetten verilen haber: "Petrole yeni körfez: Ceyhan!.." "Eğer 'Ceyhan Projesi' gerçekleşebilirse Türkiye'nin konumu da değişecek. Çünkü gezegenimizde petrol coğrafyası yeniden oluşuyor, belki de ulusal sınırlardan daha önemli bir harita çiziyor."

Şöyle bitiriyor yazısını İlhan Selçuk:

"Kürt sorunu yeni ufukların açılımı içinde ancak 'parantez' oluşturabilir.

"Anadolu insanı, dünya dengelerini hesaba katmadan Kürt sorununu bir kan davasının ya da mikro-milliyetçiliğin bağnazlığında ele alırsa, kendisine yazık eder; bu durumda 21'inci yüzyıl uygarlığının dışına düşebiliriz."⁵³

İlhan Selçuk iki soruyu getiriyor gündemimize: "Petrol" kaidesi üzerinde dünyanın denge arayışları içinde Kürt sorununun yeri ve bozulan dünya dengesinin yeniden kurulmasında, Kürt sorununun etkisinin yönü ve ağırlığı.

Çünkü Ceyhan'ın "petrole yeni körfez" olması tasarısı, yalnızca PKK ile ASALA'nın tepkisine neden olmadı, aynı zamanda, Rusya ile ABD merkezleri ve bu merkezlerin yörüngelerindeki devletler arasında da tartışmayı başlattı.

Azerbaycan'da petrol aramak ve üretim yapmak amacıyla İngiltere (BP), Amerika (Amoco, Pensail, McDermott, Unocal, Ramco), Norveç (Penzoil), Rusya (Lukoil) ve Türkiye (TPAO) arasında bir konsorsiyum oluşturulması⁵⁴ Rusya'nın tepkisine

⁵³ Cumhuriyet, 28 Mart 1993.

⁵⁴ Bkz: "Azeri petrolü Batıya emanet", Cumhuriyet, 21 Eylül 1994.

neden olacak, Rusya Dışişleri Bakanı Andrei Kozirev, “Sovyetler Birliği döneminde yürürlükte bulunan Hazar Deniziyle ilgili anlaşmanın yürürlükte olduğunu” belirterek, bu anlaşmayı tanımayacaklarını söyleyecektir.⁵⁵

Boris Yeltsin’in dış politika yardımcılarında Sergei Karaganov ise, “Hazar petrollerinin Türkiye’den mi, yoksa Rusya’dan mı geçeceği sorununun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasal bir sorun olduğunu” söyleyecek, ve boru hattının Türkiye’den geçmesi durumunda anlaşmayı tanımayacaklarını yineleyecek ve ekleyecektir: “Rusya’nın çıkarları uyarınca boru hattını bizim kontrol etmemiz gereklidir.”⁵⁶

The Washington Post (26 Eylül 1994), “Beyaz Sarayın boru hattı güzergahı konusunda resmî tutumunu açıklamamış” olmasına değinerek, Başkan Clinton’ın, Rusya, Amerikan şirketleri ve Azerbaycan arasında hassas dengeyi kurabilmek için çok dikkatli davranması gerektiğini yazacaktır. Aynı yazıda bir Beyaz Saray yetkilisinin şu görüşüne de yer verilir: “Kafkasya petrolleleriyle ilgilenmemizin nedenlerinden biri, Körfez petrollerine alternatif bulabilmek. Boru hattı İran’dan geçerse, bu politika iflas etmiş olur.”⁵⁷

SEVR ANDLAŞMASINDAN YENİ-SEVR ARAYIŞLARINA

Yeniden-Paylaşım Kutuplaşmasının Kürt, Ermeni, Grek Sorunu Olarak Türkiye’ye Yansıması

Bir kez daha anımsayalım: 2 Temmuz Sivas kıyırının ikinci yılında, Anadolu halklarının, Türkiye Cumhuriyeti tarafından Sivas kavşağında “teslim alındığı, öldürülmeye, mezara konulmaya çalışıldığı” öne sürüldükten sonra, aynı halkların, yani Ermeninin, Türkmenin, Çerkezin, Gürcünün, Lazın, Arabın Türkiye Cumhuriyetinden bu kavşakta kopacağı, Türkiye Cumhuriyetini bitireceği yazılıyordu.⁷⁷

⁵⁵ *Cumhuriyet*, “Azeri Petrolüne Rusya Gölgesi”, 23 Eylül 1994, s. 7.

⁵⁶ *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1994; “Aliyev Clinton’la Görüştü”, *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1994.

⁵⁷ *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1994, s. 10.

Novore Vremya gazetesi (Rusya) muhabiriyle konuşan “PKK Genel Başkanı Öcalan” da, “Türkiye Cumhuriyetinin çöküşünün, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelelerine bağlı” olduğunu söyleyerek, bu Cumhuriyetin, Kürtlerin ölüm fermanını hazırladığını öne sürecek ve şunları ekleyecektir: “Türkiye Cumhuriyeti, öteki ezilen halkları, Grekleri, Ermenileri ortadan kaldırdı. ... Bütün bunlar biraz da Sovyetlerin desteğiyle gerçekleşti.”⁷⁸

Lenin’in Mustafa Kemal’e yaklaşımını taktiksel olarak niteleyen, Stalin’i ise bu taktiği öne çıkararak devlet politikasına dönüştürdüğü için sorgulayan Öcalan, tarihsel bilgi yanlışlarıyla dolu olsa da, şunları söylüyor Rus gazeteciye: “Ekim devriminden önce de Rusya’nın Kürtlerle ilişkileri güçlüydü. Rusya orduları Kürdistan’a kadar geldiler. **Hatta Dersim, Bitlis, Van, Ermenistan’a kadar gittiler.** Eğer Rusya gitmeseydi, Ermeni ve Kürtler devlet olacaktı. ... Sonra her şey tersine döndü.”⁷⁹

“Kürdistan’a kadargelen” Rusya ordularının, “Kürdistan”dan ayrı olarak, “hatta Ermenistan’a”, yani Dersim, Bitlis ve Van’a kadar gittiği söylemini, Sevr Andlaşmasında belirtilen Ermenistan’ın sınırlarının benimsenmesi anlamında algılamak yanlış olmaz.

Benzer görüşler, Türkiye’de, çeşitli kesimlerden yazarlar arasında da yaygınlaşmış görünüyör.

Örneğin İsmail Beşikçi*, “Kemalistlerin bütün derdinin Ermenilik, Kürtlük ve Rumluk sorunuyla ilgili” olduğunu yazacaktır.⁸⁰

⁷⁷ *Sosyalist Alternatif*, Ağustos 1995, sayı: 10.

⁷⁸ *Özgür Halk*, sayı: 60, Kasım 1995, s. 31.

* Düşüncelerin özgürce açıklanmasını istemek ve savunmak ile özgürce açıklanmasını istediğimiz düşünceleri benimsemek birbirine karıştırıldığı için buraya bir not düşmek gerekiyor. Beşikçi’nin düşünsel sorununun temelinde, Türkiye açısından Sevr Andlaşmasının esas alınacağı yeni bir düzenlemeye gidilmesi ve Kürtler açısından birleşik bir Kürdistan kurulması vardır. Yani Türkiye’nin bölünmesi, buna karşılık Kürtlerin birliği, yani pankürdizm. Bu düşünceleri, herkesin, düşünsel düzeyde özgürce dile getirmesini ve tartışmasını savunurum. Beşikçi’nin düşüncelerinden dolayı içerde tutulmuş bulunması, bu düşüncelerinin, bana göre doğru olmadığını söylememe engel oluşturmamalı. Sorunumuz da, Beşikçi, ya da kişiler değil.

⁷⁹ *Özgür Halk*, s. 34.

Beşikçi'nin söyleminde de, bugünkü adıyla Anadolu, Ege bölgesi hariç (1) Anadolu, (2) Kürdistan, (3) Ermenistan olarak başlıca üç coğrafi bölgeden oluşur: "Ermenistan ve Kürdistan, Anadolu'nun doğusundaki parçalardır."⁸¹ Batı Ermenistan ise Doğu Ermenistan'ın batısında bulunan Ermenistan'dır: "Doğu Ermenistan'da, yani Çarlığın sınırları içinde kalan Ermenistan'da, Bağımsız Ermenistan Cumhuriyeti kurulmuştur." Erzurum ve Kars ise, Batı Ermenistan'ın parçalarıdır.⁸²

Garı Sasuni'nin Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. yy'dan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri adlı kitabının Türkiye'de yayınlanmasının ardından,⁸³ Beşikçi'nin Kürtler ve Kürdistan'la ilgisi, "Kürt-Ermeni ilişkileri"yle yeni bir boyut kazanmışa benzer. Sevr'e hazırlık konferanslarında, Kürtlerin ve Ermenilerin istemlerini, birbirlerinin "topraklarını" içeren istemler olarak eleştiren Sasuni'den sonra, Beşikçi de, Ermenilerin kimi Kürdistan topraklarını ve Kürtlerin de kimi Ermenistan topraklarını istemiş olmalarını eleştirel bir söylemle yazacaktır. Sasuni gibi Kürt-Ermeni çelişkisinden yararlanan kemalistlerin, "Batı Ermenistan" ile "Kürdistan"ı "ilhak" ettiğini de ekler: "Kemalistler ... Kürdistan'ı ve Batı Ermenistan'ı ilhak etmeyi kesin olarak planlamışlar, temel bir amaç olarak benimsemişlerdir. Kürdistan'ı ve Ermenistan'ı ilhak edecekler, Kürtleri ve öteki milliyetleri boyunduruk altında tutacaklardır."⁸⁴

Çünkü, Beşikçi'ye göre, "Türk ulusal kurtuluş savaşı" denilen savaş, anti-emperyalist bir savaş değil, işgalci "ilhak" savaşıdır: "Doğudaki Türk-Ermeni savaşları, Batıdaki Türk-Yunan savaşları, Koçgiri'de Kürtlere karşı yürütülen soykırım" ya da "Türk-Kürt savaşları" birer ilhak savaşıdır.⁸⁵

Beşikçi, sürgüne gönderilen Rumların mallarına elkoymuş

⁸⁰ İsmail Beşikçi, *Kürdistan Üzerine Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi 1915-1925 I*, Yurt Yayınları, Ankara 1992, s. 197.

⁸¹ Aynı kitap, s. 257.

⁸² Aynı kitap, s. 185, 189.

⁸³ Sasuni'nin kitabı ilk kez Beyrut'ta 1969'da yayınlandı, Türkçe baskısı 1992'de Med Yayıncılıkta çıktı.

⁸⁴ Beşikçi, *Kürdistan Üzerine Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi 1915-1925 I*, s. 189, 199n, 333.

⁸⁵ Aynı kitap, s. 55.

olan Türklerin, Ege’de işgale karşı olmak amacıyla değil, bu malları elden çıkarmamak amacıyla Yunan askerine karşı çıktıklarını, kırk dereden su getirerek kanıtlamaya çalışırken, bir başka yazar, bu kapalı söylemi, Yunanlıların anavatanlarını kurtarmak savaşı olduğunu yazarak açıklığa kavuşturur:

“Kürtler (...) Ankara önlerine kadar ilerleyen emperyalistlerin maşası Yunan ordusuna karşı savaşmakla hata mı ettiler?” diye soran Mihri Belli’nin “Lozan Kötülüğün Kaynağı mı?”⁸⁶ yazısına, “Lozan anti-emperyalist değildir” başlığı altında verilen yanıtta, Yunanlıların “anavatanlarının bir parçası olarak gördükleri Asya parçasını kurtarmak için” “Ege’ye girdikleri” yazılır. Çünkü “Türklerin bin yıllar önce Orta Asya’dan gelip yerleştikleri topraklarının bir kesimini Yunanlılar anavatanları saymaktadırlar.”; “Söz konusu olan Osmanlı sömürgeciliğine karşı olan savaş”tır.⁸⁷

Beşikçi’ye göre de, “Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasından sonra, Türklük, Araplık, Rumluk, Ermenilik, Kürtlük sorunlarının nasıl çözümlenmeye çalışıldığı, ne gibi öneriler ileri sürüldüğü, yine üzerinde durulmaya değer bir konudur. 10 Ağustos 1920’de imzalanan Sevr Andlaşması bu kapsamın içinde ele alınmalıdır.”⁸⁸

Sanırım bu alıntılar, ortak amacı belirlemeye yetecektir:

Türkiye’nin bugün içerden ve dışardan sıkıştırılmasının nedeni, etnik sorunun uluslaşma sorununu belirlediği Sevr Andlaşmasının üstünü betonlayan, etnik sorunun uluslaşma potasında eritileceği Lozan Barış Konferansının geçersizliğini kanıtlamaktır. Beyrut’ta 1974 yılı başında yayınlanan ders kitabında (Ermeni Sorunu ve Devletler Hukuku) Amerikan Üniversitesi Devletler Hukuku profesörünün belirttiği gibi “geçerli olan Sevr’dir. Lozan değil.”⁸⁹ görüşünü uluslararası politikaya taşımaktır.

Rusya, İngiltere ve Fransa dışişleri bakanları arasında imza-

⁸⁶ Özgür Gündem, 2 ve 9 Ağustos 1993.

⁸⁷ Nadir Çelik, “Lozan Anti-Emperyalist Değildir”, Özgür Gündem, 6 Eylül 1993.

⁸⁸ Beşikçi, adı geçen kitap, s. 55.

⁸⁹ Yavuz Gör, “Lübnan’daki Ermeniler”, Cumhuriyet, 8 Mart 1996.

lanan Sykes-Picot anlaşmasında (13/26 Nisan 1916) Rusya'ya bağlanması kararlaştırılan Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis, Sevr Andlaşmasında (10 Ağustos 1920), bu kez "Ermenistan" olarak belirlenecektir.⁹⁰

Daha önce de aktardığımız gibi, ASALA'nın, Beyrut'ta, "Pantürkçü boru hattının Batı Ermenistan'dan (yani Doğu Anadolu'dan) geçmesine izin vermeyeceklerini"⁹¹ açıklaması ile, Alman ARD televizyonuna Öcalan'ın "Açık söylüyorum (...) petrol meselesinin tek taraflı olarak halkımızın çıkarları aleyhine kullanılmasına izin vermeyeceğiz."⁹² söylemi ardındaki benzerliği de arımsatmakla yetinelim.

Ama konumuzun düğümlenen noktası *Sevr Andlaşması* olduğu için, şu da eklenmeli: Sevr Andlaşması hazırlık konferansına, "Kürt Milli Delegasyonu Başkanı" Şerif Paşa ile "Ermeni Milli Delegasyonu Başkanı" Boğos Nubar ve "Ermenistan Cumhuriyeti Delegasyonu Başkanı" Dr. H. Ohancayan'ın birlikte verdikleri bir andırıda (memorandumda), Kürtlerin ve Ermenilerin, "... iki ulusun da aynı ari kavimden" olduğu belirtilmiş, "Birleşik Bağımsız Ermenistan" ve "Bağımsız bir Kürdistan" yaratılması için, aralarında anlaşmazlık konusu olan toprakların bir çözüme bağlanmasını Barış toplantısının kararına bıraktıkları bildirilmişti.⁹³ Bu, "müşterek bir hudut dahilinde bir Kürdistan ve Ermenistan federasyonu" yaratılması düşüncesinin⁹⁴ ortaya konuş biçimiydi.

"PKK lideri Öcalan'ın, *Novore Vremya* muhabiri ile görüşmesinde, Türkiye Cumhuriyetinin, Ermenileri olduğu gibi, Grekleri de ortadan kaldırdığına ilişkin açıklamalarına da aynı açıdan değinmek gerekir.

"Kardak" kayalığı krizi dolayısıyla, ERNK'in (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesinin) Atina temsilcisi, Türkiye'nin

⁹⁰ Bkz: Seha L. Meray, Osman Olcay, *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri*, SBF Yayını, Ankara 1977, s. 74 – Sevr Andlaşması madde: 89.

⁹¹ *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1993.

⁹² *Özgür Halk*, 27 Haziran 1995.

⁹³ Bkz: İsmail Göldaş, *Kürdistan Teali Cemiyeti*, Doz Yayınları, İstanbul 1991, s. 215, 268.

⁹⁴ Dr. Vet. Nuri Dersine, *Kürdistan Tarihinde Dersim*, Dilan Yayınları, 4. baskı, Ocak 1992, s. 122.

Yunanistan'a saldırması durumunda, PKK'nun da Suriye, Irak ve İran'dan Türkiye'ye saldıracağını belirttiği sözleri, "tarihin yinelenmesi"ne benziyor; Koçgiri ayaklanmasının liderlerinden Nuri Dersimi'nin yazdıklarını çağırıyordu. Çünkü, "Yunanlıların Ankara'ya yanaştığı" bir sırada, Sivas'ın doğusunda ve güneyinde genellikle alevi olan Kürtleri ayaklandırmış bulunan Nuri Dersimi de, isteklerinin kabul edilmesini sağlamak amacıyla da olsa, Ankara'yı doğusundan sıkıştırarak, Yunan birlikleriyle savaşmakta olan Türk kuvvetlerinin bir kısmını Sivas-Koçgiri-Zara ve Sivas-Kangal hatlarına çekmeyi amaçladıklarını yazacaktır.⁹⁵

Koçgiri ayaklanması (Mart 1921'de başlamıştı) sırasında, İngilizlerin yönlendirmesiyle Yunanlıların, Ulusal Kurtuluş Savaşına karşı olan Kürt ileri gelenleriyle "işbirliği" arayışı içerisinde olduğu şu belgelerden de anlaşılabilir:

"Sir H. Rumbold'dan Earl Curzon'a / İstanbul, 11 Mayıs 1921 / No: 476, Gizli.

"Lordum, Lordluğunuzun 21 Nisan 358 Nolu gizli gönderisi hakkında, Yunanlıların, Kemalistlere doğu sınırında zorluk çıkarmak için Kürtleri cesaretlendirmenin olanaklarını araştırmış olabilecekleri bana çok mümkün görünmektedir. Lordluğumuzun da farkında olduğu gibi, Kemalistlerin silahgücünü azaltmaya yönelik hertasarı, Kürdistan'ı onlara karşı (ayağa) kaldırmak için az ya da çok muğlak planlar içermiştir." (FO 406/46, p. 54-55, No: 40.)

"Gizli gönderi"ye ilişkin not da şöyle:

"Lord Curzon'dan Sir H. Rumbold'a gönderilen bu gizli yazı şöyledir: Majestelerinin güvenilir (gizli) bilgisine sunmalıyım ki, edindiğim tamamıyla güvenilir bir enformasyona göre, İstanbul'daki Yunan Yüksek Komiserliği, geçen ayın sonunda, Kemalist güçlere yönelik baskı uygulamak düşüncesi ile Kürt ulusalcıları ile kendi ülkesi arasında bir anlaşmaya ulaşmak için önlemler tasarlamaktaydı. Yunan meslektaşımızın, Mustafa Paşa ve Hakkı Bey adlı iki Kürt liderle görüşmede bulunmuş olması ve Sivas Yunan Metropolitanunun arabulucu olarak hareket eder görüldüğü rapor edildi."

"Sir H. Rumbold'dan Earl Curzon'a / İstanbul 25 Mayıs 1921 / No: 521. Gizli.

⁹⁵ Dr. Vet. Nuri Dersimi, *Kürdistan Tarihinde Dersim*, Dilan Yayınları, 1992, s. 146, 148, 164. Ayrıca bkz: *Hatıratım*, Özge Yayınları, Ankara 1992.

"Lordum, 11 Mayıs tarihli, 479 nolu gizli gönderime ilişkin olarak, belirtmekten onur duyarım ki, Bedirhan Ailesinin başı Emin Ali Bey, Kürt ulusal hareketinin en aktif destekçilerinden biri olan oğlu Celadet Beyle birlikte Mr. Ryan'ı ziyaret etti. Emin Ali Bey, kendisi ve arkadaşlarının, burdaki Yunan temsilciyle temas kurduklarını söyledi. Kemalistlere karşı, hiçbir formel işbirliği olmadan, hem Yunan ve hem Kürt ulusalcılarının çıkarlarını destekleyecek bir Kürt hareketi önerisini benimseyerek dinledi. Ama hareket, Majestelerinin hükümetince tasdik edilmedikçe bu konuda daha ileri gidemeyeceğini söyledi."⁹⁶

Atina'da ERNK'in, yani PKK'ya bağlı "Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi"nin bürosundan verilen mesaj ile 1921'de, Koçgiri ayaklanması sürecinde, Cizre Miri Bedirhan Bey ailesinin temsilcilerinin Yunan yetkililerle eylem birliği aramış olmalarının anlamı, amaç bakımından aynıdır.

Bu amacın bugünkü boyutlarını, Atina'da bir yürüyüş düzenleyen Kürdistan Kurtuluş Cephesinin (ERNK) "Kürdisan'a özgürlük", "Türkler Kürdistan'dan dışarı" sloganlarının atıldığı ve Türk bayrağının yakıldığı bir gösterinin ardından, iktidar partisi PASOK'un temsilcileri şu sözlerle açıklığa kavuşturuyorlardı:

PASOK Midilli Milletvekili Dimitris Vunaços: "Sınırlarımızın güvenliği ve bölge barışı, Kürdisan ve Karabağ dağlarından geçer."

PASOK Merkez Yürütme Kurulu üyesi Mihalis Harambidis: "Asya ile Ortadoğu ve Uzakdoğunun anahtarı Türklerde, Çinlilerde ve Arap şeyhlerinde değil, PKK liderinin elindedir."⁹⁷

(D) SONUÇLAR

Ulus, Kavimler Koleksiyonu Değil

Emperyalist bağımlılıktan, faşizmden ve militarizmden kurtulmanın yolu "halklara özgürlük" sloganı altında Türkiye Cumhuriyetini dağıtmak değil, sistemi demokratikleştirmek, devrimcileştirmek ve özgürleşmenin önünü açmaktır. Ulus, ne

⁹⁶ Bilal N. Şimşir, *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, cilt: 3, TTK Yayını, Ankara 1979, s. 323, 333.

⁹⁷ *Cumhuriyet*, 17 Mart 1995.

ırk-toplulukları federasyonu, ne kavimler koleksiyonudur; ne din, ne mezhep, ne tarikat, ne de şeriat topluluğudur.

Ulus, kapitalizm-öncesi dinsel, ırksal, sosyal olarak oluşmuş gelenekselleşmiş bölüntülerin yeni bir birliği de değildir. Birleştiren, biraraya getiren ortak çıkar bağı ne dindir, ne tarikat, ne soy ve ne de ırk.

Ulus, tarihsel kazanımları bakımından uluslaşma ve bağımsızlaşma sürecinde, önderlik eden, girişkenliği (inisiyatifi) elinde bulunduran kavmin (örneğin Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda Türklerin), öteki kavimler üzerinde (örneğin Kürtler üzerinde) egemenlik kurduğu bir siyasal birlik de değildir. Üyelerinin, devletin tebaası olmaktan eşit yurttaş, sosyal (aşiret gibi), dinsel (tekke ve tarikat gibi) bağımlılıktan özgür bireye yükseldiği, kastsal sınıflaşmadan ekonomik sınıflaşmaya devrimleştiği, birbirinden yalıtık ekonomik birimlerin merkezlere bağlanarak birbiriyle bütünleştiği bir yapılanmayla birlikte oluşan siyasal birliktir (birimdir) ulus.

Pantürkizm ve panislamizm gibi, etnik-milliyetçilik de, Cumhuriyetin kurulmasında dışlanmıştır. Pantürkist ve panislamist görüş yanlıları ile etnik-milliyetçiler, bu nedenle Cumhuriyetin önderi Kemal Atatürk'e farklı açılardan ve farklı nedenlerle, ama "düşman" olarak bakmakta birleşmiş bulunmaktadır.

Çünkü, Cumhuriyet, tüm Türklerin ya da müslüman toplumların ya da tarikatların birliği değil, Misakı Milli sınırları içersinde kalan ve dili, dini, ırksal kökeni ne olursa olsun tüm halkın siyasal bağımsızlığını ve yasal eşitliğini temel alan modern uluslaşma sürecini başlatan bir yönetim biçimi olarak yaşama geçmiştir. Burada, tarihten kaynaklanan farklı düşünceler olacağı gibi, geleceğin belirlenmesi açısından da, farklı düşünceler olması doğaldır. Bu düşüncelerin farklılığı, kimi tarihsel ve geleneksel siyasal oluşuma bağlı olarak, kimi etnik kökenden ve kimi dinsel belirlenışten kaynaklanmaktadır. Ama Cumhuriyeti belirleyen irade egemen olmuş, Cumhuriyetle birlikte modern bir ulusun oluşum süreci başlamıştır.

Bu, toplumsal yapının sınıfsal düzeyine bağlı olarak, küçük-burjuva nitelikte bir demokratik devrim olacak, kapitalizmin

gelişmesi ölçüsünde, burjuva demokratik bir niteliğe dönüşecekti. Küçük-burjuvazinin emek ve sermayeyi kendinde yumaklaması, kapitalizmin gelişmesi ölçüsünde, emek ile sermayenin ayrışmasına ve bu da küçük-burjuva demokratik devrimde ağır basan "halkçı" görüşün, sermayenin güçlenmesiyle, sermaye egemenliğine dönüşeceği bir "demokrasi" olacaktır. Ekonominin biri özel ve biri kamu temeline oturtulmuş olması, demokratik devletin sermaye ile emek arasındaki dengelerinin kendine özgü özelliğini de belirleyecektir. Feodal sistemden gelen yönetsel, dinsel ve ekonomik kurumların varlığı ile ulusallaşma ve laiklik arasındaki çelişki ve çatışma da demokratikleşmenin ve uluslaşmanın kendine özgü çizgilerini, siyasal yaşama yansıtacaktır. Öte yandan, Türkiye'nin hem kapitalist gelişme yolunu seçmesi ve hem de dünya kapitalist sisteminden kendini yalıtarak varlığını sürdürmesi (bağımsızlık dönemi), emperyalist sisteme alt-basamaklardan bağlanarak dünya kapitalist sistemi içersinde kendini korumaya alması ile yeni bir döneme girmiş, bu değişim demokratikleşmenin niteliğine de yansımıştır. Dolayısıyla bu süreç, aynı zamanda uluslararası sermayeye bağlı ve bağımlı, feodal gericiliğe ve özellikle de dinsel gericiliğe bağlı ve bağlan-tılı, gerici ve bağımlı bir politikanın da başlangıcı olacaktır. Demokratikleşme süreci, militer ve faşist süreçlerle engellenmeye, geriletmeye başlanacak, ulus ve uluslaşma da emperyalizme bağımlılıkla kenetlenen şoven teokratik gericilikle yumaklanacak, din ve mezhep farklılıkları, ırk ve etnik farklılıklar, dinsel, mezhepsel, etnik "düşman"lıklara dönüştürülecektir.

Bunun belirleyici nedeni, dışarda uluslararası sermayeye kumanda eden devletlerin, Türkiye'ye şu ya da bu biçimde uygulattıkları gerici politikalar ve içerde, bu politikaların ideolojik dayanağı olan geleneksel üretime ve kurumlara dayalı feodal ve teokratik kurumlar ve bunların temsilcileridir.

Türkiye bu kısıkaçtan, ancak, demokratikleşme ile, devrimci demokratikleşme ile çıkabilir. Baskıcı militer ve faşist uygulamalar kadar, dinsel ve etnik gibi gerici politikalarla genişleme ve büyüme yönünde, ulusal yani demokratik politikadan sapmalar, Türkiye'yi, geleceği belirsiz serüvenlere sürükler.

Modern topluma denk düşen iki ekonomik sistem biliniyor:

Kapitalist ekonomi ve sosyalist ekonomi. Bunlarla özdeşleşen burjuva/kapitalist toplum ve sosyalist toplum. Uluslaşmış biçimleriyle: Burjuva uluslar ve sosyalist uluslar.

Burjuva demokrasisi, siyasal eşitliği, eşitliğin temeli olarak alır; sosyalist demokrasi, ekonomik eşitliği, eşitliklerin temeli sayar. İki sistem için de demokrasi ve diktatörlük içiçedir. Nedeni, ikisinde de sınıfsaldır. Emek ile sermaye çelişkisinin yoğunlaşması ya da azalması dönemleriyle bağlantılı olarak, burjuva demokrasileri faşizme kayabilirler. Faşizm, gerici ve temel sorunu (çelişkiyi), etnik ve dinsel ayrılıklarla örtmek, etnik ve dinsel ayrımlardan yararlanmak belirginleşmiş yöntemidir.

Sorun, faşizmi, militarizmi ve çağımızda bunların manipulasyon merkezleri olan emperyalizmi güçlendirme sorunu değil, emperyalist egemenliğin güdümündeki gerici, şoven, militarist, teokratik yönelim ve uygulamaların sona erdirilmesi, demokratikleşme ve devrimcileşme sorunudur.

Yeni-Sevr'e Zorlanmak

"Küpürlerden bir kolaj" olarak da nitelenebilecek yazımın sonuna gelebildim.

"Üç Sivas"tan çoğu kez uzaklaştım, ama petropolitiğe endekslenmiş sorunların stratejik merkezi olarak Sivas'ın çekim alanından ayrılmamaya özen gösterdiğimi söylemeliyim.

Yarımadaların kırılabilirliği, jeopolitikçilerin ilgilendiği bir konu olmuştur. Anadolu, bir yarımada olarak düşünülürse, Sivas, bu yarımadanın kırılabilir noktası olabilir, dolayısıyla birleşme odağı olduğu gibi, dağılma odağı olarak da algılanabilir. Ne var ki, Anadolu'nun bir yarımada sayılmasına karşın, Türkiye'nin bir yarımada olmadığı gözardı edilmemek gerekir.

Boğazlar, kuşkusuz, Karadenize komşu ülkelerin uluslararası sulara açılan "ortaklaşa yararlandıkları" kapısıdır da. Ama boğazlar, nicelik bakımından olduğu kadar nitelik bakımında da Karadenize komşu olmayan ülkelerin topraklarında üretilen oylumlu maddelerin de taşındığı bir "kapısı" olmaya zorlanırsa, yani Hazar havzası ve Orta Asya ülkelerinin petrolünün Türkiye toprakları üzerinden taşınması, Türkiye'ye maddi çıkar sağla-

masını önlemek amacıyla, engellenir ve buna karşılık Boğazlar zorlanırsa, Türkiye, boğazından boğulmasına seyirci kalmış olur. Karada petrol boru yollarının önünü keserek, Türkiye'yi, Sevr Andlaşmasının yeniden uygulamasına boyun eğmeye zorlamak, öznel olarak hangi amacı taşırsa taşırsın, nesnel sonuçları bakımından, yetmişbeş yıl önceki sömürgeci ve emperyalist gericiliği yeniden güçlendirecektir. Bu, Türkiye'nin önüne kendi kutuplaşmasını getiriyor: ya dağılıp yokolma, ya da militarist faşizme prangalanma.

Ortak Düşmanları: Bağımsızlıkçı Aydınlar

Sivas, Sevr Andlaşması olarak somutlaşacak siyasal iradeye karşı, Misakı Milli ölçeğinde oluşturulacak olan bağımsızlık iradesinin coğrafyadaki adıdır. Kongrede içten içe üç güç çatıştı. Üçünün de amacı "kurtarmak"tı. Kurtarıcılardan biri, mandacılarıydı. Ancak Amerika'nın koruması altında, mütarekeden (1918 Mondros Mütarekesinden) arta kalan toprakları koruyabilecekleri düşüncesideydiler. İkinci grupta, saltanatçı, hilafetçi ve şeriatçılar toplaşmıştı. İtilaf devletlerinin işgali altındaki İstanbul'da Sevr Andlaşması'nı imzalayan Padişahi Şahanelerini ayakta alkışlayan feodal egemen sınıfın temsilcileriydi. Üçüncüsü ise, bağımsızlıkçı-ulusalcıydı.

İçten içe birbiriyle çatışan bu üç siyasal güç, kendi dışında kimi güçlerle çatışma ve uzlaşma içersindeydi. Bunlar, sürdürerek, değiştirerek, dönüştürerek de olsa varolan "devlet"i kurtarmak isteyenlerden özünde ayrıydılar. Kurtuluşa, kendi "kurtuluş"ları için karşıydılar: Birleşik Devletler Başkanı Wilson'ın "milliyetler ilkesi"ne kurtarıcı birer silah gibi sarılmış olan Kürtler, Ermeniler, Rumlar başta olmak üzere, bu topraklarda yaşamlarını sürdüren birçok etnik topluluk, şöyle ya da böyle, devlet olmak istiyordu.

İngiliz istihbarat subaylarının, kimi aşiretlerle doğrudan ilişkiye geçerek kendi yanlarına çekmeye çalıştıkları birkaç aşiret dışında, Kürtlerin, aşiretler olarak, İstanbul'da oturan eski mirlerin, şeyhlerin ve Osmanlı bürokrati Kürt aydınların görüşlerine katılmadıklarını, çoğunun temsilcilerinin Türkiye Büyük

Millet Meclisinde yer aldığını belirtmek gerekir.

İkincisi, Osmanlı bürokrati Kürt ileri gelenler, Başkan Wilson'ın, "Türklerin Avrupa'dan kovulması" ve "büyük Ermenistan kurulması" amacına uygun olarak koyduğu "ilkele-ri", genel-evrensel ilkeler olarak algılamak yanlışlığına düşmüşlerdi. Aynı yanlışta, Türkiye'nin kurtuluşunu içtenlikle isteyen ve bu nedenle "Wilson ilkeleri"ni dernek kurarak yaşama geçirmek isteyen Türk aydınları da düşecektir.

2 Temmuz Sivas, 4 Eylül 1919'da Sivas'a (Sivas Kongresine) yansıyan bu güçler çatışmasının yeni temsilcilerinin gizli çatışma odağı olacaktır. Yeniden paylaşımın bölgenin politik yaşamında ağırlığını duyurduğu ve politikaları belirlemeye başladığı bir dönemde, Batıdan-Doğuya ve Doğudan-Batıya, Güneyden-Kuzeye ve Kuzeyden-Güneye uluslararası sermayenin yoğunlaşarak akışmaya başlayacağı dönemde, tam da hareketlerin kesişme noktasında ve coğrafi olarak "kırılabilir" kavşakta, Sivas Kongresi kararları üzerine boy verecek olan Cumhuriyeti yok etmek isteyen güçler, birbirleriyle çatışma içinde olsalar da, teokratik, faşist, gerici güçlere karşı demokrasiyi savunanları yakmakta amaç birliği içersinde olacaklardır. Cumhuriyetin yeni koruyucuları olarak yakılanlar ve yakılmak istenenler, devrimci demokratikleşmenin orunlarıyıcıları (temsilcileri) olan ilerici aydınlar, yazarlar, sanatçılar olacaktır.

Birbirleriyle ve birbirlerine karşı çatışan bu gerici güçlerin, devletin dışında olan ve Cumhuriyeti temsil eden devlete karşı güçler ile devletin içinde olan ama faşist ve militer işlevsellik kazandırdıkları ölçüde ve anlamda devletten yana olan güçlerin, ilerici-devrimci aydınların yakılmasında amaçları bakımından biraraya gelmiş olmaları kimseyi şaşırtmamalıdır. Çünkü, Sivas Kongresi, bağımsızlıkçı-ulusalcıların, bütün bu gerici güçlere karşı yengisini simgeler.

*Sivas'tan Kürt Sorununa:
Türkiye'nin Demokratikleşmesi*

Bitirirken şunu da eklemek gereğini duyuyorum:
Sivas olayları Türkiye'nin demokratikleşmesiyle ve

Türkiye'nin demokratikleşmesi de Kürt sorunuyla içiçe geçtiği için, burada, Kürt sorununa ilişkin düşüncelerimi de özetlemek gereğini duyuyorum.

Kimi Kürt "ayrılmaz" hareketlerinin Kürtlerin kurtuluşunu Türkiye'nin (Türkiye Cumhuriyetinin) yıkılışına endekslemiş olmalarını burada eleştirmiş olmam, ve aynı biçimde, düşünsel düzeyde de olsa, Kürtlerin kurtuluşunu Türkiye'den ayrılmakta aramakla yetinmeyip Sevr Andlaşmasının eksiklerini tamamlamak ve yanlışlarını gidermek amacıyla "gözden geçirilmesi"ni öneren görüşleri eleştirmiş olmam da, Kürt sorununa bakışımı burada özetleyerek yinelemeye zorluyor beni.

Kürt sorunuyla doğrudan ve yakın ilğim, 1963'te, yedek subay olarak gittiğim Şemdinli'de başladı. Kürt sorununa bakışımı, 1978'de, "SAVAK ve Kürt Hareketleri Üzerine Bazı Düşünceler" adlı birkaç sayfalık bir yazıda özetlemeye çalışmıştım.

Şahlık döneminde, İran istihbarat örgütü SAVAK'ın, Doğu Anadolu'da Kürt ayaklanmaları planladığına ilişkin *Hürriyet*'te (12 Haziran 1978) yayınlanan bir haber üzerine yazılmış bir yazıydı bu.

Amerikan yönetimiyle ve dolayısıyla CİA aracılığıyla, Molla Mustafa Berzani'yi Irak yönetimine (Saddam'a) karşı ayaklandırmış bulunan İran Şahı, bir süre sonra, Cezayir'de Saddam'la anlaşacak ve aynı gün ABD yönetimi ve İran Kürtlerden desteğini çekecek, silahsız ve ekmeksiz kalan Kürtler, Irak ordusunun bombaları altında ezilecekti. Yüzlerce Kürdün katledilmesine neden olan Şah ise, ödün olarak Irak'tan Basra kıyıcığında küçük bir toprak sağlamış, iktidarını içerde biraz daha güçlendirmişti. Ne Şahın iktidarını güçlendirmesi, Şahı yargılandığı sondan kurtardı, ne de İran halkı (İran Kürtleri dahil) demokratikleşme açısından daha iyi bir rejime kavuştu.

Aynı Şahın, Türkiye'de Kürtleri ayaklandırmasının nedenleri olabileceğini, o günkü bilgilerim içinde tartıştığım bu yazı hakkında, dava açıldı. O zaman 142. madde yürürlükteydi ve "ulusal duyguları zayıflatmak için propaganda yaptığım" iddia ediliyordu. Davaya neden olan paragraf ise, yazının "Sonuç" bölümünde yer alan şu tümcelerdi:

"Eğer bu bölgenin, sürekli olarak, dış emperyalist güçlerin olduğu kadar iç gerici güçlerin faaliyet alanı olması istenmiyorsa, eğer bölge halkının geleceğinin acılı ve ıstıraplı bir yol izlemesinin önüne geçilmek isteniyorsa, eğer bu bölgenin sürekli olarak faşizmin kalesi durumuna getirilmesinin önüne kesin olarak geçilmek isteniyorsa, bu bölge halkı demokratik haklarına kavuşturulmalı, Kürt halkı kendi dilinde yayın yapabilmeli, kendi dilinde okumalı, kendi dilinde kültürünü ve dolayısıyla kendini geliştirmelidir. Bunun bir parçalanma değil, parçalanmayı önleyen çağdaş bir çözüm olduğunu hükümet görmelidir."¹⁰⁶

İktidarda Ecevit hükümeti vardı bu yazı yayınlandığı zaman.

Bugün de soruna bakışım değişmedi.

Ne var ki, bu yazımda dile getirilen gözlem ve öneriler yargı önüne getirilir ve baskılanırken, şoven ve teokratik gericilik emperyalist gericilikle içiçe, Türkiye'nin demokratikleşmesine karşı etkinliklerinde tam özgürdüler.

Emekçi sınıf ve katmanların ekonomik, siyasal ve kültürel istemlerini demokratik yollardan dile getirmelerini, bir başka deyişle, işçisinden köylüsüne, esnafından zanaatçısına, öğretmenininden memuruna, yaşamlarını emekleriyle karşılayanların, kültürel, ekonomik, siyasal ve ideolojik örgütlenme istemlerinin demokratik haklar olarak sağlanması gereğini savunuyorum. Bu istemleri dile getirenlerin coplandığı, dipçiklendiği, tekmelendiği, saçlarından tutularak yerlerde sürüklendiği, gözaltına alındığı, elektrikten filistin askısına işkenceden geçirildiği, tutuklandığı, yargılandığı, hüküm giydiği, cezaevinde "tutuklu" ise tutukluluk, "hükümlü" ise hükümlülük haklarının, onların insan olarak bedensel ve zihinsel varlığını korumakla yükümlü olanlar tarafından, bir elde kamçı çiğnendiği, nice insanın kırsal alanda, kent içinde kaybedildiği, "kayıp"ları "sorgulayan" anaların coplanarak gözaltına alındığı bir yönetime ve uygulamaya karşı, demokratikleşmeyi savunuyorum.

Bunun salt bir ulusal sorun olarak değil, demokratikleşmeyle birlikte çözülmesi gereken bir sorun olduğunu biliyorum ve Kürt sorununun, Türkiye Kürtlerinin, Türkiye'nin demokratikleşmesiyle demokratik haklara kavuşarak bölgede demokra-

¹⁰⁶ Yeni Ülke, Üç Aylık Dergi, sayı: 4, Temmuz-Eylül 1978.

tikleşme devrimini güçlendireceğini, tüm Kürtlerin demokratik olanaklara kavuşmasının yolunu açacağını düşünüyorum.

Sivas odağında, simgesel anlamda, yakılan ve yanan ilerici, demokrat, devrimci aydınlar, sanıyorum ki, sorunun, Türkiye'nin yeni-Sevr'e ve militer faşizme zorlanmasıyla değil, ya da devlet içersinde oluşmuş kendisini ulusun tek kurtarıcı iradesi olarak dayatan oluşumlarla birlikte militer faşizmin güçlenmesinde değil, ya da her ikisinin gizli çatışmasını yansıtan toplumsal kaosla değil, devrimci demokratikleşmeyle olanaklı olduğunu söylüyorlar.

25 Mayıs - 15 Haziran 1996

Üç Sivas, s. 27-29, 49-55, 66-77, 80-88

ÜÇ SİVAS YARGILAMASI VE AİHM KARARI ÜZERİNE

Muzaffer İlhan Erdost ile söyleşi / Işık Kansu

Işık Kansu: *Türkiye'nin Yeni-Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas* kitabınız, bırakınız içeriğini, adı bile Sevr'in olumsuzluğu üzerine kurgulanmış ve Türkiye'nin Sevr Andlaşması benzeri bir bölünmeye zorlandığını duyumsatıyor. Nasıl olur da, Türkiye'nin bölünmesi için propaganda yapmaktan dava açılır ve nasıl olur da yargılanır ve mahkum olur?

Muzaffer İlhan Erdost — Sanırım *Cumhuriyet* okurunun belleğinden silinmemiştir. *Üç Sivas* kitabımda ülkeyi ve ulusu bölmek amacıyla propaganda yapmış olmaktan bir yıl hapis cezasına mahkum olmuştum.

Ayrılkçı Kürtlerin çıkardığı iki dergide yayınlanan yazılardan bazı pasajlar almış ve bu pasajları özetlemiştim. Bu pasajlar ve özetler benim düşüncelerim olarak kabul edildi, mahkum oldum.

Üç Sivas, çok yönlü bir araştırma sonucu yazılmıştı. 2 Temmuz (1993) Sivas kıyınına irdelememi sürdürürken, kitabevine gelen dergileri de tanyor, Sivas olaylarıyla ilgili yazıları ayrı bir özenle okuyordum. Ayrılkçı iki Kürt dergisinde (biri *Özgür Halk*, öteki *Sosyalist Alternatif* dergileri) gördüklerim beni şaşırtmıştı. Bu dergilerden birinin kapağında, büyük puntolarla, Türkiye Cumhuriyetinin dağılmakta olduğu yazılıyor, “devrimci ve demokratlar” “bu tarihsel anı iyi

değerlendirmeye" çağrılıyordu. Ötekinde yazılanlar ise daha da şaşırtıcıydı. Sivas'ta kurulan Türkiye Cumhuriyetinin, halkların üstünü betonladığı, Türkiye Cumhuriyetinin yıkılarak, üstü betonlanan halkların özgürlüğe kavuşacağı yazılıydı. Türkiye Cumhuriyeti yıkılacak, "egemen Türklük Anadolu'dan kovulacak", "Kürdistan halkı bağımsızlaşacak", üstü betonlanan "Anadolu halkları da demokrasiye ve özgürlüğe kavuşacak"tı. "Egemen Türklük" ile "Kemalizm" özdeşleştiriliyor, "soluk borusu tıkanan halklar", yani özgürlüğe kavuşacak halklar ise, "Ermeni, Arap, Türkmen (alevi-Türk), Laz, Çerkez, Gürcü" olarak sıralanıyordu. Her iki dergiden, dergilerin farklı sayılarından, birbirinden farklı pasajlar aktararak, bir yerde (s. 28) "Bu görüşler şöyle özetlenebilir:", bir başka yerde (s. 48) "Alıntılardan şu sonuçları çıkarmak olanaklı:" diye yazdığım yerde, tırnak içersinde yineleyerek yaptığım özetler, benim yorumum ve görüşlerim olarak savlandı, kabul edildi. Ben yasadaki anlatımıyla ülkeyi ve ulusu bölmekten, ama alıntıların içeriğine uygunlaştırarak söylemek gerekirse, "soluk boruları tıkanan", "üzerleri betonlanan" "Ermeninin, Arabın, Türkmenin, Lazın, Çerkezin, Gürcünün yeniden özgürlüğe kavuşması", "Kürt halkının da bağımsızlaşması" ve "Anadolu'dan egemen Türklüğün kovulması" için propaganda yapmış olmaktan, kısacası ulusal ölçekte harakiri yapmaktan mahkum oldum.

Ben, canhıraş çıgılandım, ülke değil ikiye, üçe, beşe bölünüyor, demokrat ve devrimciler uyumayın, neler söyleniyor, yazılıyor bilin dedim. Ülkenin, üçe, beşe, ona bölünmek istendiğini kimse duymasın, bilmesin der gibi, benim ümüğüme çöküp ağzımı kapamak istediler sanki.

İfadem alan DGM Savcısının ilk sözlerini unutmayacağım: "Sen de Artovalıymışsın. İsmail Beşikçi gibi ünlenmek mi istiyorsun!" Her şey bir yana, *Üç Sivas*'ta Beşikçi'nin Sevr Andlaşmasının yeniden uygulanmasını öneren görüşleri eleştirilmişti. Ayrıca biri cezaevinde olması dolayısıyla eleştirdiğim için sıkıldığımı belirten iki not vardı Beşikçi'yle ilgili. Savcının bu tür sözlerinden, kitabın orasını burasını karıştırarak soru sormasından, iki saate yakın bir süre sorduğu sorulara verdiğim yanıtların büyük bir kısmını tutanağa

geçirtmemesinden, kitabı okumadığı, okumadan toplattırdığı kanısı uyanmıştı bende. Bunu kendisine birkaç kez söyleme gereği duydum, ama dikkate almamış olacak ki, ifademi aldığı gün düzenlemiş iddianameyi.

“İddianame” ise, bir “paket karar” olarak, yani olduğu gibi alınarak, Ankara 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararı olacaktı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi olduğu gibi onaylayacak kararı. Kararın bozulmasını isteyen Yargıtay Başsavcılığı onamaya itiraz edecek ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazı reddedecekti. Bu nedenle “İddianame” den aktararak sürdürelim açıklamamızı:

“Muzaffer İlhan Erdost (Muzaffer Erdost) tarafından yazılan (...) *Türkiye’nin Yeni Sevr’e Zorlanması Odağında Üç Sivas* adlı kitabın (...) 28-29. sayfelerinde “... Sivas coğrafya olarak düğümdür. (...) Coğrafya olarak Sivas düğümünün çözülmesiyle halklar Sivas kavşağında Türkiye Cumhuriyeti’nden koparak Kürdistan halkı bağımsızlığa ve Anadolu halkları demokrasi ve özgürlüğe kavuşacaktır. (...) Egemen Türklük dışında Ermeni, Arap, Türkmen, Laz, Gürcü, Çerkez egemen Türklüğün egemenliğinden kurtularak demokrasiye ve özgürlüğe kavuşacak, Anadolu halklarıdır...” 48. sayfede alıntılardan şu sonuçları çıkarmak olanaklı: Kürdistan’ın bağımsızlığı Türkiye Cumhuriyetinin yıkılmasına endekslenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti yıkıldığı zaman ise Kürdistan halkı bağımsızlaşacak ve Anadolu halkları da demokrasiye ve özgürlüğe kavuşacaktır. (...) Egemen Türklüğün bu coğrafyadan atılmasıyla Sivas’ta soluk borusu tıkanan halklar yani Ermeni, Arap, Türkmen, Alevi Türk, Laz, Çerkez, Gürcü özgürleşecek, soluk almaya başlayacaktır. Şeklinde beyanlar olduğu.” (*İddianame*, 1-1-1996/60, E 1996/149, 18.10.1996.)

İddianame’de, tırnak içinde (“...”) verilen kısım, *Özgür Halk ve Sosyalist Alternatif* dergilerinden alıntılardır ve alıntı olduğu kitapta dipnotlarda tek tek belirtilmiştir. Bu sözler, iddianameye benim sözlerim gibi geçmiş, tırnaklar kapandıktan sonra, kitabın 48. sayfasında, “Alıntılardan şu sonuçları çıkarmak olanaklı:” diye başlayan paragraf, “48. sayfede alıntılardan şu sonuçları çıkarmak

olanaklı:" biçiminde verilerek, alıntıları özetleyen ve hepsi tırnak içersinde yazılan alıntıların tırnak işaretleri atılarak, benim düşüncelerim gibi iddianamede yer almıştı.

"Kitabın 28-29. sayfelerinde"n iddianameye alıntılar aktarılırken, aktarılan tümceler arasındaki, "Bu görüşler şöyle de özetlenebilir:" tümcesi atlanıyor, bu görüşlerin özetlendiği yerde, "Bu politika, süregenleşmiş, acılı ve ıstıraplı bir sürece yargılanmış Kürt sorununun çözümünü, Türkiye'nin demokratikleşmesinde ve devrimcileşmesinde arayan bir politika değildir." tümcesi gözardı ediliyor, yani iddianameye alınmıyordu.

Aynı yazının "Sonuçlar" kısmında, "Emperyalist bağımlılıktan, faşizmden ve militarizmden kurtulmanın yolu "halklara özgürlük" sloganı altında Türkiye Cumhuriyetini dağıtmak değil, sistemi demokratikleştirmek, devrimcileştirmek ve özgürleşmenin önünü açmaktır." (s. 80-81) gibi ayrılıkçı görüşleri eleştiren pasajlara ise hiç değinilmiyordu. Ki burada, "militarizm" ile 12 Eylül askeri yönetiminin baskıcı ve ezici sistemi ifade edilmek istenmişti.

1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi gerekçeli kararına, İddianameye benim görüşlerim olduğu ileri sürülen pasajlar aynen aktarılmakta, ve "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toprak bütünlüğünü parçalamaya yönelik propaganda yaptığı"n belirtilerek, şu sonuca varılmaktaydı: "Yazar (...) Türkiye Cumhuriyeti Devleti parçalanıp, ırkçı görüşle çeşitli devletler kurulduğunda Türkiye'de yaşayan halklar, yani Kürtler, Çerkezler, Ermeniler, Araplar, Alevi Türkler, Gürcülerin soluk almaya başlayacağını ifade etmiştir. *Bu düşünceler yazarın kendi düşünceleridir.*" (Karar No: 198/20, 20. 02. 1997.)

Kansu: Bilmek istiyorum, bütün kararlar oybirliğiyle mi alındı?

Erdost: Sorunuzu şöyle yanıtlayayım: İnfazın ertelenmesi için dört aylık izin olanağından yararlanmak istedim. İlk iki ay izin verildi. İkinci iki aylık izni almaya gittiğimde, basın yoluyla işlenen suçları üç yıl süreyle erteleyen yasa yürürlüğe girmişti.

Ama, dosyam Başsavcılıkta olduğu için, mahkemeden erteleme kararını alamamıştık. Prof. Dr. Anıl Çeçen'den kitap toplatıldığı zaman bir rapor almıştım. Geç de olsa, Prof. Dr. Çetin Özek ile Prof. Dr. Uğur Alacakaptan'dan da rapor alınmıştı. Bu raporlara bağlı olarak, kararın düzeltilmesi isteminde bulunmuştuk. Bu nedenle, dosya Yargıtay Başsavcılığına gitmiş, mahkemeden henüz erteleme kararı da alınamamıştı. İkinci iki aylık erteleme hakkını kullanacaktım. Avukatımla infaz savcılığındaydık. Odada yalnız kaldığım bir sırada, İnfaz Savcısı kalktı, kitaplıktan aldığı *Yargıtay Kararları Dergisi*'nin son sayısını açtı, *Üç Sivas*'la ilgili, Ceza Daireleri Genel Kurulu'nun kararını buldu. Kurul Başkanı Mater Kaban'ın karşıoy yazısından, kitabımdan alınmış pasajları okudu bana.

Biliyorsunuz, *Üç Sivas*'ın ve benim mahkum edilmiş olmamı çeşitli kuruluşlar kınamıştı. Mülkiyeliler Birliği'nin "Muzaffer İlhan Erdost'la Dayanışma" toplantısına (15 Mayıs 1999) başlarken, biraz önce, Ceza Genel Kurulunun gerekçeli kararının elimize geçtiğini belirtmiş, burada, Kurul Başkanının karşıoy yazısına değinerek, "bunun bir ışık" olduğunu söylemiştim. Türkiye'de düşünce özgürlüğünün sıfır noktasında olmadığını, henüz can çekişme noktasında olsa bile, canının çıkmadığını göstermesi bakımından önemli bir ışık olduğunu söylemiştim.

AIHM kararını daha iyi açıklayabilmek için İnfaz Savcısının bana okumak gereğini duyduğu, Yargıtay Ceza Daireleri ilamında yer alan Kurul Başkanının karşı oy yazısının son bölümünü okurla paylaşmak isterim. Şöyle:

"Sanık bir yazar ve yayıncıdır. Kitabında değindiği, savunmalarında da belirttiği gibi konuya ilişkin, aynı doğrultudaki görüşlerini çeşitli kereler yayınlamış, yayınevine gönderilmiş olan basın organlarındaki, katılmadığı görüşlere de, kitabında referans göstermek suretiyle yer verip, bunları eleştirip kendi düşüncelerini açıklamıştır.

"Görüldüğü gibi suç oluşturduğu kabul edilen düşünceler sanığın düşünceleri değildir. Sanık kitabında bu düşüncelerin nerelerde yayınlandığını referans göstererek açıklamıştır. Sanığın metinde de değindiği kitabın yazılış

amacı, ana konusu, sanığın ilgili eserden anlaşılabilen dünya görüşü, bir bütün olarak değerlendirildiğinde art niyetle suç oluşturan düşüncelere yer vermek suretiyle bunların propagandasını yaptığından da sözetmeye olanak yoktur.

“Yine sanık kitabında konuya ilişkin görüşlerini “Cumhuriyet, tüm Türklerin ya da müslüman toplulukların ya da tarikatların birliği değil, Misakı Milli sınırları içinde kalan, dili, dini, ırksal kökeni ne olursa olsun tüm halkın siyasal bağımsızlığını ve yasal eşitliğini temel alan modern ulus ... sürecini başlatan bir yönetim biçimi olarak hayata geçmiştir. Burada tarihten kaynaklanan farklı düşünceler olabileceği gibi, geleceğin belirlenmesi açısından da, farklı düşünceler olması doğaldır. Bu düşüncelerin farklılığı, kimi tarihsel ve geleneksel siyasal oluşuma bağlı olarak, kimi etnik kökenden ve kimi dinsel belirlenimden kaynaklanmaktadır. Ama Cumhuriyeti belirleyen irade egemen olmuş, Cumhuriyetle birlikte modern bir ulusun oluşum süreci başlamıştır.” “Türkiye Kürtlerinin kurtuluşu, Türkiye’nin yıkılışında aranacaksa, “Kurtulma” düşüncelerini bırakmaları daha doğru olur sanırım.” “Bugün Kürtlerin boyunegmeye zorlandıkları baskının, “Cumhuriyetin” kendisinde değil, emperyalist politikaların uzantısı olan faşist uygulamalarda ve militer baskıcı politikalarda olduğunu, sorunun çözümünün ise, Türkiye’nin yıkılışında değil, demokratikleşmesinde bulunduğunu görmelidirler.” olarak açıklamıştır.”

Kurul Başkanı, “bu düşüncelerin, ... yüklenen suçu oluşturmadağı kanaatinde olduğunu” belirtmiş, bir üye de, Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının haklı nedenlere dayandığı gerekçesi ile itirazın kabulü yönünde oy kullanmıştı.

Çünkü, Başsavcılığın itirazında, Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesinde yapılan değişikliğin hukuksal değerlendirmesi yapıldıktan sonra, şu görüşe yer verilmişti:

“Suça konu olan yazılar, yazar tarafından kaynak gösterilmek suretiyle başka yayınlardan alıntılar yapılarak aktarılmış, jeopolitik, etnik vesair özellikleride değerlendirilerek

Sivas odaklı yasadışı PKK örgütünün stratejisi, faaliyetleri ve amacı ortaya konulmaya çalışılmış, bu düşüncelerin yine yazar tarafından benimsenmediği kitabın çeşitli sayfalarında vurgulanmıştır. (Örneğin 86 ve 96-97. sayfalardaki düşünceler gibi.)”

Hemen belirtiyim ki, AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) de, C. Başsavcılığının bu görüşüne katıldığını kararında belirtmektedir (paragraf: 46).

Kansu: Yeni-Sevr’e zorlanma, sözkonusu iki dergiden alınan alıntılarla mı sınırlı?

Erdost: Geçenlerde yayınladığım *Azınlıklar Sorunu* adlı kitapçığımın girişinde, ilkin *Üç Sivas*’ta sergilediğim yeni-Sevr modellerini üç gruba ayırarak açıklamıştım. Birinci grupta, ayrılmak ve ayrı devlet kurmak isteyen Kürt gruplarından bazılarının, bazı yazarların, yalnızca Sevr Andlaşmasının 62-64. maddelerinde çerçevelenen “Kürdistan”ı kurmayı değil, “Türkiye Cumhuriyetini Anadolu’dan sökmeyi” ve “yoketmeyi” amaçladıkları, yayınlanan yazılardan alıntılar yapılarak açıklanmıştı. İkinci olarak, bazı illegal örgüt liderlerinin (örneğin Öcalan’ın) ve “bilim adamı” olarak tanıtılan bazı yazarların (örneğin Beşikçi’nin) konuşma ve yazılarında açığa vurdukları yeni-Sevr istemleri sergilenmiş; üçüncü olarak, bu görüşler ile Türkiye’ye dışardan ama içtenice dayatılan (örneğin Yunanistan’da dağıtılan “Ana Vatanları Kurtarma Komitesi”nin haritası gibi ya da “Üçüncü Amerikan İmparatorluğu” şablonu içersinde Türkiye’ye dayatılmaya başlanan “federasyon” gibi) yeni-Sevr modelleri arasındaki örtüşmeye, ya da amaçların örtüşmesine değinilmişti.

Kansu: 2 Temmuz Sivas olayları “şeriatçı” bir başkaldırı olarak algılandı ve laik Cumhuriyete karşı eylemli bir kalkışma olarak yargıya yansıtıldı. Siz “şeriatçı” ayaklanmayı buzdağının görünen yüzü olarak nitelediniz. Bunu açıklar mısınız?

Erdost: “Üç Sivas” yazısı beş bölümden oluşuyor: (1) Sivas 1978, 1993, 1996 Olaylarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, (2) “Yeşil Kuşak”tan Tarikat Panislamizmine, (3) Petropolitik Savaşın Odağı Olarak Sivas, (4) Sevr Andlaşmasından Yeni-Sevr Arayışlarına, (5) Sonuçlar.

İkinci bölümde, “Yeşil Kuşak”, “Panislamizm ve Pan-Nurculuk”, “Nakşebendilik”, “Molla Şiiliği ve Anadolu Aleviliği” altbaşlıkları altında, şeriatçı ayaklanmanın tarihsel oluşumu ve güncel yönleri irdeleniyor ve sergileniyor. Ama dinsel gericilik kullanılıyor burada. Asıl amaç başka, ya da amaçlar çatışması içinde şeriatçılar da var. Yalnızca şeriatçılar olsaydı, daha cami avlusunda Amerikan bayrağını yakıp “Dünyada Amerika, Türkiye’de PKK” yazılı bir pankartı avlunun duvarına astıkları zaman (ki bunların 8-10 kişi olduğu söyleniyor), polisin işlerini oracıkta bitirmesi işten bile değildi. Bir başka amaç için “özel” olarak korundukları açıktı. Ben bu amacı bulmaya çalıştım.

Kansu: Buldunuz mu, ya da bulabildiniz mi?

Erdost: 2 Temmuz kıyınıyla ilgili ilk yazımı, 12 Mart 1995 Gazi olaylarından sonra yazdım. “Sivas’tan Gaziosmanpaşa’ya” adlı yazım Cumhuriyet’te (2-4 Temmuz 1995) yayımlandıktan sonra da araştırmayı sürdürdüm. Sivas kıyınından birkaç gün sonra, 8 Temmuz 1993’te, *Cumhuriyet*’te küçük bir haber olarak yayınlanan, benim notlarım arasında bulunan, ama pek önem vermemiş olmalıyım ki ilk yazıma almayı ihmal ettiğim Emniyet Genel Müdürlüğünün raporu, Sivas olaylarının, yerel, lokal bir olay olmadığını düşündürdü bana.

Emniyet Genel Müdürlüğünün, Bakanlar Kurulu için hazırladığı raporda, “36 kişinin” ölümüne neden olan olayların “Batının stratejik uygulamalarından biri” ve “yabancı ajanların provokasyonu” olduğu görüşüne yer verilerek, “yeni dünya düzeni içersinde, Türkiye’nin, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslar’da etkin görev alması istendiği”, “burada amacın Japon ve Alman sermayesinin, bu bölgelerdeki etkinliğini kırmak” olduğu yazılıyordu.

Bir başka nokta, TBMM Sivas Olaylarını Araştırma

Komisyonu tutanaklarına geçen, yerel gazete yöneticilerinin açıklamalarıydı. Bu gazeteciler, olayların, PKK olgusuyla bağlantısına değinmişler, Pir Sultan Abdal Şenliklerinin “bahane” edildiğini söylemişlerdi. Gazete yöneticilerine göre, PKK, Sivas’a yerleşmek ve buradan Samsun’a, Karadenize bir yol edinmek istiyordu.

PKK olgusuna ilk yazımda da değinmiştim. Kurtuluş Savaşı sırasında Koçgiri isyanlarını düşünerek, PKK’nın, Kürt-alevilerle ilişkisini geliştirmesini açıklamak olanaklıydı. Sivas olayları sırasında, bölgede, PKK operasyonları olduğu da biliniyordu. Ama Kürtlerin hemen hiç bulunmadığı, Türk-alevilerin / Türkmenlerin yoğunlukta olduğu yörelere yerleşmek istemesinin nedenini kendime açıklayamamıştım. Sivas yerel gazete sahipleri de, alevilerin PKK’ya yüz vermediğini, “Allah”ın adını anarak vurgulamışlardı.

Sorularımın yanıtını, Kasım 1995’te, *Özgür Halk* gazetesinde yayınlanan “PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan”ın *Novore Vremya* (Rusya) muhabiriyle yaptığı konuşmanın metninde bulacaktım. Öcalan, Rus gazeteci Makarinko Vadim’le görüşmesinde, “TC’nin çöküşünün Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bağlı olduğunu” ve Kürt sorununu, petrol ve su yolları dolayısıyla, bir dünya sorununa dönüştürdüklerini söylüyordu.

PKK’nın Sivas’a yerleşmek, Samsun’a bir yol açmak istemesinin nedenlerini olduğu kadar, Sivas odağında çatışmanın ve bölgede işlenen toplu katliamların (daha sonraki yazılarımda açıklayacağım, bir grup mühendisin, ya da terhis olmuş evlerine dönen bir grup insanın kurşuna dizilerek öldürülmeleri gibi olayların) nedenlerini de dolaylı olarak açıklayan Öcalan’ın *Üç Sivas’a* aldığım bu pasajını birlikte okuyalım:

“Kürdistan Ortadoğunun kördüğümüdür. (...) Eskiden birçok devlet Kürtleri istismar ediyor, kendine göre Kürtler üzerinde oynuyordu, ama şimdi Kürtler bir stratejiye sahip oluyor ve bu strateji büyüyor. (...) Amerika bu durumdan derin endişe duyuyor (...) ve şimdi “Kürt sorunu çok büyük bir sorundur” diyor. Dünya, ağırlıklı olarak dikkatlerini bu

sorun üzerine çekmiştir. Çünkü petrol, su ve üç halkın kilit noktasını Kürt sorunu oluşturuyor. (...) *Petrol ve su sorunu sadece Ortadoğunun değil, dünyanın başlıca sorunudur.*" (Özgür Halk, Kasım 1995, yıl: 6, s. 34 / Üç Sivas, s. 49.)

Gene Üç Sivas'a aldığım, Alman televizyonu ARD muhabiriyle görüşmesinde, Öcalan, petrol yollarının önünü niçin kesmeye çalışıldığını ve kesmek istediğini şöyle açıklayacaktır:

"Petrol, su yolu Kürdistan'dan geçmektedir ve kaynağının çoğu da Kürdistan'dadır. En az, adı geçen devletler kadar, bu yol üzerinde bizim de etkinliğimiz, giderek otoritemiz gelişmektedir. Bu hatları açmak isteyen Dünya Bankası gibi, başka uluslararası ekonomik kuruluşlar, yatırımlarını boşa çıkarmak istemiyorlarsa, bizim otoritemizi dikkate almak zorundadırlar. Açık söylüyorum, (...) ne su meselesinin, ne petrol meselesinin tek taraflı olarak halkımızın çıkarları aleyhine kullanılmasına izin vermeyeceğiz, hatta engelleyeceğiz. Ama bizimle de görüşerek, halkımızın da lehine olabilecek bazı hükümleri bu anlaşmalara koyarlarsa, uluslararası anlaşmalara dokunmayız. (...) Yapılması gereken, *en az diğer devletler kadar bizim de muhatap kabul edilmemiz* ve bu yolların emniyetinin nasıl sağlanacağına dair buna anlaşmalarda yer verilmesidir." (Özgür Halk, sayı: 56, 27 Haziran 1995.)

Bu "diğer devletler kadar muhatap kabul edilmenin" altında yatan amacın, PKK'nın, Filistin Kurtuluş Örgütü gibi Birleşmiş Milletlere "Gözlemci" olarak alınması olduğu, Üç Sivas'ta ayrıntılı olarak yazılı. Konumuz petropolitik olduğu için şu sorulabilir: Petrol ve su sorununun Sivas'la, 2 Temmuz Sivas olaylarıyla nasıl bir ilgisi olabilir diye. Çünkü, ne Sivas'ı "Kürdistan" içersinde düşünebilir ve ne de coğrafya olarak petrol ve su yollarıyla ilişkisini kurabiliriz.

Sivas kıyını: 2 Temmuz 1993. Takvimi, yani *Cumhuriyet*'in sayfalarını geriye çeviriyorum:

24 Ağustos 1992: Haluk Geray, "Türkiye Boru Hattı

Köprüsü”.

24 Ağustos 1993: “ASALA’dan Boru Hattına Tehdit”.

15 Eylül 1993: Haluk Geray, “Boru Hattı İçin Örtülü Seçenek”.

ASALA, “Pan-Türkçü boru hattının Batı Ermenistan’dan (Doğu Anadolu’dan) geçmesine izin vermeyeceklerini”, Beyrut’ta açıklıyor.

Bakü-Ceyhan boru hattı tasarımı ise, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun sıcak çatışma alanı olması dolayısıyla gerçekleştirilemiyor. Yeni yollar tasarlanmış.

Bu yollardan biri Samsun-Ceyhan, öteki Trakya’da Saros Körfezi-İğneada arasında, vb.

İlhan Selçuk 28 Mart 1993’te “Petrol Coğrafyasında Türkiye’nin Yeri” başlıklı yazısında, *Cumhuriyet*’te bir gün önce (27 Mart 1993’te) manşetten verilen “Petrole yeni körfez: Ceyhan!..” haberine gönderme yapıyor ve ekliyor: “Eğer ‘Ceyhan Projesi’ gerçekleşebilirse Türkiye’nin konumu da değişecek. Çünkü gezegenimizde petrol coğrafyası yeniden oluşuyor, belki de ulusal sınırlardan daha önemli bir harita çiziyor.”

İlhan Selçuk, yazısını şöyle bitiriyor: “Kürt sorunu yeni ufukların açılımı içinde ancak ‘parantez’ oluşturabilir. Anadolu insanı, dünya dengelerini hesaba katmadan Kürt sorununu bir kan davasının ya da mikro-milliyetçiliğin bağnazlığında ele alırsa, kendisine yazık eder...”

2 Temmuz Sivas kıyını öncesinin haber, yazı ve konuşmalarından, PKK’nın Sivas’a yerleşmek ve (Samsun’dan Ceyhan Körfezine tasarlanan petrol boru yolunu kesmek için) Samsun’a çıkmak istemiş olmasının nedenini anlamak kolaylaşıyor.

“Üç Sivas” yazımın “Sonuçlar” bölümünde, olayların Sivas’la sınırlı olmadığı ve Sivas olaylarının da alevi-sünni farklılığından kaynaklanmadığı belirtilerek şu görüşlere yer verilmişti:

“Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından, Kafkaslar, Orta Asya ve Basra Körfezi üçgeni çevresinde başlayacak olan petrol alanlarının yeniden paylaşımı savaşı, Türkiye’ye ve Sivas’a, kendisini, bir yönüyle alevi-sünni düşmanlığı

görüntüsü altında yansıtacaktır. Ulus-devlet (Türkiye Cumhuriyeti) ile çatışmaya yönelmiş bulunan kimi etnik gruplar ve paylaşım savaşında önde yeralan devletlerin amaçları, burada, birbirleriyle yumaklanmış görünüyor. (...) Günümüzde yeniden paylaşım savaşımının belirleyici ögesi petrol ve petrol boru hatlarıdır. Bu açıdan Sivas'ın jeostratejik önemi bir kez daha ve daha belirgin bir biçimde öne çıkmıştır. (...) Türkiye odağında ABD ile Rusya arasındaki çıkar çatışması, bu devletlerin bağlaştığı olan ya da yörüngesinde devinen kimi devletler / ülkeler ile, Sevr Andlaşmasında kendileri açısından kimi kazanımlar sağlamış bulunan etnik ve dinsel kimi gruplar ve örgütler arasında gizli ya da açık, dolaylı ya da doğrudan sürekli değişen ilişkiler kurmalarının da nedenini oluşturuyor." (Üç Sivas, s. 77-80.)

Sanırım bu son paragraf bile, davaya konu olan kitabın adı gibi, içeriğinin de, ülkenin ve ulusun içerden ve dışardan bölünmek ve dağıtılmak istendiğini sergileyen ve buna karşı, bölünmeyi ve dağılmayı değil, demokratikleşmeyi ve devrimcileşmeyi savunan bir kitap olduğuna açıklamaya yetiyor. Ama, aynı yazıdan dolayı benim ülkeyi ve ulusu bölmek suçundan mahkum edildiğim de mahkemece "tescilli".

Kansu: AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) süreci sizce bir aklanma kaygısı mıydı, yoksa bir haksızlığı hak ettirme çabası mı?

Erdost: Bir anımla yanıtlayayım soruyu: Üç Sivas'la ilgili Başsavcılığın itirazı Yargıtay Ceza Kurulunda reddedildikten sonra, kararın düzeltilmesini istedik. Başsavcılık, ileri sürülen konuların görüşüldüğünü belirterek, istemimizi reddetti. Bir süre sonra, Yargıtay Başkanlığına gelecek olan Sami Selçuk, bana, Üç Sivas kararının "adli hata olduğunu", "bunu böyle kabul etmem gerektiğini" söyledi.

Yani ben, ülkesini ve ulusunu bölen bir yargı kimliğiyle taşınacaktım tabutta!

Biliyorsunuz, cezaevine gireceğim günlerde, basın yoluyla

işlenen suçların infazını üç yıl erteleyen yasa çıkmış ve infaz ertelenmişti. Üç yıl, aynı nitelikte suç işlenmemesi durumunda, “mahkumiyet hükmünün vaki olmamış sayılacağı” yasada (4454 sayılı erteleme yasasının 2/son maddesi) yer alıyordu. Bu arada, Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesi (yani ülkeyi ve ulusubölmeksuçundan mahkum edildığım madde), yürürlükten kaldırılmıştı.

Cezalandırıldığım Devlet Güvenlik Mahkemesine, avukatım Mehdi Bektaş bir dilekçe vererek, *Üç Sivas* kitabı için verilmiş bulunan toplatma ve müsadere kararları ile mahkumiyet kararının kaldırılmasını istemişti.

Ankara 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi, savcılığın istemi doğrultusunda, yani “müsadere edilen kitabın içeriğinin TCK’nın 312/2 ve 3713 sayılı yasanın (yani Terörle Mücadele Yasasının) 7. maddesine göre suç teşkil ettiği anlaşıldığından talebin reddine” karar veriyordu. (12. 11. 2003 ve 2003/1497.)

Kitabın toplatma kararı, itirazımız üzerine, 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından kaldırılacak (2004/66 ve 13.01.2004), yeniden başvurumuz üzerine ve duruşma sonucu, 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi, “ertelenmiş mahkumiyet hükmünün ortadan kaldırılmasına” karar verecekti (18.03.2004). Kitap için verilen toplatma kararını kaldıran 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi de, kararında, zorunlu olarak, kitapta, Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesi açısından suç işlenmiş olduğunun kesin olduğunu, ama 8. madde yürürlükten kalktığı için suç olmaktan çıktığını belirtmişti.

Terörle Mücadele Yasasının 8. maddesinden, yani ülkeyi ve ulusu bölmek suçlamasından mahkum olmuştum. Bu madde, AB ile uyum paketi içersinde, yürürlükten kalktığı için, mahkumiyet kararım kaldırılmıştı. Ama mahkemenin kararı, karardı. Düzeltilmemiş, benim ulusu ve ülkeyi bölmek için propaganda yaptığım yargı kararına göre değişmemişti. Bu kararın yanlış bir karar olduğunun yargı organlarınca karara bağlanmasını istiyordum. Üstelik, benim yorumlarımın bir kısmı İmralı’da yargılama sürecinde Öcalan tarafından doğrulanmıştı. Ama bunların hiçbir yargılamanın yenilenmesinin gerekçesi olarak kabul edilemezdi. O zaman AİHM kararları

nedeniyle yeniden yargılanma olanağı iç hukukumuzda yoktu. Ama ben AİHM'den çıkacak doğru bir kararı, yargılamanın yenilenmesi için gerekçe gösterebilirdim. Böyle gittim AİHM'ye. Şu da var ki, AİHM kararlarının yargılanmanın yinelenmesinin gerekçesi olacağı iç hukukta benimsendiği zaman, benim yargılamanın yenilenmesini istememin olanağı hukuki açıdan olanaksızlaşmıştı. Çünkü, kırk tane yeni kanıtla gitseniz de yargıya, sizin mahkumiyetinize temel oluşturan yasa maddesi yürürlükten kalkmıştı, başvurularınız havada kalırdı. Üstelik erteleme yasasıyla, "mahkumiyet hükmünün vaki olmadığı" anlamda, "ertelenmiş mahkumiyet hükmü ortadan kaldırılmış" bulunuyordu.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı bana ulaştığı zaman, "bu kararın benim için önemli olduğunu" söylemiştim. Önemi, benim aklanmam değildi kuşkusuz. Senin de köşende yazdığın gibi, ben "zaten apak" tım. AİHM kararı, beni aklamadı. Bu kararlar, beni karalayanların, haksız, yanlış karar verdiği, ortaya kondu. Benim amacım da buydu.

Kansu: AİHM'nin *Üç Sivas* üzerine verdiği kararı kimileri farklı yorumlamaya kalktı. Hem de sizin kitabınızda savunduğunuzun tam tersine. Neden?

Erdost: Metin Eloğlu'nun "*Zurnanın zırt dediği yer*" adlı şiirini anımsattınız bana.

AİHM'nin haberi bize ulaştığı günün akşamı, evde çalıştım. Gecenin geciken saatinde, dostların haber vermesi üzerine, CNN-Türk'ün AİHM kararını verdiğini öğrendik. Saat 2'ye geliyordu, TRT 2'de izledik haberi, yattım. Sabah kahvaltı yaparken CNN-Türk'te haber yineleni. Altında: "AİHM'nin Muzaffer Erdost kararı:" ve onun altında da, tırnak içinde, "*Kürt devletini savunmak suç değil*" yazısı vardı.

Kararın gerekçesini bilmediğim için duraksadım. Ne var ki, burdan, *Üç Sivas*'ta Kürt devleti kurulmasını savunduğum için mahkum edilmiş ve bunun için AİHM'ye gitmişim gibi bir sonuç çıkıyordu.

Sonra öğrenecektim, CNN-Türk akşam haberlerinde ve ilk

haber olarak AİHM kararını ayrı alt yazıyla vermiş, ve her saat yinelemişti. İlk haberleri izleyenler, gece yarısı izleyenler, ertesi sabah izleyenler vardı. CNN-Türk'ün Ankara bürosundan soruşturuldu, ne AİHM kararı ve ne de Muzaffer Erdost'la ilgili bir haberin yayına girmediği yanıtı alındı. Bu arada 10 sayfalık Fransızca gerekçeli kararın ilgili paragraflarının özet çevirisiyle birlikte *Cumhuriyet*'e yaptığım açıklama yayınlandı. Bu açıklamanın yayınlandığı gün, *Yeniçağ*'da (10 Şubat 2005), Hasan Demir, köşe yazısında, AİHM'nin haberine gönderme yaparak şunları yazacaktı: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de, 'Kürt devletinin kurulmasını istemek suç değil' diye bir karar aldı ve bugüne kadar Türkiye'nin bir bölümünde Kürdistan diye bir devletin kurulmasını suç sayan Türkiye'yi mahkum etti."

Bir başka yazar, Hasan Cemal, "Türban, şeriat, bölücü derken!" başlıklı yazısında, "Bakın, diyor, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden yeni bir karar var. Bu karara uymak zorundayız. BÖLÜCÜLÜK ile ilgili bir karar bu. Diyor ki, bölücülüğün, ayrılıkçılığın fikir olarak savunulması, şiddet ve kini özendirmediği sürece demokrasilerde suç değildir. Bu nedenle 1 yıl hapis cezası almış olan Muzaffer Erdost'un mahkumiyet kararını bozarken, (evet "bozarken") Türkiye Cumhuriyeti devletini de 8500 euro tazminata mahkum ediyor." Ekliyor da: "Evet, demokrasi kolay değil. Zaman ve sabır gerektiriyor." (*Milliyet*, 10 Şubat 2005.)

AİHM kararının "Kürt devletini savunmak suç değil" biçiminde sunulmasından, *Üç Sivas*'ta, bölücülük yapıldığı, dolayısıyla yerel mahkemenin verdiği kararın yasaya göre verilmiş doğru bir karar olduğu anlamı çıkıyordu.

Üç Sivas'ta Kürt devletinin savunulduğu ama şiddete ve kine çağrı olmadığı için, yerel mahkemenin mahkumiyet kararının mahkum edildiği sonucu da çıkıyor buradan. Yani *Üç Sivas*, bu kez savunmadığı, karşısında olduğu bir görüşle mahkum edilmiş oluyor. Üstelik, *Üç Sivas*'ı bölücülükle yargılayan yargı kararı doğrulanmış sayılarak.

Kansu: Yalnız CNN-Türk'te mi "Kürt devletini savunmak suç değil" diye yorumlanıyor AİHM kararı?

Erdost: Değil kuşkusuz. Ama farklı yorumlar da var. AİHM'nin kararını, Anadolu Ajansı (AA), "Erdost Türkiye'yi mahkum ettirdi" başlığı altında vermişti. "Erdost'un kitabında şiddeti teşvik etmediği kanısına varan AİHM, Türkiye'nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade özgürlüğüne ilişkin 10'uncu maddesini ihlal ettiğini belirtti." biçiminde vermiş olması, bir bakıma doğru bir bakıma yanlış. Çünkü, haberin girişinde, *Üç Sivas'ta* bölücülük yaptığı gerekçesiyle cezalandırıldığım yazılıyor, bu doğru. Kitapta şiddete çağrı olmadığı da belirtiliyor, bu da doğru. Ama şiddete çağrı olmaması, bölücülük propagandasının tartışıldığı paragrafta değil, yerel mahkemenin kararına ilişkin değil, hükümetin (Dışişleri Bakanlığının) görüşlerine bir yanıt olarak AİHM kararında yer alıyor. AİHM'nin gerekçeli kararının 39. paragrafında, "Hükümetin, kin ve husumet gösteren başvuru sahibinin basit eleştiriye geçtiğini" ileri sürdüğü belirtilmekte, 47. paragrafta, "Ayrıca, tartışmalı eserin bazı bölümlerinin ulusal makamlara (*autorités nationales*) karşı eleştirel bir karakter taşısa da, şiddete ya da kine hiçbir çağrıda bulunmamaktadır." görüşüne yer verilmekte ve şöyle devam etmektedir: "Mahkemenin görüşüne göre, bu da gözönüne alınması gereken önemli bir husustur. Zaten, başvuru sahibi yalnızca ayrılıkçı propaganda da bulunmak nedeniyle mahkum edilmiştir."

AİHM, Dışişleri Bakanlığının (Hükümetin) AİHM'ye yanıtında ileri sürüldüğü gibi, ifade özgürlüğüne müdahalenin, resmi makamlara (ulusal otoritelere) yönelik "kin ve husumet" ile ilgili olmadığını, öyle olsa bile, kitapta, "kin ve şiddete bir çağrının bulunmadığının" altını çizmektedir.

Aslında, kitapta, "silahlı şiddeti yöntem olarak benimsemiş yasadışı örgütlere karşı, devletin kolluk güçlerinin yasal düzeni sağlaması ile alevi (...) halka yönelik baskıların birbirine karıştırılmaması"nı yazdığım ve Ecevit'in tanımlamasıyla "MHP'nin gücü gibi hareket eden" Özel Tim'in, yani "ırkçı ve tarikatçı sloganlarla kendi ideolojik kimliklerini açığa vuran devlet görevlilerinin, yasadışı şiddet örgütlerine karşı savaş şemsiyesi altında, (...) alevi halk üzerinde hakaretten işkenceye baskı ve terör uygulandığı"nı ve bu "baskı ve terörün

sistemleştirilerek devlet politikasına dönüştürülmüş olması"nı (Üç Sivas, s.26) eleştirel olarak yazmış olmamı, öyle anlaşıyor ki, Hükümet, "ulusal otoritelere karşı kin ve husumet gösterilmesi" olarak nitelemiş ve sanırım bu nedenle "ayrılıkçı propaganda yapmış olmaktan" mahkum edilmiş olmamı savunmuş olmalıydı. Ama bu "zoka"yı AİHM yememiş. İpe gidecek olsam tek satırlık haber yapmayan medya ise, bu kez, akşamdan sabaha saat başı beni ilk haber yaparak, bu kez, sanki DGM'nin benim için verdiği kararı "yıkamak" görevini üstlenmişti.

İşte bir başka örnek: Anadolu Ajansının haberi, 8 Şubat'ta, yani AİHM kararının verildiği gün *Hürriyet*'in web sitesine konulmuş, Zeynel Lüle'nin Brüksel'den verdiği haber gazetede yer almış: "AİHM: Kürt devletini savunmak suç değil" başlığıyla yayınlanan haberde, şu satırları okuyacaktık: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Kürt devletinin kurulmasını savunanların, düşünce ve ifade özgürlüğünden yararlanması gerektiğine karar verdi. Yazar Muzaffer Erdost'un yaptığı başvuruyu değerlendiren AİHM, bu görüşün şiddet ve kini körüklediği, teşvik etmediği sürece, düşünce ve ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kaydetti" (*Hürriyet*, 9 Şubat 2005.)

Bu, bir zaaf mıydı? Yani karar, tam tersi bir anlamda algılanabilir miydi? Mezopotamya Haber Ajansı'nın (*mhane*) "AİHM yazar 'Erdost davası'ndan Türkiye'yi mahkum etti" başlığı altında verdiği habere baktığımızda, kararın özünden saptırılmasını zaaf ile açıklamak bana anlamsız geliyor. İşte *mhane*'nin haberi özetleyişi:

"AİHM, yerel mahkemenin kitaptaki "değişik etnik kökenli halklar", "Türkiye Cumhuriyetinin yıkılmasıyla bir Kürt devleti kurulacak" şeklindeki ifadelerin basında çıkan haberlerden birer alıntı olduğunu ve bunun başvuru sahibini cezalandırmak için tek başına yeterli olmadığını açıkladı.

"Mahkeme tartışma kitabın Türk yetkililere yönelik eleştirel niteliği gözönüne alınsa dahi, bunların kin veya şiddete teşvik etmediklerinin açık olduğunu bildirdi."

Kansu: “Kürt devletini savunmak suç değil” tümcesi, anlam olarak da olsa AİHM kararında yok mu?

Erdost: İlkın şunu belirtiyim: On yıla yakın bir süredir kavgasını verdiğim bir yanlışa kurban edilmiş olmak, sanırım, söylencede de olsa oğlunu kurban etmeye kalkışan Hazreti İbrahim’i de öfkelerendirir.

AİHM’nin gerekçeli kararı on sayfadır ve 64 paragraftan oluşmaktadır.

“Konvansiyonun (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin) 10. Maddesinin ihlali iddiası” başlığı altında, 36-49 paragraflar yer almaktadır.

Başvuru sahibinin AİHM’ye savunmasının (37. paragraf) ve hükümetin karşı görüşünün (39. paragraf) özetleri ve *Üç Sivas*’ın özet bir değerlendirmesi yapıldıktan sonra, hukuksal değerlendirmelere geçilmektedir.

AİHM kararında, *Üç Sivas*’ın birbiriyle çelişik biçimlerde medyaya yansıyan değerlendirmesi şöyledir:

“44. Mahkeme, tartışmalı eserin, 1978, 1993 ve 1996 yıllarında Sivas’ta meydana gelen olayları, kaynaklarını ve oluşma nedenini belirlemek amacıyla karşılaştırmalı bir tarihçe biçiminde incelediğini saptar. Türü bakımından, yazarın eleştirel bir bakışla sunduğu, birçok gazete ve dergiden yapılan alıntılarla süslenmiş (*émaille*), politik bir deneme şeklindeyir. Serbest ve yorumlayıcı bir tarzda Sivas’ta meydana gelen olaylara yolaçan çeşitli güçlerin analizini yapmaktadır. Kullanılan dil kanıtlayıcı ve açıklayıcıdır. Yazar, angaje (*engagé*) ve ikna edici (*persuasif*) olmakla birlikte, ılımlı kalmaya ve teorisini olaylardan çıkarak kurmaya özen göstermektedir.”

“45. Kuşku yok ki, ulusal mahkemelerin mahkumiyet kararına dayanak sağlayan pasajlarda (yükardaki 13, 14 ve 24. paragraflar), yazar, “çeşitli etnik kökenli halklara” ve “Türkiye Cumhuriyetinin yıkılmasıyla” “bir Kürt devleti”nin kurulacağı olgusuna gönderme (*référance*) yapmaktadır. Bununla birlikte, Mahkeme, suçlanan referansların basında

ıkan yazılardan alıntılar olduğunu ve bunların tek başlarına başvuru sahibini cezalandırmak için yeterli olmadığını gözlemlemektedir.

“46. Bu hususta, Mahkeme, Cumhuriyet Başsavcısının itirazına ilişkin talebinde, tartışmalı pasajların, başvuru sahibinin kendi görüşlerini yansıtmayan yazılardan alıntılar olduğu ve tek başlarına (*isolée*) göre değil, eserin bütünü (*ensemble*) bakımından değerlendirilmesini savunan yorumuna katılmaktadır. Bu açıdan, başvuru sahibinin, asıl metinde, basında çıkan bazı yazılarda ifade edilen ayrılıkçı (*séparatistes*) görüşleri eleştirdiğini açıkça belirttiğinin altını çizer (yukarıdaki 14. paragraf).

“47. Ayrıca, tartışmalı eserin bazı bölümleri ulusal makamlara (*autorités*) karşı eleştirel bir karakter taşısa da, şiddete ya da kine hiçbir ağırıda bulunmamaktadır. Mahkemenin görüşüne göre, bu da gözönüne alınması gereken önemli bir husustur. Zaten, başvuru sahibi, yalnızca ayrılıkçı propagandada bulunmak nedeniyle mahkum edilmiştir.”

AİHM, * Sivas* dolayısıyla verilen “Mahkumiyet kararı ile esere el koymanın zorunlu bir sosyal gereklilikten kaynaklanmadığını” belirterek, bunun “demokratik bir toplumda” gereksiz olduğu ve “Konvansiyonun 10’uncu maddesinin ihlal edildiği” sonucuna oybirliğiyle varıyor.

Bu karardan, “Kürt devletinın kurulmasını savunmak suç değil” sonucunu çıkarmak, kuşku yok ki olanaklı değil.

Kansu: AİHM, * Sivas* için olmasa bile, bir başka davada, böyle bir karar verebilir miydi ya da böyle bir karar verebilir mi?

Erdost: Olanaklı değil. Böyle bir karar, Konvansiyonun 10. maddesine aykırı her şeyden önce.

AİHM’nin gerekçeli kararında, 10. maddenin ihlali iddiasının değerlendirildiği bölümde, ilkin 10. maddeye yer verilmiştir. şöyle:

“36. Başvuru sahibi, ceza mahkumiyetinin ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğinden yakınmaktadır. Bu hususta, ileri sürdüğü Konvansiyonun 10. maddesi şöyledir:

“1. Her insan ifade (anlatım) özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, düşünce (*opinion*) özgürlüğünü ve edinilen-bilgilerin (*information*, haber) ya da düşüncelerin (*idees*) kamusal (resmi) makamların müdahalesi olmaksızın (...) serbestçe alınmasını ve iletilmesini içerir.

“2. Bazı ödevler ve sorumluluklar içeren bu özgürlüklerin kullanılması, demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik ve toprak bütünlüğü bakımından gerektiği ölçüde yasayla öngörülen bazı formalitelere, koşullara, kısıtlama ya da yaptırımlara (*sanctions*, cezalara) tabi tutulabilir.”

AİHM kararında, “Yüksek Mahkeme”nin, “müdahalenin, 10’uncu maddesi 2’inci fıkrasına göre, toprak bütünlüğünün korunması gibi yasayla öngörülmüş ve haklı bir amacı olması hususunu tartışma konusu yapmadığı” da (paragraf 41) belirtilmiştir.

Açıktır ki, Konvansiyonun (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin) 10. maddesi 1. fıkrasında, herkesin ifade özgürlüğüne sahip olduğu, 2. fıkrasında, demokratik bir toplumda bu özgürlüğün toprak bütünlüğünü korumak amacıyla kısıtlanabileceği, yaptırıma tabi tutulacağı belirtilmiştir. Bu nedenle, AİHM, “bir Kürt devletinin kurulmasını savunmak suç değildir” gibi bir karar veremeyeceği gibi, olayımızda da toprak bütünlüğünün korunmasına yönelik yasayla öngörülmüş, haklı bir amaca müdahalenin tartışma konusu olmadığı da belirtilmiştir. Yani Üç Sivas kararında ifade özgürlüğüne bir müdahale olduğu sonucuna varılırken, toprak bütünlüğünün korunmasının tartışma konusu yapılmadığı özellikle belirtilmiş bulunuyordu.

Kansu: AİHM, Üç Sivas dışında, örneğin Türkiye toprakları üzerinde bir başka devlet kurma, ya da ülke topraklarından bir kısmını ayırarak bir başka

devlete katma düşüncesini (bu düşünce kin ve şiddet içermemiş olması koşuluyla) ifade özgürlüğü olarak niteleyebilir mi, ya da Kürt devleti kurulmasının savunulduğu bir kitap için “Kürt devletini savunmak suç değildir.” diye bir karar verebilir mi?

Erdost: Burada kurulmasının savunulduğu yorumu yapılan “Kürt devleti”, AİHM’nin kapsamına giren ülkeler için sözkonusudur. Irak’ta, İran’da, Suriye’de ya da Ermenistan’da bir Kürt devletinin kurulması düşüncesi ile, AİHM kararlarının bir ilgisi olamaz doğal ki. Ama, AİHM, Yunanistan’da bir Türk devleti kurulması tasarlanacak olsa, bir “Türk devletini savunmak suç değildir” diye bir karar verdiği zaman, bu, devletin toprak bütünlüğünü tehdit eden bir düşünce / ifade olduğu için, yasayla konmuş yaptırımlara neden olur. Bir başka deyişle kendi hukuksal varlığını belirleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı bir karar verilmiş olur ki, bunun mantığı yoktur.

Kansu: Toprak bütünlüğü konusuna sanırım son Azınlıklar Sorunu kitabınızda da değindiniz.

Erdost: *Azınlıklar Sorunu*’nda, bölgesel ve azınlık dilleriyle ilgili sözleşmelere gönderme yapılmıştır. Yalnızca, bölgesel ve azınlık dillerinin “ulusal egemenlik ve toprak bütünlüğü çerçevesinde” korunacağını ve destekleneceğinin vurgulandığı Bölge ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartında (2 Ekim 1992) değil, Helsinki Sonuç Belgesinde (1 Ağustos 1975), Paris Şartında (21 Kasım 1990), Moskova Toplantısı Belgesinde (3 Ekim 1991), Viyana Bildirisinde (25 Haziran 1993) “devletlerin toprak bütünlüğünün korunması” ilkesine özel bir ağırlık verilmiştir.

Konvansiyonun 10. maddesi 2. fıkrasında, ülke bütünlüğünün yasayla korunması yanında, örneğin Viyana Bildirisinde, “bütün halkların, kendi kaderini tayin hakkına sahip” (madde 2/1) olduğu belirtildikten sonra, bu hakkın, “siyasal birlik ya da ülke bütünlüğünü, tamamen ya da kısmen, zarara uğratacak ya da parçalayacak herhangi bir tasarrufu teşvik eder ya da buna yetki

verir anlamda yorumlanamayacağı" (madde 2/III) vargısı yer alır.

Paris Şartında, katılımcı devletler, bu devletlerin "bağımsızlığını, egemen eşitliğini ya da *toprak bütünlüklerini* ihlal eden etkinliklere karşı demokratik kurumları savunmak kararında" olduklarını imza altına almışlardır.

Kansu: Neden? diye sormuştum. Yani AIHM'nin Üç Sivas'la ilgili kararının neden, bu kitapta savunduğunuz görüşlerin tam tersini savunmuşsunuz gibi yorumlandığını sormuştum.

Erdost: Üç Sivas'tan mahkum olduğum zaman, kurucu üyesi olduğum Türkiye İnsan Hakları Vakfında, vakıf başkanı Yavuz Önen'le birlikte bir basın toplantısı yaptık. Batı basınıyla iletişimi olduğunu sandığım ajanslardan da gelenler vardı. Bunları gözeterek, toplantıda, Türkiye'nin federasyonlara bölünmesini öneren Fuller gibi CIA analistlerinin Türkiye'ye davet edildiğini, konferanslar verdiklerini, gazetelerde bu konuşmaların yayınlandığını, bu "hizmetler" karşılığında kendilerine bolca para verildiğini anımsatmış, ama bu analistlerin Türkiye'nin dinsel, dilsel, etnik, olmazsa bölgesel federasyonlara bölünmesini önerdiklerini yazdığım zaman, ülkemi ve ulusumu bölen biri olarak yargılandığımı söylemiştim. Toplantıda bir çelişkiye değinmiştim. Bu, aslında bir çelişki değildi. Türkiye'de, örneğin Amerikalıysanız, ülkenin bölünmesini önermek suç sayılmıyordu, ülkeyi bölmek isteyenleri teşhir etmekte suç olan!

Şunu da ekleyeyim: Bir dönem Ankara'da ABD Büyükelçiliği yapmış bulunan Abramowitz'e sormuşlar, Yugoslavya kehanetiniz tuttu, bölündü Yugoslavya; ama Türkiye'nin 1998'e kadar bölüneceğini söylemiştiniz, 1998'e geldik, Türkiye bölünmedi. Siz mi yanıldınız? diye. O da, "Ben, demiş, Türkiye'nin ikiye bölüneceğini sanmıştım, üçe, dörde bölünecekmiş onun için gecikti." Abramowitz'in Türkiye'nin üçe-dörde bölüneceğini söylediği tarihlerde soluk alıyoruz. Ama bölünmedik. Ne var ki, bu amaç bugün de var. Ortadoğu, Avrasya, Büyük Ortadoğu Projeleri ile Yeni Dünya Düzeni ve

Küreselleşme stratejileri üstüste oturuyor ve Türkiye binbir yoldan, yönden bitiriliyor. Ayrılmaya ve Türkiye’den ayrılarak ayrı devlet kurulmasına karşı, demokratikleşmeyi, özellikle devrimci demokratikleşmeyi savunduğum bu kitap, bu kez, dokuz yıl sonra, “Kürt devleti kurulmasını savunan” bir kitap olarak ve üstelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararıymış gibi önüme dikiliyor. AİHM’nin kararı ile ilgisi olmayan ve “Kürt devletini savunmak suç değil” biçiminde bir “özlem”i, “AİHM’nin Muzaffer Erdost kararı” diye veren haberleri alkışlayan Hasan Cemal’in, “Evet demokrasi kolay değil, zaman ve sabır gerektiriyor.” sözlerini burada anımsamamak olanaklı değil.

Kansu: Son soru: Türkiye’nin yeni-Sevr’e zorlanmasını “paranoya” diye değerlendirmeye kalkanların para--noyası nedir?

Erdost: Türkiye’nin yeni-Sevr’e zorlandığını yazanları, yani beni de “paranoyak” olarak değerlendirenler kuşkusuz ilgi alanım içersinde. Bu karalamayı, *Azınlıklar Sorunu*’nun ilk bölümünde yanıtladım.

Bizi “paranoyak” olarak niteleyenlerin “para-noyası”na gelince, bu benim çalışma alanım dışında kalıyor. Ama, sizin sorunuz, Sivas Lisesindeyken, geometri dersinde “parabol”dan sürekli bunalmış bir arkadaşımızın, bir etkinlikte okuduğu manzum-şakasının son dizesini anımsattı bana: “*Bu para yokluğunda para-bol da para-bol*” demiş, lise dışından gelen dinleyenleri de güldürmüştü.

Marx ve Engels, *Manifesto*’da (Şubat 1848), hemen her şeyin metalaştığına değinmişlerdi. Metalaşan şeyin bir fiyatı vardır ve eşdeğeriyle değişilir. Bu eşdeğer tarihsel dönemlere göre değişti ve çakıl taşından dolara değin “devrim”leşti. Bugün evrensel eşdeğerin bizim dilimizde “para” olduğunu belirtmeye bilmem gerek var mı?

25 Şubat 2005, Ankara

Kuşatılmış Ülke Kuşatılmış Yazılar, s. 18-30 (Kısaltılmış olarak)

TÜRKİYE'YE FEDERASYON KAPANI: MUSUL

İran-Irak savaşının yedinci yılında, yani 1987'de, "Amerikan yönetiminin Ortadoğu politikası üzerinde gayet etkili olduğu bilinen" bir "stratejist", "Eğer" demişti, "İran, Irak'ın merkez ve güney cephelerinde bir gedik açabilirse, Irak ordusu büyük bir olasılıkla çözülür. Çünkü destek kıtaları cam kadar kırılmaya elverişli. Irak'ın cephedeki birlikleri çözülürse, muzaffer bir İran'ın, Irak'ın büyük bir bölümünü işgal ederek, orada, "Irak İslam Cumhuriyeti" ilan etme olasılığı yüksek. Tahran'ın direktifiyle hareket eden bir ikinci "İslam Cumhuriyeti", yalnızca dünyanın jeopolitik haritasını yeniden çizmekle kalmaz, aynı zamanda, dünya finans çevrelerinde bir depreme yol açar." (Ufuk Güldemir, "Kerkük-Musul Senaryosu", *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1987.)

Amerikalı "stratejist", "iki Kürt partisinin", yani Barzani'nin Irak Kürdistan Demokrat Partisi ile Talabani'nin Irak Kürdistan Yurtseverler Birliğinin, İran'ı desteklemek üzere birleşmelerinin

ve Irak'ı tehdit etmelerinin, Türkiye'nin güvenliğini de tehdit ettiğini, aynı zamanda da, Sovyetler'in Akdeniz'e en çabuk ine-bilecekleri Türkiye toprakları üzerinde Kürt ve Ermeni emelleri-ni kışkırttığını ileri sürerek şunları yazmıştı: "Türklerin kendile-ri için, hem stratejik hem ekonomik açıdan hayati olan Kerkük ve Musul'un Türkiye'yi tehdit edecek bir gücün eline düşmesine izin vermesi olanaksız. Üstelik tarihsel gerçekler de var. Bugün Irak olarak bilinen ülkeyi Türkler, Sykes-Picot Anlaşmasına kadar 400 yıl yönettiler. Eğer Irak'ın çökmekte olup Kerkük ve Musul'un tehdit altında olduğunu hissedерlerse, Türkler bazı şeyler hatırlayabilirler."

İran-Irak savaşı, Amerikalı "stratejist"in beklentisi doğrultu-sunda sonuçlanmadı. İran ateşkesine boyun eğmek durumunda kaldı (1988).

Saddam'ın Kuveyt'i işgalinden (2 Ağustos 1990) sonra, ABD yönetimi üzerinde etkili olan benzer stratejistler, Kerkük-Musul'un odağını oluşturduğu yeni senaryolar üretmeye başla-dılar. *New York Times*'ın köşe yazarlarından William Safire, "Türkiye'nin Musul'un iadesini talep etmek için, Irak'ın Kuveyt üzerinde iddia ettiğinden daha güçlü bir argümana sahip oldu-ğunu" söyleyerek, Türkiye üzerinden Irak'a bir "taarruz korido-ru" açılması fikrini tartışmıştı. ABD, Irak'ı güneyden sıkıştırır-ken, "Türkiye'nin havaalanlarını kullanan müttefik uçakların taktik desteğinde, Türk piyadesinin Türkiye-Irak sınırından Bağdat'a doğru ilerleyerek, ordusunun en modern bölümü Kuveyt'e sıkışmış kalmış olduğu için Irak'ın yenileceğini, saldırı-ganın cezalandırılarak sınırlarının yeniden çizileceğini" yazıyo-rdu. Petrol yatakları ise, "bağımsız Kürdistan, bize (ABD'ye) destek çıkan Türkiye, özgür Irak ve özveride bulunan diğer ülkeler arasında bölüşülmeliydi". (Ufuk Güldemir, "Musul-Kerkük Türkiye'nin Hakkı", *Cumhuriyet*, 3 Kasım 1990.)

17 Ocak 1991'de ABD komutasında Koalisyon Hava Kuvvetleri, Irak'a havadan saldırıya başlamış, 22 Şubat'ta da Irak'a karşı Kuveyt üzerinden kara harekatı başlatılmıştı.

Bu iki tarih arasında, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinden kara üzerinden ikinci bir cephe açması, İngiltere'nin "eski" başbakanı Thatcher'ın danışmanı Alfret Sherman tarafından da önerilecek-

ti. Sherman, Körfez savaşının, Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılmasıyla biteceğini söyleyen ABD yönetiminden farklı düşünüyordu: "Şimdiki savaş, Irak'a karşı bir savaştır. Kuveyt'i geri almak için yapılan bir savaş değil." Irak'ın savunma ve dayanma gücü kesilmeli ve hayati iç bölgesine girilmeliydi. Kuveyt'i alarak kuzeye gitmek zordu ve kanaatine göre de yanlıştı. Irak ile Ürdün arasındaki ilişki kesilmeli, daha sonra Irak'ın içine yürünmeli, müttefikler Kürdistan'a vardıklarında Türkiye kuzeyden girmeliydi. "Türkiye'nin kuzeyden girmesi durumunda, bu, mutlaka, müttefiklere yardım şeklinde olmalı." diyordu. (Edip Emil Öymen, "Türkiye, Kuzey Irak'tan Girmeli", *Cumhuriyet*, 25 Ocak 1991.)

Yukarıda aldığım görüşlere benzer görüşler Türkiye basınında yayınlandığı sırada, Cumhurbaşkanı Turgut Özal, 24 Ocak 1991'de, gazete yönetmenlerini Çankaya'ya çağırması, yayınlanmaması koşuluyla, savaşa ilişkin görüşlerini açıklamıştı. (Bkz: Ahmet Tan, "Özal'dan Özel İzlenimler", *Cumhuriyet*, 25 Ocak 1991.)

Güneri Civaoglu ise, "Tasarım" adını verdiği yazısında, Cumhurbaşkanı Özal'ın, Çankaya'da gazete yönetmenleriyle yaptığı görüşmede yayınlanmaması koşuluyla ileri sürdüğü düşüncelerini, "tasarım" olarak okura duyuruyordu. Özal, "Musul-Kerkük'ün Atatürk'ün Misakı Milli sınırları içinde kaldığını vurgulamış", Lord Curzon'un anılarında, "İsmet Paşa ısrar etseydi Lozan'ı Türklere bırakacaktım!" diye yazdığını okumuştur.

Civaoglu, "Özal, daha barış masası kurulmadan kendi yeni harita tasarımlarını oluşturuyor!" diye düşünmüştü. "Örneğin Türkiye'deki 43 milyon Türkün, Musul-Kerkük'teki soydaşı Türkmenler ve Türkiye'deki 12 milyon Kürdün, Musul/Kerkük'teki soydaşı olan Kürtlerle birlikte oluşturacakları (...) bir federal devlet. Belki müstakil, belki de göbek bağı!.. O göbek bağı da Musul/Kerkük'ten çıkan ve Yumurtalık'ta son bulan iki petrol boru hattı" olamaz mıydı? (Güneri Civaoglu, "Tasarım", *Sabah*, 27 Ocak 1991.)

Özal daha önce de, "bu işin uzun sürmeyeceğini" belirtmiş, Amerika'nın savaştan sonra çekileceğini, bölgeyi kontrol altında

tutacak bir güce gereksinim duyulabileceğini ve bu gücün de Türkiye olduğunu ifade etmişti. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 1991.)

Güneri Civaoglu ise, birkaç gün sonra, Riyad'dan gönderdiği "İki Yarbay" adlı yazısında, Amerikan Kuvvetlerine bağlı iki yarbayın, kendisine özel olarak verdikleri mesajın, Özal'ın düşünceleriyle örtüştüğünü görünce şaşkınlığını gizlemeyecek, "üst düzeyde bir şeylerin pişirilmekte olduğunu" düşünecektir. Çünkü, Amerikalı yarbay, duvara asılı dev Ortadoğu haritasının önünde sağ elinin avuç içini Kerkük/Musul alanında gezdiren, "İşte Kürt devleti burada kurulur, demişti. Savaş bitecek, Saddam çökmüş olacak. Bu yörede devlet kalmayacak. Devlet otoritesinden yoksun bir boşluk doğacak. Kürtler bir devlet kurarak buradaki boşluğu dolduracaklar. Belki Türkiye'den de toprak isterler." (Güneri Civaoglu, *Sabah*, 2 Şubat 1991.)

Tam da bugünlerde, *Washington Post*, Türkiye'nin Güneydoğusundaki askeri yığınağın, Irakkadar, İran ve Suriye'yi de kaygılandırıldığını yazacaktı. 23 Ocakta Suriye-İran görüşmelerini izleyen *Washington Post* muhabiri Jonathan Randall, Şam'dan Türkiye'ye geçmiş, ve her üç ülkenin (Türkiye, İran, Suriye) asıl korkusunun Saddam Hüseyin'in işbaşında kalması olduğunu vurgulamıştı. Eğer Saddam iktidarda kalırsa, "bir Suriyeli stratejistin söylediğine göre, Amerika tüm bölge güçlerini maniple edip birbirine kırdırabilir" dediğini yazıyordu. ("Suriye ve İran Rahatsız", *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1991.)

Savaşın başlamasından iki hafta sonra da, ABD Dışışleri Bakanı James Baker, Senato Dışilişkiler Komitesinde yaptığı bir konuşmada, "ABD olarak Irak'ın toprak bütünlüğünü destekliyoruz" diyordu. "Geçmişte ve şimdi Irak konusunda çıkarları olan ülkelerin, Irak'a karşı birtakım emelleri olduğu açık. Biz, söz konusu emelleri desteklemiyoruz ve Irak'ın parçalanmasını istemiyoruz." (Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 144-145.)

Turan Yavuz'un aktardığına göre, "Özal'ın kafasında canlandırdığı Musul/Kerkük senaryoları da Başkan Bush'un ürünüydü. Aslında Bush'un hiç de öyle bir niyeti de yoktu." (ABD'nin Kürt Kartı, s.126-127.) Yavuz, bunun, Washington tarafından doğrulanmadığını yazmakla birlikte, okur, burada,

Özal'ın Bush'a akıl verirken, kendisinin Bush'un oyununa geldiğini de düşünebilir.

Bush yönetimine yakınlığıyla tanınan araştırmacı yazar Jack Anderson da, Washington Post'ta, yayınlanan bir yazısında, "Hiç kimsenin Türkiye'ye Irak'ın bir parçasını alma sözü vermediğini" ileri sürüyor ve bu tür senaryoların Ankara'dan kaynaklandığını yazıyordu. (*ABD'nin Kürt Kartı*, s. 143.)

Körfezin yeniden ısınmaya başladığı şu günlerde, 6/7 Şubat gecesi Kanal D'de, Güneri Civaoglu'nun yönettiği "Durum" programında, o zaman 2. Ordu Komutanı olan Kemal Yavuz, Cumhurbaşkanı Özal'la Silopi'deki bir toplantıyı anlatırken durum daha da aydınlanıyordu. "Birdenbire, diyor Yavuz, iki Amerikalı general çıktı ortaya. Bunlardan biri Çekiç Güç'ün komutanı, diğeri komutan yardımcısıydı." Özal, iki general ile 20-25 dakika kadar konuştuktan ve Amerikalı generaller ayrıldıktan sonra, ayağa kalkıyor, "Mesele anlaşılmıştır, gidebiliriz" diyor. Kapıdan çıkarken de dönüyor Özal, "Kemal Paşa diyor, sen ne diyorsun?". Kemal Paşa da, Saddam'ın saldırısından kaçan ve sınırlarımıza yığıldıktan sonra içeri alınan sayıları beş-yüz bine yaklaşan Kürt sığınukların getirdiği sorunlardan yakınıyor. Özal, "Ben size o zaman söylemiştim, diyor, Amerikalılar güneyden girdiği zaman, biz de kuzeyden girseydik, hem bu meseleler bahis konusu olmazdı, hem de Musul, Kerkük bugün elimizde olurdu." (Torumtay ve Yavuz'un konuşmaları için bkz: Hakkı Devrim, "Cihannüma", *Radikal*, 17 Şubat 1998.)

Şİİ VE KÜRT AYAKLANMASI İSRAİL ENGELİ

Ateşkes 3 Mart 1991'de imzalandı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kararıyla, Irak, üye ülkelere füze saldırısı ve savaş uçağı uçuşları dahil olmak üzere düşmanca eylemlerini durduracaktı. Amerikalı General Schwarzkoph, ateşkesi imzalayan Iraklı komutanlara, "Irak hava kuvvetleri uçmayacak" diyordu, uçarsa vuracaktı.

Bilindiği gibi, kara harekatı Kuveyt'le sınırlı kalmıştı. Sherman'ın, savaşın Irak'a karşı bir savaş olduğu düşüncesi

benimsenmemiş, Kuveyt'ten Irak birliklerinin çekilmesiyle, savaş sona ermişti. Ama, ABD yönetiminin beklentisi, savaştan yenik çıkan Saddam'ın düşeceği yolundaydı. Doğal ki bu düşünüş, "normal" bir düşünüş olmayacaktı. Özal da, savaş başladığı günden başlayarak, Saddam'ın günlerinin sayılı olduğunu söylüyordu. Ama Saddam düşmemişti.

Başkan Bush, daha ateşkes anlaşması imzalanmadan, Saddam'ı düşürmek için, ateşkesten bir gün önce güneyde şiiler ayaklanmıştı. Kuveyt'ten, yani koalisyon birliklerinin önünden kaçan askerler, şiilerin ağına düşüyor, sorgusuz kurşuna diziliyordu. Teslim olan Irak askerleri de anında öldürülüyordu. İran'a Irak'tan sürgün olarak gitmiş şiiler ve gene İran'da bulunan sürgündeki şiilerden oluşan ve eğitilen bir tugay asker, sınırı geçmiş ayaklanmaya katılmıştı.

CIA'nın değerlendirmesine göre, şii ayaklanmasının başarıya ulaşması, ayaklanmanın asker kanada sıçramasına bağlıydı. Çünkü Irak ordusunun %70'i şiilerden oluşuyordu. Üstelik Bağdat'ta etkin bir şii nüfus vardı.

Saddam, Kuzey Irak'ta bulunan birliklerini güneye kaydırmaya başlamıştı. Kuzey'den birliklerin çekilmiş olması ve Irak'a askeri uçak uçuşlarının yasaklanması, bölgede Kürtlerin ayaklanmasına ortam oluşturunuyordu. Ranya'da Irak askerleri ile bir grup genç arasındaki tartışma çatışmaya dönüşmüş, Talabani'nin partisine bağlı radyonun yayınları üzerine Süleymaniye'de Kürtler ayaklanmıştı. (7 Mart 1991.)

Ertesi gün, Talabani ile Barzani'nin özel temsilcisi Dizai, Şam'dan İstanbul'a, oradan Ankara'ya gelmişler, Ankara Palas'taki odalarında, MİT müsteşarı ve Dışişleri Bakanlığından bir büyükelçi ile görüşmeye başlamışlardı. ABD büyükelçisinin, bundan, ancak, Özal, Moskova'ya giderken uçakta yaptığı bir açıklama üzerine haberi olmuştu.

Başkan Bush, 23 Şubat'ta, Cumhurbaşkanı Özal'ı Camp David'de ağırlıyordu. Bush ve Ulusal Güvenlik Danışmanı Brent Scowcroft, o akşam, Özal'a, özel olarak, ABD'nin, Kürt ve şii ayaklanmalarını desteklemeyeceğini söylediler. *ABD'nin Kürt Kartı*'nda, Turan Yavuz, "Doğal ki, diyor, bu kararı sekiz ay önce aldıklarını Özal'a çıtlatmamışlardı!". (s. 171.) Çünkü Bush,

Saddam'ın devrilmesini istiyor, ama Saddam'ı şiiilerin ya da Kürtlerin devirmesini istemiyordu.

İsrail, Irak'a karşı koalisyonda yer alan Suriye'nin, Kürtlere, "lojistik, haberleşme ve istihbarat"ı kapsayan destekler vermeye hazırlandığı bir sırada, Kuzeyde, Kürt ayaklanmasının başarısının güneydeki şii ayaklanmasının başarısına neden olacağını belirterek Washington'dan ayaklanmaların desteklenmemesini istemişti. Çünkü güneyde kurulacak bir şii devleti, İran ile bütünleşerek, şii-islam devriminin amaçlarından biri olan İsrail'i devlet olarak ortadan kaldırmanın yolunu açacaktı. İkincisi, Suudi Arabistan, güneyde bir şii devletinin kurulmasını istemiyordu.

Ateşkes imzalanması ile birlikte, Bush'un önüne konan senaryoların birinde, Saddam'dan sonra, Irak'ta üç ayrı devletin kurulması vardı. Bu senaryoya göre, güneyde bir şii devleti, kuzeyde bir Kürt devleti kurulacak, orta ve batı Irak'ta da sünni Araplar ayrı bir devlet olacaktı. Güneyde şiiilerin nüfusu 8 milyondur, kuzeyde Kürtler 4 milyon, orta ve batı Irak'ta da 3 milyon sünni nüfus vardı. ABD, Saddam'ın devrilmesini istiyor, ama yerine şiiilerin egemen olacağı bir devletin kurulmasını istemiyordu.

Bir-buçuk milyona yakın nüfusu bulunan Asurlar (Nesturi, Keldani ve Süryaniler) ise, "laik bir Irak'a inandıklarını", "Irak'ın bağımsız ve bölünmez bir bütün olduğunu"nu bir memorandumla ABD başkanına ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine duyuruyorlardı. (Nsibin, Sato: 12, Menyonu: 6/12, s. 28.)

Şii ayaklanmasını kanla boğan Irak birlikleri, kuzeye, Kürtler üzerine yönelmiş, helikopterlerden atılan bombaların, tank ve topların açtığı ateşin önünden kaçan Kürtler, büyük konvoylar oluşturarak Türkiye sınırına yığılmışlardı.

Kürtler, Saddam'a karşı savaşmak için acil yardım isteyecekler, ama Beyaz Saray sözcüsü Bill Harlow'un ağzından, bu istek, "Irak'taki karmaşa, bu ülkenin kendi iç sorunudur" diye geri çevrilecekti. (Baskın Oran, "Kalkık Horoz" / Çekiş Güç ve Kürt Devleti, Bilgi Yayınevi, Ankara 1996, s. 49.)

Stephen Pelletiere, "Kürdistan'daki bugünkü durumun, 1970'lerde, Molla Mustafa'nın, İran Şahı, CIA ve İsrail ile yaptığı

düzenlemeye çok benzediğini" yazacaktır. "O zamanlar, Irak'ın kuzeyi, çoğu kişi tarafından emperyalizmin ve siyonizmin üssü olarak görülmüştü, şimdi de en azından İran da böyle görmektedir." (Dr. Stephen C. Pelletiere, Ortadoğu'da Türkiye ve Amerika: Kürt Bağlantısı, *Avrasya Dosyası*, Sonbahar 1994, cilt: 1, sayı: 3, s. 184.)

Çünkü 1970'lerde İran Şahı, ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'ı ikna ederek, ABD'nin Molla Mustafa Barzani'yle bir anlaşma yapmasını sağlamıştı. Anlaşmaya göre, Amerika, Molla Mustafa Barzani'ye 16 milyon dolar para ve silah veriyor, Molla Mustafa da, Sovyetler Birliği ile Dostluk ve İşbirliği Anlaşması imzalamış bulunan Irak Baas yönetimine karşı ayaklanıyordu. Ama Şah da, ABD de, Barzani'nin başarıya ulaşmasını istemiyor, Baas yönetiminin zayıflamasını ve Sovyetler Birliği'yle olan ilişkilerinin kesilmesini amaçlıyordu. (M. Sıraç Bilgin, *Barzani*, Fırat Yayınları, İstanbul.)

6 Mart 1975'te, Cezayir'de İran Şahı ile Saddam'ın anlaşma imzalamasının ardından, ABD'nin ve İran'ın yardımı hemen kesilmişti. Pelletiere'in yazısından çıkardığıma göre, İsrail de kesmişti yardımı. Barzani'nin Kissinger'a ardarda gönderdiği yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduklarını çığlıklayan mesajları yanıtsız kalmış, Irak birliklerinin saldırısı altında binlerce Kürt yaşamını yitirmiş, binlercesi de silahlarını bırakarak İran'a sığınmıştı.

Buna benzer bir biçimde, 7 Mart 1991'de başlayan Kürt ayaklanması da, martın sonunda, Saddam'ın saldırısı üzerine yenilmeye başlamış, Irak ordusu üç gün içinde Dihok ve Erbil'i, martın sonunda da Süleymaniye ve Zaho'yu ele geçirmişti. Çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, yalınayak, aç, hasta, ölümler vererek, kar ve yağmur altında Türkiye-Irak sınırını oluşturan dağ silsilesinin doruk çizgisine ulaştığı zaman, bir süre sınırda bekletilecek, Türkiye'ye içeri alınmayacaktı. Halepçe katliamının anısı belleklerde yeniydi. Halkın en büyük korkusu "kimya-ı silah"tı. Şimdiki söylemi ile kitle imha silahları sözkonusuydu.

Körfez Savaşının çıkış nedeni biliniyor: Irak'ın Kuveyt'i işgal etmiş olması. Irak, İran-Irak savaşından sonra, Kuveyt'e bazı koşullar dayatmıştı. Irak'ın Körfeze iki çıkış yolu vardı. Biri Şattülarap suyoluydu, ikincisi Fay'dan Körfeze çıkış. Irak'ın petrolünü sanayi ülkelerine pazarladığı iki yoldan biri Suudi Arabistan'dan Kızıldenize ulaşan petrol boru hattı, öteki Türkiye'den İskenderun Körfezine ulaşan petrol boru hattıydı. Şattülarap suyu İran'ın denetimi altındaydı, Fay ile Körfez arasında, Varbah ve Bubiyan adaları bu yolu denetimi altına alıyordu.

Irak, Kuveyt'ten, Varbah ve Bubiyan adalarının ya kendisine verilmesini, ya da kendisine kiraya verilmesini istemişti. Ayrıca Kuveyt-Irak sınırında Rumeyla bölgesinde önemli petrol rezervlerinin bulunması nedeniyle, Irak, kendi lehine bu bölgede bir sınır düzenlemesine gidilmesini ve İran-Irak savaşı sırasında Kuveyt'in yüksek fiyatla petrol satmış olması dolayısıyla sağladığı kardan, savaş payı olarak tazminat ödemesini dayatmıştı.

Dr. Mehmet Atay, Irak'ın, Kuveyt'i işgalinin asıl amacının, "İsrail'i yok etmesine yönelik" olduğunu belirtiyor ve işgalin nedenin Irak'ın, İsrail'in yok edilmesi planı olduğunu yazıyordu. (Dr. Mehmet Atay, "Irak'a İlişkin Stratejik Perspektifler", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 183-186.)

"İsrail'in yok edilmesi planı"nın daha genel planda iki dünya sistemi arasında ve bu sistemlere kumanda eden ABD ile Sovyetler Birliği arasında egemenlik çatışması içerisindeki yerine de değinmek gerekir.

Baas partisinin ilkin Irak ve ardından Suriye'de iktidara gelmesi (1963) ve ardından, Irak, Suriye ve Mısır arasında Üçlü Birlik Anlaşması yapılması (17 Nisan 1963), bir başka deyişle bölgede Arap milliyetçiliği ile başlayan emperyalist sistemden kopma ve bağımsızlaşma hareketi, aynı zamanda, Sovyetler Birliği'yle dostluk ve işbirliği anlaşmalarının yolunu açmış ve özellikle de 1967 İsrail-Arap savaşı, Sovyetler Birliği'nin Arap dünyasında askeri ve ekonomik ilişkilerini genişletmesine olanak sağlamıştı.

Ekim 1973'te yinelenen İsrail-Arap savaşı, Enver Sedat'ın (Mısır'ın) Sovyetler Birliği'nden tümüyle kopmasıyla sonuçlanmıştı. Ne var ki, daha önce, Irak, 9 Nisan 1972'de, Sovyet-Irak Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasını imzalamış, üç ay sonra da, 1 Temmuz 1972'de, Baas yönetimi, "Irak Petrol Şirketi"ni millileştirmiş bulunuyordu. İsrail (MOSSAD), ABD (CIA) ve İran (SAVAK)'ın desteğinde Molla Mustafa Barzani'nin hızlandıracağı iç savaş sonucu, Saddam'ın Mart 1975'te Cezayir'de İran Şahu ile imzalayacağı anlaşmayla birlikte, Irak da Sovyetler Birliği'nden kopacaktı. Şimdi ise, Arap birliği amacını taşıyan Saddam'ın, Ürdün ve Suriye'yi içerisine alacak ve İsrail'i devlet olarak ortadan kaldıracak bir planın başlangıcı olarak Kuveyt'i işgal ettiği öne sürülüyordu.

Kuşkusuz, Kuveyt'in işgali üzerine başlayan ve Saddam'ın yönetimden uzaklaştırılmasını amaçlayan savaşın, bu amaca ulaşması için, ABD'nin savaş borusunu yeniden öttürmesinin nedeni, yalnızca Kuveyt ve yalnızca İsrail değildi. Dünya petrol rezervlerinin üçte-ikisi (%65.7) Ortadoğu'daydı ve bunun %9.9'u Irak'ta, %9.4'ü Kuveyt'teydi. Bugün ABD, Batı Avrupa ve Japonya, gereksindikleri petrolün %60'ını Ortadoğu'dan sağlamaktaydı. Bir başka deyişle, Ortadoğu, iki dünya sistemi arasında (Sovyetler Birliği'nin temsil ettiği sosyalist sistem ile ABD'nin temsil ettiği kapitalist / emperyalist sistem arasında) jeostratejik bir çatışma alanı olduğu gibi, hem sistemler arasında, hem de gelişmiş sanayi ülkeleri (yani kapitalist devletler) arasında çıkar ve egemenlik için çatışma alanıydı. Bu iki çatışma alanının merkez odağını da şu anda Irak oluşturunuyordu.

Ama Körfez savaşının ABD açısından daha genel bir anlamı olması gerekir. Jacop Heilbrunn ve Michael Lind, The New York Times'ta yayınlanan "The Third American Empire" ("Üçüncü Amerikan İmparatorluğu") başlıklı yazılarında ABD'nin "Asya'ya sırtını dönüp Ortadoğu'ya yönelişinin" tahlilini yapıyorlar. Yazarlara göre, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve soğuk savaşın sona ermesi, ABD'ye, "Ortadoğuya müdahalelerini daha derinleştirme olanağını vermiş"ti. "Irak'a karşı savaşın ABD'yi İran Körfezinin gücü haline getirmesinden önce bile Amerika, Ortadoğu'daki askeri yükümlülüklerini sürekli arttırarak (...)

imparatorluğunun temellerini atmaktaydı. ABD'nin Vietnam'ı terk etmesinin hemen ardından Başkan Carter, Camp David barış görüşmelerini yönetti, İsrail-Mısır barışına destek oldu ve Amerikan askerlerini Sina çölüne yerleştirdi." (Jacop Heilbrunn, Michael Lind, "The Third American Empire", The New York Times, 2 Ocak 1996.)

İran (Molla) devriminin ve Afganistan'ın Sovyet işgalinin ardından, Ocak 1980'de, Carter Doktrini belirlenmiş, bu doktrin- de, "herhangi bir dış gücün İran Körfezi bölgesi üzerinde denetimi ele geçirme yönündeki her türlü girişiminin, Birleşik Devletler'in yaşamsal çıkarlarına yönelmiş bir saldırı olarak görüleceği" belirtilmişti. Bu doktrin, bir acil müdahale gücüyle takviye edilecekti. Başkan Reagan, bu acil müdahale gücünü ABD Merkez Komutanlığına bağlayarak Amerika'nın Ortadoğu'daki yükümlülüklerini Avrupa ve Doğu Asya'dakilerle aynı düzeye çıkarmıştı.

Körfez Savaşı'ndan bu yana, ABD'nin, Suudi Arabistan ve çevre emirliklerdeki kalıcı askeri varlığını (Beşinci Deniz Filosu'nun Körfeze yerleştirecek denli) yaygınlaştırdığını belirten yazarlar, "Amerika'nın bölgeye verdiği artan önemin bir başka göstergesinin, İsrail'le gittikçe artan dostluğu" olduğunu ekliyorlar.

Ortadoğu'nun, "ABD'nin dünyadaki askeri yığınağını sürekli artırdığı bölgelerden birisi" olduğunu da belirten Amerikalı yazarlar, ABD'nin Balkanlar'da ve Ortadoğudaki egemenliklerini ifade için kullandıkları "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu"nun, "demokrasiyi ve *self determination*'ı (kendi geleceğini belirlemesini) yaygınlaştırma gerekçesine dayandırılmayacağını" ekleyerek vurguluyorlar: "Amerikalı liderler, bu sözde idealleri (yani demokrasiyi ve *self determination*'ı), Kuveyt'i, Saddam Hüseyin'den kurtarıırken yaptıkları gibi her zaman geveleyip duracaklardır."

Halepçe Katliamını unutmak olanaksız olduğu gibi, Saddam Hüseyin kendi başına buyruk bırakıldığında, İsrail halkı dahil insanlığın yeni Halepçeler yaşaması kaçınılmaz görünüyor. Ama Hiroşima'yı unutmak da olanaklı değil ve ABD'nin, insanlığı, Saddam'ın katliamlarından kurtarmak isterken, ve özellikle

de yeniden savaş kararı verirken, demokrasiyi ve insan haklarını yaygınlaştırmak çabasıyla hareket ettiğini düşünmek de bizim için o ölçüde olanaksız.

Türkiye'nin Musul kapanına düşmekten kendisini şu ya da bu biçimde, ama kılıpayı kurtarıırken, bunun doğal gelişmesi olması kaçınılmaz olan Türkiye üzerinde yeni Sevr taleplerine kendi eliyle yeni gerekçeler ("karutlar" da denilebilir) oluşturmaktan da kılıpayı kurtulmuş olduğunun Türkiye bilincinde olmalı.

20 Şubat 1998, Ankara

MK, Aylık Dergi, Mart 1998, Sayı: 14

Küreselleşme ve Osmanlı "Millet" Modeli Makasında Türkiye, s. 104-115

“ÇEKİÇ GÜÇ” ODAĞINDA UĞUR MUMCU MİLADI

24 Ocak 2003'te, TİHAK'ın düzenlediği etkinlikte sunduğum “Niçin Uğur? Niye Umut” başlıklı konuşmamdan alarak sürdürüyorum:

Uğur Mumcu için zamanın sustuğu dakikalarda, susturulduğu sokaktaydık. Dönerken, Seyhan, olay yerine önce gelmiş bir polisin yeni gelen polise, “Din aleyhine yazan biriymiş!” dediğini aktarmıştı bize.

Arımsatalım: *Turkish Daily News* (28 Ocak 1993), Uğur'un cenaze töreninde atılan sloganlardan, “*Turkey won't be a second Iran*”ı, yani “*Türkiye, ikinci bir İran olmayacak*” sloganını manşete çıkarmıştı.

İngiliz Reuter Ajansı, Uğur'un Maltepe Camisinden Cebeci Mezarlığına uğurlanışını, “*Ortadoğu'da aşırı islamcı akımlara karşı bugüne dek düzenlenen en büyük protesto yürüyüşü*” olarak duyurmuştu. (*Cumhuriyet*, 28 Ocak 1993.)

İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, “*cinayetin dış bağlantılı olduğunu*” söylerken (*Tercüman*, 27 Ocak 1993) ya da “*cinayette yabancı*

parmağı var" derken (Türkiye, 27 Ocak 1993), "bir el" İran'ı gösteriyordu. MİT ise, CIA ve MOSSAD'dan yardım istemiş (Cumhuriyet, 26 Ocak 1993) ve "CIA devreye girmiş"ti (Hürriyet, 27 Ocak 1993).

Karşıtı görüşler de vardı: İstihbarat Dairesi eski başkanı Mustafa Yiğit, "CIA ve MOSSAD'dan bilgi alınmasının yanlış olduğunu" söyleyecekti. (Bkz: Erdost, Pandora'nın Bir Başka Kutusu, 2000, s. 167.) Bir başka aykırı ses ise Erbakan'dan gelecekti: "Suikastın ardında CIA'yı arayın!" (Milli Gazete, 28 Şubat 1993.) İran Büyükelçisi de, Mumcu'nun öldürülmesini "Siyonizm ve ABD entrikası" olarak niteleyecekti. (Cumhuriyet, 30 Ocak 1993.)

Dahası var:

Um:ag Başkanı Güldal Mumcu'nun açıklamasından öğrendiğimize göre, Mumcu soruşturmasını savaşımlayan Devlet Güvenlik Mahkemesi askeri savcısına Adalet Bakanlığı tarafından verilen disiplin cezası uygulanmamış, Askeri İdari Mahkeme, cezanın uygulanmamasını, "devlet sırrı" olarak nitelemişti. (Cumhuriyet, Uğur Mumcu Özel Eki, s. 3, 24 Ocak 2003.)

Ama, bununla, "devlet", Mumcu'nun öldürülmesinin de "devlet sırrı" olduğunu, dolaylı da olsa açıklamış oluyordu.

Ne var ki, Uğur'un öldürülmesinin hemen ardından, Başbakan Demirel, "Devlet kimin ne yaptığını biliyor," diyecek ve ekleyecekti: "Devlet hiçbir şeyi gizlemez. Örtbas etmez." (Cumhuriyet, 28 Ocak 1993.)

"Devlet sırrı"nın sırrını ise, soruşturmaya ilgili haberlerin başlıklarından çıkarmak olanaklıydı. Şöyle:

26 Ocak 1993: Polis ipucu arıyor (Cumhuriyet). Çok önemli ipucu (Hürriyet). Suikastlar çözülüyor (Milliyet).

28 Ocak 1993: Başbakan Demirel: "Önemli ipuçları ele geçirdik". DGM Başsavcısı Demirel: "Avunmayın, henüz ipucu yok".

29 Ocak 1993: Özal'dan MİT eleştirisi: İran tehlikesi abartılıyor.

29 Ocak 1993: Sezgin: Olayın bugün ya da yarın sonuca kavuşturulacağı ümidindeyim.

30 Ocak 1993: Demirel: Delil olacak ipuçları var. Şimdi çok önemli ipuçları elde ettik.

1 Şubat 1993: Demirel: Cinayette ipucu yok.

2 Şubat 1993: Mumcu soruşturması kilitlendi.

5 Şubat 1993: Sezgin: Uğur Mumcu olayı ile ilgili elimizde somut bulgular var. Katiller İran'da eğitildi.

7 Şubat 1993: Sezgin: Cinayetin çözülmemesi için elinizden geleni yapıyorsunuz, yazınca ipuçları elden gidiyor.

8 Şubat 1993: Soruşturma skandalı. İçişleri Bakanı Sezgin'in "İran'da illegal örgüt" dediği MOD, Şah'ın İran Savunma Bakanlığı çıktı.

9 Şubat 1993: İstanbul DGM Başsavcısı: Soruşturma laçka.

10 Şubat 1993: RP Grup Başkanvekili Şevket Kazan, Mumcu cinayetini, CIA desteğinde İsrail ajanlarının işlediğini, böyle bir belgenin MİT kayıtlarında bulunduğunu öne sürdü. Başbakan Demirel: Öyle bir şey yok. Erbakan: Belgeyi MİT sızdırdı (11 Şubat).

10 Şubat 1993: Sezgin: Mumcu cinayetinde bazı bağlantılar saptandı. Faillerin en kısa sürede ortaya çıkarılacağına inanmaktayım.

13 Şubat 1993: Demirel: Devletin cinayet işleyen bir teşkilatı yoktur. Türkiye'de kontrgerilla yok.

16 Şubat 1993: Mumcu suikastında önemli ipuçları. Aranan militanlar: Kod adı Selim, kod adı Ali.

18 Şubat 1993: Mumcu soruşturması: Sorguda sonuç yok.

19 Şubat 1993: Deliller ayaklar altında. Kanıtlar süpürülüyor.

22 Şubat 1993: Mumcu soruşturması: Görgü tanıkları hala dinlenmedi. (Milliyet.)

23 Şubat 1993: Demirel: Mumcu cinayeti çözüldü. Mumcu olayında meçhul taraf kalmadı. İpuçları eldedir.

24 Şubat 1993: Demirel: Ben elimizde bazı delillerin ve ipuçlarının olduğunu söyledim. Bununla bir kararlılığı vurgulamak istedim. Türkiye'de hiç bir cinayet sonuçsuz kalmayacak. Hepsinin faili yakalanacak.

25 Şubat 1993: DGM Başsavcısı Demirel: İpucu var, insan yok.

24 Mayıs 1993: Mumcu cinayeti: İçişleri Bakanı Sezgin, İslami Hareket Örgütü'nün İran bağlantısına yeni bir boyut getirdi. Aracı, İran Kültür Merkezi.

23 Haziran 1993: Mumcu suikastı faili olarak gösterilen İslami Hareket Örgütü üyelerinin itirafı: Aracı İran Başkonsolosu.

18 Eylül 1994: Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş(emekli olduktan sonra): "Uğur Mumcu'yu çok severdim. Onun ölümü benim için gerçekten onarılmaz bir yaradır. Ama katilleri neden bulunamıyor, o konuya hiç girmek istemiyorum."

24 Aralık 1994: Demirel (Cumhurbaşkanı): Uğur Mumcu gibi bir kişiyi niye devlet ortadan kaldırsın? Uğur Mumcu, devletin şikayetçi olduğu bir adam değildi ki. Evvela benim şahsi dostumdu.

Cumhurbaşkanıyla, Başbakanıyla, İçişleri Bakanıyla, DGM Başsavcısıyla, Uğur'un katillerinin izini süren ve hemen her gün yeni kanıtlar "üreten" ve yeni katiller "yakalayan", yeni örgütler "açıklayan" devlet ile Uğur'un öldürülmesini "devlet sırrı" olduğu için duyumsatan devlet arasında, kendimi, "Fareli Köyün Kavalcısı" masalındaki yetmiş milyon fareden biriymişim gibi duyumsamaktan kurtaramadım. Çünkü, Uğur'un öldürülmesi bir "devlet sırrı" olarak açıklanamıyorsa, bu yetmiş milyonu, aranmayan, aranmayacak olan, bulunmayan, bulunmayacak olan, bir kendir parçasından da başka bir anlam taşımayan bir "ipucu"nun arkasında sürüklemeyi bir başka biçimde açıklamak bana olanaksız geliyor. "Devlet sırrı" olması dolayısıyla da, Uğur'un katillerini, devletin açıkladıkları arasında değil, kendi pisliğini örten kedi örneği, örttüğü yerlerde aramanın daha doğru bir yöntem olacağını sanıyorum.

0

Bir başka deyişle, Uğur'un öldürülmesinin nederini, güncel yazılarında ve yakından ilgilendiği ve yazdığı güncel olaylarda aramak ise, bana daha doğru geliyor. Örneğin, CNN'in, Mumcu'ya "karşıt" olanları sayarken, "*Kürt devletine ve Çekiç Güç'e karşı olduğunu*" duyurmuş olmasının da (Cumhuriyet, 28 Ocak 1993) ayırdına varmak gerekecekti. Uzun zaman Uğur Mumcu'nun savunmanlığını yapmış olan M. Emin Değer'in, öldürülmesinin hemen ardından Uğur'un "*Çekiç Güç'e karşı*

olduğu"nu (*Cumhuriyet*, 30 Ocak 1993.) yazdığı yazı da, bizim iz sürmemize yardımcı olabilirdi.

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Üyesi Hüsamettin Korkutata, Mumcu'nun öldürülmesinden yedi yıl sonra, bu cinayetin aydınlatılmasının istenmediğini, gereken bilgilere ulaşmalarının da engellendiğini ve *"bu suikastın büyük bir örgüt işi ve çok planlı bir organizasyon olduğunu"* belirtecekti. (*Akit*, 12 Mayıs 2000.)

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Başkanı Sadık Avundukoğlu da, Mumcu, Aksoy ve Üçok cinayetlerinin Türkiye'ye gönderilen *"ajanların işi"* olduğunu söyleyecek, Türkiye'de bilinen örgütlerin işi olmadığını vurgulayacaktı. (*Cumhuriyet*, 14 Şubat 1995.)

0

Yanıtlara soru bulunmuş, ama sorular yanıtsız kalmıştı.

Çünkü, Uğur'un gövdesini ikiye ayıran bomba, Çekiç Güç'ü manşetlerden indirmekle ve gündemden yatılmakla kalmamış, Uğur'un bedeni, bu "Güç"ün önündeki engellerden biri olarak "ortadan kaldırılmış", kimi dışardan kumandalı köşe yazarlarının söylemiyle, engel "bertaraf" edilmişti.

Öncesini ve sonrasını da anımsatmak gerekir: Uğur'dan önce, 2 Ekim 1992'de, Ege'de, NATO tatbikatına katılan Muavenat muhribimiz, 6. Filoya bağlı Saratoga gemisinden ardarda atılan iki Sea-Sparrow füzesiyle Türk bayrağının çekili olduğu kaptan köşküden vurulduğu ve gemi komutanı binbaşı ile dört er öldürüldüğü zaman, biri NASA'da uzun yıllar görev yapmış bazı emekli subaylar, bunun bir kaza olmadığını yazmışlar, hemen her Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Çekiç Güç'e karşı çıkan komutanlara ve devletin başına bir "mesaj" olduğunu ısrarla yinelemişlerdi.

Gene anımsatmak gerekir: Uğur'dan sonra, 17 Şubat 1993'te, Diyarbakır'a gitmekte olan Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in uçağı, havalandıktan kısa bir süre sonra Ankara içine düştüğü zaman, Genelkurmayın "buzlanma"yı neden göstermesine karşın, bilirkişiler, bunun bir sabotaj olduğu doğrultu-

sunda kanıtlı görüş bildirmişler; konuyla yakından ilgilenenler, Irak'ta Kürt devletinin kurulmasına karşı olan Bitlis'in 17 Aralık 1992'de, Kuzey Irak'ta seyreden helikopterinin Çekiç Güç'e bağlı iki F-15 uçağı tarafından taciz edildiğini anımsatarak, bu sabotaj ile Çekiç Güç arasındaki bağlantıya dikkat çekmişlerdi.

Anımsatılması gereken bir başka açıklama da "üst düzey bir komutan"dan gelecekti. Türk Silahlı Kuvvetlerinden bir komutan, "Çekiç Güç'ün görev süresinin her uzatılışının Kuzey Irak'ta bir Kürdistan kurulması tehlikesini artırdığını" belirttiği yerde, "bu sürenin uzatılması ile ilgili karar önerisinde, ABD'nin sürekli olarak bazı sorunlar çıkardığını" söyleyecekti. (Cumhuriyet, 30 Mayıs 1994.)

0

Peki ama, Çekiç Güç neydi?

Uğur Mumcu, öldürülmeden bir ay önce, "Taşeron" yazısında, "Çekiç Güç ne anlama geliyor?" diye soruyor ve sorusunu şöyle yanıtlıyordu:

"Çekiç Güç, ülke savunmasının bir kısmını 'taşerona' vermek anlamına geliyor. Hem bu anlama geliyor, hem de Irak'ın iç işlerine karışma anlamına. İşlev bunlarla da bitmiyor. Çekiç Güç, Kuzey Irak'ta oluşan 'Kürt Federe Devleti'nin kurulup gelişmesini sağlıyor. Bu gelişme, Kürtler açısından, 'Sevr Andlaşması'nın yetmiş iki yıl sonra uygulanması anlamına da geliyor."

Sevr Andlaşmasının, Kürtlere yerel özerklik veren 62-64'üncü maddelerini anımsatarak şunları ekliyordu Mumcu: "Aynı oyun yine sahnededir: Önce 'Çevik Güç', sonra 'Çekiç Güç'. ABD, Ortadoğu'yu gün geçtikçe egemenliği altına alıyor." (Cumhuriyet, 23 Aralık 1992.)

Mumcu'ya göre, birincisi, Çekiç Güç, ülke savunmasının bir kısmını üstlenmiş taşeron'dur, yani Irak'tan gelmesi olası saldırıya karşı, Türkiye, ABD, İngiliz ve Fransız askerleri tarafından korunacaktır. İkincisi, "Irak'ın iç işlerine karışmak" için kurulmuştur, yani her şeyden önce Saddam'ın devrilmesi ya da yokedilmesi amacını taşımaktadır. Üçüncü amacı, Kuzey Irak'ta bir

“Kürt federe devleti” kurulmasını ve gelişmesini sağlamaktır. Dördüncüsü, Sevr Andlaşmasında yer alan, kuzey-batı sınırı Sivas’a kadar uzanan, önce yerel özerk ve daha sonra bağımsız olması kararlaştırılan “Kürdistan”ın kurulmasıdır.

Çekiş Güç’ün derin misyonunu bilenler, ABD’nin komutasında gerçekleştirilecek Irak savaşının değiştireceği haritanın, yeni bir Sevr haritası olacağını, yani kendi gövdemizin Uğur gibi ikiye biçileceğini göremiyorlar.

Mumcu’nun, ABD’nin Ortadoğu’yu gün geçtikçe egemenliği altına almasının “aleti” olarak nitelediği ve ABD’de (baba) Buch ile Dışişleri Bakanı Baker’in, Özal’a, “kendileri için çok büyük bir önem taşıdığını” söyledikleri Çekiş Güç, Körfez Savaşının (17 Ocak 1991) ardından, (baba) Bush’un ayaklanmalarını istediği için ayaklanan Kuzey Irak Kürtlerini, Saddam’ın hışmından korumak amacıyla konuşlandırılan Çevik Güç’ün yerine kurulmuştu. Adı “Huzur Operasyonu-2”ydi, ama Çekiş Güç olarak anıldı.

Çekiş Güç, 36. enlemin kuzeyinde Irak silahlı kuvvetlerinin faaliyetlerini hava keşfiyle saptamak, keşif sonuçlarını Pirinçlik ve Zaho’da kurulmuş bulunan Askeri Eşgüdüm Merkezine bildirmek ve verilecek kararı yerine getirmekle görevliydi. Ayrıca, Diyarbakır ve Zaho arasındaki helikopter ulaşımını sağlayacaktı. (*Çekiş Güç ve Geleceği*, SİSAV, 1992, s. 40.)

Ne var ki, “Huzur Operasyonu”, Ecevit’in söylemiyle, huzursuzluk getirmiş, bölge Kürtlerini Saddam’ın saldırısından (ve Halepçe’de olduğu gibi kimyasal silahtan) korumak yerine, Türkiye’yi Kuzey Irak’tan yalıtıma, komşusu Ortadoğu ülkelerini bölerek kendi yörüngesine bağlamanın bir üssüne dönüştürmeye başlayacak, varlığı, Türkiye’de genel bir kaygıya neden olacaktı. Altı ay süreyle kurulmuştu. Her altı ay sonunda Çekiş Güç’ün kaldırılması için kopartılan fırtına, ya da yükselen siyasal ve askersel gerilim, toplumu derinden sarsan bir suikastle, bir sabotajla, bir provokasyonla diniyor ya da gerilim olmaktan çıkıyordu.

Uğur'un öldürülmesinden birkaç gün sonra, "Canilerin kim olduğu, maksat ve hedefleri tarafımızdan biliniyor!" (Bugün, 28 Ocak 1993) diyen Başbakan Demirel, Uğur öldürülmeden birkaç gün önce, 19 Ocakta, "Çekiç Güç köklü bir çıban gibi!" demiş ve eklemişti: "Çıbanın başını keskin bir bıçakla kesebilirsiniz, ama kökü çıkaramazsınız. Çıkarmaya kalktığınızda nelerle karşılaşacağınız bilinmez!" (M. Emin Değer, *Oltadaki Balık Türkiye*, 1994 s. 19; "Çekiç Güç çıban başı", *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1993.)

Demirel, bu sözleri, İncirlik'ten kalkan Çekiç Güç'e bağlı Amerikan uçaklarının, Türk hükümetinden izin alınmadan, 36'ncı enlemin güneyinde, Irak'ın konuşturduğu SAM füzelelerini imha etmesi nedeniyle, bu Güç'ü oluşturan ABD, İngiltere ve Fransa büyükelçilerinin kendisiyle olağandışı görüşmesinin ardından söylemişti. M. Emin Değer, Demirel'in büyükelçilerle yaptığı toplantıdan çıkışını şöyle betimliyordu: "... zıpkın yemiş gibiydi. Ve hırslıydı.. Soruları yanıtlarken söyledikleri, geçmişte yapılan bir yanlışla işaret ediyordu." (s. 19.)

Demirel, sonra da, 20 Mart 1995'te, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Kuzey Irak'a 35 bin kişilik bir operasyon düzenlemesi üzerine, Türkiye'ye silah akışını durduran Almanya Başbakanı Kohl'e, bu kez "Cumhurbaşkanı" olarak yazacağı mektupta da, "Bizim izin verdiğimiz şemsiye altından", "Çekiç Güç'ün altından yılanlar çıktı!" diye yazacaktı. (*Cumhuriyet*, 31 Mart 1995.)

Demirel'in "Çekiç Güç köklü bir çıban gibi" sözlerini, Uğur'un "İncirlik..." yazısına dolaylı bir yanıt olarak söylediğini düşünmek de pek yanlış olmazdı. Çünkü, bunu ilk kez, akşama doğru söylemişti, aynı günün sabahında 19 Ocak'ta, Mumcu'nun "İncirlik..." yazısı yayınlanmıştı. Uğur, bu yazısında Demirel'i şöyle sorgulamıştı:

" 'Çekiç Güç' Türkiye'de konuşturulurken muhalefet liderleri olarak yeri göğü inleyen Demirel ve İnönü, bugün hükümette neden susuyorlar? Ve neden Çekiç Güç'ün bu oldu bittilerine ses çıkarmıyorlar. Ve neden Bush ve Özal'ın, o kadar eleştirip karşı çıktıkları Körfez siyasetini birer noter gibi onaylıyorlar." (*Cumhuriyet*, 19 Ocak 1993.)

Mumcu'nun ertesi gün, yani 20 Ocakta "Saddam Olmasa...", 21 Ocakta "İslam Birliği...", 22 Ocakta "İmam-Subay!", 23 Ocakta

“Irak Füzeleri” adlı (Çekiş Güç, Kürt Devleti, Saddam ve İncirlik eksenindeki) yazıları yayınlanacak ve 24 Ocakta da Uğur öldürülecekti.

0

Uğur, altı ay kadar önce de “Çekiş Güç’ün koruması altında bir Kürt devletinin oluşacağını” vurguladığı “Pax-Am!” yazısını şöyle bitiriyordu: “Sovyetlerin dağılması ve Körfez Savaşından sonra, dünya yeni bir sürece girdi. Bu süreç, Amerika’nın tek süper güç olarak egemenliğine yol açtı. (...) Bunun adı Pax-Am’dır.”

“Pax-Am” ya da “Pax-Amerikana”nın, ABD’nin “barış” dayatması altında, küresel egemenliğine giden yolu “savaş” ile açması anlamına geldiği de bugün hemen herkes tarafından biliniyor. Küresel egemenliğin odağını ise Avrasya, Avrasya’nın kalbini de Türkiye oluşturuyor.

Avrasya’yı kucaklamak için, Türkiye’yi avuçlamak gerekiyor. Brzezinski’nin sözleriyle, Avrasya’ya egemen olan güç ise, dünyanın öteki iki zengin bölgesi olan Batı Avrupa ve Doğu Asya üzerinde “muazzam bir nüfuz kurabilecek”, “Ortadoğu’yu ve Avrupa’yı otomatik olarak kontrol edebilecek”tir. (Zbigniew Brzezinski, Büyük Satranç Tahtası, s. 21-22; “Bir Avrupa Stratejisi”, *Türkiye Günlüğü*, sayı 47, Eylül-Ekim 1997, 35 ve devamı.) Kısaca söylemek gerekirse, ABD’nin küresel üstünlüğünün yolu, Türkiye’den geçmek zorundadır ve geçerse, Türkiye’yi parçalayarak geçecektir.

Bir başka deyişle, Washington, Pax-Am’ın, yani ABD’nin küresel egemenliğinin hareket noktasını, payandasını, atlama tahtasını, Türkiye coğrafyasının oluşturduğu görüşünde.

Bir zamanlar ABD’nin Ulusal Güvenlik Kurulu Başkanlığını da yapmış olan Brzezinski, “sürdürülebilir bir Avrasya stratejisi”nin, “manevralar ve diplomatik manipülasyonları kullanarak, Amerika’nın küresel üstünlüğüne meydan okuyacak herhangi bir düşman koalisyonun ortaya çıkmasının engellenmesini” ve “uzak bir olasılık da olsa tek bir gücün böyle bir olaya kalkışmasına kesinlikle izin verilmemesini” yazar. (*Türkiye*

Günlüğü, s. 36.)

“Bertaraf edilen” ile, kaldırılan “engeller” ile, “kesinlikle izin verilmeyen oluşumlar” ile, Çekiç Güç’e, Çekiç Güç’ün gizli misyonuna, yani Saddam’ın, demokratik olmayan yollardan, şiddet ve terör yöntemleriyle iktidarına son verilmesine, Kuzey Irak’ta bir Kürt devleti kurulmasına, Irak’ın bölünmesine, Sevr’in uygulanmasına karşı olanların vurulması (*Muavenat*, 2 Ekim 1992), öldürülmesi (Mumcu, 24 Ocak 1993), uçağının düşürülmesi (*Bitlis*, 17 Şubat 1993) arasında, bir neden-sonuç ilişkisi olduğunu düşünmek ve ortak bir neden aramadan önyargılarla karara varmak, bana doğru gelmiyor.

Bu üç olayı, (bu üç olaydan sonra ABD Büyükelçisinden habersiz, Kürt liderleri Ankara’ya görüşmeye çağırılmış olan Özal’ın ölümünü (17 Nisan 1993) geçerken anımsatmakla yetinelim), Sivas kıyını (2 Temmuz 1993) izliyor. “Şeriatçı ayaklanma”nın arka planında, PKK’nın Sivas’a yerleşme ve Karadenize ulaşma olgusu olduğu gibi, bu kıyının arkasında, Sivas odağından alevilerin yoğun olduğu doğuya, batıya ve güneye doğru, PKK’nın alevileri ayaklandırmak istemesine koşut alevi-sünni çatışması başlatmak, Güneydoğu’da operasyona hazırlanan birlikleri Molla İranına yönlendirmek amacının bulunduğunu düşünmek de pek yanlış olmazdı. Bir başka deyişle, Sivas olayları, Türkiye’de istikrarsızlığı artırma ve onu, iç kavgalara ve dış çatışmalara sürüklenme amacıyla da başlatılmış olabilirdi.

Sivas olaylarını Gazi olayları izleyecekti.

12 Mart 1995’te, alevilerin yoğun olduğu Gazi’de, alevilere yönelik “terör”ün, 12 Eylül öncesi yöntemlerini anımsatan biçimiyle karşılaşıyoruz. Akşamın geç saatlerinde, gasp edilen ve şoförü öldürülen bir ticari taksiden, kahvelerde ve pastanelerde televizyondan maç izleyenlere açılan ateşle başlatılan olaylar, çoğu alevi ve ilerici olan 21 gencin ölümüyle sonuçlanmış olmakla birlikte, bu olayları çıkartanların amaçlarına tam olarak ulaştıkları söylenemezdi. Gazi olaylarını, CNN ve ABD basını, “Türkiye’de alevi-sünni savaşı başladı” diye vermiş, olayları çıkartanların ve sürdürenlerin beklentileri de bir bakıma açıklanmış, ama bu saldırılar, alevi-sünni savaşına dönüştürülemedi.

mişti.

Gazi olaylarının öncesi ise, daha da ilginçti. ABD Dışışleri Bakanlığı ve CIA'nun denetiminde yayın yapan Mediterranean Affaire şirketinin mevsimlik yayın organı olan *Mediterranean Quarterly* dergisinin 1995 kış sayısında Obrad Kesic imzasıyla yayınlanan "Yol Ayrımındaki ABD-Türkiye İlişkileri" başlıklı yazıda, "ABD Dışışleri Bakanı Warren Christopher'in 30 Eylül 1994 tarihinde Kürt politikası"na ilişkin uyarısının dikkate alınmamış olmasının, Amerikan-Türk ilişkilerini yolayrımına getirdiği görüşüne yer verilmişti. "Çünkü, deniyordu, Türkiye, ABD'nin Ortadoğu'da, Türk cumhuriyetlerinde ve Balkanlar'daki beklentilerine yanıt vermemiş", "Kuzey Irak'ta özerk bir Kürdistan'ın kurulmasına razı olmadığı gibi, Kürtlere karşı sınırdaki önlemleri sıklaştırmış"tı. Yazar, Türkiye'nin "haddini aştığını", "ABD'nin sabrının taşıdığını", "Türkiye'nin istikrarsızlık durumunun daha da ağırlaşabileceğini" yazıyordu. (Aydınlık, 18 Mart 1995 / Cumhuriyet, 19 Temmuz 1997.)

Erbakan ise, "Olay bizim inancımıza göre tamamen dış güçlerin etkisiyle yapılan bir operasyondur. Ne zaman Çekiç Güç'ün süresi uzatılacak olsa, ne zaman olağanüstü hal süresi görüşülecek olsa, Türkiye, bu tür olaylarla karşılaşır." (Türkiye, 14 Mart 1995) diyecekti.

TSK, daha önce planladığı tarihte, 20 Mart 1995'te Kuzey Irak'a operasyonu gerçekleştirecek, ardından ABD, "Derhal çekil!" diyecek, Almanya Türkiye'ye silah satışını durduracaktı. Cumhurbaşkanı Demirel, Kohl'a yazdığı mektupta, "Çekiç Güç'ün altından yılanlar çıktı!" sözünü, bu nedenle söyleyecekti. "Yılanlar" ile, ABD'nin Kürtleri korumak amacıyla değil, Kürtleri kullanarak Irak'ı ve ardından Türkiye'yi bölmek amacıyla hareket ettiği duyumsatılmış ve Çekiç Güç'ün, pankürdist vizyona sahip (Fuller) PKK'ya taşıdığı savlanan modern silahlar imlenmişti.

Gazi olaylarının ardındaki bir başka nedenin de, İstanbul'a ve oradan ülkeye yayılacak "alevi-sünni savaşı"nın, Kuzey Irak'a yapılacak operasyon için konuşlanan birlikleri, molla İran'ına yönlendireceği gibi amaçlar taşıdığı da ileri sürülecekti.

20 Martta operasyona katılan birliklerin büyük bir kısmının 43 gün sonra, yani mayıs başlarında Türkiye sınırına çekildiği günlerde, Başbakan Çiller'in, İran'a ABD'nin bilgilendirdiği İran'daki PKK kamplarına yönelik kara harekatı tasarımı gündeme gelecek, Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in uyarısıyla, Demirel tarafından bu harekat önlenecekti.

TEZKERE

Anımsayalım: PKK'nın Türk Silahlı Kuvvetlerini hedef alan Dağlica (Oramar) ve Aktütün (Besusin) karakollarına yaptığı baskınlara, asker yanıt veremedi. Yani, uluslararası hukukun kendisine tanıdığı "sıcak takip"i gerçekleştiremedi.

Başbakan Erdoğan, bölgede düzenlenen toplantılarda gürledi, PKK'yı bir kaşık suda boğarmış gibi. Ama, asker, Bush'un izin verdiği tarihte, izin verdiği biçimde, izin verdiği saatte, yani baskından günlerce sonra müdahale edebildi. Daha gerçekçi bir söylemle, müdahale, bir "hak" olarak değil, bir "sadaka" olarak verilmiş gibiydi, Çekiç Güç'ün misyonunda somutlaşan ABD'nin amacına uyarlanan hava harekatıyla sınırlıydı. Kandil Dağı PKK'nın üssüydü ve Amerikan askerinin işgali ve koruması altındaydı. Müdahaleye havadan izin verildiği zaman, kimler, neyi vurdu, bizim sorularımız soru olarak kalmıştı.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Kuzey Irak'a, PKK'ya karşı girişeceği operasyonlar, PKK'nın Türkiye'de gerçekleştirdiği ve ulusu sarsan olaylar üzerine gerçekleştiriliyordu, şimdi konum değişmiş, yurtiçine ve silahlı kuvvetlere yönelik PKK saldırılarına yanıt verebilmek için, "stratejik" müttefiki olan Türkiye'ye, Beyaz Sarayın müdahale için izin vermesi gerekiyordu. Verilecek izin de, Temmuz 1997'de Hakkari'nin güneyinden Irak'a giren Çekiç Harekatı komutanlarından Büyükanıt, şimdi, Genelkurmay Başkanı olarak o gece uykusunu uyuyabileceği bir izindi. Ama sorun "zevahirî kurtarma sorunu" muydu? Askeri öldürenleri korumak mıydı? Soru yanıtını bulamamıştı.

Öncesi böyle miydi? 12 Mart 1995'te başlatılan Gazi olayları bazı yorumlara göre, 20 Martta (1995), TSK'nın Kuzey Irak'a gerçekleştirmeyi planladığı operasyonu önlemek amacıyla yapıl-

muştı. İstanbul'a yayılacak alevi-sünni çatışması, bir iç savaşın başlangıcı olacaktı. İç savaş tasarımı başarısız kalmış, TSK, planladığı Çelik 1 hareketini planladığı tarihte, 19/20 Martta (1995), savaş uçakları, süper kobra helikopterler eşliğinde 50 bin kişilik kara askeri ile gerçekleştirmişti. Bu, sınırdan 219 kilometre derinlere inen 40 kilometrelik dev operasyondur.

ABD, "çekil!" diyecek. Almanya, Türkiye'ye silah sevkini durduracak. Demirel, Almanya Başbakanı Kohl'a, "Çekiş Güç"ün altından yılanlar çıktı." diye yazacak, "Biz ellerinden alıyoruz, daha modern silahlarla çıkıyorlar karşımıza!" diyecekti.

TSK, Kuzey Irak'ta, planlandığı gibi uzun süre kalamayacak, 43 gün sonra, Mayıs 1993'te çekilecekti. TBMM, Çekiş Güç'ün süresini altı ayda bir uzatıyordu.

PKK'ya yönelik olarak, Ocak 1997'de gerçekleştirilen "sıcak takip"i, 14 Mayıs 1997'de Çekiş Harekatı izleyecek. 7 Temmuz 1997'ye kadar süren harekate, 50.000 kara askeri, Kobra helikopterler, savaş uçakları katılacak ve PKK kamplarını bombalayacaktı. 1.445'i ölü, 184'ü yaralı, 1.750 PKK'lı savaş-dışı kalacaktı. Çekiş Harekatında, 135 ton yiyecek, 626 hafif silah, 20 havan topu, 27 RGP roketatar, 29 Daçka uçaksavar, 25 BKG makineli tüfek, 200 bin hafif silah, mühimmat, 1.750 havan mermisi, 2.225 roket mermisi, 17 jeneratör ele geçirilecekti.

25 Eylül-15 Ekim 1997'de, 25 bin asker, 150 tank, uçaklar, helikopterler ile Şafak Harekatı gerçekleştirilecek, ve Aralık 1997'de, 20 bin askerle kısa süreli bir operasyon daha yapılacaktı.

İki operasyon arasında, 5 Kasım 1997'de, Kıbrıs'ta, S300 füzelerini imha manevraları sırasında, Kara Kuvvetleri Komutanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun kulağının dibinden geçen kurşun, arkasında bulunan Albay Vural Berkay'ın ölümüne neden olacaktı.

Amerikan yapısı M-5 silahıyla ateş edilmişti, Türkiye'de, yalnız Özel Kuvvetlerde olduğu açıklanmış, ama olay kapatılmıştı.

Berkay öldürülmüş, ertesi gün, 6 Kasım'da (1997), Girit'ten İtalya'ya gitmekte olan Başbakan Mesut Yılmaz'a, gazeteciler,

ABD'nin Irak'a saldırmak için İncirlik'i istediğini anımsatarak, doğru olup olmadığını sormuşlardı. Yılmaz, soruyu, farklı bir biçimde yanıtlıyacaktı: ABD, Şafak Operasyonu sırasında Çekiç Güç uçuşlarının durdurulmamasını, ikincisi, Çekiç Güç'ün uçak sayısının 175'e çıkarılmasını istiyordu.

İncirlik'in NATO hizmetlerine tahsis edildiği, Kuveyt'in işgaline karşı, ABD'nin komutasında "koalisyon güçleri"nin savaştığı, Çekiç Güç'ün, bu savaşın çocuğu olduğu gözönüne alınırsa, ve kurucularının, yani ABD'nin, İngiltere'nin, Fransa'nın ve Türkiye'nin NATO üyesi olduğu düşünülürse, Çekiç Güç'ün faaliyetlerinin de NATO faaliyetlerinin bir parçası olduğu düşünülebilirdi. Uçak sayısını artırmasının, Türkiye'nin Kuzey Irak'a gerçekleştirdiği operasyonlar sırasında Çekiç Güç'ün uçuşlarının durdurulmamasının istenmiş olması, bir "NATO hizmeti" olarak savunulabilirdi. Ama ABD, yalnızca, Irak'ta tek taraflı savaş açmakla kalmamış, NATO hizmeti doğrultusunda oluşturulmuş Çekiç Güç uçaklarını, bu kez "NATO hizmeti görüntüsü" altında, NATO gücü gibi kullanabilmişti. Kısacası, ABD, Irak'ın işgali için gerekli gördüğü hazırlığı yapıyordu.

Bu hazırlıklardan biri de, ABD'nin konuşlanmayı tasarladığı Güneydoğu Anadolu'nun sıcak çatışma alanı olmaktan çıkarılmasıydı.

o

16 Eylül 1998'de Kara Kuvvetleri Komutanı Atila Ateş, Suriye sınırında, Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasının mesajını veriyor, aksi halde, TSK'nın Suriye'ye gireceğini duyuruyordu. Öcalan'ı, Moskova yolunda uçakta bulacaktık. Uçakta, Suriye'den ayrılmakla "Ortadoğuda savaşı önlediğini" söyleyecekti. Ne var ki Öcalan, Rusya'dan İtalya'ya, Yunanistan'a, ve Ordan Kenya'ya "taşınacak", Kenya'da Yunanistan Büyükelçiliği'nde tutulacak, ABD/CIA görevlileri, Öcalan'ı Türk görevlilerine, MİT'e teslim edecekti.

Ama, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılması (9 Ekim 1998), tek başına bu, soruları yanıtsız bırakabilirdi. Çünkü, sorun, PKK ya da Öcalan sorunu değildi. PKK'nın sıcak savaş alanı durumuna

getirdiği Güneydoğu bölgesi, Irak'ı işgale hazırlanan Amerikan askerlerinin konuşlandırılacağı bölgesiydi; bölgenin sıcak çatışma alanı olmaktan çıkarılmış olması gerekiyordu.

Anımsayalım: Başa güreşen partilerin en alt sırasına itilmiş olan Ecevit'in partisi, en ön sıradaki parti olarak siyasal erkin başına oturtulduğu süreçte, ABD, Öcalan'ı koruyup saklaması koşuluyla Ecevit'e teslim etmiş, karşılığında, dolaylı da olsa PKK teröründen arındırdığı Güneydoğu'ya, üs olarak konuşlanmak istemişti.

Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasıyla taşları yerinden oynatmış bulunan ABD, Öcalan'ı, Ecevit'in sırtına sararak, Merkezi New-York'ta bulunan Helsinki İzleme Komitesi'nin sözleriyle "Kürt halkının isyan halinde olduğu", "sıcak çatışma alanı" Güneydoğu, sıcak çatışma alanı olmaktan çıkartılacaktı. Yetmeyecek, Batman-Diyarbakır-Mardin üçgeni içersinde 1993-1999 yılları arasında faaliyet gösteren, bölgeyi cinayet ve suikast bölgesine dönüştüren Hizbullah da Mart 1999'da Batıya doğru "Hicret"e zorlanacaktı. Hizbullah'ın lideri Hüseyin Velioğlu'nun İstanbul'da, 19 Ocak 2000'de öldürülmesiyle, Güneydoğu, ABD askerinin konuşlanması için "temizlenmiş" olacaktı.

Faaliyetlerinin ve kadrolaşmalarının bilgisayarda arşivlendiği "ana karargahı" Mardin'de bulunan Hizbullah, Batman'da yaşayan bir yerel siyasetçinin anlatımıyla, son altı yılda (1993-1999), 360 faili meçhul cinayet işlemiş; Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan, son iki yılda (1998 ve 1999'da) 1.350 Hizbullahçının gözaltına alındığını, geçmiş dönemlere ait cinayetlerden 1999 yılında ancak 74'ünün aydınlatıldığını söylemişti: Okkan'ın verdiği bilgiye göre 74 olaydan 45'ini Hizbullah, 29'unu PKK gerçekleştirmişti. (*Cumhuriyet*, 15 Ocak 2001)

ABD'nin yıllardır geliştirdiği Irak'ı işgal politikasına, Ecevit, başbakan olarak sırtını çevirdiği zaman, partisi ikiye bölünecek, sayıca ilk sıraya yerleşen partinin başkanının siyasal erkin başına geçmesine ise, ABD izin vermeyecekti. Bahçeli, Ecevit'ten sonra ikinci "kahraman" olarak 3 Kasım erken seçim için dayatacak, yani ABD'ye karşı, ABD'nin planını uygulamaya koymuş olacaktı.

Yineleyelim:

16 Eylül 1998: Kara Kuvvetleri Komutanı Attila Ateş, Türkiye-Suriye sınırında, Reyhanlı'da Milli Güvenlik Kurulu kararına dayanarak, yaptığı konuşmada, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasını, aksi halde, Öcalan'ı almak için Suriye'ye askerin gireceğini söyledi.

1 Ekim 1998: TBMM'ini açış konuşmasında, Cumhurbaşkanı Demirel, Suriye'yi, savaşla tehdit etti. Clinton, Demirel'i ve Hafız Esad'ı aradı. 6 Ekimde Mübarek Ankara'da.

9 Ekim 1998: Öcalan Suriye'den çıkartıldı;

16 Şubat 1999: Moskova, Roma, Atina'dan Kenya'ya, Yunanistan Büyükelçiliğine götürülen Öcalan'ı Kenya'da, ABD/CIA görevlileri, MİT'e teslim etti. Öcalan Türkiye'ye getirildi ve İmralı'ya kondu.

Mart 1999: Hizbullah'ın faaliyetlerinin ve kadrosunun bilgisayara arşivlendiği Mardin'deki "ana karargah"a ulaşıldı.

11 Şubat 2000: Dört bini silahlı militan tetikçi, 20 bin Hizbullahçının bölgeden ayrıldığı ve ülkeye yayıldığı açıklandı. Hizbullah'ın "Hicret" yol haritası şöyleydi:

Güneydoğu cihat bölgesi merkezi Diyarbakır'dan geçiş yolu Şanlı Urfa'ya, ileri karakol Gaziantep'e, kadrolaşma uğrakları Adana'ya, Mersin'e, oradan sığınak ve hücrelerin bulunduğu, gizlenme, sorgulama ve infaz eylemlerinin gerçekleştirildiği Konya'ya, Konya'dan merkez yapılanmanın gerçekleştirileceği Ankara'ya, Ankara'dan çıkış yolu Bolu'ya, Bolu'dan "barınma bölgesi" Bursa'ya, Bursa'dan "Cihat bölgesi" İstanbul'a ulaşıyordu.

15 Ocak 2000: Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan "Hizbullah'ın 20 bin sayfalık dökümanının ele geçirildiğini" açıkladı. İçişleri Bakanı Tantan, ele geçirilen dökümanın 100 bin sayfa olduğunu söyledi.

19 Ocak 2000: Hizbullah (İlim Grubu) lideri Hüseyin Velioğlu İstanbul'da öldürüldü.

24 Ocak 2001: Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan, Diyarbakır'da öldürüldü.

31 Ocak 2001: William Safire (*New York Times*): Türk tankları Bağdat'a girecek — Bülent Ecevit: Kesinlikle böyle bir anlaşma yok. Tam aksine, biz, Irak'a müdahalenin yanlışlığı üzerinde

duruyoruz. Bunu Washington'da defalarca dile getirdik. (Fikret Bila, *Irak Savaşları*, s. 15.)

20 Mart 2001: Başbakan Ecevit ve ABD Başkan Yardımcısı Cheney görüştü. Ecevit, Irak'a müdahaleye sıcak bakmıyor. Cumhurbaşkanı Sezer, Ecevit ile aynı paralelde açıklamalar yaptı. Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu Türkiye'nin çekincelerini anlattı.

16 Mayıs 2001: Dışişleri Bakanlığının açıklaması: Irak'ta Kürt devleti kurulması *casus belli*'dir.

16 Mayıs 2001: Başbakan Ecevit: Fiili bir Kürt devleti kuruldu.

16 Mayıs 2001: Genelkurmay Başkanlığı Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı personeli taşıyan CASA uçağı, Güneydoğu'daki görevinden dönerken, Malatya'da kırsal alana düştü, subay, assubay, er, 34 kişi öldü. Uçağın düşüş nedeni açıklanmadı.

11 Eylül 2001: New-York'ta Dünya Ticaret Örgütü ikiz kuleleri vuruldu.

29 Ekim 2001: **Murat Yetkin** (*Radikal*, E-mektup / arşiv): Çankaya Köşkü. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından verilen 29 Ekim 2001 Cumhuriyet Bayramı daveti. Ecevit'in sağlığı eleştiriliyordu. Türkiye'deki 15 aktif orgeneralden ikisiyle sohbete başladık. Orgenerallerden birisi, "Komutanım bunu siz de dinleseniz" diyerek bir orgenerali daha getirdi. Onu bir dört yıldız daha izledi. Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu 20 metre ilerde gazetecilerle kuşatılmış durumdayken, ben de aralarında kuvvet komutanlarının da bulunduğu dört yıldızlı dört generalin arasındaydım. Müdahale söylentileri askeri rahatsız ediyordu. Çözümü Ecevit bulacaktı. Ecevit neden kendinden sonra DSP'yi devredecek bir ismi işaret edip yönetimin ve ülkenin önünü açmıyordu? O dönem Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'tı. (Ecevit'in, "Bunu söyleyenlerin rütbesi ne, kor ya da ikinci başkan düzeyinde mi?" sorusuna) Ben, "Kuvvet komutanı düzeyinde, orgeneral!" dedim.

31 Ekim 2001 (*Radikal*): Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu: Irak'a müdahale yanlış. Avrupa'nın tavrı yanlış. Irak'a müdahale çok tehlikeli olur. Çünkü Afganistan'a yönelik suçlamalar

Irak'ta yok.

19 Mart 2002: ABD'nin ilk nabız yoklaması. ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney Ankara'da Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu ile görüştü. Türkiye'nin tam desteğini beklediklerini, savaştan sonra Türk tarafıyla "Ganimet" in paylaşılacağını dile getirdi. — Başbakan Ecevit, ihtiyatlı davrandı, uluslararası meşruiyeti ön plana çıkardı.

4 Mayıs 2002: Ecevit hastanede.

Temmuz 2002: DSP'de fırtına ve bölünme.

17 Temmuz 2002: ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Grossman, Ankara'da, ABD'nin Türkiye'den beklediği desteği somutlaştırdılar. Türkiye'nin desteğinin önemli olduğunu, ancak hareketin Türkiye olmadan da yapılabileceğini vurguladılar. — Başbakan Ecevit, Türkiye ile ABD arasında, siyasi-askeri danışma kanalı açılmasını kabul etti.

Ağustos 2002: Bahçeli erken seçim tarihini belirliyor: 3 Kasım 2002.

Ağustos 2002: Washington'da, ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz ile Müsteşar Ziyal başkanlığında danışmalar yapılıyor. — Genelkurmay Başkanı Kıvrıkoğlu, ABD ziyaretinde, ABD askeri planlarında (Irak) kuzey cephesinin yeri ve rolü hakkında bilgilendiriliyor.

13 Ocak 2003: "Türkiye-ABD hükümetleri arasında Irak hareketine ilişkin karşılıklı destek ve işbirliği hakkında Mutakabat Muhtırası" (ABD'nin hazırladığı ve Türkiye'nin önüne getirilen belge): ABD, askeri birlik, uçak ve savaş gemisi sayısı belirtmeden 12 havaalanı (Afyon, Adana, Batman, Çorlu, Diyarbakır, Erhan-Malatya, Erzurum, İncirlik, Mardin, Muş, Oğuzeli-Gaziantep ve Sabiha Gökçen) ile dört limanı (İskenderun, Mersin, Taşucu, İzmir) askeri hareket amacıyla kullanmak istiyordu. Bunun yanı sıra, Irak'ın kuzeyden işgaline katılacak ABD kara birliklerinin geri desteği amacıyla şu bölgeleri kullanacaktı:

- Mardin civarında lojistik destek bölgesi,
- Midyat civarında taktik toplanma bölgesi,
- Kolordu destek alanı olarak Silopi civarında bir bölge,
- Güneydoğu'da manevra alanı olarak kullanılacak bir

bölge.

Taslak metin üzerinde Türk ve ABD heyetiyle çalışmalar 1 Şubat 2003'te başlamış ve 27 gün sürmüştü. Askeri Mutabakat görüşmeleri 10-27 Şubat 2003'te yapılmıştı. ABD'nin taslak metinde, telefon, elektrik ve su harcamalarının ödeme şekli yer alıyor, ama "*harekat esasları*" belirtilmiyordu. Güvenlik amacıyla Türk askeri birliklerinin Kuzey Irak'a geçişine değinilmiyordu. Başlangıçta 100 bin, sonra 65 bin askerin Güneydoğu Anadolu'da konuşlanması konusunda anlaşılan belge, bir MANDA anlayışıyla hazırlanmıştı. (Deniz Bölükbaşı: *1 Mart vakası/ Irak tezkere-si ve sonrası*, İstanbul 2005.)

1 Mart 2003: Tezkere TBMM'nden geçmiyor.

Hilmi Özkök, Fikret Bila'ya anlatıyor:

Hilmi Özkök: Çok karmaşık bir sistem. Aslında çok güzel bir çalışmayla başladı. Zirveler yapıldı. Değerlendirmeler yapıldı. ... Ve sonunda da dendi ki karar Meclisindir.

Fikret Bila: ABD geçeceğini sanıyordu, liman ve havaalanları için ilk tezkere geçmişti.

Hilmi Özkök: Evet. Geldiler, hazırlık yaptılar. Tesisler, araziler kiraladılar. Adamlar geldiler gemilerle rüzgarda dalgalarda sallanyorlar. ... "Bir anayasal kaza" diyorum ben, çoğunluk evet dedi, ama yeterlilik sayısına ulaşamadığı için...

Fikret Bila: ... ABD Türk topraklarına yerleşecek ve çıkmayacak. TSK'ya izin vermeyecek. Kuzey Irak'a girilse bile sembolik olacaktı. Doğru muydu?

Hilmi Özkök: ... Tezkereyi nasıl çıkarırsanız öyledir. Uygulama öyle yapılır. Geldim, gitmem diyen, bu gücü kendinde bulan da zorla gelir girer oraya. Gelip de gitmemeyi göze alacak güç varsa. Hiç ilgisi yok. — Bunun karşılığında Irak'taki oluşumları kontrol etmekte. Bütün mesele Irak'taki oluşumları kontrol etmek. ... Ama yapmayarak bu şansı tamamen kaybettik.

Tezkere oylamasından birkaç gün sonra Genelkurmay Başkanı Özkök'a çıkılma yapacak, askerin görüşünün Tezkere'nin çıkmasından yana olduğunu söyleyecekti.

4 Temmuz 2003: Süleymaniye'de, peşmergelerin muhafız birliği olarak korumasında, ABD'li albayın buyruğuyla, Türk İrtibat Timi komutanın başına, Tim karargahında çuval geçirile-

cek ve sorgulamaya götürülecektir.

Doğan Güreş: "Uluslararası açıdan baktığımızda, acaba büyük Kürdistan'a gidiliyor mu? Evet gidiliyor. Emareleri belli. ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney bunu söylüyor. Amerikalıların askeri mecmuasında bu çıkıyor. Yunanistan sevincinden ne yapacağını bilmiyor. Cheney, orada Haşimi krallığı kurulsun demiş. Türk devletlerinin yanısıra Suriye ve İran'dan da alın demiş. Bunlar resmi belgeli. (Fikret Bila, *Komutanlar Cephesi*, s. 80.)

Kenan Evren: "... 36. Paralel", Çekiş Güç olayı bir hataydı. ABD'ye o imkanı verdik. Onun neticesini aldık mı biz? ABD bizi kullandı. Neden hataydı? Adana-İncirlik üssünü bizim ABD'ye açmamız, ancak NATO hizmetleri için mümkün olabilir. ABD'nin Körfez hareketinin NATO'yla bir ilgisi var mı? Yok. (*Komutanlar Cephesi*, s. 19-20.)

0

Çekiş Güç, mahşerin atlıları gibi...

"Çekiş Güç", adını, bir maske olarak, yüzünden atana değin, yani Irak'ın işgaline ABD uçakları olarak katılana değin, Türkiye Büyük Millet Meclisi, her altı ayda bir süresini uzatacak, ve sürenin her uzatılmasında, uzatılmasına karşı görüşlerin seslerini yükseltmesine uyarlı olarak, Türkiye, suikast, sabotaj, katliam, iç savaş biçiminde bir olayla sarsılacaktı. Uğur Mumcu, bu sürecin nirengi noktası olacaktır.

Çekiş Güç'ün amacını, misyonunu, Uğur Mumcu, sona yaklaşan yazılarında (23 Aralık 1992'de) özetlemişti. Mumcu, birinci amacın, Saddam'ın devrilmesi ve yokedilmesi, ikinci amacın Kuzey Irak'ta bir "Kürt federe devleti" kurulması, ve üçüncüsü, Sevr Andlaşmasında yer alan, kuzey-batı sınırı Sivas'a kadar uzanan, önce yerel özerk ve daha sonra bağımsız olması kararlaştırılan "Kürdistan"ın kurulması olduğunu yazmıştı. İlk iki amaç gerçekleştirilmişti, üçüncüsü "senaryo" olarak sahnededir. Çekiş Güç'ün koruması ve kanatları altında, ABD hedefine ve PKK amacına yaklaşmaktadır ve bu sahnenin temelinde Uğur Mumcu'nun tabutu vardır. İşte sayılar:

PKK'nın, Türkiye'ye karşı, 14/15 Ağustos 1984 gecesi, eşzamanlı olarak, Şemdinli ve Eruh seyyar jandarma taburlarının konuşlandığı karakollara karşı silahlı saldırıyla savaşı başlattığı belleklerde olmalı. PKK, 1984'te 47 eylem, 1985'te 127 eylem, 1986'da 129 eylem, 1987'de 245 eylem, 1988'de 297 eylem, 1989'da 602 eylem, 1990'da 1.111 eylem gerçekleştirmişti.

17 Ocak 1991'de Körfez Savaşı başlamış, İncirlik kullanılmış, Bağdat vurulmuştu. 1991 Körfez savaşıyla, Kuzey Irak, Çekiç Güç'ün denetimi altına girecek, Kuzey Irak'ta PKK yirmiye yakın kamp kuracak, Türkiye'de, gerçekleştirdiği eylem sayısı 1991'de 1.912'ye, 1993'te 4.113'e çıkacaktı.

MİT müsteşarı Korgeneral Teoman Koman, PKK'nın Nevruz ayı olan Mart 1992'de ayaklanma başlatacağını söyleyecek, Öcalan, "Evet, doğru..." diyecektir. (Milliyet, 23.3.1992.) 1992 yılını "ayaklanma yılı" olarak ilan etmiş, ve amacını, (1) Kurtarılmış bölgeler, (2) Ulusal Meclis, (3) Savaş Hükümeti olarak çerçevelemişti.

21 Mart 1992: Türkiye genelinde Nevruz kutlamaları. Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Kızıltepe, Derik, Mazdağı, Cizre, Şırnak, Silopi, Gercüş, Kurtalan, Pervari, Kulp, Lice, Ergani, Hasso, Bismil, Siverek, Viranşehir ve Adana'da olaylar, 31 ölü.

Başbakan Süleyman Demirel: "*Zehir ettler, kan buluşturdılar. Ama topyekun ayaklanmayı başaramadılar.*"

19 Ağustos 1992: Şırnak'ı ele geçirme girişimi.

30 Ağustos 1992: Alan (Şemdinli) Karakoluna baskın.

13 Eylül 1992: Aktütün (Şemdinli) Karakoluna baskın.

29 Eylül 1992: Derecik (Şemdinli) Karakoluna baskın.

2 Ekim 1992: Muavenat Muhribinin vurulması.

24 Ocak 1993: Uğur Mumcu'nun öldürülmesi.

Mart 1993 : Abramowitz: ABD, Nevroz'da kan istemiyor.

Mart 1993 : PKK ateşkes ilan etti.

22 Mayıs 1993: PKK ("Parmaksız Zeki" kod adlı Şemdin Sakık) Bingöl yolunda, birliğine yeni gitmekte olan 33 er'i, otobüsten indirerek kurşuna dizdi.

2 Temmuz 1993: Sivas kıyını, 33 aydın-sanatçı ve 2 otel görevlisi toplam 35 kişi, yakılarak öldürüldü.

12 Mart 1995: Gazi olayları. 16 Gazi, 5 Ümraniye, 21 kişi öldürüldü.

0

“Umut Operasyonu”nun başladığı günlerde (Mayıs 2000), basında, “Mumcu soruşturmasında ulaşılan sonucun, ABD’de 4 yıl önce açıklandığı” haberi yeralacaktı. Bu habere göre, “İran rejimi muhaliflerince kurulan ve ABD’nin desteği ile yurtdışında çalışmalarını sürdüren İran İçin Demokrasi Vakfı (FDI), 6 Mayıs 1996 tarihinde yayınlanan raporunda, “Mumcu olayının arkasında İran’ın desteklediği İslami Hareket ve 3 İranlı diplomatın olduğundan şüphelenildiği” görüşüne yer veriliyordu. (Cumhuriyet, 17 Mayıs 2000.) Oysa, aynı yorumlar konuşmamızın girişinde Cumhuriyet’ten aktardığımız haber başlıklarından da anlaşılacağı gibi, Mumcu’nun öldürülmesinin hemen ardından yapılmış tahmine dayalı yorumlardı ve buradan herhangi bir sonuca varılamamıştı.

FDI’nun raporu ile ilgili haberin yayınlandığı gün yayınlanan bir başka haberde, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Richard Boucher’in, FDI’nin raporuna koşut olarak yaptığı açıklama yineleniyordu. “Umut Operasyonu” duyumsatılarak, Mumcu ve Kışlalı cinayetiyle ilgili çok sayıda kişinin Türk polisince yakalandığını belirten Boucher, “Türk Hükümeti”nin “Soruşturmanın tam sonuçları alınmadan İran bağlantısı iddialarıyla ilgili resmi yorum yapmaktan kaçındığını” söyleyecek ve “ABD’nin elinde de İran’ın bu cinayetlere karıştığına ilişkin bağımsız bilgi bulunmadığını” ekleyecekti. (Cumhuriyet, 17 Mayıs 2000.)

Hizbullah operasyonu ile ele geçirilen 100 bin sayfalık dokümana dayanılarak (Hizbullah’ın birçok bilgisayar hard-diskin çözülmesi için ABD’ye gönderildiğini geçerken anımsatalım) gerçekleştirilen “Umut Operasyonu” (Mayıs 2000) sonucu açılan “Umut Davası”, Kasım 2002’de sonuçlanmış, ve haber, basında, “Yargıtaydan onama: Umut davasında İran desteği kanıtlandı” başlığı altında verilmişti (Cumhuriyet, 14 Kasım 2002).

“Umut Operasyonu”nun başlatıldığı tarih ile FDI’nin rapo-

runun açıklanması arasında, biri zamanlama bakımından, öteki amaç bakımından örtüşen yönlerin gözden kaçırılmaması da gerekiyordu.

FDİ'nin 1996'da yayınladığı raporda ileri sürülen, molla rejiminin Türkiye'de bulunan eski ve yeni muhaliflerini, İran'ın, 1982-1996 yılları arasında öldürttüğü biliniyor, ve bunun, İran'da CIA istasyonu baskınında ele geçirilmiş bazı raporların açıklanmaması karşılığında verilmiş "ödün"lere dayanılarak gerçekleştirildiği de dil altından dolaştırılıyor.

İsmet Berkan, "Umut Operasyonu" ile örtüşen günlerde yazdığı yazılarda bunu "fısıldayan"lardan biri. Bu yazılarından birinde, "20 yıl boyunca Türkiye'de 200'ün üstünde İranlının öldürüldüğünü" ve "bunların bir kısmını İran'dan gelen katillerin, bir kısmını da Türkiye'de nerdeyse serbestçe çalışan İran istihbaratından" kişilerin öldürdüğünü yazmış ve eklemişti: "Aslına bakarsanız 200'ün üstündeki cinayete gözyumuldu. Bunların failleri hiçbir zaman yakalanmadı. Doğru dürüst bir soruşturma bile yapılmadı." (*Radikal*, 29 Mayıs 2000.)

Yalnızca "Umut Operasyonu"ndan dört yıl önce ABD'de değil, Uğur'un tabutu omuzlardayken Türkiye'de de üretilen haberlerde, "Mumcu'yu İran İstihbarat örgütü SAVAMA içindeki aşırı unsurlar ile bunların ilişkili olduğu Türk islamcılarının öldürmüş olabileceği" öne sürülmüştü. Bu "yorum"ların yer aldığı *Turkish Daily News*'in haberinde, ayrıca, polisin, "herhangi bir İran bağlantısının kurulması doğrultusunda siyasi baskı altında olduğu" görüşüne de yer verilmişti. (*Cumhuriyet*, 29 Ocak 1993, s. 19.)

Molla İranını ve özellikle Humeyni dönemini yıkamak gibi bir amacımız olmadığı açık. Ama, Uğur Mumcu'nun öldürülmesini, ABD'nin İran'a saldırmasının ve bunun için de Türkiye'yi İran'a saldırtmasının gerekçesi yapılması oyununa da gelmemiz gerekir. Özellikle de, Zeynep Oral'ın, bu ayın ilk günlerinde Bağdat'tan gönderdiği ve "İran da hedefte", "Sıradaki hedef İran" başlıkları altında yayınlanan *Cumhuriyet*'te ki (7 Ocak 2003) haberi okuduğumuz şu günlerde.

Bu satırları, Ocak 2003'te, TİHAK'ın düzenlediği panelde sunduğum konuşmamdan aktardım. Geçtiğimiz yıl, Ocak

2008’de, “Umut Operasyonu”nun hayali bir operasyon olduğunun yargı tarafından tescilini, basın “Umutlar boş çıktı” başlığı altında vermişti. Bu yıl, “Mumcu da yeni gelişme” başlığı altında, Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı, Muammer Aksoy ve Bahriye Üçok cinayetlerinin de arasında bulunduğu 17 ayrı silahlı ve bombalı saldırıyı gerçekleştiren “Tevhid-i Selam Kudüs Ordusu” örgütünün 3 yöneticisi ve bir üyesi hakkında yeni dava açıldığı yazıldı. (*Cumhuriyet*, 28 Ocak 2009.)

0

Mumcu Miladı / sonrasını 24 Ocak 2003 günlü konuşmamın son paragraflarıyla bitireyim:

Birkaç kez yazdım. Yineleyeyim. Mumcu, Aksoy’un öldürülüşünün birinci yılında, “uçlarına susturucu takılmış cinayet işleyen çeteler” karşısında “devlet”in çaresizliğini sorgulayarak soruyordu: “Yoksa devlet dediğimiz bu büyük aygıtı takılan başka susturucular var da, biz mi bu susturucuları bilmiyoruz.” (*Cumhuriyet*, 31 Ocak 1991.)

Ben de, “devlet dediğimiz bu büyük aygıtı takılmış” susturucuları susturacak irade, devlete egemen olmadıkça, cinayet çetelerinin bulunamayacağını vurgulayarak içine düştüğümüz acınası durumu imlemiş ve tabutların içinde olanların, bize, hepimize, hafifçe gülümsediklerini yazmıştım. (*Cumhuriyet*, 23 Ocak 1999.)

Çekiş Güç’ün önüne çıkan, genel amaç bakımından Pax-Am’ın yoluna dikilen engeli “bertaraf” etmek için havaya savrulan gövdesinin, şimdi aynı Pax-Am’ın İran’a çevireceği topun namlusuna mermi olarak sürülmekte olduğunu görmüş olsaydı Mumcu, bu kez gülümsemez, katıla katıla gülerdi!

24-25 Ocak 2008, Ankara
Memleket, 2009/9

Not: “Demokrasi ve Adalet Haftası”nda
TİHAK Başkanı M. İ. Erdost’un konuşma metni.

Türkiye 2009, s. 135-160

LOZAN'IN REVİZYONU
ECEVİT'İN SIRTINDA
MUZAFFER İLHAN ERDOST'LA SÖYLEŞİ
AHMET YILDIZ

Günün sorusuna gelelim: PKK/KONGRA-GEL 20 Ağustos - 20 Eylül 2005 tarihleri arasında "eylemsizlik" sürecini başlattı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kendisini PKK / KONGRA-GEL'in başkanı olarak tanıtan Zübeyir Aydar'ı İHD'den tanıyorum. Yanılmıyorsam, İHD'nin Siirt ya da Bitlis temsilcisiydi. Güneydoğu'da İHD şubelerinin kapatılması olasılığı öne sürülerek genel başkan yardımcılarının ya da yardımcılardan birinin bu bölgeden seçilmesi istenmişti. Bizim sorunumuz insan haklarının korunmasıydı. Bu görüş benimsendi. Zübeyir Aydar, Nevzat Helvacı'nın başkanlığı döneminde Genel Başkan Yardımcısı oldu. Genel seçimlerde de SHP listesinden milletvekili seçildi. Aynı yoldan milletvekili olan Hatip Dicle Diyarbakır, Orhan Doğan Şırnak şube başkanlarıydı. SHP'den ayrılan ve DEP'i kuran milletvekillerinin üçü İHD yönetimindendi. Bu arkadaşların İHD'yi milletvekilliği için kullandıklarını görünce, kendileriyle herhangi bir biçimde karşılaşmamaya özen gösterdim. PKK'lı olup olmamaları değildi benim sorunum, İHD'nin ve dolayısıyla insan haklarının siyasal

amaçlar için kullanılmış ve bulandırılmış olmasıydı. Geçenlerde Zübeyir Aydar kendisini PKK/ KONGRA-GEL'in başkanı olarak tanıtınca bu örgütün eyleminin olduğu gibi eylemsizliği kararının da bir "Kürt oyunu" olduğunu düşündüm. KONGRA-GEL'in "eylemsizlik" kararı, PKK'nin 1993'te oynadığı "ateşkes" oyununun bir karikatürü olabilir olsa olsa...

Ben sayısız ateşkes hatırlıyorum ki tutarlı değil...

Yineleyerek belirteyim: 1993 nevruzundan önce, Öcalan "ateşkes" ilan etmiş, nevruz kansız geçmiş, Öcalan bunu "süresiz ateşkes"e dönüştürmüştü. Oysa bir süre sonra PKK, Bingöl-Elazığ yolunda, 150 kişilik silahlı adamıyla yol keserek, otobüs-ten indirttiği 50 silahsız erden 33'ünü kurşuna dizmişti.

Bugün KONGRA-GEL'in "eylemsizlik" kararının ardındaki amacı, 1993'te, Öcalan'ın "ateşkes" için gösterdiği gerekçede bulmak olanaklıdır. Çünkü o zaman Öcalan, ateşkes kararının gerekçesi olarak Batının siyasi çözüm istemesini göstermişti. Türkiye'den beklediği "PKK'nın demokrasi ve özgürlük için savaştan bir örgüt olarak" tanınması ve "muhatap" alınmasıydı. Çözüm önermeye hazırlanan Özal ölmüş, PKK, Özal'ın ölümünden bir ay sonra, tasarlanmış olan Bakü-Ceyhan petrol boru yolu üzerinde, konsorsiyumdan temsilcilerin bir keşif gezisine çıkacakları günden bir gün önce, 33 eri kurşuna dizerek, "süresiz ateşkes"i kendisi bozmuştu.

PKK, 1990'da, Bakü-Ceyhan boru yolu tasarımı gündeme gelmeden bir yıl önce, Sovyetler Birliği sınırından İskenderun'a değin bu yolun geçmesi olası güzergahta, "gerilla"larını konuşlandırdığı gibi, şimdi de, işletmeye açılan petrol ve tasarlanan doğalgaz yolları üzerinde beş yıl aradan sonra, ama, Bakü-Ceyhan boru yolunun açılışından önce silahlı eylem koymaya başlıyor.

Bir yıl sonra da, Batı, siyasi çözüm istediği için "eylemsizlik" süreci başlatılıyor. Tayyip'in birbiriyle özdeşleştirdiği demokratikleşme ile Kürt sorunundan, KONGRA/GEL, kendisi için siyasal sonuçlar çıkarıyor. Bir başka deyişle, sorun, "siyasal çözüm"ün "çözüm"ünde gizli. Çözüm ise, PKK'nın, ayrılma ve

ayrı devlet kurma amacını, bu kez siyasal kuruluş olarak devam ettirmesinde yatıyor. Yani amaç değişmiyor. Üç Sivas için AİHM'nin verdiği kararı çarpıtan CNN Türk gibi, Hürriyet gazetesini ve Baskın Oran gibi, "şiddet içermediği sürece Kürt devleti kurmayı savunmanın suç sayılamayacağı" saptırmasının, Türkiye politikasının temeline oturtulmak istendiği bir sırada, Tayyip'in sözleri, iki kuşla bir taş vurmaya benziyor.

Ben, Öcalan ya da PKK kuruluş ve eylem amacını açık olarak bilmiyorum doğrusu. Bunu bir yerde açıkladılar mı bir dekarasyonla filan. Siz ne biliyorsunuz?

Açıklamadılar. Ama ayrılma ve ayrı devlet kurma, PKK'nın sonal amacı olarak biliniyor. Federasyonun, bu amacın bir aşaması olarak dile getirildiği de biliniyor. Azınlık isteminin federasyonun ön aşaması olarak dile getirilmiş olması gibi. Yöntemler de bu aşamalara göre farklılaşıyor. Ama temel amaç aynı: ayrılma, ayrı devlet olmak.

Peki, PKK'nın amacı Sevr'deki Kürdistan'a ulaşmakla mı sınırlı?

Öcalan hayal kurmada pek eşi bulunmayan biridir. Pankürdist vizyonu, Kafkaslar dahil Ortadoğu birliğini sağlayacak bir konfederasyonun merkezi olarak düşünüyordu. Türkiye Cumhuriyeti'nin yıkılmasının PKK'nın askeri gücünün başarısına bağlı olduğunu söylediği yerde, Boğazlar sorununu da kendilerinin çözeceğini ileri sürecek denli geliştirilmiş görüşleri vardı.

Kendi sözleriyle, olası bir Ortadoğu savaşını "önlemek" amacıyla Suriye'den ayrılmak durumunda kaldığında, "Kürdistan" sorununun çözümünü, bu kez Avrupa'nın sırtına saracaktı. 1999 başlarında, Roma'da kendisiyle görüşen gazeteciye Öcalan, Avrupa'nın Türkiye'ye, "savaşı durdurun, politik çözüm bulun" demesi gerektiğini söylüyordu. Türkiye'nin, savaşı durdurması demek, PKK'nın tek yanlı olarak başlattığı bu iç savaşta, beyaz bayrak sallaması, yani PKK'ya teslim olması demekti.

Aynı konuşmasında Öcalan, "Avrupa'nın Lozan

Andlaşmasında sorumluluğu vardır. Kürtlere bu andlaşmanın revizyonunu borçludur.” diyordu. Yani politik çözüm olarak, Lozan’ın Sevr’e göre revizyonuydu önerilen.

1997’de *Ülkede Gündem*’de yayınlanan konuşmasında ise, Öcalan, “Sevr’in Lozan’a bin kere değer olduğunu” söylemişti. Ona göre, “Sevr’de halkların kimlik kartları”, “Lozan’da ise faşizm” vardı. Lozan’la, Grekler, Ermeniler, Asurlular haritadan silinmişti, şimdi Kürtlerin silinmesi (*eliminate*) isteniyordu.

Federal çözüm tartışmaları vardı..

1991’den sonra Türkiye’ye dayatılan federasyon önerilerini, 1999’da yayınladığım, *Yeni Dünya Düzenine Zorlanması Odağında Türkiye* adlı kitabımın “Federasyon Tartışmaları” bölümüne taşıdım. Bu bölüme gözgezdiren biri, ABD’nin ve Avrupa’nın Türkiye’ye dayattıkları federasyonun, Sevr’i bir bütün olarak yaşama geçirebilmek için Kürtlerin (doğal ki PKK aracılığıyla) “anahtar” olarak kullanıldığını görür. Çünkü federasyon tezi, PKK için ayrı devlet kurmanın basamağı, ABD ve Avrupa için, Türkiye’yi çökertme politikasının ilk aşaması, madalyonun öteki yüzüdür.

CIA’nın (1996) raporlarında, Türkiye, “ekonomik, siyasal ve askeri” açıdan “dünya devletleri arasında en fazla çökme riskine sahip ülke” olarak gösteriliyordu. Türkiye’nin ekonomik, siyasal ve askeri bakımdan çöküşünün, somut olarak onbeş yılı aşkın bir zamandan beri “işleme” konduğu, PKK olgusunun bu amaç için bir araç olarak kullanıldığı gözardı edilmemek gerekir. “CIA, Türkiye’yi Çökertti” (*Nokta*, 10-16 Mart 1996) başlıklı yazıda, CIA ve WPI raporlarında, Türkiye’nin çökertilmesiyle “federal çözüm”ün ikiz kardeşler olarak “takdim edildiğini” görüyoruz. Gel gör ki, basın, sorunları, “bayrak sallayarak” solladı ve bugün de solluyor.

Yanılmıyorsam CIA’nın Türkiye’yi çökerttiği yerde, yani CIA raporunda, Türkiye’nin Güneydoğu’daki -tırnak içinde- sorunlarının çözümünün, Amerika’nın da istediği gibi federal çözümle aynı olduğu görüşüne yer veriliyor...

Bu federal çözümün Sevr'in kapısını aralayacak ilk adım olduğu, bunun tüm ulus için (doğal ki, ulusun ayrılmaz parçası Kürtler için de) nasıl bir felaket habercisi olduğu görülüyor ne yazık ki...

Evet, sanki bir uçurumun başına koşuyoruz hep birlikte... PKK'nin eylemlerinin, gerçekte Kürt halkının isteklerinin dışında amaçlar taşıdığını düşünüyorsunuz pek açık olarak...

Şemdin Sakık, basına yansıyan açıklamalarından birinde, Ermenistan Dışişleri Bakanlığından birkaç kişilik bir kurulun Öcalan'la görüşmesine yer vermişti. Ermenistan temsilcileri, ilerde PKK ile paylaşacakları Anadolu'nun aralarındaki sınırını belirlemek ve bir protokol yapmak istemişlerdi. Öcalan böyle bir protokolden kaçınmış "hele bir düşmanı yenelim, bunu o zaman düşünüyoruz" yanıtını vermişti. Düşman, Türkiye Cumhuriyetiydi.

1996'da Rus gazeteciyle konuşmasında Öcalan, Çarlık ordularının Ermenistan'a kadar geldiklerini, Ekim Devrimi olmasaydı (yani Rus orduları Doğu Anadolu'dan çekilmeseydi), Ermenistan'ın da, Kürdistan'ın da kurulmuş olacağını söylediğini ve bu konuşmanın kendi dergilerinde yayınlandığını belirttim.

Belli ki Öcalan'ın Sykes-Picot anlaşmasından bile haberi yoktu. Çünkü, Sevr'de "Ermenistan" olarak belirlenen yeri, 1916'da, Ruslar, kendi toprakları olarak belirlemiş; Dicle ile Fırat arasındaki bölgenin Fransızlara bırakılması karşılığında, Dicle'nin doğusunun (yani Şırnak ve Hakkari'nin) Ruslara bırakılması kararlaştırılmıştı. (Üçlü Anlaşma ile birlikte düşünüldüğünde, Sevr'deki Kürdistan da, Şırnak ve Hakkari ile sınırlıydı.)

Dicle'nin akış yolunun doğusunda kalan bu bölgeyi Ruslar, "Kürdistan" kurmak için değil, Nesturilerin yaygın olarak oturdukları bölgeye sahip olmak için istemişlerdi. Rus orduları çekilmese ve Çarlık amaçları yaşama geçirilmiş olsaydı, bu toprakların Doğuda Ermenilerin, Güneydoğuda Nesturi ve Keldanilerin, bir başka deyişle hristiyan toplulukların egemen konumda

oldukları Çarlık Rusyası toprakları olacağı o denli olasıydı.

Öcalan, Avrupa'nın Lozan'ı, Doğu'da, Kürtler için değil, Ermeniler, Asurlular ve Pontus Rumları için revize amacıyla PKK'yi kullandığını ya da kullanmak istendiğini görmüyordu. Bu nedenledir ki, Ermenistan temsilcilerine, bir bütün olarak Doğu Anadolu'yu paylaşmayı, düşmanın, yani Türkiye'nin yenilgisine endekslemişti.

Yirmibirinci yüzyılı "Lenin Yüzyılı" ilan edeceğini sıklıkla yineleyen PKK, bayrağından orak-çekici yere atıp çiğnedikten sonra, Öcalan ABD yönetimine iletilmek üzere emekli bir diplomata yazdığı mektupta, "ABD çıkarlarına hiçbir zaman saldırmadıklarını" özellikle belirtmişti. ABD'den, PKK'nin "İnsan haklarını savunan, demokrasi mücadelesi veren hareket olduğunu" kabul etmesini istiyordu.

ABD'nin resmi söyleminde PKK "terör" örgütüydü. Ama Çekiç Gücün şemsiyesi altında, PKK, Kuzey Irak'ta 20 kamp kurmuş, Çekiç Güç, PKK'yi en modern silahlarla donatmıştı.

Öcalan, PKK'yi, kendi özgücü, yani "Filistin" olarak algılamış olabilir, ama benim kanım daha çok dolaylı ve kumandalı bir ABD uydusu konumunda olduğudur. ABD, kendi amaçlarına koşut olarak PKK'nın kimi zaman yolunu açmış, kimi zaman onu barındırmış, kimi zaman donatmıştır, kullanacağı yerde ve sürede PKK ile oynayacağı da açıktır.

Bu bir yorum mu?

Yorum kuşkusuz. Ama kendimce açıklaması da var.

Anımsayalım: Başa güreşen partilerin en alt sırasına itilmiş olan Ecevit'in partisi, en ön sıradaki parti olarak siyasal erkin başına oturtulduğu zaman, ABD, Öcalan'ı koruyup saklaması koşuluyla Ecevit'e teslim etmiş, karşılığında, PKK teröründen arındırdığı Güneydoğu'ya, üs olarak konuşlanmak istemişti.

Bir başka deyişle, Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması, nasıl ki, ABD'nin Irak operasyonunun bir ön hazırlığı ise, Ecevit'in, Gülen cemaatinin desteğiyle birinci parti olarak siyasal erkin başına oturtulması da bu sürecin bir önceki aşamasıydı. Nasıl ki, Öcalan, ulaştığı silahlı gücü, kendi özgücü saydıysa, Ecevit de

iktidar oluşunu kendi özgücü olarak algılamıştı.

Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasıyla taşları yerinden oynatmış bulunan ABD, Öcalan'ı, Ecevit'in sırtına sararak, Merkezi New-York'ta bulunan Helsinki İzleme Komitesi'nin sözleriyle "Kürt halkının isyan halinde olduğu", "sıcak çatışma alanı" Güneydoğu'yu terörden arındırmış, ve bu bölgeyi, Büyük Ortadoğu Projesinin karargahına dönüştürmesinin politik hazırlığını yapmıştı.

Ecevit, nasıl ki siyasal erkin başına oturtulmasının arkasındaki gücü göremediyse, Öcalan'ın kendisine teslim edilmesinin arkasındaki giz'i de çözemedi. ABD'nin yıllardır geliştirdiği Irak'ı işgal politikasına, Ecevit, başbakan olarak sırtını çevirdiği zaman, partisi ikiye bölünecek, sayıca ilk sıraya yerleşen partinin başkanının siyasal erkin başına geçmesine ise, ABD izin vermeyecekti. Bahçeli, Ecevit'ten sonra ikinci "kahraman" olarak 3 Kasım erken seçim için dayatacak, yani ABD'ye karşı, ABD'nin planını uygulamaya koymuş olacaktı. Sonuç biliniyor.

ABD'nin işgali altındaki topraklarda derlenip toparlanan ve modern silahlarla donatılan KONGRA-GEL'in bir aylık "eylemsizlik" kararına bakıldığında iki şeyi görmek olanaklı: Birincisi, "ateşkes" askeri teriminin kullanılmamış olması. İkincisi, KONGRA-GEL'in yabancıların paralı askeri anlamında kullandığı bir çeşit ABD'nin güdülediği bir "legion" olduğu.

Şunu Kürtler de bilmeli: Avrupa Lozan'ı revize etmek istiyor ama, "müslümanlar" için değil.

12 Eylül için kısaca...

Şöyle özetlenebilir: Bir raporda da yer aldığı gibi, Türkiye'de ordunun yönetime elkoyması NATO tarafından planlanmıştı. NATO'nun, sosyalist/ komünist sisteme karşı kapitalist-emperyalist sistemi korumak amacıyla kurulduğu burada anımsanmalı.

Ülke içerisinde, ilerici, devrimci, demokrat hareketleri, NATO, dünya komünist silahlı kalkışmasının dolaylı biçimi olarak nitelemiş ve dolaylı saldırıya karşı özel savaş yöntemleri geliştirilmiştir. Bunun örgütü, her ülkede değişik adlarla kurul-

muş olan gladyolardır.

Aralık 1974'ten 12 Eylül 1980'e uzanan süreçte, sokakta ilkin tek haneli rakamlarla ifade edilen ölü sayısı, giderek iki haneli rakamlarla, üç haneli rakamlarla ifade edilmeye başlanmıştır. Ülkenin bağrından kan aktı, hemen her evi bir yanından yakıverdi. Amaç, içerdeki devrimci, ilerici hareketi ezmekti, onu parlamentodan sıfırlamaktı.

Şu da var ki, 12 Eylül günü sokaktaki kan "sıfır"landı, ama, süreç, bu kez, devletin koruması altında olması gereken alanlarda işledi. Filistin askısından, demir parmaklıklardan, hücrelerden, darağaçlarından aktı kan...

Generaller yargılanamadı...

İlkin NATO duvarı aşılabılırsa, Türkiye'de NATO güçleri zayıflar, ulusal değerler belirleyici olursa, evet.

Edebiyat ve Eleştiri, Sayı: 83, Eylül-Ekim 2005, s.7-19.
Sosyalizmi Seviyorum, s.75-82

Birinci Konu: *Etnik Ayrılcılığın Şiddet Çizelgesi*

14/15 Ağustos 1984 gecesı, Türkiye-lrak sınırına yakın konuşlanmış bulunan Şemdinli ve Eruh seyyar jandarma taburları birlik binalarına, PKK'nın gerçekleştirdiğı saldırı, bugün de belleklerde ve güncelliğini koruyor. Otomatik silahlarla başlatılan saldırı, Türkiye Cumhuriyetine karşı bir “savaş ilanı”ydı ve bu savaş, gene PKK'nın “Program Taslağı”nda (27 Kasım 1978) yazıldığı gibi, “Sömürgeciliğı yıkarak, bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan kurmak” amacıyla başlatılmıştı.

PKK, aynı yıl, yani 1984'te Türkiye genelinde 47 eylem gerçekleştirecek, Körfez Savaşına (17 Ocak 1991'e) değin, eylem sayısını giderek arttıracaktı: 1985'te 127 eylem, 1986'da 129 eylem, 1987'de 245 eylem, 1988'de 297 eylem, 1989'da 602 eylem, 1990'da 1.111 eylem olmak üzere, altı yıl içinde 2.490 eylem gerçekleştirmişti.

1991 Körfez Savaşını izleyen süreçte, Kuzey Irak (36. enlemin kuzeyi), Saddam'ın saldırısından yöre Kürtlerini korumak

amacı altında, ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye tarafından kurulan Çekiç Gücün koruması altına alınacaktı. Çekiç Gücün koruması altında, PKK, Kuzey Irak'ta yirmi kadar kamp kuracak, Türkiye'de gerçekleştirdiği eylem sayısı 1991'de 1,912'ye çıkacaktı.

1992 yılında, PKK, "ayaklanma" başlatacağını duyurmuş, Öcalan, 1992 yılını "ayaklanma yılı" olarak ilan etmiş ve amacın, (1) kurtarılmış bölgeler, (2) ulusal meclis, (3) savaş hükümeti kurmak olduğunu açıklamıştı.

21 Mart (1992) Nevruz kutlamaları sırasında, Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Kızıltepe, Derik, Mazdağı, Cizre, Şırnak, Silopi, Gercüş, Kurtalan, Pervari, Kulp, Lice, Ergani, Hazzo, Bismil, Siverek, Viranşehir ve Adana'da olaylar olmuş, 31 kişi ölmüştü. Başbakan Süleyman Demirel, "Zehir ettiler, kan bulaştırdılar. Ama topyekun ayaklanmayı başaramadılar!" diyecekti.

Demirel'in deyişiyle, Kürtlerin yaygın ve yoğun olduğu Güneydoğu'da genel bir ayaklanma başarıya ulaştırılamamıştı. Gene de, amaçlanan "ulusal meclis" oluşturulabilir ve "savaş hükümeti" kurulabilirdi.

14/15 Ağustos saldırılarına hedef olan Şemdinli ve Şırnak, bu kez yeniden "kurtarılacak bölgeler" olarak hedefteydi: 19 Ağustos 1992'de Şırnak'ı ele geçirme girişimi; 30 Ağustos 1992'de Alan (Şemdinli) karakoluna baskın; 13 Eylül 1992'de Aktütün (Şemdinli) karakoluna baskın, 29 Eylül 1992'de Derecik (Şemdinli) karakoluna baskın, Şırnak ve Şemdinli'yi "kurtarmak" ve burada "ulusal meclis"i kurarak, "savaş hükümeti"ni oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmişti. Başarı sağlayamamıştı PKK ama, 1991 yılında 1.912 olan eylem sayısını, Çekiç Gücün desteğinde 1993'te 4.113'e çıkarmıştı. Başarısızlık, ABD Büyükelçisinin "bizim için çok önemli" dediği Çekiç Gücün de başarısızlığı olarak nitelendirebilirdi. Çünkü PKK, silah ve lojistik açıdan desteklenmişti, bu nedenle Çekiç Gücün varlığından rahatsız olanlar vardı ve giderek artıyordu; rahatsız olanlardan rahatsız olanlar ise giderek azgınlıyordu.

1993 yılı ise, (1) yayılan, artan, yoğunlaşan PKK şiddet eylemleri ile (2) Çekiç Güce ve Çekiç Gücün süresinin uzatılmasına karşı olanların "bertaraf edilmesi" açısından, Türkiye'nin,

içten ve dıştan saldırıların ortasında kan kaybedeceği bir yıl olacaktı.

ABD'nin eski Ankara Büyükelçisi Abramowitz, ABD'nin 1993 Nevruzunda kan görmek istemediğini basına yansıtmıştı. Öcalan 17 Mart 1993'te "süresiz ateşkes" ilan edecek, Nevruz kansız geçecekti. Ne var ki, PKK, 25 Mayıs 1993'te, Bingöl-Elazığ karayolunda, dağıtıldığı birliklerine gitmekte olan erlerin bulunduğu otobüsü silah zoruyla durduracak, 50 erden 33'ünü kurşuna dizecekti.

Bingöl-Elazığ karayolunda 33 askerin kurşuna dizilmesinin basına yansmasıyla eşzamanlı olarak Şırnak Milletvekili Orhan Doğan, Başbakan tarafından yanıtlanması için Meclise soru önergesi vermişti, "PKK Lideri Öcalan tarafından ilan edilen "tek yanlı süresiz ateşkes kararına rağmen" bölgede devam eden arama ve operasyonlar ile, eylemlilik durumunda olmayan PKK militanlarının imhası"nın iki taraflı çatışmayı başlatacağından devletin sorumlu olacağını savlayan bir soru önergesiydi bu.

Yanıt, tam da, 2 Temmuz 1993 Sivas kıyını için Meclis Araştırma Komisyonu kurulması amacıyla verilen önergelerin görüşüldüğü 6 Temmuz 1993 günü, yeni İçişleri Bakanı Mehmet Gazioğlu tarafından yanıtlanacak "bölücü terör örgütü liderinin ateşkes ilan ediyorum diye açıklama yapmasından sonra 17 Mart 1993-23 Haziran 1993 tarihleri arasında Türkiye genelinde örgütün yapmış olduğu eylemler" şöyle sıralanacaktı: 135 sivil yurttaşımız yaşamını kaybetmiş; 65 asker, 4 polis, 13 geçici köy korucusu yaralanmıştı. Yapılan aramalarda 861 uzun numlulu silah, 304 tabanca, 251 bomba, 142.330 adet mermi ele geçirildiği açıklanmıştı. (TBMM Tutanak Dergisi, 6.7.1993, s. 104-105.)

İşte son iki gazete haberi: PKK'nın 15 Ağustos 1984'te savaşı ilk başlattığı yerde, 15 Ağustos 2009'da Öcalan'ın "Kürt sorununa ilişkin Yol Haritası"nın açıklanacağı, "kazanmış olanlar"ın barış çılgılığının atılacağı yazılıyor, 30 Ağustosta PKK'nın 1992'de kurtarmak için karakollara baskın üstüne baskın düzenlediği Şemdinli'de, "işgalci asker" anlamında, dört er şehit ediliyordu. (Evrensel, 15 Ağustos 2009 / Cumhuriyet, 31 Ağustos 2009.)

Sovyetler Birliği dağılmadan ama dağılmasının öngününde, Öcalan, Nezh Tavlş ve iki arkadaşına, Sovyet sınırından İskenderun'a kadar olan hat'ta "gerillaları"nı yerleştirdiğini söylemişti. Bir şey yapmayacaklardı, bilgi için söylüyordu bunu Öcalan. Nedeni, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte, Bakü-Ceyhan petrol yolu projesi gündeme geldiğinde anlaşılacaktı.

Bingöl-Elazığ karayolunda, Bakü-İskenderun petrol boru hattının geçmesi tasarlanan bu yolda, 33 er, boru hattını yapacak konsorsiyum temsilcilerinin yapacakları keşif gezisinden iki gün önce kurşuna dizilmişlerdi ve konsorsiyum temsilcileri. siyasal güvenlikten yoksun silahlı çatışma alanı olduğu için, gezilerini o gün erteleyeceklerdi. Ertelemelerinin iki nedeni vardı.

Birincisi, Alman ARD televizyonu muhabirinin, "Petrol boru hattının Güneydoğudan geçmesi sözkonusu. Planlamalar, projeler, görüşmeler buna yönelik. Bu konuda herhangi bir tavrınız olacak mı?" sorusuna, Öcalan, "Açık söylüyorum, ne su meselesinin, ne petrol meselesinin tek taraflı olarak halkımızın çıkarları aleyhine kullanılmasına izin vermeyeceğiz. Hatta engelleyeceğiz." yanıtını vermiş, "en az diğer devletler kadar" PKK'nın da muhatap kabul edilmesini, "bu yolların güvenliği-nin nasıl sağlanacağına anlaşmalarda yer verilmesinin gerektiği" yanıtını vermişti. (*Özgür Halk*, 27 Haziran 1995.)

İkincisi: ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermenistan Gizli Ordusu), Beyrut'ta, İngilizce yaptığı açıklamada "oluşturulacak pan-Türkçü boru hattının Batı Ermenistan'dan (Doğu Anadolu bölgesinden) geçmesine izin vermeyeceklerini ileri sürmüştü. (*Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1993).

Asya ve Ortadoğu petrol ve doğalgazının Avrupa'ya taşınmasında Türkiye, "kilit ülke" konumunda bulunmakla birlikte, hatlar projesinin gerçekleşmesinin başlıca koşullarından biri, siyasal güvenlikti ve ikincisi "sıcak çatışma" alanında olmamasına bağlıydı. Ne var ki, özellikle Bakü-Ceyhan hattının gündeme gelmesinden önce, hatların geçeceği bölgeler, PKK'nın adamları tarafından tutulmuş, bu nedenle de petrol ve doğalgaz için yeni yollar tasarlanmıştı.

“Petrole yeni körfez: Ceyhan!..” (Cumhuriyet, 27 Mart 1993), “Türkiye, boru hattı köprüsü” (Cumhuriyet, 15 Eylül 1993) başlıklı yazı-haberlerde açıklandığı gibi alternatif yollar tasarlanmıştı. Bunlar arasında, Karadenizde Supsa (Gürcistan) ya da Novorossisk (Rusya) limanlarından tankerle alınan petrolün, biri Samsun-Kırıkkale-Yumurtalık yolundan Akdenize, öteki Trakya’da İğneada Saros Körfezi üzerinden Ege denizine ulaşması gibi iki ayrı seçeneğe yer veriliyordu. Yunanistan, Ege’de fır hattını on mile çıkaracağı savını yineleyecek, PKK ise Samsun-Ceyhan yolunu tutmak için coğrafi alanını Sivas üzerinden Karadenize uzatmak kararı alacaktı.

Özellikle de “Petrole yeni körfez Ceyhan!..” haberiyle eşzamanlı olarak, PKK, Sivas’a yerleşmek ve Sivas-Samsun yolunu tutmak için, Sivas’ın doğusunda, Divriği, Zara ve İmrallı’ya yerleşmeye, Kurtuluş Savaşında Ankara’ya yaklaşan Yunan ordusuyla birlikte Ankara’yı doğudan sıkıştırmak için ayaklandırılmış bulunan Koçgiri aşiretini etkisi altına almaya, ve bunun için bir dizi eylem koymaya başlayacaktı. Sivas’ın doğusunda, henüz tasarı olan Samsun-Ceyhan Körfezi güzergahını tutmak için bir dizi eylem koyanların, Bingöl-Elazığ karayolunda 33 askeri kurşuna dizilenler olduğunu, yani bu katliamın petropolitiğe endeksli olarak gerçekleştirildiğini belirtelim.

Petrol sorununun yalnızca Ortadoğunun sorunu değil, dünyanın başlıca sorunu olduğunu söyleyen Öcalan, bu sorunun kilit noktasını Kürt sorununun oluşturduğu görüşündeydi. Ortadoğunun kördüğümü olan Kürdistan düğümünün çözülmesiyle birçok soru günışığına çıkacak, bir başka deyişle, bir dünya sorunu olan petrol sorununun çözümünü, Ortadoğu kördüğümünün çözümüne, Ortadoğu kördüğümünün çözümünü Kürdistan düğümünün çözümüne, Kürdistan düğümünün çözümünü, Kürt sorununun çözümüne indirgeyecek, dolayısıyla Kürt sorununu çözecek PKK’nın, dünya sorununu çözmeye soyunduğu savlanacaktı.

İlhan Selçuk, “Petrol Coğrafyasında Türkiye’nin Yeri” başlıklı yazısında, bir gün önceki Cumhuriyet’in “Petrole Yeni Körfez: Ceyhan!..” manşet haberini anımsatarak, “gezegenimizde petrol coğrafyası”nın yeniden oluştuğunu, “ulusal sınırlar-

dan daha önemli bir harita çizildiğini" belirtiyordu.

Petrolitiğe endeksli "dünya sorunu"nu, "Kürdistan"a düğümleyen ve "Kürt sorununa indirgeyen" Öcalan'ın görüşlerine tamı tamına karşıt şu tümcelerle bitiriyordu İlhan Selçuk yazısını: "Kürt sorunu yeni ufukların açılımı içinde ancak 'parantez' oluşturabilir. Anadolu insanı, dünya dengelerini hesaba katmadan Kürt sorununu bir kan davasının ya da mikro-milliyetçiliğin bağnazlığında ele alırsa, kendisine yazık eder; bu durumda 21'inci yüzyıl uygarlığının dışına düşebiliriz." (Cumhuriyet, 28 Mart 1993.)

İlhan Selçuk, iki soruyu getiriyordu gündeme: Biri, "petrol" kaidesi üzerinde dünyanın denge arayışları içinde Kürt sorununun yeri ve öteki, bozulan dünya dengesinin yeniden kurulmasında, Kürt sorunun yönü ve ağırlığı.

Çünkü, Ceyhan'ın "petrole yeni körfez" olması tasarısı yalnızca PKK ile ASALA'nın tepkisine neden olmamış, aynı zamanda, Rusya ile ABD merkezleri ve bu merkezlerin yörelerindeki devletler arasında da tartışma başlatmıştı.

Üçüncü Konu: *Çekiç Güç'ün Gölgesinde "Kürt Oyunu"*

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 2 Temmuz 1993 Sivas kıyırını, Aziz Nesin'in sırtına yüklemiş, "ağır tahrik olduğunu" söylemişti. Demirel'le dilbirliği içinde Refah Partisi Başkanı Erbakan da, baş sorumlu olarak Aziz Nesin'i ve Sivas Valisini gösterecekti. Emniyet Genel Müdürlüğü, Bakanlar Kurulu için hazırladığı raporda ise, Sivas kıyırının, "Batının stratejik uygulamalarından biri" ve "yabancı ajanların provokasyonu olduğu" yazılıyor, "Yeni Dünya Düzeni içersinde, Türkiye'nin, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkaslarda etkin görev almasının istendiği, burada amacın, Japon ve Alman sermayesinin, bu bölgelerdeki etkinliğini kırmak olduğu" belirtiliyordu.

Doğru ya da yanlış, ama 2 Temmuz Sivas kıyırının, "yabancı ajanların provokasyonu olduğu" sugötürmez bir gerçektir. Emniyet Genel Müdürlüğünün raporunun adresinde duranlar, kendilerini ve mevkilerini "tahrik" ile yıkayacaklardı. Oysa olayın petrolitiğe, dolayısıyla Çekiç Güç'e endeksli bir provokas-

yon olduğu ağıktı.

Çekiş Güç'ün amacını, misyonunu, Uğur Mumcu, sona yaklaşan yazılarında (23 Aralık 1992'de) özetlemişti. Mumcu, birinci amacın Saddam'ın devrilmesi ve yok edilmesi, ikinci amacın Kuzey Irak'ta bir "Kürt federe devleti" kurulması ve üçüncüsü, Sevr Andlaşmasında yer alan, kuzey-batı sınırı Sivas'a kadar uzanan, önce yerel-özerk ve daha sonra bağımsız olması kararlaştırılan "Kürdistan"ın kurulması olduğunu yazmıştı. İlk iki amaç gerçekleştirilmişti, üçüncüsü "senaryo" olarak sahnedeydi. Çekiş Güç'ün koruması ve kanatları altında, ABD hedefine ve PKK amacına ulaşmaktadır ve bu "senaryo"nun sahnesinde, Muavenat muhribi şehitlerinin ve Uğur Mumcu'nun Türkiye'ye sığmayacak tabutunun, Eşref Bitlis'in ve Kürt sorununu Eşref Bitlis ile birlikte çözmeye kalkışan Özal'ın tabutlarının üstünde Çekiş Güç'ün gölgesi vardır. 2 Temmuz 1993 Sivas kıyını, bu şemsiyenin dışında değildir. Başlangıçta Aziz Nesin'i suçlayan Erbakan'ın, daha sonra, oteli provokatörlerin yaktığını belirterek, "Bunları yapanlar gene bulunmaz. Çünkü arkasından CIA çıkar. Tıpkı Uğur Mumcu cinayetinde olduğu gibi, katilleri bulamazlar." diyecekti. (*Sivas Kitabı*, s. 510).

Çekiş Güç ile PKK'nın amaç birliğini ve birlikteliğini bizim için de somutlaştıran olay ise, 12 Mart 1995 Gazi kıyınıydı.

ABD Dışişleri Bakanlığı ve CIA denetiminde yayın yapan Mediterranean Affaire'in yayın organı Mediterranean Quarterly'nin 1995 Kış sayısında yayınlanan "Yol Ayrımındaki ABD-Türkiye İlişkileri " adlı yazıda, "Türkiye, ABD'nin Ortadoğu'da, Türk cumhuriyetlerinde ve Balkanlar'da beklentilerine yanıt vermemiş", "Kuzey Irak'ta özerk bir Kürdistan'ın kurulmasına razı olmadığı gibi, Kürtlere karşı sınırdeki önlemleri sıklaştırmıştı." "Türkiye" haddini aşmış, ABD'nin sabrı taşmış, "Türkiye'nin istikrarsızlık durumunun daha da arttırılacağı" tehdit olarak duyurulmuştu. Yazı, 21 Mart nevruzunu içersine alacak ve 19/20 Martta gerçekleştirilmek amacıyla Irak sınırına yığılmakta olan askeri durdurmak, olabilirse İran'a yönelendirmek amacıyla yazılmıştı.

Yoksa, ABD, Türkiye'ye haddini bildirecekti ve bunun için de Gazi'de başlatacağı alevi-sünni çatışmasını bütün ülkeye

yayacaktı.

12 Mart 1995 Gazi olayları, ertesi gün Ümraniye’de sonuçlanacak, ABD basınının vurgulamasına karşın, Türkiye’de “alevisünni” “savaşı” başlamayacaktı. Gazi olayının Çekiş Güç ile bağlantılı olduğunu Cumhurbaşkanı Demirel de, Genelkurmay Başkanı Güreş de, Başbakan Çiller de biliyor olmalıydı, ama hepsi başka yeri, başka bir merkezi gösterecekti. Tek doğru tanı, Erbakan’dan gelecekti: “Olay tamamen dış güçlerin etkisiyle yapılan bir operasyondur. Ne zaman Çekiş Gücün süresi uzatılacak olsa, Türkiye bu tür olaylarla karşılaşır.” diyecekti. (Türkiye, 14 Mart 1995.)

Gazi kıyını, ilerici laik halkın, alevilerin, özel polis timinin hedef gözeterek öldürdüğü 21 gençle “sınırlı kalacak”, 19/20 Mart 1995’te, 50 bin kişilik Çelik 1 adı verilen kara askeri operasyonu başlayacak, savaş uçakları, süper kobra helikopterler eşliğinde, sınırdan 219 kilometre derinlere 40 kilometrelik dev bir operasyon gerçekleştirilecekti. Cumhurbaşkanı Demirel, “bir yıl” orada kalacağımızı söyleyecek, ABD ise “Derhal çekil!” diyecek, Almanya Türkiye’ye silah akışını durduracaktı.

Uğur Mumcu’nun öldürülmesinden beş gün önce, “Çekiş Gücü” bir çibana benzeten, “Kökünü kazımaya kalkışırsanız ertesi gün başınıza ne gelir bilinmez!” diyen başbakan Demirel, bu kez cumhurbaşkanı olarak, Türkiye’ye silah akışını durduran Kohl’a, “Çekiş Güç’ün altından yılanlar çıktı” diye yazacaktı ve ekliyecekti: “Biz ellerinden alıyoruz, daha modern silahlarla çıkıyorlar karşımıza!”

“Stratejik müttefikimiz” ABD’nin, Çekiş Güç eliyle, PKK’yı modern silahlarla donattığı duyumsatılıyordu. Demirel, “bir yıl kalırız” demişti, ABD dayatmış, 43 günün sonunda birlikler, kendi sınırlarına çekilmişti.

TSK’nın Ocak 1977’de gerçekleştirdiği “sıcak takip”i, 14 Mayıs 1997’de “Çekiş Harekat” izleyecek, 7 Temmuz 1997’ye kadar süren harekata, 50.000 kara askeri, kobra helikopterler, savaş uçakları katılacak, 185 ton yiyecek, 626 hafif silah, 20 havan topu, 27 RGP roketatar, 29 Daçka uçaksavar, 25 BKG makineli tüfek, 200 bin hafif silah, mühimmat, 1.750 havan mermisi, 2.225 roket mermisi, 17 jenaratör ele geçirilecekti.

25 Eylül-15 Ekim 1997'de, 25 bin asker, 150 tank, uçaklar, helikopterler ile Şafak Harekatı yapılmış, Aralık 1997'de 20 bin askerle kısa süreli bir operasyon daha gerçekleştirilmişti. İki operasyon arasında, 5 Kasım 1997'de, Kıbrıs'ta, S300 füze rampalarının imha manevraları sırasında, Kara Kuvvetleri Komutanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun kulağının dibinden geçen kurşun, hemen arkasında bulunan Albay Vural Berkay'ın ölümüne neden olacaktı. Amerikan yapısı M-5 silahıyla ateş edilmişti. Türkiye'de yalnız özel kuvvetlerde vardı, olay kapatılacaktı. Ertesi gün, 6 Kasım'da (1997), Girit'ten İtalya'ya gitmekte olan Başbakan Mesut Yılmaz'a, gazeteciler, ABD'nin Irak'a saldırmak için İncirlik'i kullanmak istediğini soru olarak sormuşlar, Mesut Yılmaz, soruyu, ABD'nin, Şafak operasyonu sırasında Çekiç Güç uçuşlarının durdurulmamasını, ikincisi Çekiç Güç'ün uçak sayısının 175'e çıkarılmasını istediğini söyleyerek yanıtlamıştı.

Öcalan'ın Suriye'den çıkartılarak, Kenya'da CIA eliyle Türk istihbaratına teslim edilmesiyle, PKK'nın eylemleri sönmeye başlayacak, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılması Türkiye tarafından dayatılmakla birlikte, buradaki esas amacın, Helsinki İzleme Komitesinin daha önce ısrarla "işgal altında" olduğu vurgulanan Güneydoğu Anadolu'yu işgalden kurtarmak değil, bölgeyi silahlı çatışma alanı olmaktan arındırmak olduğu açıktı. Tezkere için hazırlanan mutabakat belgesinde kararlaştırılacağı gibi, önce 100 bin, daha sonra 65 bin olarak belirlenen Amerikan askerinin konuşlandırılacağı Güneydoğu'yu sıcak çatışma alanı olmaktan çıkarmaktı amaç. "Tezkere", Meclis'ten geçmiş olsaydı, Güneydoğu Anadolu'ya konuşlandırılmış olacak olan Amerikan askeri, bugün Irak'tan çekilme planına endeksli olarak aynı coğrafyaya "oturtmak" için, AKP yönetimi, olasıdır ki, "açılım"a gitmek zorunda bırakılmayacaktı.

Çekiç Gücün ve Çekiç Güç odağında özellikle ABD'nin baskı ve entrikalarının yoğunlaştığı dönemde Genelkurmay Başkanı olan Doğan Güreş, emekli olduktan sonra, Fikret Bila'nın sorusunu şöyle yanıtlıyacaktı: "Uluslararası açıdan baktığımızda, acaba büyük Kürdistan'a gidiliyor mu? Evet gidiliyor. Emareleri belli. ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney bunu söylüyor. Amerikalıların askeri mecmuasında bu çıkıyor. Yunanistan

sevincinden ne yapacağını bilmiyor. Chaney, orada Haşimi krallığı kurulsun demiş. Türk devletlerinin yanısıra, Suriye ve İran'dan da alın demiş. Bunlar resmi belgeli." (Fikret Bila, *Komutanlar Cephesi*, s. 80.)

**Dördüncü Konu: ABD'nin Türkiye'yi
Yeniden Yapılandırma Çabaları**

Amerikan yöntemi, ilk kez, 1988'de, Türkiye'deki Kürtlere "ulusal azınlık" hakları verilmesinden yana olduğunu açıklamıştı. Açıklama, ABD Dışişleri Bakanı George Shultz'un insan haklarından sorumlu yardımcısı Richard Schifter tarafından, İnsan Hakları Raporu'yla (*Country Reports on Human Rights Practices for 1988*) ilgili olarak düzenlenen basın toplantısında yapılmış, "ABD yönetiminin, uluslararası ölçütlere göre, Türkiye'deki Kürtlere "ulusal azınlık" hakları verilmesinden yana olduğu" dile getirilmişti. (Sedat Ergin, "ABD'den Kürt Küstahlığı", *Hürriyet*, 12 Şubat 1988.)

Bakan yardımcısı Schifter'in "ulusal azınlık", "ulus" ve "ulusallık" kavramlarından yoksun olduğu açıldı. Kültür, dil farklılığı ve nüfus, "ulusal"lığın gerekçesi olarak gösterilmişti. Şöyle: "Kürtlerin, Türkiye'de, nüfusun diğer bölümünden çok açık ve kesin bir şekilde kültürel ve dilsel (linguistik) farklılıklar gösteren bir grup oluşturduklarına inanıyoruz. İnancımız odur ki, Lozan Andlaşmasında yer almamakla birlikte, uluslararası alanda kabul gören standartlara göre, Kürtler, ulusal bir azınlık olarak, bu hakların tanınmasına ve bunlara saygı gösterilmesine hak kazanacaklardır."

Schifter, Türk hükümetiyle bu konuyu görüştiklerini, kaygılarını, Türk hükümetine ilettiklerini söyleyecek, "Hiçbir şekilde, uzaktan bile olsa, bir devlet olarak, Türkiye'nin bütünlüğünü ve sınırlarını karşılama almadıklarını, bir başka deyişle, Kürtlere ulusal bir azınlık olarak haklarının tanınmasını isterken, bu tutumlarının ayrılıkçı bir harekete destek niteliği taşımadığını" sözlerine ekleyecekti.

Doğal ki, "azınlık" değil, "ulusal azınlık" söyleminin, doğrudan ayrılmayı olmasa da, şöyle ya da böyle, ayrılmanın ve

ayrı devlet olmanın ikiz çekirdeği olduğu gözardı edilemezdi, ve Schifter'in "ulusal azınlık" şifresinde, "ayrılma" projesinin kamufle edildiği bir gerçektir.

ABD Dışişleri Bakanlığının, Türkiye de Kürtlere ulusal azınlık statüsü verilmesinin gerekçesi, aynı yıl, Jery Laber'in başkanlığında hazırlanan Helsinki İzleme Komitesinin raporunda okunabilirdi. Bu raporda, "Kürdistan'ın işgal altında olduğu", "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürtlerin isyan halinde bulunduğu" savlanıyor, Türk Hükümetinin "isyan halinde olan sivillere, 1949 Cenevre Sözleşmesi uyarınca muamele etmesi gerektiği" ileri sürülüyordu. (Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt Kartı*, s. 109.)

Konumuz: Türkiye'deki "Kürtler" ve "ulusal azınlık". "Kürdistan işgal altında"dır, "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürtler isyan halindedir", "Türk hükümeti, isyan halinde olan sivillere savaş hukukuyla ilgili 1949 Cenevre sözleşmesini uygulamalıdır". Eğri yazılanı doğru okumak gerekir. Şöyle: Türk hükümeti, PKK'nın savaştan taraf olarak ulusal kurtuluş savaşı verdiğini kabul etmeli, bir başka deyişle, "işgalci" TSK, beyaz bayrak kaldırıp teslim olmalıdır!..

1949 Cenevre Sözleşmesiyle konmuş bulunan uluslararası savaş kurallarına/hukukuna göre (1) soykırım ve (2) savaş-dışı unsurlara kötü muamele insanlık suçu sayılıyor. Yani, savaş-dışı olmuş askere, asker tutsaklara, savaş-dışı sivillere, kadın, çocuk, yaşlı, sakat ve hastalara kötü muamele, 1949 Cenevre uluslararası savaş hukukuna göre, savaş suçu ve insanlık suçu sayılıyor. Bu suçların, işgal edenler tarafından isyan halinde olanlara karşı işlendiği savlanırken, aynı zamanda, isyan edenlerin (Kürtlerin), yurtlarını işgal edenlere (Kemalistlere, Türklere) karşı "ulus" ya da "ulusal azınlık" olarak "ulusal kurtuluş savaşı" verdiğinin Türk hükümeti tarafından dolaylı da olsa kabul edilmesi isteniyordu. Ulusal Kurtuluş Savaşı veren örgütlerin, savaştan unsurlara (askere) karşı gerçekleştirdiği tek tek öldürümlerden toplu kıyınlara değin, eylemleri de "terör" sayılmıyordu.

Cenevre Sözleşmesine uyulmasıyla, PKK'nın Ulusal Kurtuluş Savaşı veren örgüt olarak Birleşmiş Milletler tarafından tescili açısından şu notu da aktaralım:

1995 yılında, Helsinki İzleme Komitesi Kurulu Başkanı Holly Cartner, "PKK lideri Öcalan'a yolladığı mektupta, "Cenevre Sözleşmesine uyulacağına ve sivillere karşı kesinlikle saldırılamayacağına sözvermiş bulunan" "PKK'nın "köylere saldırdığını, sivilleri katlettiğini" yazıyor ve "bu saldırılara derhal son verilmesi" isteniyordu. ("ABD'den PKK'ya kınama", *Cumhuriyet*, 11 Kasım 1995.)

ABD yönetiminin Güneydoğu olaylarını ve PKK ile ilişkilerini Helsinki İzleme Komitesi aracılığıyla ve "insan hakları" şemsiyesi altında sürdürdüğünü burada belirtelim. Bu mektubun, Helsinki İzleme Komitesi aracılığıyla, ABD hükümeti adına Öcalan ile görüşme yapılmış olduğunu duyumsatan bir mektup olduğunu da belirtelim.

ABD yönetiminin Türkiye'deki Kürtlere yönelik açılımı, Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından, CIA analistleri tarafından farklı yönlerden zenginleştirilecekti.

Paul Henze, 1993'te yayınlanan, "Türkiye: Yirmibirinci Yüzyıla Doğru" yazısında, Türkiye'nin, "Belki de 1990'larda yüzyüze gelmek zorunda kalacağı en büyük tek zorluğun, Kürt halkına yönelik siyasetini başarılı bir biçimde ayarlayabileceği yöntemleri bulmak olacaktır." diye yazıyor, bu zorluğun, müslümanların da azınlık sayılmasıyla aşılabileceğini ekliyordu: "Yalnızca hristiyanların azınlık sayılamayacağı ve bu kimlikte barınamayacağı klasik Atatürkçü yaklaşım artık yolun sonuna gelmiştir." (*Turkey: Turkey's New Geopolitics*, 1993, s. 25.)

Türk Hükümetlerinden, "isyan eden" Kürtlere, uluslararası savaş hukukuyla ilgili 1949 Cenevre Sözleşmesinin uygulanmasını istemek demek, Güneydoğu Anadolu'nun işgal altında olduğunu, PKK'nın işgale karşı savaştığını; yani "ulusal kurtuluş savaşı" verdiğini, Türk hükümetinin kabul etmesi demektir. Bir başka deyişle, "demokratikleşme" boyası ve "Stratejik Müttefik" şemsiyesi altında bu "maskeli" savaş, operasyon-moperasyon, sabotaj-mabotaj, iktidar-miktidar oyunları, Gül'ün başbakanlığında kaplumbağa olmuş olan "Tezkere"ye değin sürdürülmüştü. Şimdi Gül'ün cumhurbaşkanlığında "üniter devlet" bayrağı altında, "Tezkere"nin öteki yüzü sahne alıyordu. Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök'ün kırkırk yarak

ABD, İmralı'ya kapattırıldı; Öcalan'ı simdi Gül ve Erdoğan'ın eliyle sahneye çıkarmaya çalışıyor

Tarihi fırsatın kapalı açılıma

"FİRSAT" "AÇILIM" VE KAPAN

Muallif İbrahim ERDOĞ

"Tarihi bir fırsat" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı...

Bu kez "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı...

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi... ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

BİLİM ve SİYASET

ORHAN BURSALI

Halkın Halledicileri

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

Ayrımcı ve ayrılıkçı girişim

"Ayrımcı" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı...

Bu kişi, ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

Ayrımcı ve ayrılıkçı girişim

"Ayrımcı" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı...

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

Ayrımcı ve ayrılıkçı girişim

"Ayrımcı" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı... Bu fırsatın "Açılım" ile karşılaşma imkanı...

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

YAKINLAŞTIRILAN

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

YAKINLAŞTIRILAN

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

YAKINLAŞTIRILAN

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

YAKINLAŞTIRILAN

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

YAKINLAŞTIRILAN

ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi. ABD Başkanı Obama Türkiye vatandaşları Abdullah Erdoğ'la bir araya geldi.

hazırlanıldığını söylediği Mutakabat Belgesine göre, Irak'a saldır-
mak amacıyla Güneydoğu Anadolu'ya konuşlanamayan 65 bin
ABD askerinin, bu kez Irak Kürtlerini korumak amacıyla
Güneydoğu Anadolu'ya konuşlanması mı sahnede-ydi? ABD
askerinin Güneydoğu Anadolu'ya konuşlanması için, Öcalan
İmralı'ya konmuş ve Güneydoğu çatışma alanı olmaktan çık-
mıştı. Şimdi ise ABD askerini Güneydoğuda konuşlandırmak
için mi PKK'nın talepleri gündeme geliyordu?

Beşinci Konu: *Kürt Devleti Taslağı ve ABD*

Sovyet Birliklerinin Afganistan'dan çekilmesini (16 Şubat
1989) Berlin Duvarının yıkılması izlemiş, Sovyetler Birliği çözül-
me sürecine girmişti. Bu süreç, Türkiye'de, "laiklik"i simgeleyen
Atatürkçü kimliklere silahlı, bombalı saldırılar ile örtüşüyor,
aynı zamanda, CIA analistleri Paul Henze, Graham Fuller vb,
Türkiye'nin yeni jeopolitiğini belirliyor, yayınladıkları yazılarında,
verdikleri konferanslarda, (1) laikliğin eskidiğini, "ılımlı
islam" anlamında dinin siyasallaşmasını, (2) Atatürkçü "azın-
lık" anlayışının eskidiğini, yalnızca müslüman olmayan toplu-
lukların değil, müslüman olan ama anadilleri farklı olan toplu-
lukların da "azınlık" statüsüne alınması gerektiğini, (3) Atatürkçü
yalıtık (izole) dış politikanın eskidiğini, pantürkist ve panisla-
mist politikalara dönülmesi gerektiğini, (4) ulus-devletlerin, 70
yıllık da olsa, Ortadoğuda temel sorunların çözümünde başarılı
olamadığını, etnik, dinsel ve mezhepsel yapılanmaya dayalı
federal bir sisteme, özellikle de Osmanlı "millet" modeline
dönülmesini, birbiri ardına yineliyorlardı.

Körfez savaşının sıcak günlerinde, ANK Ajansının sorularını
yanıtlayan Talabani, "Türkiye'nin, Kürt halkının varlığını res-
men kabul etmesi ve bir federasyon gerçekleştirmesi halinde,
İran, Irak ve Suriye Kürdistan halkının Türkiye'ye sempati ile
bakacağını, Özal güçlü ve istikrarlı bir Türkiye yaratmak istiyor-
sa, demokratik ve federal bir Türkiye yönünde adımlar atması
gerektiğini" söylüyor (Cumhuriyet, 2 Şubat 1991.); ABD Senatosu
Dışişlerine bağlı İnsan Hakları Komitesinin toplantısında da,
"Kürt sorununun bölgedeki mevcut ülkelerin sınırları içinde

konfederasyon ya da federasyon yoluyla hakkaniyete dayalı bir çözüme kavuşturulmasını" öneriyordu. (Ufuk Güldemir, Kürt Cephesi ABD Kongresinde", *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1991.)

Mumcu, "Kürt Oyunu" adlı yazısında, Washsington Post'un deneyimli muhabiri Con Randal'ın, ocak (1991) ayının son günlerinde Talabani'yle, ardından da Özal ile görüştüğünü, bu görüşmelerin ardından Özal'ın Güneş gazetesinden Cengiz Çandar'ı, Londra'ya, Talabani ile görüşmeye gönderdiğini yazacaktı. (*Cumhuriyet*, 12 Mart 1991.) Ardından da Talabani Ankara'ya çağırılmıştı.

Bu görüşmeden bir yıl kadar sonra, Uğur Mumcu; "Talabani ve Barzani'nin "Washington'da Amerikan yetkililere "Türkiye ile Anadolu Federasyonu Cumhuriyeti" adıyla yeni bir devlet kurmak istediklerini bildirdiklerini" yazıyor ve "Doğrusunu söylemek gerekirse, ABD'nin, Kürtler üzerindeki planını büyük bir başarıyla yürüttüğünü" söylüyordu. (*Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1992 / 6 Ekim 1992.)

Yalçın Doğan, başbakan olarak Mesut Yılmaz'ın gezisi sırasında, konuştuğu her Amerikan yetkilisinin, Yılmaz'a, "Türkiye'de Kürt sorununun çözümünde bir federasyon düşünmek mümkün mü?" diye sormuş olmalarını anımsatarak, "Kuzey Irak ve Güneydoğu'da siyasal çözüm" ısrarla söz etmiş olan John Deutch'un, CIA Başkanı olarak Türkiye'yi ziyaret ettiği zaman, Çiller'e, "tek başına iktidar karşılığında" "Güneydoğuda siyasal çözüm" önerdiğini yazmıştı. Hasır altında bekleyen "federatif çözüm"e yatkın görünen "TOBB raporu işte bu sırada patlamış" ve "raporun gürültüsü yatışmadan", Amerika, iki lideri (Berzani ve Talabani'yi) Dublin'de buluşturmuştu. Yalçın Doğan, "CIA... TOBB... Dublin... Ve yeni devlet" yazısını şöyle bitiriyordu: "Kürt sorunu ve Güneydoğu'yu Türkiye değil, Amerika çözmeye karar veriyor!" (*Milliyet*, 12 Ağustos 1995.)

Her Amerikan yetkilisinin Kürt sorununun çözümünde federasyon önerileri Yalçın Doğan'ın gözlemiydi, ama yeni CIA Başkanı Deutch'un Çiller'le görüşmesini, Posta gazetesinde yayınlanan Fatih Yılmaz'ın haberinden aktarmıştı. Fatih Yılmaz'ın haberi ise, örtük olarak. Tuncay Güney'in Akşam'da

yayınlanan haberini “düzelten” bir haberdi.

CIA Başkanı Deutch’un Çiller’e önerdiği “siyasal çözüm”, Tuncay Güney’in haberine göre, daha önce Turgut Özal’a verilen plan ve haritalardan oluşuyordu. Bu plana göre, “Türkiye, Musul-Kerkük’e incek ve karşılığında bir Kürdistan devleti ve bir Türk özerk bölgesi kurulacak. Bu devletçikler federasyon’la Türkiye’ye bağlı olacaktı.” (Akşam, 28 Temmuz 1995.)

Özal’ın ölümünden (17 Nisan 1993) iki yıl sonra, ABD’nin Özal’a sunduğu planı, yeni CIA başkanının Tansu Çiller’e sunmak için gizlice (evet “gizlice”) Türkiye’ye gelmesinin anlamı olabilir miydi?

Tuncay Güney’in Akşam’da yayınlanan haberinden kısa bir süre sonra, 10 Ağustos 1995’te. Posta gazetesinde, “Çiller, CIA patronu ile neler konuştu?” başlığı altında, manşetten yayınlanan haberde, “sır toplantıda”, CIA Başkanı Deutch’un, Çiller’in “Tek başına iktidar olabilmesi” karşılığında Amerika’nın “tam desteği”ni garanti ettiği yazılıyordu. Deutch, Ankara’da, Başbakan Çiller, TOBB Başkanı Yalım Erez ve MİT Müsteşarı Sönmez Köksal’la bir araya gelmişti.

Ertesi gün, yani 11 Ağustosta, Akşam’da, “Büyük Tuzak” başlığı altında yayınlanan haberde, CIA aracılığıyla Özal’a verildiği söylenen plandan farklı olarak, ABD’nin, “Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarında oluşturulacak bir diktörtgende, Kürt devleti kurulmasını ve bu devletin federasyonla Türkiye’ye bağlanmasını önerdiği” yazılıyordu. Haberin yazarı, 28 Temmuz 1996 günlü Akşam’da yayınlanan Tuncay Güney’di. Posta’da kendisini yalanlayan haberi, bu kez kendi haberiymiş gibi “Büyük Tuzak” başlığı altında yayınlamıştı.

Gülen, 28 Şubat (1997) “muhtıra”sından iki yıl önce, bir yerlerden muhtıra sinyali almış (*Hürriyet*, 10 Ekim 1995), muhtıranın, kendisiyle birebir ilişkisi olduğunu öğrenmekte geç kalmamıştı. İki gün sonra da Tuncay Güney “Muhtıra Olayının Perde Arkası” başlığı altında “Fettullah Gülen”in, devletin raporlarında, “Yeni Dünya Düzeni çerçevesinde Türkiye’ye dayatılan ve laikliği hedef alan ılımlı İslam Projesinin “uygulayıcısı olarak” nitelendirildiğini yazacaktı. ılımlı İslam Projesinin ana hatları ise “Balkanlar, Kafkaslar, Önasya (Batı Türkiye) ve Ortadoğu’da

oluşturulacak dört federasyonun, ABD güdümünde bir konfederasyon çatısı altında ve milli kimliklerin yok edileceği yeni bir birlik" olarak özetleniyordu. (Akşam, 12 Ekim 1995.)

"Türkiye" yerine "Önasya"nın kullanılmış olması, "Ortadoğu" tanımına Türkiye'nin öteki yarısını katmak anlayışından kaynaklanıyordu. Ortadoğu ile ilgili olarak, CIA'nın bavu içinde Türkiye'ye getirdiği haritaların, basında, birbiriyle karıştırılmış olması, "açılım"ın giz'ini sergilemesi bakımından önemli olabilirdi.

Türkiye'nin Avrupa'da ve Ortadoğu'da yeni yerini belirleyen, gizli olmayan senaryolar da vardı:

Yazarlar Lind ve Heilburn, "Üçüncü Amerikan İmparatorluğu" başlıklı yazılarında, ABD'nin, "İran Körfezinden Balkanlara kadar müslüman ulusların resmi olmayan birliğinin liderliğini üstlendiği" yeni rolünü açıklamışlardı. (New York Times, 2 Ocak 1996.) Daniel Vernet, İran Körfezinden Balkanlara kadar "müslüman ulusların" sınırını, ya da bu "müslüman ekse-ni", "Saraybosna'dan Ortaasya'ya kadar" genişletiyor, "bunun gerçekleşmesi için Ankara'nın 'bölge gücü' olmasının kaçınılmaz olduğu" yazılıyordu. (Le Monde, 4 Ocak 1996.)

Avrasya'nın dünya enerji kaynaklarının yüzde-yetmişbeşini (%75'ini) coğrafyasında bulundurduğunu belirten Zbigniew Brzezinski, Avrasya'nın merkezine, yani dar anlamda Avrasya'ya egemen olan gücün, Batı Avrupa ve Doğu Asya üzerinde muazzam bir nüfuz kurabileceğini, Ortadoğu'yu ve Avrupa'yı otomatik olarak kontrol edebileceğini bu dönemde gündeme taşımıştı. (Büyük Satranç Tahtası, s. 21-22.)

Brzezinski'ye göre, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu etnik ve dinsel açıdan birer "kara delik" ve her biri kanayan birer "cadı kazanı"ydı. Bu bölgelerde istikrarsızlık, ancak otoriter bir gücün (küresel egemenliğin tarihsel mirası olduğunu savlayan ABD'nin) liderliğinde sona erdirilebilirdi. Gene Brzezinski'ye göre, Amerika'nın, kısa, orta ve uzun vadelerde sürdürülebilir stratejisini engellemeye, Amerika'nın küresel üstünlüğüne meydan okunmasına engel olunmalı, kesinlikle izin verilmemeli, engel olanlar ve olacaklar bertaraf edilmeliydi.

Brzezinski'nin "kesinlikle izin verilmemeli" "bertaraf edil-

meli” sözlerini, Cengiz Çandar, “Türkiye olmadan” değil, “Amerika ile uyumlu bir Türkiye olmadan Üçüncü Amerikan İmparatorluğunun mümkün olamayacağını” ileri sürmüş ve eklemişti: “Amerika, Üçüncü İmparatorluğu için Türkiye’ye ne kadar muhtaç durumdaysa, bu stratejik ufkunu karartacak Türkiye’deki herhangi bir oluşumu bertaraf etmeye de kararludur demektir.” (Sabah, 6 Ocak 1996.)

Çandar, aynı yazısında, Türkiye’de daha önce (Ocak 1996’dan önce) yaşanan olayların nedenlerini, bu “stratejik ufuk” şemsiyesi altında anlamanın olanaklı olduğunu da duyurmayı ihmal etmemişti. Bir başka deyişle Çandar, Çekiç Güç’ün sürecinin uzatılmasına ve Çekiç Güç’ün varlığına karşı çıkan askere, yazar, halka yönelik suikast ve sabotajları, ABD’nin stratejik ufkunu karartanların bertaraf edildiği operasyonlar olarak duyumsatıyordu.

Altıncı Konu: *Federasyon ve Konfederasyon*

Program taslağında yazıldığı gibi PKK, “Sömürgeciliği yıkarak, bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan kurmayı” asgari hedef olarak belirlemiş, bu hedefe ulaşmak için de “siyasal çözüm yolunu değil, silahlı çözümü seçmişti.” (İsmet G. İmset, *PKK-Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı: 1973-1992*, s. 51-52.)

Graham Fuller, bir bakıma bu program taslağını açımlayan “Kürtlerin Kaderi” yazısında, “Kürtçü hareketler arasında ayrılıkçı tam bağımsızlık hedefini benimseyen tek örgütün PKK olduğunu” belirtiyor, “Tam bağımsızlığı” benimseyen PKK’nın, aynı zamanda, “büyük birleşik Kürdistan yaratmaya çalışan pan-kürdist vizyona sahip tek örgüt” olduğunun altını çiziyordu. (“Fate of the pan-kurds”, *Foreign Affaire*, Spring, 1993, s. 115.)

Fuller, aynı yerde, “tam bağımsızlık”, “büyük birleşik Kürdistan”, “pan-kürdist vizyon” kavramlarıyla örtüşmeyen “Kürtlerin üç ulusu bölmeden kendi etnik ve kültürel istemlerini gerçekleştirmelerinin yeğlendiğini”, “ama bu devletler (yani Türkiye, İran, Irak) yeterli siyasal değişiklikler yapmadıkları takdirde, kaçınılmaz olarak sınırların değişmesiyle yüzyüze

geleceklerini" yazacaktı.

Öcalan ise, federasyondan pankürdist vizyonla örtüşen Ortadoğu konfederasyonuna değin, değışen duruma göre, değışen nitelikte bir dizi federasyon ve konfederasyon koleksiyonuna sahipti.

ABD Dışışleri Bakanlığı "İnsan Hakları ve Kıbrıs Raporu"nda, PKK'nın, "Güneydoğu'daki nüfusu terörize ettiğı", "bölgeyi istikrarsızlaştırdığı ve ülkenin toprak bütünlüğünü tehdit ettiğı" saptamasına yer verilirken ("Türkiye'nin Bütünlüğü Tehlikede", Cumhuriyet, 3 Haziran 1995), Öcalan, ABD'li emekli diplomat David Adolph Korn'a, "tek ulustan oluşan Amerika kadar bir federalizm istediğini" (Cumhuriyet, 10 Ağustos 1995) yazıyor; Londra'da yayınlanan el Hayat'a verdiği demeçte, "ABD'nin arabuluculuğunda Türkiye'de federatif bir yapı kurulması karşılığında silah bırakmayı" öneriyordu. (Cumhuriyet, 21 Kasım 1995.) Federasyon kurulması durumunda Türkiye'nin sınırlarının bozulmayacağını, "Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygı gösterdiğini"de eklemeyi ihmal etmeyecekti. (Hürriyet, 22 Kasım 1995.)

Öcalan, Alman televizyonu ARD muhabirine, "üniter devletin çözümsüz olduğunu" (Özgür Halk, Haziran 1995); Rus Gazetesi Novore Vremya muhabirine, "TC'nin çöküşünün Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine (yani PKK'nın verdiği "ulusal kurtuluş savaşına") bağlı olduğunu" (Özgür Halk, Kasım 1995) söyleyecek, aynı ARD muhabirine, "Türkiye ile geliştirilebilecek federatif bir yapılanmanın olanaklı olduğunu"; aynı Novore Vremya muhabirine, "otonomiye de, bağımsız devlete de karşı olmadığını", "Kürtlerin devlet kurmalarına kolay kolay izin vermeyeceklerini, tam devlet olmasa da yarı-devlet kurmanın federasyon biçimiyle gerçekleştirebileceğini, federasyon demokratik olursa devlet rolünü oynayacağını", "yakın hedeflerinin demokratik federasyon" olduğunu söyleyecek, bir başka deyişle federasyonun sonal değil, ayrılmaya, ayrı devlet olmaya giden yolda bir uğrak, bir basamak, bir aşama, olduğunu duyumsatacaktı.

Öcalan'ın federasyonla yetindiğı de pek söylenemezdi. Program taslağında amaçlar arasında yer alan "birleşik

Kürdistan"ın, Fuller'in nitelediği gibi, "pankürdist vizyonla" eşdeğer bir Kürdistan olduğu, yani Türkiye, Suriye, Irak ve İran Kürtlerinin birliğini amaçladığı açıktı. Ama Öcalan, pankürdist bir konfederasyondan ayrı ve farklı bir "Ortadoğu Konfederasyonu"nu da kurgulayacaktır.

Lozan'ı "faşizm", Sevr'i "halkların kimlik hakkı" olarak nitelediği yerde, Öcalan, hem "Ortadoğu'da federasyon"dan, hem de "Türkiye'nin sınırları dahilinde her türlü birlikteliğinden yana olduğunu" söyleyecek (*Ülkede Gündem*, 27 Ağustos 1997), ama "her türlü birliktelik" ile "federasyon"u birbirleriyle toka-laştırmakta bir mantık eksikliği olduğunu düşünmeyecekti. Bir adım daha ileriye çıkacak, ARD muhabirine, "Irak somutunda olduğu gibi, Araplarla, İran'la ve esas olarak da Türkiye ile bir federatif yapı geliştirerek, Ortadoğuyu bir halklar federasyonuna dönüştürebileceğini" savlayacaktı. (*Özgür Halk*, Haziran 1995.)

PKK'nun yayın organı olduğu bilinen *Özgür Halk*'ta yayınlanan (Haziran 1993) bir başka yazıda, "federasyonlaşmaya gelen bir TC'nin, 'artık gerçek TC' olmayacağı" görüşüne yer veriliyor, Öcalan'ın "halklar federasyonu"nun, yani "Kürdistan-Türkiye, Kürdistan-Irak, Kürdistan-İran ve Kürdistan-Suriye federasyonlarının, Ermeniler, Azeriler ve Gürcülerle birlikte oluşturulacak Ortadoğu-Kafkas Konfederasyonu olduğunun ya da olacağının muştusu veriliyordu.

Mahir Sayın, *Erkeği Öldürmek* kitabında (1998), Öcalan'ın "bir Ortadoğu federasyonu" önerdiğini yazacak (s. 38), doğrudan ya da dolaylı ilişkide olduğunu söylediği birçok devletin, bir yandan kendisini daha "fazla kullanmaya çalıştığını", ama bu devletlerin "Ortadoğu çapında" bir federasyondan kaçınmış olmalarından yakındığını aktaracaktır.

İmralı'da savunmasında ise, bir başka Öcalan konuşacak, "Kimsenin daha fazla acı çekmeye tahammülü olmadığı"nı, "vatanı parçalama ya da küçültme değil, özgür vatanla birlikte", "özgür barış ve kardeşlik" önerecekti: (*Cumhuriyet*, 24 Haziran 1999.)

Benim kanım şöyle: Kenya'dan Türkiye'ye getirilen ve Türkiye'ye hizmet etmeye hazır olduğunu zaman zaman mırıl-

danan Öcalan, Türkiye Cumhuriyetinin başına oturtulması gerekirken, yanlışlıkla İmralı'ya kondu. Şimdi bu yanlış süreç, kendini onarıyor. Doğal ki taktik ve strateji olarak.

Yedinci Konu: *Lozan'ın Revizyonu ve Sevr*

Roma'da gazeteci Chris Kutschera'nın, "Savaşına politik olarak mı devam edeceksiniz, silahlı savaşı sürdüreceksiniz?" sorusuna, Öcalan, Avrupa'nın, "Türkiye'ye savaşı durdurun, politik çözüm bulun!" demesi gerektiği yanıtını vermişti. "Politik çözüm" ise, Lozan'ın Kürtler açısından revizyonu ile ifade edilmişti. Şöyle diyecekti: "Avrupa'nın Lozan Andlaşmasında (1923) sorumluluğu vardır. Kürtlere bu andlaşmanın revizyonunu borçludur. Bu andlaşmayla dört halk haritadan silinmiştir. Grekler, Ermeniler, Asurlar ve şimdi Kürtleri silmek (eliminate) istiyorlar." (*The Middle East*, April 1999, s. 10.)

Batının Kürtlere borçlu olduğu "Lozan'ın revizyonu" ise, Sevr Andlaşmasında yer alan "Kürdistan"dır. Öcalan, "Sevr'in Lozan'a bin kere değer" olduğunu, "Sevr'de halkların kimlik hakları, Lozan'da faşizm" bulunduğunu, "ikide-bir Sevr'i karalamanın bu halkların kimliğine saygısızlık olduğunu" yineliyor (Ülkede Gündem, 27 Ağustos 1997), Hollanda'ya gitmek amacıyla bekletildiği Roma'da siyasi çözüm bulması için, Batının Türkiye'yi sıkıştırmasını istiyordu.

Rus gazeteci Vadim'le görüşmesinde, Öcalan, "Ekim Devriminden önce Rusya ordularının Kürdistan'a kadar geldiğini, hatta Dersim, Bitlis, Ermenistan'a kadar gittiklerini, Rusya çekilmeseydi, Ermenilerin ve Kürtlerin devlet olacağını" söyleyecek ve Rus orduları, Brest-Litovsk Andlaşmasıyla, 1878 (93) harbi sınırlarına çekildiği için Lenin ve Stalin'i eleştirecekti.

Öcalan'ın hayıflandığı gibi, Lozan Andlaşması gerçekleşmemiş, Sevr Andlaşması uygulanmış olsaydı, Trabzon, (Erzincan dahil) Erzurum, Sivas, Bitlis, Elazığ, Van ve Diyarbakır, bugün Ermenistan olacaktı; Sevr haritasında, Ermenistan'la kuzeyde sınır olan ve Sivas'a kadar uzanan Kürdistan'ın, Sevr Andlaşmasını hazırlayan İngiltere, Fransa ve İtalya başbakanla-

rının, Sevr Andlaşmasıyla aynı gün yürürlüğe girmesini kararlaştırdıkları “Üçlü Anlaşma” ile, Dicle’nin akış çizgisinin batısında kalan “Kürdistan”, bu kez Fransız sömürgesi olarak Fransızlara bırakılmıştı. Kürdistan ise, Dicle’nin akış yolunun doğusunda kalan Şırnak ve Hakkari’yle sınırlanmıştı. Sevr Andlaşmasında (Madde: 64), ayrıca, Hakkari’de Nesturi ve Keldaniler için özerk bir bölge oluşturulacaktı. Bu bölge, PKK’nın, 1984’te ilk saldırısını başlattığı, 1992’de “kurtarılmış bölge” olarak işgal etmek istediği Şemdinli’ydi. Şu da belirtilmeli: Ermenistan’a ve Kürdistan’a kadar giden Çarlık orduları, Ermenistan’ı ve Kürdistan’ı devlet yapmak için değil, kendileri için işgal etmişlerdi, kuzeyde Ermenilere, güneyde Nasturi ve Keldanilere, yani hristiyan topluluklara dayalı, müslümanların, dolayısıyla müslüman olan Kürtlerin tasfiye edildiği, Çarlık Rusyası toprağı olacaktı.

Çarlık Rusyasının önerisiyle Rusya, İngiltere, Fransa dışişleri bakanları arasında kararlaştırılan Sykes-Picot Anlaşmasına (Mayıs 1916) göre, Dicle’nin akış çizgisinin doğusundaki bölgenin Rusya’ya bırakılması karşılığında, batısındaki bölge Fransızlara bırakılmıştı. Sevr Andlaşması imzalanmadan önce Fransızlar tarafından hıleye işgal edilecek olan, Klikeya adıyla bilinen eski Ermeni yerleşim yeri olan bu bölgenin, Ermeni özerk bölgesi olarak, Büyük Ermenistan’a katılması Ermeni liderler tarafından Sevr haritaları belirlenirken ifade edilmekteydi.

Kısacası, Lozan’ın revizyonundan Kürtlerin kazanacağı Şırnak ile Hakkari’nin yarısıydı, Sevr Andlaşması yürürlüğe konmuş olsaydı, Kürtlerin, Türkiye Cumhuriyetinin özgür ve eşit yurttaşları olarak sahip olduğu topraklarından kovulmuş ya da Büyük Ermenistan’ın ve Kilikya’ya oturmuş olan Fransızların vergilendirdiği alt-kastları olacakları açıktı.

Şu da belirtilmeli. Sevr haritasını hazırlayan Batı, Kürtlere bir devlet kazandırmak için değil, Türkiye Cumhuriyeti adını alacak olan ulus-devleti kurdurmamak için haritaya bir de Kürdistan eklemiş, ve onu öyle ikiye bölmüştü ki, değil devlet olmak, hindi çiftliği bile olamazdı. Bunun için olsa gerek ki, Öcalan, Rus gazeteciye, “Rus orduları gitmeseydi Ermenistan

da, Kürdistan da kurulmuş olacaktı” dediği yerde “TC’nin (yani Türkiye Cumhuriyetinin) çöküşünün”, PKK’nın “Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine bağlı olduğunu” söyleyecekti.

TC’nin çöküşünü, Öcalan, doğal ki, Ermenistan ile Kürdistan’ın kuruluşuna endekslemişti. Kürdistan’ın kurulması için Türkiye Cumhuriyetinin çökertilmesi, “egemen Türklüğün” Anadolu’dan sökülüp atılması, ayrılıkçı Kürtlerin coşkuyla dilendirdiği konulardı. “Çağımızın Bizansı TC’yi Anadolu’dan sökmek”, “Kemalizmi parçalamak ve bu coğrafyadan süpürmek”, “Türk ordusunun merkezi yapısını”, dolayısıyla “Türk devletinin merkezini dağıtmak” (*Sosyalist Alternatif*, Ağustos 1995) isteğiyle yanıp tutuşmaları, Kürtlerin Türkiye’den ayrılmak, ayrı devlet kurmak isteğiyle sınırlı olmamak gerekirdi.

Bu, başlıbaşına bir “Kürt oyunu”ydü; Kürtlerin oynadığı oyun değil, Kürtlere oynatılmış oyundu.

Tarihin derinlerine gitmenin gereği yoktur.

Kürt aydınları, Kürtlere, uluslararası konferans ve sözleşmeler arasında ilk kez Sevr Andlaşmasında yer verilmiş olması dolayısıyla, bugünkü Türkiye Cumhuriyetini batısından, güneyinden, doğusundan, kuzeyinden parsel parsel parçalayan ve paylaştıran Sevr’e bir bütün olarak önem verirler.

Sevr Barış Andlaşması metni, İngiltere, Fransa ve İtalya (ve arada Yunan) başkanlarının, bu üç ülkenin başkentlerinde gerçekleştirilmiş bir dizi konferans sonucu hazırlanıp, bir bütün olarak Saraya dayatılmış bir metindir. Yani andlaşma metni karşılıklı görüşülerek, tartışılarak oluşturulmamış, İmparatorluğu paylaşanlar, paylaştıklarıyla birlikte metni oluşturmuşlar, konferanslarda kararlaştırılan her bölüm, her madde, Batı basınında günlük haber olmuş, Türkiye, politikacısıyla, askeriyle, gazetecisiyle, halkıyla, bu paylaşımı söylentilerden öğrenmişlerdi.

Sevr’in temelinin Mondros Ateşkes Sözleşmesiyle atıldığını, bu ateşkes sözleşmesinde, İngilizce orijinal metinde Ermeni illerinde, (Osmanlı çeviri metninde Vilayat-ı Sitte’de yani altı-il olan Erzurum, Sivas, Elazığ, Van, Bitlis ve Diyarbakır’da), herhangi bir karışıklık çıkması durumunda, Müttefikler herhangi bir stratejik noktayı işgal edebilecekler (madde: 7), “Bütün

Birlikler Kilikya'dan çekilecekler" (madde:16) ve "gözetimindeki ya da tutsak Ermenilerin tümü İstanbul'da toplanarak hiçbir koşula bağlı olmaksızın müttefiklere teslim edilecekler"di (madde: 4). Anlaşılabacağı gibi, Vilayat-ı Sitte ile Mersin, Adana, Antep, Maraş ve Urfa'yı içersine alan eski Ermeni yerleşim bölgesi Kilikya, Sevr'i hazırlayan devletler tarafından Ermenistan olarak kararlaştırılmış, Sevr, Mondros Ateşkes Sözleşmesinde ana hatları çizilen esasa göre hazırlanmıştı. Mondros Sözleşmesinde Kürtler yoktu, Sevr'in hazırlıkları da bu doğrultuda olmuştu.

Paris Konferansında, Doğu Anadolu'da altı ilde Ermenistan kurulması, Kilikya 'nın, Doğu Anadolu'nun altı ilini içeren Ermenistan'a özerk Ermenistan olarak bağlanması, Kürtleri harekete geçirecek, Kürt Teali Cemiyetinin "Barış Konferansı Kürt Heyeti Başkanı" olarak görevlendirdiği Şerif Paşa, Konferansa sunduğu, "Kürt Halkının İstemleri Üzerine Nota"da, Türkiye Kürdistanının sınırlarının, Kuzey'de Ziven'de Kafkas sınırları üzerinden başladığını, Batıda Erzurum ve Erzincan'dan Divrik'e, güneyde Erbil, Kerkük, Süleymaniye'ye, Doğuda Revandız'danAraratdağına uzandığınısavlayarak, "Ermenilerin, Kürtlerin ülkesi üzerinde haksız istekler ileri sürdükleri" görüşünü savunmuştu. (İsmail Göldaş, *Kürdistan Teali Cemiyeti*, s. 257-262.)

Sevr Andlaşmasında ise, "Vilayat-ı Sitte" (altı Ermeni ili) ile Trabzon, Ermenistan olarak belirlenmiş, bu "Ermenistan"ın güney sınırıyla komşu olan Hakkari'den Sivas'a uzanan "Kürdistan" ise, Sevr ile aynı gün yürürlüğe konan Üçlü Anlaşmayla, Dicle'nin akış çizgisiyle ikiye bölünmüş, Dicle'nin akış yolunun batısında kalan Kilikya, daha sonra Ermenistan'a katılmak üzere, Fransız sömürge bölgesi olarak Fransızlara bırakılmıştı. Sevr Andlaşması imzalanmadan önce, bu bölge, yerli Ermenilerin desteğinde Fransızlar tarafından işgal edilecekti.

Kendisiyle görüşmeye gelen Ermenistan Dışişleri Bakanlığından bir kurulun, ilerde gerçekleştirecekleri Ermenistan ile Kürdistan'ın sınırlarını belirlemek istemini, Öcalan, "düşmanı yendikten sonra"ya erteleyecekti: Düşman, Türkiye'ydi.

PKK'nın yayın organı Serxvebun'un Kasım 1990 tarihli sayı-

sında yayınlanan "TC'nin 67. Yıl Gerçeği" yazısında, Öcalan, 1920'lerde kurulan Cumhuriyetin tepeden inme olduğunu, bir gecede kurulduğunu, çirkin, kaba ve ağır sözlerle ve eleştirel bir söylemle dile getirirken, PKK'nın, "Kürdistan'da bir halk cumhuriyeti" kurmayı amaçladığını da bu arada açıklıyordu. Okuyalım Öcalan'ı: "M. Kemal bir gün açıklıyor, ertesi gün ise yirmibir pare top atışı ile cumhuriyet ilan ediliyor. Biz Kürdistan'da kurulacak sisteme şimdiden halk cumhuriyeti diyorsak, bunun partisini, programını oluşturduğumuz içindir. Savaşını çok yoğun biçimde, çok uzun süredir verdiğimiz içindir. Halen de çok uzağımızdadır diyoruz. Bunlar ise bir günde ilan ediyorlar. Sahtekarlığa bakın. Böylesine büyük bir ülke içinde, bir kişinin bir günde cumhuriyeti ilan etmesi, üçkağıtçılık değil de nedir? Hani partisi, hani programı, hani mücadelesi, hani temel değer yargıları, hani ilkeleri?" (Abdullah Öcalan, 12 Eylül Faşizmi ve PKK Direnişi, Yurt Yayınları, Kasım 1992, s. 497.)

Kimi okurun pes dediğini duyar gibiyim, ama benim pes etmeye niyetim yok, üstelik Erdoğan'ı keyiflendirmek gibi bir keyfi de kaçırmak istemem. Şöyle:

"M. Kemal"ın Anadolu'daki gücünü nereden aldığı sorusunu Öcalan, kendisi yanıtıyor: "Ayrılırken Vahdettin'in yanına gidiyor. (...) İşte yetkiyi, daha sonradan kovduğu Vahdettin'den alıyor. Yani güç kaynağı Vahdettin'dir; partisi, Vahdettin'in partisidir; ve kendisi de Vahdettin'in paşasıdır. Korkunç ikiye bölünmüşlüğü etmiştir." (s. 497.) "Anti-sosyalist ve anti-islamcıdır." "Adam insanlığa dayanmıyor; tarihe düşman; insanlığa düşman; dine düşmandır" (s. 499.) Bir zamanlar Özal'dan işittiğimiz, şimdilerde "Son Osmanlı"nın ve "Osmanlıların" söylediği gibi, "Evet Osmanlı sultanları olsaydı, bugün Türkiye'de cumhuriyetten daha iyi bir rejim rahatlıkla sürdürülebilirdi. Belki de Türkiye, daha çok gelişebilirdi." (s. 498.)

Hiç kuşku yok ki doğrudur! Türkiye'nin Yeni-Sevr'e Zorlanması Odağında Üç Sivas'ı yayına hazırlarken, merkezi New York'ta bulunan "Anavatanları Kurtarma Dünya Komitesi" tarafından hazırlanmış ve bu komitenin toplantısını yaptığı Yunanistan'da dağıtılan bir harita yayınlanmıştı Meydan (9

Ocak 1996) gazetesinde.

"Halkların kimlik hakları" haritasının yeni versiyonunu içeren ve üzerinde "Türk Baskısına Karşı Savaş, Anavatanı Kurtar" yazılı rengarenk bir haritada Ege ve Trakya (İstanbul batı yakası dahil) "Yunanistan"; Doğu Karadeniz "Pontus Yunan Devleti"; Doğu Anadolu "Ermenistan"; Mersin'den Maraş'a Kilikya "Suriye toprakları"; Güneydoğu Anadolu "Kürdistan" olarak kapatılıyordu. Üçlü anlaşma ile Fransızlara ve İtalyanlara bırakılan sömürge bölgeleri, Fransız ve İtalyanların anavatanları olmadığı için bu haritada yer almıyordu. Ama soru şuydu: Öcalan, "Evet Osmanlı sultanları olsaydı, bugün Türkiye'de cumhuriyetten daha iyi bir rejim sürdürülebilir, belki Türkiye daha çok gelişebilirdi!" diyordu ama, bir şeyi, küçük bir ayrıntıyı unutmuş görünüyordu. Öyle ya, hangi "Türkiye'de" ve hangi "Türkiye" olacaktı daha özgür olan ve daha çok gelişecek olan? Türkiye olacak mıydı ki.

Sekizinci Konu: Etnik Ayrımcılık ve "Birlik" Olarak Ulus

1991'de yayınlanan Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme kitapçığımda yer alan bir paragrafı burada yinelemek isterim:

"Bugün 'ulus birliği' içinde, ırk gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıkları geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dönüştürmek de, bu farklılıkları, geçmişten gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamiğine dönüştürmek de olanaklı."

Ne var ki ve ne acıdır ki, kültürel zenginlikler olarak nitelendiğimiz etnik gibi doğal zenginlikler ve din gibi geleneksel olarak oluşmuş farklılıklar, Türkiye'nin "stratejik ortakları"nın güdümünde derinleştirilerek karşıtlığa ve düşmanlığa dönüştürüldü. Kuşku yok ki, PKK, bu oyunun tek aleti değildi. Nasıl ki, NATO'nun Türkiye'de bir askeri darbe planına uyarlı olarak, 1974'ten 12 Eylül'e (1980) değin ülke, giderek bir yandan gençleri, emekçileri ve genel olarak halkı etnik ve mezhepsel konumlarına göre birbirine düşmanlaştırarak, yaygınlaşan, yoğunlaşan, yeğînleşen bir iç savaşa sahne olduysa, 12 Eylül yönetimi, ABD'nin güdülediği doğrultuda planlı ve programlı olarak bir-

birine düşmanlaştırdığı ve böldüğü emeği ve emekçiyi, pusuda, işkencede, hücrede, darağacında yok etti. Sağ-sol bölünmesi ideolojik olmaktan çok, alevi-sünni gibi mezhepsel, Türk-Kürt gibi etnik bir plan üzerinde geliştirildi. Aleviler yalnız laik oldukları ya da laik parti olan sosyal-demokrat partilere oy verdikleri için, kent kent yok edildiler; Kürtler, sosyalist ya da komünist yakıştırmaları altında salt Kürt oldukları için ezildiler.

Öyle ki, Kürtçe, konuşma dili olarak yasaklanarak, Kürt ananın cezaevindeki oğluya konuşmasının dipçikle engellenmesinden, mırıldandığı Kürtçe bir ezginin bedelini ya polis kurşunuyla, ya işkencede, ya cezaevinde ödemeye değin, Kürtler üzerinde yoğunlaştırılan dilsel ve kültürel baskılar, ayrılıkçı siyasal hareketleri tetikledi, şiddete dönüştürmekle kalmadı, şiddeti yaygınlaştırdı ve yeğinleştirdi. Baskı o denli dayanılmaz yoğunluktaydı ki, Diyarbakır Cezaevinde Kürt gençler topluca kendilerini yakarak yaşamlarıyla bir halkın çiğnenen onurunu kurtarmaya çalıştılar. 12 Eylül askeri yönetimi, NATO planı çerçevesinde kirli savaşla kirletilen ülkeyi, bir halkı ayaklanacak boyutta ve derinlikte daha çok kirletmiş, ulusu ve ülkeyi lime lime bölmesi için programlanan PKK'nın, birkaç yıl içinde Türkiye'ye karşı savaş açacak denli güçlenmesinin toplumsal ortamını yaratmış, önünü ve yolunu açmıştı.

Ama şunları da bilmek gerekir: Ulus, dinsel ve etnik kimliklerin üstünde, bu kimliklerden nitel olarak farklı bir birliktir, birimdir. Etnik topluluklar arasından birinin (yani Türklerin) ulusun oluşumunda, geçmişten gelen ve devlet geleneğinde odaklaşan kazanımları dolayısıyla belirleyici rol oynamış olması, bu öncü rolü oynamış olan etnik topluluğa (yani Türk etnisitesine) aynı ulus içinde yer alan öteki etnik topluluğu (Kürtleri) ezme, baskılama hakkı vermez, veremezdi.

Eşitlik ve özgürlük isteyen Kürtler üzerinde yoğunlaştırılan 12 Eylül döneminin baskılarını, Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde Koçgiri isyanlarıyla (1921), Cumhuriyetin teri kurumadan yeni devleti tehdit eden Şeyh Sait İsyanıyla (1925), Ağrı isyanlarıyla (1931) köklenen ayrılıkçı hareketlerin neden olduğu, Kürtler üzerindeki sınırlamalarla açıklamamak gerekir. Özellikle de, ekonomik ve siyasal bütünleşmeye karşı dirençli bir yapı oluşt-

ran aşiret ve kabile gibi geleneksel yapıların korunduğu, feodal toprak mülkiyet biçimlerinin ağır bastığı, gerici teokratik kurumların toplumsal yaşamı derinden etkilediği, yani uluslaşma süreciyle tam ve uyumlu bir bütünleşme içersine çekilememiş toplum birimleri üzerinde böyle bir baskı, ayrılıkçı eğilimleri isteklendirdi ve tetikledi. Bu, şöyle de güncelleştirilebilir:

Emperyalist saldırının hedefinde ya da kendi eğilimleri doğrultusunda, dışardan ve içerden, ulusu, etnik ya da dinsel topluluklara bölmek sözkonusu olduğunda, ulusun oluşumunda öncü rol oynamış olan etnik kimliğin (diyelim Türk kimliğinin), öteki kimliklerden çok ve onlardan önce ve kimi zaman onlara karşı, ulusun bölünmesini, emperyalist-küresel egemenliğe ve onun bir aleti haline getirilmiş bulunan dinsel gericiliğe karşı, daha duyarlı olması, daha derinden sorumluluk üstlenmesi doğası gereğidir. Ama etnik ayrımcılığı etnik baskıyla önlemek ve bunu sistemleştirmek, etnik ayrımcılığa karşı etnik baskı uygulamak, etnik ayrılıkçı şiddete karşı etnik şiddet uygulamak, sürekli faşizm üretir ve faşizmi sistemleştirir. 12 Eylül sürecinde yapıldığı gibi.

Türkiye’de geçmişten günümüze, varolan ayrılma ve ayrı devlet kurma yanlılarının, demokratik olmayan yöntemlerle baskılanarak bu ayrımcılığın canlı tutulduğu ve yığinsallaştırıldığı gözardı edilmemek gerekir. Sorun ayrılma değil, ayrışma değil, demokratikleşme sorunudur. Demokratikleşmenin yöntemi demokratik olmak gerekir. Siyasal açıdan olduğu kadar ekonomik açıdan da sorun, etnik sorun değil, ulusun üyelerinin tam eşitleşmesi ve özgürleşmesi sorunudur. Özgürlüklerin, ayrılma özgürlüğü olarak kullanılmasını, bireysel düşünceler olarak anlayışla karşılamak gerekir, ama ayrılma özgürlüğünün olması ayrı şey, ayrılmak istemek ayrı şey, ve bunu silah yoluyla gerçekleştirmeye çalışmak çok daha ayrı şeylerdir. Biri nasıl ki faşizm ise, öteki de negatif faşizmdir.

Demokratikleşmenin anahtarı, etnik ya da dinsel ayrışmada değil, demokratikleşmenin devindiricisi modern emekçi sınıf ve katmanlardadır. Modern anlamda sınıflaşmamış, aşiret yapısına yargılı, kast ya da yarı-kast konumunda, serf durumunda emekçilerin işi de değildir demokratikleşme.

Etnik siyasallaşma, etnik özelliklere ve topluluklara göre emekçi sınıfı bölme, ulusu bölme, aşiretleri egemen duruma getirme; dinsel siyasallaşma, tarikat ve cemaatlerin siyasal yaşama egemen olması, aklın ve bilimin, inançların baskısı altına alınması, yani ulema ve şeyhler tarafından yönlenme ve yönetilme, çağdışı, gerici siyasalardır.

Etnik toplulukları ve aşiret birliklerini ulus olarak nitelemek ne denli yanlışsa, etnik ayrımcılığı, ulusların geleceklerini belirleme hakkı olarak nitelemek de o denli yanlıştır, çağ karışıklığıdır, PKK bunun dışında değildir.

Dokuzuncu Konu: “Fırsat”tan “Açılım”a

“Sovyetler Birliği”nin çöküşüyle birlikte, “Türkiye Cumhuriyetinde Kürt siyasetinin gözden geçirilmesine gerek olduğu kanısının giderek yaygınlaştığını” belirten Paul Henze, “Yüksek derecede merkezileşmiş bir devlet olarak Türkiye Cumhuriyetinde, federalizmin, olası alternatif bir devlet örgütlenme modeli olarak” düşünülmesini yazıyordu. Etnik, dinsel ve benzeri federasyonlar yanında, bölgesel federalizmin de düşünülmesi gerektiğini öneriyor ve durumun “hem fırsatlarla, hem tehlikelerle dolu olduğunu” belirtiyordu. (*Turkey's New Geopolitics*, s. 25-27.)

Bir başka “fırsat”ı da Çandar sunmuştu.

Özal’ın ölümünden iki yıl kadar sonra, “Tarihi Fırsat ya da Tarihi Risk” yazısında, “Türkiye ya büyür, ya küçülür. Böyle kalamaz. Bir tek böyle kalması imkansız.” diye yazmış ve eklemişti: “Türkiye, ya beşeri sınırlarına kadar büyür, ya beşeri sınırlarına kadar çekilir, bu küçülmedir.” “Beşeri sınır, birincisi, Kuzey Irak’tır. Kuzey Irak, Kürtler ve daha az sayıda Türkmenlerden oluşuyor. Her iki beşeri unsur, Türkiye nüfusunun iki ana beşeri nüfusunun soydaşlarıdır.” Türkiye-Irak sınırının yapay olarak Türkiye’ye dayatılmış bir sınır olduğunu anımsatan Çandar, bu yapay sınırın, Türkiye’nin kaçınılmaz olarak büyümesinin, kaçınılmaz olarak küçülmesinin tek alternatifi olduğunu ileri sürecek ve noktayı koyacaktı: “Bundan sonra Kuzey Irak Türkiye’den sorulur, Türkiye büyür, ya da

Türkiye, Kürtler olmadan yalnızca Türk beşeri sınırlarına çekilir, bu küçülmedir.” (Sabah, 25 Mart 1995.)

Çandar, bu yazıyı, 20 Mart 1995'te Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kuzey Irak'a düzenlediği ve Irak'ın derinine girdiği zaman yazmıştı. Amaç açıktı. Ne var ki, burada, ABD'nin hedefiyle doğrudan bir örtüşme olsa da, ABD'nin karşı çıkacağı bilinmek gerekirdi. “Bu sorunu ben çözeceğim ve millete hediye edeceğim” diyen Özal da, Eşref Bitlis'le birlikte Kürt sorununu Türkiye açısından çözmeye soyunmuştu. Ama, ABD, Kürt sorununu şunun bunun çözmesini değil, kendisinin kullanacağı biçimde, bizzat kendisinin belirlediği biçimde çözmeyi istiyordu. Nasıl ki, “Kürt sorunu” diye bir sorun ürettiyse, böyle bir sorun üretilmesindeki amaç neyse, çözüm de bu amaca uygun olmalıydı!

Burada bir kez daha, Uğur Mumcu'nun bize duyurduğu Amerikan gazeteci Randal'ın Talabani ve ardından Özal ile görüştüğünü, Özal'ın, Çandar'ı, gazeteci olarak Talabani'yle görüşmek için Londra'ya gönderdiğini anımsayalım. Talabani ve Berzani'nin Özal'ın davetlisi olarak Türkiye'ye çağrıldığını, Talabani ile Berzani adına Dizai'nin Ankara'da resmi görevlilerle görüştürüldüğünü de anımsayalım. ABD'de, Talabani ile Barzani'nin, “Anadolu Federasyon”nu dile getirdiklerini de ... Uğur Mumcu'nun çırpınırcasına, önce Kuzey Irak Kürtleriyle Türkiye'deki Kürtlerin bir yarısını, Türkiye'deki Türkler ile Kuzey Irak'taki Türkmenlerin öbür yarısını oluşturacağı Anadolu Federasyonu'nun, Kürtlerin, Türkiye'den ayrılarak, Türkiye'yi bölmelerinin bir basamağını oluşturacağını, yani Cengiz Çandar'ın büyüme dediği şeyin bölünmenin basamağı olduğunu üst üste vurguladığını da burada anımsayalım.

Başlangıçta 100 bin, görüşmelerden sonra 65 bin askerinin Güneydoğu Anadolu'da konuşlanması için mutabakat belgesi hazırlanmış, ama Meclis'te, “yeterli sayıya ulaşamadığı için” tezkere geçmemiş. “Evet. Geldiler, hazırlık yaptılar. Tesisler, araziler kiraladılar. Adamlar geldiler rüzgarda dalgalarda sallanıyorlar.” Böyle diyor o günlerin Genelkurmay Başkanı Özkök, “Ben Anayasal kaza diyorum” diyor, “çoğunluk evet dedi, ama yeterlilik sayısına ulaşamadığı için....” Fikret Bila'nın sorusunu yanıtlıyor Özkök: “Tezkereyi nasıl çıkarırsanız öyledir.

Uygulaması öyle yapılır. Geldim, gitmem diyen, bu gücü kendinde bulan da zorla gelir girer oraya...”

Türkiye’ye davul-zurna çalarak gelen, ama “Anadolu Federasyonu” mucidi Talabani’yi gizlice ziyaret edecek olan Obama’nın, bir kolu omzunda Erdoğan, Çandar’ın “Risk”ini bir eliyle kapatmış öteki eliyle “Fırsat”ını açıyor ve Hakkari ve Yozgat’ta ağlayan annelerin gözyaşlarını siliyor; Obama’nın bir kolu belinde Gül, Henze’nin “Tehlike”sini bir eliyle kapatmış, öteki eliyle “Fırsat”ı kucaklıyor. Gül, nasıl ki, “Tezkere” öncesi, ABD, kendi askerini konuşlandıracığı Güneydoğu Anadolu’yu, sıcak çatışma alanı olmaktan çıkarmak için Öcalan’ı Ecevit eliyle İmralı’ya kapattırıdıysa, şimdi Irak’tan çekilecek askerini Güneydoğu Anadolu’ya yerleştirmek için, Öcalan’ı, Tezkere gazileri Gül ve Erdoğan’ın eliyle sahneye çıkarmaya çalışıyor.

Yıl 2009, PKK’nın Türkiye Cumhuriyetine karşı savaş başlattığı 14/15 Ağustosunun yirmibeşinci yılına bir hafta, ABD’nin Irak’tan askerini çekmek için belirlediği takvime göre birkaç ay var.

Başbakan Recep Tayip Erdoğan’ın dilinde PKK’nın bombası, “Milletimiz, birlik, beraberlik, dayanışma istiyor. Anneler, gözyaşları dinsin, kan, ölüm olmasın istiyor. Hepimiz bunu istiyoruz.” diyor (Radikal, 6 Ağustos 2009), ardından “Hakkari’deki anne ile Yozgat’taki annenin oğlunun başında aynı duayı okumuş” olmasıyla, “yanlış” olanı bulguluyor. Yani “öldüren” ile “öldürten”i aynı dua ile “eşitliyor”. Kısacası, Türkiye Cumhuriyetine saldıran PKK ile, PKK’nın saldırısına karşı varlığını koruyan Türkiye Cumhuriyetini, bakkal terazisinde aynı kefeye koyuyor.

Anneleri ağlatanların anneleri de anneydi kuşkusuz. Ağlayan anne ile ağlatan anne de denebilirdi onlara. Ama anneydi ikisi de. Anne olarak ikisi de acı çekiyordu. Ne var ki, onların gözyaşlarını anne oldukları için değil, öldürenin annesi ile öldürülenin annesi oldukları için silmek, öldüren ile öldürtüleni özdeşleştirmek, eşitleştirmek, aynı yere koymak değil miydi?

İki annenin de anne diye aynı eller tarafından gözyaşlarının silinmesi, açık söyleyelim, bir oyun değil miydi?

Ya “öteki” anneler! Yani anne-olmayan anneler! Anneler

oğullarının tabutları başında ağıt yakıp gözyaşı dökerken, "anne" olarak programlanmış, programlanan gün ve yerde, "öteki" annelerin, "Barış, hemen şimdi!" çağrısının, bir oyun olması gibi, bir oyun değil miydi bu iki annenin de gözyaşını bir elin silmesi. Biz bu filmi, yani annelerin gözyaşları filmini otuz yıldır izlememiş miydik!

"Savaş, hemen şimdi!" diyenlerin, "Barış, hemen şimdi!" diyenler olduğu unutuldu mu? Savaşanlar için barış isteyenler, savaş açanların isteklerinin kabul edilmesini, "barış" istemleriyle dayatmıyorlar mıydı?

"Barış" isteğinin arkasında ve altında, PKK'nın istekleri sıralanıyordu. Türkiye'nin yarısını istiyordu PKK. Toprak olarak istiyordu. Olmazsa ilk elden "azınlık" olarak, "ulusal azınlık" olarak, "federasyon" olarak, "demokratik federasyon" olarak. "Ayrılma", "ayrı devlet olma", "birleşik Kürdistan'ı kurma". Bunun için istediği iki "minnacık" şey vardı: "Savaşan taraf" olarak kabul edilmesi, ikincisi "ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt" olarak Birleşmiş Milletlerce tescili.

Toprağı vermek, yönetimi vermek, ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt olarak kabul edilmek!

Kısacası "barış", gerçek bir barış için değil, PKK'nın taleplerinin kabul edilmesi için dayatılıyor, ülke, hemen her ilinde, her kasabasında, adına ve adresine "barış" istenen PKK'nın pusuya düşürdüğü, sırtından kurşunlandığı, hile ile tuzağa düşürdüğü askerini ağıtlarla uğurluyordu.

Barış için mi savaşılıyordu, savaş için mi barış isteniyordu? Geçtiğimiz süreçte, savaşla istenenleri almak için barış istendiği açıktı. Ve aynı süreçte, istenilen barış, "daha çok ağlatın analarını" diyenlerin istediği barış değil miydi?

"Kürt açılımı" çerçevesinde, Gül'ün "Fırsat" olarak başlattığı, "yanlışlar sona ermeli" başlıklı "birlik mesajında" dillendirilen "yanlışlar", etnik ayrımcılığı tetikleyen etnik baskılar mıydı, yoksa etnik ayrılıkçıların ulus-devletten ayrılma ve ayrı devlet olma amacıyla koyduğu eylemlere karşı, ulusun/ülkenin varlığının korunmuş olması mıydı?

Şöyle de açıklanabilir: Tartışmanın odağında örtük (saklı) duran yanlışlar, Kürtlere özerklik statüsü tanınmamış olması

myıdı, federasyona karşı çıkılması mıydı, yoksa “ayrılma” ve ayrı devlet olmak isteyen silahlı şiddet örgütünün ulusal kurtuluş savaşı veren örgüt olarak tanınmamış olması mıydı? Şunu da ekleyelim: yurdun savunmasını bir görev olarak sınırlara taşımış Mehmet’i, “işgalci” faşistler nitelemesiyle ve bombalı baskınlarıyla, pusuya düşürerek, tabuta koyanların taleplerini kabul etmemek miydi yanlış olan?

“Açılım”ın açılmayan örtüsü altında hangi yanlışlardı sona erdirilmek istenen. Dilsel, kültürel, ekonomik ve yaşamsal baskılar mıydı düzeltilecek olan yanlışlar, yoksa ayrılma, ayrı devlet olma amacıyla azınlık statüsünden federasyona, federasyondan ayrılmaya ve ayrı devlet kurmaya aşamalı geçişin, siyasal gösterilerden teröre ve terörden iç savaşa tırmandırılan eylemlerin önlenmeye çalışılması mıydı?

“Açılım” ile açılacak neydi, kapanacak olan neydi? Gül’ün, başbakanlığında yana-yakıla anlatmaktan kendini alamadığı “üç oy” eksikli Tezkere miydi kapanmış olan ve açılacak olan “üç eksikli” Tezkere mi olacaktı! Yoksa, Pandora’nun öteki kutusu mu açılacaktı.

Daha açık bir söyleyişle, Irak’ı işgale hazırlandığı süreçte Güneydoğu Anadolu’ya konuşlandırılmamış olan 65 bin Amerikan askerini, bu kez, Irak’tan çekilmek adı altında, Güneydoğu Anadolu’da konuşlandırarak, Türkiye’den şu ya da bu ad altında ayıracağı yöre halkını, Türk Silahlı Kuvvetlerinden koruyacağı, PKK’nın hem yöre halkını, hem yöre halkını koruyacak Amerikan askerini, Türk Silahlı Kuvvetlerinden koruyacağı bir Tezkere mi olacaktı “açılım”?

Sorularımızın yanıtı “tezkere” değil de, dilsel ve kültürel baskılar olacaksa, hemen belirtelim ki, NATO patentli 12 Eylül yönetiminin, Evren’in özel ve özgül çabasıyla Anayasaya konmuş olduğu Kürtçeyi yasaklayan yasa, (19.10.1983 günlü “Türkçeden başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun), Özal’ın çabasıyla, Terörle Mücadele Yasasının geçici (23/c) maddesiyle, 12.4.1991’de yürürlükten kaldırılmış; Türkçeden başka anadillerde “düşüncelerin açıklanmasını ve yayılmasını”, “yayın yapılmasını” yasaklayan Anayasanın 26 ve 28’inci maddeleri, Ecevit’in son başbakanlığı döneminde, 3 Ekim 2001’de,

anadille ilgili yasaklamalardan arındırılarak değiştirilmiş, Anayasa'nın "eğitim ve öğretimle" ilgili 42. maddesi dışında, 12 Eylül yönetimi tarafından Anayasaya konan ve yasayla sınırlanan yasak dil ve yasayla yasaklanan dil kavramları aşılmıştı. AKP iktidarı (iktidarları) dönemlerinde, yasak dil, yasayla yasaklanmış dil tüzel anlamda aşılmış olmakla birlikte, uygulamada, Kürtçe, farklı yerlerde, farklı biçimlerde, farklı baskıların nedeni olmaya devam edecekti. İktidar AKP'deydi, uzun yıllar. AKP'nin iktidarında, 12 Eylül yasakları, kirli savaşın aleti olarak sürdürülmeye devam edildi.

Bir dilin, özellikle ülkesinin bir parçası olan bir anadilin devlet tarafından, üstelik bir dizi yasayla yasaklanmış olması, ulus çağında olabilir bir şey değildi. Kürtleri, halk olarak, birlikte, iç içe, yan yana kardeşçe yaşadığı halkla düşmanlaştırmak amacıyla –bilinçli olarak bu amaçla– Kürtçe, konuşma dili olarak da yasaklandı ve bu, kendi köyünde konuşulan dilden başka dil bilmeyen, kendi köyünden başka köy bilmeyen ananın yüreğine, cezaevi kapısında, bir yumruk oldu, indirildi.

Ama yasayla yasaklanmış dil kalmadığı zaman, "yasadışı yasak" dönemine dönüldü, yasadışı yasaklandı Kürtçe. Kürtçe, özellikle türkülerıyla, ezgileriyle insanlığı zenginleştiren kimi sanatçının yaşamına bedel olacak denli ağır sorunlar yaşanmasının nedeni oldu.

AKP, iktidar olduğu zaman, Kürtçenin eğitim ve öğretimle ilgili sınırlaması dışında, yasalar açısından yasadışı Kürtçeyi kucağında hazır bulmuştu. Ama Kürtçe türkü çığırılmasını, ezgiler mırıldanılmasını, PKK ile özdeşleyen ilkel anlayışı sürdürmekte duraksamamıştı.

Gül'ün "yanlışlar"ı, dilsel ve kültürel baskılar değil de, halk içinde, yerel yöneticilerden çocuklara değin, güvenlik birimlerinin, öldürmekten kaybetmeye değin uygulamalarıysa, bunlar, güvenlik güçlerinin maksatlı ve kasıtlı eylemlerini örterek değil, yasaların içtenlikle tam ve doğru uygulanmasını sağlayarak giderilmiş olmak gerekirdi. Sekiz yıldır tek başına iktidar olan bir partinin kucağında büyüyen, güvenlik birimlerinde kimi öldürümle sonuçlanan işkencelere değin bir dizi fiziksel ve psikolojik baskıyı önlemek için, Obama'nın üflediği "fırsat"ı, ya da

Irak'ı işgal eden Amerikan askerinin Irak'tan çekilmesine ve Tezkere'nin terkiyle ABD askerine kapalı Güneydoğu'da, ABD askerinin konuşlandırılmasına endeksli "açılım"ı beklemenin gereği olabilir miydi?

Televizyon kanallarında, radyolarda, Kürtçe hariç, bilinen bütün dillerde, türküler söyleniyor, ezgiler seslendiriliyorsa, yasayla yasaklanmış dil kalmayınca, devletin televizyon ve radyoları başta olmak üzere bütün kanallarda, çıkıran herkes Kürtçe de çıkırbilmeliydi. Ama öyle olmadı, yasadız yasak devam etti. Ta ki yalnızca Kürtçe türkü çıkırmak için, yalnızca Kürtçe yayın yapmak için ayrı bir kanal oluşturana değin. Kürtçe çıkırmak için ayrı bir televizyon kanalı kurmanın, Türkiye içinde de olsa ayrı bir bölge oluşturulmak istendiğini bize düşündürmeyecek miydi? Bugün, "fırsat" ve "açılım" ile gündeme getirilen, ne olduğu ve ne olacağı "sır" olan yeni yapılanmanın nice zaman önce planlandığını, Kürtçe televizyonun, bu programın ilk adımlarından biri olduğunu bugün olsun düşünmeyecek miydik? Bunun, ayrımcı ve ayrılıkçı bir girişimi somutlaştırdığını, kendimize olsun açıklamayacak mıydık?

Gece sınır karakollarını basan, yürüyüş halindeki birlikleri köprü üstünde pusuya düşüren, asker kanı döken ve can yakanların sıcak takibini, uluslararası hukukun tanıdığı "meşruiyet" sınırları içinde gerçekleştirmekten özenle kaçınarak, ancak Türk askerinin başına çuval geçiren Amerikan komutanının belirleyeceği olay yerinden birkaç yüz kilometre uzaktaki kodlara, ancak belirlenen günde, ancak belirlenen saatte, ancak havadan, ancak açılan ateş ve vurulan beden soğuduktan, kefenler çürüyüp dağıldıktan, yani Beyaz Saray'dan izin çıktıktan sonra, askere "sıcak takip" emri verilmiş olmasının, "risk" ya da "tehlike"den başka bir şey olmayan "fırsat"ı yakalamaya ve açılıp saçılmaya gerekçe oluşturduğunu söyleyemeyecek miydik?

Bütün bunların plan ise plan, tertip ise tertip, oyun ise oyun, satış ise satış, bağış ise bağış, azınlık ise azınlık, federasyon ise federasyon, ayrılmak ise ayrılmak, bölünmek ise bölünmek olduğunu söyleyemeyecek, yazamayacak mıyız?

Söyleyenleri ve söyleyecekleri, yazarları ve yazacakları, engelleyenleri ve engelleyecekleri, dün Pentagon ayarlı ve Beyaz

Saray planlı füzelerle, sabotaj, suikast ve provokasyonlarla, bugün Türkiye kadar büyük Silivri bombasıyla bertaraf edilmiş olduğunu, bertaraf edilmekte olduğunu, bertaraf edileceğini söyleyemeyecek, yazamayacak mıyız?

24 Ağustos, 2009, Ankara

Cumhuriyet, 3,4,5,6,7 Eylül 2009

Türkiye 2009, s. 78-114

(1) “Balyoz” ve Dış Basın

“Terör”ün (PKK’nın) “birinci iç tehlike” sayılmaktan çıkarıldığı, ikinci sıraya oturtulduğu, buna karşılık “irtica”nın birinci tehlike olarak belirlendiği 28 Şubat (1997) kararlarının yıldönümüne beş kala, 23 Şubatta, 28 şubata değin uzanan yeni bir “darbe” tertibine, “Balyoz” masalına kilitlendi Türkiye.

23 Şubat günlü Radikal’de, “Bu da savcının balyozu” başlığı altında, “dördü muvazzaf 17 general ve amiralin gözüaltına alındığı” haberi yer alıyordu.

Birinci grup değerlendirmeler, “dış basın”dan derlenmişti ve “Orduya en güçlü meydan okuma” başlığı altında toplanmıştı. Haftalık *Newsweek*’in “Balyoz” “darbe”sini analiz eden yazısı, *Cumhuriyet*’te “Ordu yenildi, ABD İslamcılarını selamlamalı” başlığı altında özetleniyordu.

AB (Avrupa Birliği) elçilerinin (diplomatlarının) görüşleri ise, “Ne olup bittiğini kimse bilmiyor” başlığı altında toplanmıştı.

Ne olup bittiğini bilen birileri de vardı. ABD Dışışleri Bakanlığı sözcüsü Philip Crowley, “Balyoz Operasyonu”nu, “Türkiye’deki siyaset ve toplumun evrimiyle” açıklıyor, “Spesifik bir endişeleri” olmadığını düşündüklerini söylüyordu. Haber, Radikal’de, “Spesifik bir endişemiz yok!..” başlığı altında; Cumhuriyet’te, “Olay evrim meselesi!” başlığı altında verilmişti.

Ne var ki, pek fazla “spesifik” bir “evrim”di bu. ABD, “Balyoz operasyonu”ndan hiç bir endişe duymamıştı. Bir gazeteci, Türkiye’nin, sizin deyiminizle, tarihteki en başarılı ittifakta oynadığı merkezi rolüne ilişkin bir endişeniz var mı?” diye sormuş, ABD Dışışleri Bakanlığı sözcüsü Crowley’in yanıtı gazetecileri güldürmüştü. Çünkü gazeteci, “en başarılı ittifak olarak” nitelediği NATO’da, “Türkiye’nin oynadığı merkezi role ilişkin bir kaygınız var mı?” diye sormuş, Sözcü, NATO’yu imleyerek, “Tarihteki en başarılı ittifak, bu, bir gerçek!” diye yanıtlamıştı. Gazeteci, sorusunu yinelemiş, Crowley, yanıt olarak, ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton’ın geçen hafta Katar’da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile çok detaylı ve ayrıntılı bir görüşme yaptığını, “Balyoz operasyonu”na ilişkin soruya yanıt olarak dile getirmişti. “Balyoz operasyonu”nu, Crowley, “Türkiye’deki siyaset ve toplumun evrimiyle” açıklayacak, bu konuların yeni olmadığını söyleyecekti.

“Türkiye’deki siyasetin ve toplumun evrimi”nin açılımını ise, Newsweek’in “Balyoz Operasyonu”nu yorumunda okumak olanaklıydı.

Satranç oyun-mantığıyla zenginleştirilmiş ifadelerden yalınlaştırarak söylersek, AKP, “en büyük rakibi olan ordunun kağıttan kaplan olduğunu” ortaya koymuştu, “AKP’nin ordu karşısında elde ettiği zafer, AB’nin ciddi kaybı olabilir”di. Soğuk savaş koşullarının bulunmadığı bu süreçte, ordunun gücünün azaltılması ile bağlantılı olarak demokrasinin güçleneceği ve bunu Washington’ın yeğlemesinin daha mantıklı olacağı belirtilmekte ve “demokrasinin güçlenmesi”yle (1) laiklik daha demokratik bir biçimde tanımlanacak, (2) Kürt azınlığın özerklik talepleri gibi konular daha açık bir biçimde ele alınacaktı. Bu taleplere, yazar, ulusal ordunun engel oluşturduğunu ileri sürüyordu.

NATO üniforması içinde, ABD'nin, Türkiye'yi, bir yandan kendi küresel egemenlik amacı doğrultusunda tam bir uşağı olarak kullanması, öte yandan Türkiye'yi çeşitli adlar altında lime lime parçalayarak tarihin çöplüğüne atmasına engel oluşturulan "ulusal kimliğine" kefen biçilmesi, "demokratikleşme" olarak tanımlanmıştı.

Truman doktrininde ifade edildiği gibi, ulusal bütünlüğünü ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için Türkiye'ye yapılmış olan 100 bin dolarlık yardımın kefarecini, şimdi Türkiye, "ulusal bütünlük" adı altında parsel parsel kendini parçalatarak, "özgür ulus olarak varlığını sürdürmek" adı altında elleri, kolları bağlı, ağzı yalnızca Allah'tan yardım dilemek için açılabilen özgür bir köle olmakla ödüyordu. Dümende CIA, komut yerinde Pentagon, karar odasında dün Bush, bugün Obama, NATO, Ankara'yı Riyad'a bağlayacak islam ordusunun hazırlığında, ulusal kimliğin cemaat liderlerinin buyruğu altında ayaklar altına alındığı — bir "zafer"di kutlanan.

The Times ise, Newsweek'in kutlamasına katılmamıştı. "Balyoz operasyonu"nu değerlendirmesi farklıydı: "NATO"nun paydalarından biri, potansiyel AB üyesi ve Batının Ortadoğu'daki stratejik müttefiki Türkiye, bugün bir felaketin eşiğindeydi. Tayyip Erdoğan'ın ılımlı islamcı hükümetiyle ordu arasındaki mevcut gerilim bir darbeyi tetikler ya da siyasi ve dini şiddeti teşvik ederse, Batının bölgesel istikrarı ve bu yükselmekte olan ekonomik güce dair umutların maruz kalacağı kayıp, hesaplanamaz boyutlarda olurdu. (Radikal, 2 Mart 2010.)

(2) Türk Yasaları ve Şeffaflık

ABD Dışişleri sözcüsü Crowley, ABD'li yetkililerin sözlerini yinelenmiş, "her adım" demiş, "Türk yasalarına uygun bir biçimde atılmalı ve şeffaf olmalı!" Hangi yasaların?

Hangi "Türk yasalarının"?

Nasıl bir "şeffaflık"?

Gazetecilerin, Ergenekon odaklı davalar için, "Neden bugün, neden yedi yıl beklediniz?" sorusunu, Başbakan "Türkiye, bu demokratik olgunluğa bugün ulaşmıştır. Buraya kolay gelme-

dik." yanıtını vermiş. (Cumhuriyet, 3 Şubat 2010) "Şartlar bugün olgunlaştı" demişti.

Darbe teşebbüsü varsayımı, yedi yıl şartların olgunlaşmasını bekleme, demokratik olgunluğa ulaşmış olma, 12 Eylül (1980) darbesi gerçekleştirildikten sonra, Harp Akademileri Komutanı Bedrettin Demirel'in "olgunlaşma" sözlerini arımsattı bize. Bedrettin Demirel, "Benim görüşüm 1978'de müdahale yapılması yönündeydi, diyor, ama Evren'in bir askeri müdahale için koşulların olgunlaşması gerektiği görüşünde olduğunu" söylüyordu. Olgunlaşması için de bir iç savaş ortamının yaratılması, siyasi nedenlerle öldürülen insan sayısının 5.388'e erişmesi gerekmişti. Şimdi Erdoğan, bu "olgunlaşmayı", "demokratik olgunluk"la özdeşliyor. Oysa bu arada bir dizi yasa çıkarılıyor. Özel bir savcıya, 70 milyonu dinleme yetkisi verilebiliyor; dilediği yerde, dilediği kişiyi, dilediği saatte, dilediği biçimde gözaltına aldırabiliyor; gazetesi var önceden suçlama yayınlıyor, sonra gözaltına alıyor; televizyon programına uyarlı, televizyon manzaralı, gece yarısı yakapaça götürülüyor, ülkenin saygın rektörlerini yaban keçisi yakalar gibi, kuvvet komutanlarının evlerinin kapılarını kırarak, onursal başsavcılarının alınacağını önceden televizyona ve basına duyurarak evleri aranabiliyor. İnsanlık sevgisiyle donanımlı öğretmenlerini kanserli yatağında sorgulayabiliyor, özel yetkili birimlerinden, özel yetkili savcılara, özel görevli mahkemelere koşturuluyor, özel cezaevlerine tıkılıyor. Bunlar "Türk yasalarına uygun"olarak ve tam bir "şeffaflıkla" yapılıyor. Ama küçük bir farkla. Bu "Türk" yasaları, AKP iktidarında, AKP'yi tek başına iktidara getiren gücün iradesiyle (ki, eski Adalet Bakanlarımızdan Prof. Sami Türk, bu iradenin halkın iradesi olduğu görüşünde), ama yedi yıl önce "darbeye teşebbüs" tasarımına uyarlanarak yenileyin yapılmış yasalar bunlar. Kozmik odayı nasıl ararlar diyor Genelkurmay, ama aranıyor, bir daha, bir daha aranıyor. Yasaya uygun diyor aynı Genelkurmay. Bu "Türk yasaları" çok şeffaf yasalar. Gündüz gereksinim duyuluyor, gece yasası çıkarılıyor, sabah kapı tekmeleniyor, yasaya uygun olarak, ve tam şeffaflıkla donanımlı. Bu yasaların kendileri "şeffaf", ama amacın "şeffaf" olduğu söylenebilir mi? Amacın arkasında NATO'nun, NATO'yu

kendi küresel egemenliği için kullanan ABD'nin, ABD ile ortak amaçları açısından AKP'nin "gizli" amaçlarına programlanmış uygulamalara uyarlanmış yasaların şeffaf olduğu söylenebilir mi ki, bu yasaların uygulanmasının ardındaki amaç şeffaf olsun.

Demokrasi ve Adalet Haftasında TİHAK olarak gerçekleştirdiğimiz etkinliğin bir bölümünü "Balbay'la Söyleşme" adlı sunumumuza ayırmıştık. "Ergenekon" vurgunu Mustafa Balbay, bir yılı aşkın bir süredir tutuklu olarak "Silivri" adlı Türkiye Guantonama'sında yatıyor. (Bu yatmak sözcüğü, her ne kadar, "Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan"ın "Askerlik yan gelip yatma yeri değildir!" veciz sözünü arımsatıyorsa da, biz, bunu, negatif anlamda kullandığımızı belirtelim.) Evinden ilk kez alındığı sabah televizyondan izlediğimiz şiddet sahnelerini insan hakları açısından şu sözlerle duyumsatmaya çalışmıştım.

Ergenekon ahtapotu bir koluyla Cumhuriyet'i sardığı zaman, yatağında don-gömlek derdest edildiğini anımsayalım Balbay'ın.

Niçin uykuda, yataktayken? Niçin baskın baskısıyla? Niçin şiddet üfleyerek? Niçin "korku" salgısı salarak?

Niçin "kamera" eşliğinde? Niçin planlı ve niçin intikamcı tavırla? Niçin "çok adamlı"? Niçin sürütülerek... Niçin koşturarak? Niçin bu fotoğraf kareleri sabah akşam devlet televizyonlarının ekranlarında?

Bu "terör" değil mi? Devlet terörü değil mi bu?

Bu işkence değil mi? Onur kırma değil mi bu?

İnsanın insan olarak, yurttaşın yurttaş olarak, yazarın yazar olarak onurunu çiğnemek ve çiğnetmek değil mi bu?

Bizim hepimizin savunduğu insanlık değerlerinin, Balbay'ın adında ve bedeninde çiğnenmesi değil mi bu?

Bu hiddet havasında arama yapan görevliler şöyle sormuş olmalı-lar Balbay'a: "'Hani "Darbe" nerede, nereye sakladın darbeyi?" diye.

Darbe, Balbay'ın karakutusu bilgisayarına saklanmış olmalıydı. Saklanmış ve sürekli "Mutakabat Belgesi" diye sayıklamıştı.

Bugünkü Cumhuriyet'te (20 Mart 2010) insan hakları savunurlarını derinden yaralayan "Balyoz"un öteki yüzüyle karşılaşmanın ezikliğini yaşadım. Notlar şöyle:

Hasdal'da kalan Kurmay Albay Mustafa Koç, kendilerini

ziyarete gelen Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonuna, aileleri endişelenmesin diye “Krallar gibiyiz” demişler, telefonlar dinleniyor ki ertesi gün Yenişafak’ta, Taraf’ta, “Krallar gibi yaşıyorlar” diye haberler yazıyorlar” diyor.

Jandarma Kurmay Albay Mustafa Önsel de Balyoz soruşturması kapsamında “cami bombalanacaktı” iddiasıyla tutuklandıklarına dikkat çekerek, “Dedemin adı Mustafa, annem her ramazan 30 gün Kuran okumaya giderdi. Biz nasıl camiyi bombalamayı planlarız!” diyor. Kendilerine kurulan tuzağı “pusu” olarak nitelendiren Önsel’in yorumu şöyle: “Biz yıllarca dağlarda mücadele ettik. Dağda pusuya düşmedik, ama Beşiktaş’ta pusuya düştük!”

Cezaevinde kalan subaylar, Poyrazköy, Amirallere Suikast, Kafes, Balyoz davaları mağduru tutuklu subay ve astsubaylar”, komisyon üyelerine yazdıkları mektupta:

“Medyaya sızdırılan düzmece belge ve bulgularla başlatılan, objektif hiçbir delile dayanmayan, masumiyet karinesinin zedelediği bu davalar başlı başına insan hakları ihlalidir.” (Cumhuriyet, 19 Mart 2010.) diyorlar, ancak Mısır’daki sağır sultan duyuyor.

“Balyoz Güvenlik Harekat Planı Soruşturması kapsamında tutuklanan eski 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan ise “Seminere ait ses kayıtlarında, “Balyoz”, “Suga”, “Oraj”, “Sakal”, “Çarşaf” kod adlı, kendi uçağını düşürmek ve camisini bombalamak gibi inanılmaz hazırlıklar içeren bir darbe planının hiçbir suretle görüşülmediğinin anlaşılacağını vurguluyor. Fizan’daki sağır sultan duyuyor, ama biz duymuyoruz!

“Yakalama, gözaltı ve tutuklama sürecinde onur kırıcı, hamedilmesi zor ‘adli prosedürlerin’, ruhuna ve bedenine yaptığı tahribatın hesabını kimlerden sorması gerektiğinin bilincinde olduğunu söyleyen eski 1. Ordu Komutanı Çetin Doğan, “Hükümlü gibi ceza çekiyorsunuz. Her gün üzeriniz aranıyor. Ayakkabınız çıkartılıyor. İntikam ve rövanş peşinde olanların bu durumdan memnuniyetlerini tahmin etmek zor değil. Hedef ben miyim, yoksa henüz tam teslim alamadıkları bir kurumu daha fazla baskı altına almak mı, kararı siz verin...” (Cumhuriyet, 19 Mart 2010.)

ABD Dışışleri Bakanlığı sözcüsü Crowley'in, "her adım Türk yasalarına uygun bir biçimde atılmalı ve şeffaf olmalı" söyleminde somutlaşan "Türk yasaları"nın, ve "şeffaflık"ın, tam da, Ergenekon, Poyrazköy, Amirallere Suikast, Kafes, Balyoz davaları ve bu davalara "kanıt" oluşturan "delil"lerin, 70 milyon için alınan "dinleme" kararlarından yakıştıırma, benzeştirme ve benzeri yöntemlerle üretilmesine olanak sağlayan yasalar olduğu, salt bu amaçlarla çıkarılmış yasalar olduğu açık değil mi?

Kurtuluş Savaşını okumuş olanlar bilirler. Saraydan Harput Valisine gönderilen şifreli bir telgrafta, o sırada Botan Beyi Bedirhan ailesinin bir yakını ile Malatya'da bulunan İngiliz entelijans servisinden Binbaşı Noel ile buluşarak Sivas Kongresini basması ve Mustafa Kemal Paşayı derdest ederek İstanbul'a getirmeleri emri verilmiştir. Harput valisi Malatya'ya gelmiş, Binbaşı Noel ile buluşmuş, Kürt aşiretlere de "Malatya'yı Ermeniler bastı" haberi iletilmiş, Malatya-Sivas arasında aşiretlerden gelenlerle vali ve Binbaşı Noel buluşmuşlar, Sivas'a gitme hazırlığı içindedirler. Dahiliye Nazırının telgrafı, Sivas merkezinden Harput'a (Elazığ'a) aktarıldığı için, telgrafın içeriğinden bilgi sahibi olan Mustafa Kemal, Diyarbakır'da bulunan 6. Kolorduya verdiği talimat üzerine, Sivas Kongresini basmak için toplanan aşiretler dağıtılmış, Binbaşı Noel, Harput valisiyle birlikte kaçmışlardı.

Ama, Lozan Konferansı sırasında, Mustafa Kemal'in İsmet Paşaya gönderdiği şifreli telgraflar Bükreş üzerinden Lozan'a ulaştığı için, İngilizler tarafından okunuyor ve ertesi gün yapılacak toplantıya, İngiliz delegasyonu, Türkiye'nin görüşlerini bilerek geliyorlardı.

PTT'nin T'sini, Erdoğan, Araplar üzerinden Amerikalılara sattığı zaman, istenen fiyat üzerinden satılmış olmasına AKP'liler çok şaşırmış ve o kadar da sevinmişlerdi. Ama bu satış tam da bir çeşit danışıklı satışı. Ne var ki, Genelkurmay dahil, Türkiye'nin Washington'dan dinlenmesinin olanağını sağlayacak bu satışa ses çıkaran olmamıştı. Tertipler, büyük ölçüde, bu tür dinlemelerden sağlanan bilgiler üzerine kurulacak, Türkiye, yeni bir Mondros Ateşkes Sözleşmesinin eşğine getirilecekti.

ABD, 1947'de, Türkiye'ye yapacağı yardımı kararlaştırırken,

aynı zamanda yapılan yardımların yerine ulaşp ulaşmadığını denetlemek adı altında, sayısı belirsiz ajanını Türkiye'ye göndermişti. 1961'de iki ayaklı casuslarıyla, yürüyen U-2'ler denen barış gönüllüleriyle, Türkiye üzerinde yeni bir casus ağı örmüştü. Sonra Karamürsel'de "Büyük Kulak" gözlemeye girecekti. Ama PTT'nin T'sinin satışı, bugün, Türkiye'yi "tuzağa düşürme"nin adımı olmuştu. Nasıl ki, bu satış, birkaç yıl sonra, Ergenekon'dan Balyoz'a, gazetecisinden, yazarından, rektöründen askerine, subayından kuvvet komutanlarına genişleyen ağır suçlamalara delil üretmek için kullanılıyorsa, dinlemelerin de suçluyu bulmak için değil, suç ve suçlu üretmek için gerçekleştirilmiş olması da olasıydı. O ölçüde "Türk" yasalarına uygundu ve o ölçüde şeffaftı. Biz, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Crowley'in, AKP iktidarının bu "Türk yasalarını" uygulayacağından ve bu anlamda "şeffaf" olduğundan hiç bir kaygı duymadığını, komutanların sorgulanmasını, tutuklanmasını, "Türkiye'de siyasetin ve toplumun evrimiyle" açıklamasından anlıyoruz.

(3) ABD ve "Dünya Liderliği"

Çok sayıda emekli ve muvazzaf general, amiral ve albayın, "Balyoz Darbe Planı" iddiasıyla gözaltına alınmasını, dünya basını, "Türk ordusu ve yargı kurumları, Ergenekon darbe komplosuna ilişkin soruşturma ile kapana kısıldı." (*Telegraph*); "Erdoğan askerlere balyozla vurdu." (*Ethnos*) biçiminde yorumladı.

Times ise, "Türkiye kavşakta" başlığı altında "AKP ile ordu arasındaki gerilimin felaketle sonuçlanabileceği"nin savunulduğu başyazısında, "Türkiye'nin tarihi bir kavşakta olduğu, ülkenin derin bir sosyal ayrım olasılığıyla karşı karşıya bulunduğu" yazılıyordu. (*Cumhuriyet*, 2 Mart 2010.) Çünkü Türkiye, birbirine karşıtlaşmış gizli bir savaşın sınırında, sınırında değil ortasında ve devinim durumunda bulunuyor. Uluslararası sermayenin başkomutanı olarak ABD'nin küresel egemenlik coğrafyasında, Türkiye, kendisine biçilen yeri ve görevi üstlenmeye zorlanıyor.

Ayrılma, ayrışma, uyuşma, uzlaşma, karşılaşma, çatışma, bu “zorlanma” sözcüğünde toplanıyor. Çünkü, ABD’nin küresel egemenlik amacına uyarlanmış bir politika ile ulusal bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek isteyen Türkiye, bu zorlanmanın birbiriyle çatıştığı fay hattında bulunuyor. Ulusal bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek isteyen Türkiye (Truman Doktrini, 1947) ile küresel egemenliğin ABD’nin tarihsel mirası olduğunu savlayan ve bu egemenliğe giden yolu kesenlerin, karşı çıkanların “bertaraf” edileceğinin altını çizen Brzezinski’nin tezleri birbirine silah çatıyor. Bu “bertaraf etme” sözünün altını biz de çiziyoruz. Kalın bir çizgiyle.

Brzezinski, Adriyatikten Çin Seddine, Arabistan, Basra ve İran’ın kuzey kesiminden Pakistan ve Afganistan’a kadar olan bölgeyi, “Güney Avrasya” olarak tanımlıyor. Bu bölge, yani Güney Avrasya, dünya enerji rezervinin %75’ini coğrafyasında tutuyor.

Güney Avrasya’ya egemen olan gücün, Batı Avrupa ve Doğu Asya üzerinde muazzam bir nüfuz kurabileceğini, Ortadoğu’yu ve Avrupa’yı otomatik olarak kontrol edebileceğini yazıyor Brzezinski.

Belleğimizde somutlaştıralım: Adriyatikten Çin Seddine, Ortadoğu’dan Rusya-Ukrayna sınırına kadar olan bölge GüneyAvrasya’yı oluşturuyor. Bu Avrasya’ya egemen olan güç, Rusya’ya, Karadenizi ve bir ölçüde Hazar Denizini kapatıyor.

Sovyetler Birliğinin dağılmasını izleyen süreçte, 1993’te, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher’in, “dünya liderliğini sürdüreceğiz” sözlerini anımsamak gerekiyor.

Christopher’in siyasi işlerden sorumlu yardımcısı Peter Tavnoff, “ABD’nin kendi ekonomik sorunları üzerine daha fazla eğilebilmek için uluslararası plandaki rolünü azaltması gerektiğini” savunmuş, bunun üzerine, Christopher, “ABD’nin bazı güçlüklerle karşı karşıya bulunduğu doğrudur. Ama bu, uluslararası planda daha fazla yükümlülük altına girmemiz, demokrasiyi savunmakta daha da gayretli olmamız ve dünya liderliğini sürdürme konusunda daha hazırlıklı olmamız anlamına geliyor. Gerekli zaman, çıkarlarımızı korumak için tek başımıza hare-

ket edeceğiz, toplu karar alınması durumunda bunun çözümünü sağlayacak ülke yine biz olacağız. Ama yanılgıya düşmeyin: yöneteceğiz.” (Cumhuriyet, 29 Mayıs 1993.)

(4) Cami ve Bomba

25 Şubat 2010 günlü Radikal’de, “Camiye bomba kimin planı?” / “Cami bombalama planını kim yaptı?” başlıklı haberde, camiye bomba planıyla ilgilendirilen, eski Deniz Saha Komutanı Koramiral Feyyaz Öğütçü’nün aralarında bulunduğu beş askerin tutuklandığı belirtiliyordu. “Balyoz Operasyonu”nda gözaltına alınan kuvvet komutanlarının da aralarında bulunduğu emekli ve muvazzaf askerlere 2002-2003 yıllarında uygulamaya çalışıldığı öne sürülen “darbe planları” arasında, “Fatih ve Beyazıt camileri bombalanacak mıydı?” sorusu da sorulmuştu. (Radikal, 23 Mart 2010.)

Amaç bir gerçeği, yasalara göre suç sayılan bir fiilin failini bulmak mıydı, yoksa bazı birimlerin ve bu arada Deniz Kuvvetlerinin moralini içinden kırmak, halkın gözünde değerden düşürmek miydi?

Unutulmasın ki, Adapazarı-İstanbul merkezli büyük depremde onbeş binden fazla insanımız yaşamını yitirmiş, Gölçük Deniz Üssünde bulunan karargah binası, deniz altında kalmış, üçyüze yakın asker yaşamını yitirmişti. İslami söylemle “şehit” olmuştu. Ne var ki, bu vahim ve acı olay, Saidi Nursi’nin izleyicisi ve yayıncısı tarafından “İlahi İkaz” olarak nitelenmiş ve üçyüze yakın askerin ölümü, Allah’ın bir cezalandırması biçiminde yorumlanmış, bu görüş ve yorumlar aynı ad altında kitaplaştırılmıştı. Bunun kökeni eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya’ya dayanıyordu, Güven Erkaya, 12 Eylül sonrasında, “sol” ile bir sorunları olmadığını, ama Gülen’in Türkiye için en büyük tehlike haline geldiğini sık yineler olmuştu. Şimdi, özellikle Montrö Anlaşmasının ABD tarafından zorlandığı bir süreçte, Deniz Kuvvetleri üzerinde bir oyun mu oynanmaktaydı ve bunun aktörleri kimlerdi?

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Eşref Uğur Yiğit, “Deniz Kuvvetlerine yönelik halkımızın yüksek itibarını zede-

yici karalamaları hep birlikte izliyoruz. Televizyonlarda mahkemeler kuruluyor, savcılar, hakimler olaylar hakkında kararlar veriyor. Ama masumiyet karinesi dikkate alınmıyor. Bu suretle bundan herhalde nemalanan belirli mihraklar da bu saldırılarına devam ediyor.” diye yakınıyordu. Şu bilgileri de vermek gerektiğini duymuş olmalıydı komutan: “Benim amirallerimin yüzde 50’si yüksek lisans mezunu. Subaylarımızın yüzde 40’ına yakını yüksek lisans yapmış, astsubayların yüzde 24’ü lisans eğitimini tamamlamış, yoğun eğitimlerden geçmiş. Suçları ne? Onlar Cumhuriyetimizin temel değerlerine sahip çıkmakla görevliler. Benim personelimin moralini zayıflatmak demek, benim gücümü zayıflatmak demek, ülkemizin geleceğini (bekasını) sıkıntıya sokmak demek.” diyor.

Suçlamayla karşılaşan üst düzey subaylardan erlere değin, 2002-2003 yılında uygulanacağı savlanan “darbe planı”nın, Fatih ve Beyazıt camilerine bomba tasarımının mantığını bulmak olası mıydı? AKP’ye karşı, islamcı/teokratik bir parti iktidarına karşı tasarlanan darbe planı içersinde, camilere bomba koymanın nasıl bir anlamı olabilirdi! Ama, yakın geçmişimizde, camilere bomba konulmasa da, camilere bomba konulduğu yalanıyla, müslüman halkın, islam adına, ve “komünist kızılbaşlara karşı” cihada çağrıldığı, ülkeyi bir iç savaşa ve askeri bir darbeye hazladığı bugün de belleğimizde dipdiri duruyor.

4 Eylül 1978, Sivas:

Çoğunluğu solcu ve alevi olan 9 kişinin öldürüldüğü, yüzden fazla insanın yaralandığı, çoğu demokrat ve alevilerin olan 167 dükkan ve mağazayla binden fazla binanın yakılıp yıkıldığı 3-4 Eylül 1978 Sivas olaylarında, “Komünistler, kızılbaşlar Alibaba camisini bombaladı” yalanıyla, “Kanımız aksa da zafer islamun!”, “Milliyetçi Türkiye!”, “Müslüman Türkiye!” çığırlarıyla, Ümmüdi Muhammed, savaşa, komünistleri, solcuları ve alevileri öldürmeye çağırılmıştı. Kimdi bu çağırılar?

19-24 Aralık 1978, K. Maraş:

Resmi açıklamaya göre 111 kişinin öldürüldüğü, 176 kişinin yaralandığı, 110 evin yakıldığı, 70 işyerinin yıkıldığı,

Kahramanmaraş olaylarında mahalle içlerinde ve köylerde: "Komünistler, aleviler, Ulucamiyi yaktılar. Allah için cihad başına!"; cenaze için toplanan kalabalığa: "Aleviler yukardaki camileri yaktı!"; yukardaki cami yanında olanlara: "Kızıl aleviler Ulucamiyi yaktı!"; köylerde: "Komünistler Ulucamiyi yakmışlar!"; bir köy muhtarı: "Aleviler Ulucamiyi bombaladılar!"; bir cami imamı: "Cuma günü Ulucamiyi yaktılar!" sloganıyla halk cihada çağrılmış, bir kısmı çocuk ve hamile kadın 100'den fazla savunmasız, korumasız insan, en vahşi yöntemlerle öldürülmüştü.

4 Temmuz 1980, Çorum:

Ulucamide hoca cuma namazını bitirirken, camiye giren bir grup, "Alaaddin camisini yaktılar", öteki camilerdeki cemaate: "Komünistler, aleviler, Alaaddin camisine bomba koydular!" yalanıyla cuma cemaati tahrik ediliyor, camiden çıkanlar tekbir getirerek "Kanımız aksa da zafer İslamın", "Müslüman Türk milletini, bölmek, yoketmek isteyen komünist siyaset şebekelerine karşı", "Büyük Türk Milleti", "Büyük Cihada" çağırıyordu. Cuma namazı sırasında, TRT'de, Çorum'da Alaaddin camisine bomba atılması ve dışardan ateş edilmesi üzerine meydana gelen olaylarda dört kişinin öldüğü" haber verilir ve saat başı haber yinelenir. Çorum Cumhuriyet Savcısı o anda Merkez Jandarma Karakolundadır. Polis telsizinden Alaaddin Camisinin bombalandığı duyurulmaktadır. Polis telsizinin ardından askeri telsizden bir yüzbaşı, "Bombalama olanağı yok, hangi polis bu haberi verdi?" diye soracak, ama polis belirlenemeyecektir.

Çorum olayları üzerine görevlendirilen 15. Piyade Tugay Komutanı Şahabettin Esengün, "Çorum olaylarının bir mezhep kavgası olmadığını, bir merkezden yönetildiğini, mezhep ayrımcılığının, aşırı sağ ve aşırı solun çatışması için bir provokasyon olarak kullanıldığını" söyleyecek ve bu kadar insanı öldürmelerinin, evleri ve işyerlerini yakıp yıkmalarının nedeninin bir iç savaş çıkartmak ve bir askeri darbeye ortam hazırlamak olduğunu, 12 Eylül'den çok sonra açıklayacaktı.

"Camiye bomba atıldı", "Camiyi kızılbaş komünistler bombaladı" karıştırmacılığının-kışkırtıcılığının nedeni neydi, kimin ya

da kimlerin organizasyonuydu bu? Çorum'da olsun, K. Maraş'ta olsun, Sivas'ta olsun, herhangi bir camiye bomba atılmamıştı ama, bomba atılmış gibi, "bir kısım halk" galeyana getirilmiş, siyasi bir partinin desteğinde, Sivas'ta, Maraş'ta, Çorum'da, günlerce süren bir iç savaş yaşanmış, insanlar en acımasız şekilde, (söylemek hiç de yanlış olmayacaktır: Ermeni komitacıların, 1915'e ön gelen süreçte, Çarlık ordusunun işgalinden önce Van'da, 1918 Mondros Ateşkes Sözleşmesiyle birlikte, sözleşmedeki adıyla, Mersin'den Urfa'ya Antep'e, Maraş'a değin Kilikya'da, Sovyetler Birliğinin askerini 1914 ve 1878 sınırlarına çektiği süreçte Erzincan'da ve Erzurum'da, daha sonra Kafkasya'da Misakı-Milli sınırlarımızda ve sınırların ötesinde müslüman halka, özellikle de çocuk ve kadınlara uyguladıkları vahşeti), K. Maraş'ta, Çorum'da, solculara, laik oldukları için sol'a oy veren alevilere uygulamışlar, yaratılan iç savaş ortamında, askeri darbeye "güvenilir" bir ortam hazırlamışlardı.

Soruları da yanıtlamak gerekir:

Niçin ülke 1974'ten 12 Eylül 1980'e planlı ve programlı olarak genişliğine, derinliğine ve yaygınlığına bu savaş ortamına çekilmişti? Yanıt basittir: NATO, Türkiye'de, bir askeri darbe yapılmasına karar vermişti.

Kim planlamış ve programlamıştı. Uygulamaya konması için, CIA istasyonlarında görevli birkaç ajan yetmişti: Örneğin, Çorum'da, Çorum olaylarını, Alexander Peck, MHP binasında hazırlamış, ertesi gün olaylar başlamıştır. Bir değerlendirmeye göre, Evren'in anılarında yazdığı gibi, 1 Temmuz toplantısında, 11 Temmuzda darbe yapılması kararlaştırılmış, 4 Temmuzda, 28 Mayıs'tan beri Çorum'da devam eden olaylar tetiklenmiş, 45 kişinin ölümüyle sonuçlanacak kanlı bir süreç yaşanmıştır. Çorum'da olaylar kanlı-kavgalı sürerken, Türkiye genelinde, günde, siyasi nedenlerle 30 kişi öldürülmeye başlanmıştı. Kurtarıcı, örneğin Çorum'un ilçesi İskilip'te, olaylardan önce, dağıtılan bildiride, "Müslüman Türk milletini bölmek, parçalamak, yok etmek isteyen komünist cinayet şebekelerine karşı", "Büyük Türk Milleti"ni, "Ülkücü Türk Gençliği"ne destek vermeye ve "Büyük Cihada hazırlanmaya çağırılmış", Çorum'da olaylar devam ederken, "Mahallelerin Oba Başkanı". ÜYD

Çorum başkanını evinin önünde karşılamış, “Başkan, demişti, alevilere ait 30’u aşkın ev ve işeri tahrip ettirdim. Bir yandan da devam ediyoruz. 8 tane rehinemiz var.” ÜYD Başkanı, “yapılan her hareketin Türk milletinin bölünmezliği ve parçalanmaması için yapıldığını” söyler, bir inşaatın bodrumunda kolları bağlı bulunan rehinelere, hava karardıktan sonra bir tarlaya götürülerek öldürülürler.

Benzer bir biçimde, 7 TİP’linin Bahçelievler’de kaldıkları evde boğularak öldürülmeleri gibi. Çatlı’nın emriyle Kırıcı’nın boğarak öldürmesi gibi.

Camilere bomba atıldı provokasyonunun kendi içinde bir mantığı vardı. Komünistleri ve komünist olarak niteledikleri alevileri öldürmek için, dindar insanları tahrik etmek; ülkenin bütünlüğünü ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmesi için, ülkeyi dışardan gelecek komünist saldırılardan, içerde büyüyen sol hareketlerden / komünistlerden korumak.

NATO konseptine ne kadar uygun...

Peki ama, 2002-2003’te, “darbe planlayanlar”, Fatih ve Beyazıt camilerini hangi amaçla bombalayacaklardı, kimi ve kimleri tahrik edecek, tahrik olan kitleyi kime yönlendireceklerdi? İktidara gelmiş olan, ve “darbe”nin gizli/örtük nedeni olduğu duyumsatılan dinci iktidarı yıkmak için, dincileri tahrik etmek pek “absurd” değil miydi? Ama bir mantığı vardı kuşkusuz. Bu, Sivas’ta, K. Maraş’ta, Çorum’da, “camiye bomba atıldı”, “cami bombalandı” şablonunu, kopyalamaktır, halkı tahrik etmek, ayaklandırmak için bulunmuş bir provokasyon aletidir, ama Sivas, Maraş, Çorum tertibinin negatiftir. Türkiye için, komando yetiştirenlerin, kalıp olarak “darbe planı”na kopyalandıkları bir tertipten başka bir şey değildir.

Bir başka soru şu olmak gerekir:

“Müslüman Türk milletini bölmek, parçalamak, yok etmek isteyen komünist cinayet şebekelerine karşı”, “Büyük Türk Milleti” cihada çağrılmaktadır. Çağırın “Ülkücü Gençlik”tir, Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu’dur. CIA Kıbrıs istasyonunda görevli Alexander Peck, Çorum MHP il binasında olayları planlamıştır. Amaç bir askeri darbeye ortam hazırlamaktır. İki kez Tugay Komutanı değiştirilmiştir. Çünkü ikisi de, MHP bağlantı-

lı Ülkü Ocaklarının saldırılarına karşı tavırlıdır. Camiye bomba atıldı yalan-yakıştırması polis telsizinden anons edildiği zaman, cami civarında görevli yüzbaşı, kim verdi bu haberi, der, çünkü doğru değildir. Ama, bütün amaç, askeri bir darbeye ortam hazırlamaktır. Askeri bir darbeye ortam hazırlanmasını önlemek isteyen asker ile askeri darbeye hazırlanan asker, aynı ulusun askeridir.

Burada “iki” asker vardır: Biri, darbeye ortam hazırlamak için ortalığı yakıp yıkanların, öldürenlerin elini tutmak isteyen asker, öteki (özellikle Kahraman Maraş’ta göreceğimiz gibi) cinayetlerin üzerine gidiyor görünen, ama bilinçli olarak önlemekten sakınan, cinayetlere destek veren asker. Kent o denli faşist canilerin egemenliği altına girmiştir ki, bir başbakan olarak cinayetleri önleyememenin ezikliğiyle, Ecevit, bebeleri bile öldüren canilere dokunulmamış olmasını, devletin, yurttaşının canını korumuş olmasıyla açıklamıştı.

(5) “Yeni” NATO ve “Yeni” Rusya

30 Ocak 2010 günlü *Cumhuriyet*’te, NATO ile ilgili iki haber vardı.

Biri, “NATO imaj tazeleyecek” başlığını taşıyordu.

NATO, “yeni stratejik konsept”le, öncelikle müslüman ülkeler ile müslüman gençlerin NATO algısını olumlu yönde değiştirmeyi” amaçlamıştı. “Ucu açık” bu konsept ile, yalnızca müslüman ülkeler ve müslüman gençler kazanılmaya çalışılıyor, NATO’nun yavrusu İslam NATO’su da sessizce gündeme geliyordu.

Anımsayalım, Clinton, Malezya’da, müslümanların Papa gibi dini bir lideri olmasını istemişti. Bunu, İstanbul’da da yineleyecek, “Hani bir halife, islam adına görüşeceğim bir lider belirlediniz mi?” diyecekti.

Gülen cemaatine yakınlığıyla bilinen Turkuoz Konseyi tarafından ABD Kongresinde düzenlenen “Yeni Türkiye: Bölge ve ABD’nin Anlamı” başlıklı toplantıda, “hilafetin kaldırılmasını Roma Katolik Kilisesinin ortadan kaldırılmasına benzeten” Graham Fuller, Hilafetin kaldırılmasıyla İtalyan Başbakanının

yarın sabah kimseye danışmadan Papalığı varsayım olarak kaldırmış olması arasında bir koşutluk kurarak, eleştirmesi ilginçti. Çünkü halifelik, dinsel bir kurum değildi, müslümanların toplumsal birliğini temsil ediyordu. Fetva Şeyh-ül İslama aitti. İmparator ile ve imparatorlukla özdeşleşmiş bir kurumdu. Son halife, Çanakkale ve İstanbul boğazlarını müttefik / itilaf devletlerine tek bir maddeyle teslim eden, yalnızca İmparatorluğu değil, bugünkü Türkiye Cumhuriyetini parsel parsel işgal edip paylaştıran Mondros Mütarekesini imzalayan / imzalatan Padişahı.

Bugün hepsi birbiriyle çatışık, kavgalı islam devletlerinin islam paydasında, değil toplumsal, siyasal birliğini sağlamanın olanağı var mıydı? Öte yandan, "Papa"lık kurumuyla "halife"nin ne ilgisi vardı. Üstüne üstlük, islam aleminin bir halifeye gereksinim duyması, halife belirlenmesi, ABD Başkanlarının işi miydi, CIA analistlerinin görevi miydi? Siz kimdiniz, halifelik sizin işiniz miydi? Amaç islam dünyasının siyasal birliğini savunmaksa, buna islam ülkelerinin kendilerinin karar vermesi gerekmez miydi? İslam birliğini sağlamak, islamı küresel sermayenin aleti olarak kullanan ABD emperyalizmine ve amacı NATO ile korunan sistemi korumak olan NATO'ya mı düşüyordu? Demokratik sistem terminolojisiyle söylersek, teokratik faşizmin kalesinden, Türkiye Cumhuriyetini "Cumhuriyet" yapan, bağımsız kimliğini, ulusal kimliğini, laik kimliğini yoketmek hareketinin sonal aracı mı olacaktı halifelik.

NATO, 11 yıl aradan sonra hazırladığı "Yeni Stratejik Konsept"le, "öncelikle müslüman ülkeler ile gençlerin NATO algısını olumlu yönde değiştirmeyi hedefliyor" haberini, "Eğitim Araplaşıyor" haberi izliyordu.

Haberde, YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın bir süre önce Suudi Arabistan'a gittiği, iki ülke arasında yükseköğretim alanında işbirliği yapılması konusunda başlattığı çalışmaların, Suudi Arabistan Yükseköğretim Bakanı Haled Al-Ankari'nin YÖK'ü ziyaretiyle devam ettiği belirtiliyor, Türkiye'nin yükseköğretim yapısını "Araplaştıracak" çalışmalar kapsamında hazırlanan protokole göre, iki ülke arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimi, ortak program açılması ve üniver-

site denklığı gibi konular yer alıyordu. (Cumhuriyet, 10 Mart 2010.)

İster istemez, “Osmanlı’nın çocukları olan biz”, “Ankara’ya sığmıyoruz!” diyen Başbakan Erdoğan’ın, Belediye Başkanırken yaptığı Siirt Konuşmasını anımsıyoruz. Orada, “Kardeşler, diyordu, biz, şunu bilin ki altı asır nasıl üç kıta yedi iklime hükmettiysek, Allah’ın izniyle yeniden üç kıta yedi iklime hükmedeceğiz.” Malezya’dan gelen, islamın halifesini arayan Başkan Clinton, Dolmabahçe Sarayında, “Türkiye bölgede akıllı politikalar izlerse, Osmanlı’nın egemenlik alanında söz sahibi olabilir.” derken aynı emperyal/yayılmacı kavalı çalmıştı.

Partisi iktidar olur olmaz, ama kendisi protokolde yerini almamış Erdoğan, oğul Bush’un yanına koşmuş, Irak’a saldıracak 100 bin Amerikan Askerinin Güneydoğu Anadolu’ya konuşlanmasına, havaalanlarının, limanların, Amerikan savaş uçaklarına ve gemilerine tahsis edilmesine “olur” vermişti. Bunlar kuşku yok ki, seçimden önce görüşülüp kararlaştırılmış konulardı. Ama tezkere ters dönmüştü, kim ne derse desin, yüz bin Amerikan askerinin Güneydoğu’da konuşlanması için mutabakat belgesi hazırlayan komutanlara karşı, yurdun egemenlik haklarını korumakta kararlı komutanların içerden muhalefeti, Tezkere’nin kıl payı da olsa ters dönmesi için yetmişti. Ama ABD’nin küresel egemenlik süreci yeni bir ataktaydı.

Yineleyelim.

Yukarda, 30 Ocak (2010) günlü *Cumhuriyet*’te, NATO ile ilgili iki haberin yer aldığını belirtmiş, haberlerden “NATO imaj tazeleyecek” haberi üzerinde durmuştuk. İkinci haber ise, Rusya’nın yeni askeri doktriniyle ilgiliydi, gazetede haber, “Baş Tehdit NATO” başlığı altında yayınlanmıştı.

Yeni savunma doktrininde, Rusya’nın güvenliğine yönelik birinci tehdidin, “NATO kuvvetlerinin Rus sınırlarına yaklaşması” olduğu vurgulanmış, güvenlik tehdidinde ikinci sırada ABD’nin Doğu Avrupa’daki füze kalkan projesi yer almıştı. Doktrin, bu girişimin barışı tehdit ettiğini savunuyor ve ayrıca, Rusya’nın nükleer silahların sadece kendisine yönelik bir saldırı durumunda da kullanabileceğini öngörüyor.

Deniz Berktaş’ın Moskova’dan gönderdiği, Rusya’nın yeni

askeri doktriniyle ilgili bu haberde, dünyada savaş tehdidinin azalmasına karşın, "Rusya'nın güvenliğine yönelik tehditlerin arttığı" belirtilerek, bölgedeki bazı ülkelerin uluslararası hukuka aykırı faaliyetlerinin, bölge güvenliğine tehdit oluşturduğu görüşüne yer veriliyordu.

"Uluslararası hukuka aykırılık" ve "bölge ülkeleri", ilk sırada akla, Güney Osetya'nın Gürcistan tarafından işgaliyle bağlantılı olarak, Boğazlardan Karadenize geçen değişik büyüklük ve nitelikteki farklı ülkelerin savaş ve hastane gibi gemilerini ve Montrö Anlaşmasını getiriyor.

"Balyoz Operasyonu"ndan bir hafta kadar önce, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın, Katar'da, Başbakan Tayyip Erdoğan ile yaptığı çok detaylı ve başarılı görüşmede, Kıbrıs, Irak ve İran gibi sorunlarla bağlantılı ya da ayrı olarak, kurulması tasarlanan Kürdistan üzerinden "açılım" ile kilitlenen Kürt ve PKK sorunlarının, şu ya da bu şekilde konuşulmuş olması da olasıydı. Bütün bu sorunlarla yumaklanan, "soykırım" ve Ermenistan sıırını sorununun, Karabağ ve Azeri enerji sorununun, Hazar havzası enerjisinin Türkiye üzerinden İtalya'ya uzanacak Batı Koridoru sorununun, Montrö ve Boğazlar sorununun, daha önemlisi bir yandan Karadenizi Rusya'ya kapatmak ve öte yandan Basra'dan Karadenize uzanacak koridor tasarımı'nın, konuşulmuş olması da olasıydı. Üstelik hemen hepsi "sözde" NATO şemsiyesi altında toplanıyor, ama, kararlar NATO'nun merkezinde değil Washington'da, tek bir merkezde üretiliyor ve uygulanıyor, sorunlar ise, Türkiye üzerinden çözülmeye çalışılıyor, NATO'nun ve ABD'nin çıkarları ile Türkiye'nin çıkarları arasındaki çatışkı giderek derinleşiyor ve sorunların düğümü İskenderin kılıncıyla kesilerek çözülmek isteniyor. Kılıncın adına "Balyoz" filan, "Anayasa" falan deniyor.

(6) "Çuval"dan "Füze Kalkanı"na

Cumhuriyet'te bir başlık: "Odierno Ankara'da, Mahmur masada".

Haber'in girişi şöyle: "ABD'nin Irak'taki güçlerinin komutanı General Odierno, İçişleri Bakanı Atalay'ın daveti üzerine

Ankara'ya geldi. Odierno, "Terörle mücadelede geniş kapsamlı çözümler üzerine konuşmayı umut ediyoruz" dedi. Görüşmelerde, Türkiye'nin kapatılmasını istediği Mahmur Kampı ele alınacak. Ankara ayrıca hafta sonu ABD Savunma Bakanı Gates'i konuk edecek. Gates'in gündeminde Irak ve Afganistan var." (Cumhuriyet, 3 Şubat 2010.)

Raymond Odierno, 2 Temmuz 2003 günü, Süleymaniye'de Türk timinin kaldığı karargahı peşmergelerle birlikte basarak 11 Türk subay ve astsubayını başlarına çuval geçirterek 60 saat süreyle tutuklayan Amerikan generalidir. Daha sonra, ABD'nin Irak'taki güçlerinin komutanlığına getirilmişti. Çuval olayı Türkiye'de, asker arasında ve halkta büyük tepkilere neden olmuş, siyasal iktidar, herhangi bir tepki göstermekten kaçınmışlardı.

Türk yetkililerle ve Orgeneral İlker Başbuğ ile görüşmek üzere Ankara'ya gelen Odierno, "Türkiye ve Türk Genelkurmayı ile mevcut ilişkilerimizi daha ileri götürmek üzere kendisini davet etmiş olan İçişleri Bakanı Beşir Atalay'a" teşekkür edecek; ABD Ankara Büyükelçiliğinden yapılan açıklamada da, Amerikalı komutan, "Terörizmle mücadelede birlikte çalışma taahhüdümüz devam etmektedir. Kongra Gel'in (KGK / PKK) Türk şehirlerine ve Türk halkına karşı gerçekleştirdiği terörist eylemleri şiddetle kınıyorum!" ifadesini kullanacaktı.

ABD Savunma Bakanı Robert Gates ise hafta sonunda Türkiye'ye gelmiş ve Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ ile görüşmüştü.

Gates'e, gazeteciler çuval olayını da sordular. "Ben o tarihte Savunma Bakanı değildim. Odierno'nun unvanı ortada. Ona Başkan'ın (Obama'nın) da, benim de itimadımız tam" yanıtını verecekti Gates.

ABD Savunma Bakanı'nun bilgi verdiği konulardan biri de NATO kapsamındaki füze kalkarı sistemiyle ilgili radarların Türkiye'ye yerleştirilmesiydi. Gates, bu konuda sorulan soruyu, "Balistik füzelerin yaygınlaştırılması yüzünden ortaya konan füze savunma sistemi konusunda, Türkiye'nin NATO kapsamında neler yapabileceğini konuştuk. İki radarın Türkiye'ye yerleştirilmesi konusunu ele aldık!" biçiminde yanıtlıyacaktı.

Amerikalı bir gazetecinin radar gemilerinin Karadeniz’de nasıl konuşlanacağına ilişkin sorusunu ise, “Bu konuda konuşmak istediğimden emin değilim” sözleriyle geçiştirecekti.

Füze kalkanı sorununun kapsamını ve amacını kısıyıcığundan açıklayacak bir haberi ise, 30 Ocak 2010’da Cumhuriyet’te okumak olanaklıydı.

“Gürcistan NATO’ya koridor” başlığı altında yayınlanan haberde, Devlet Başkanı Saakaşvili, Afganistan’a kuvvet sevkiyatı için liman ve havaalanlarını açmaya hazır olduğunu söylüyordu. Saakaşvili, ABD ve NATO birliklerinin Afganistan’a ulaştırılmasında ülkesi koridor işlevi görebilecekti, bunun NATO üyeliğini çabuklaştırabileceği görüşündeydi.

ABD’nin Irak’taki kuvvetlerinin komutanı Raymond Odierno’nun Türkiye’yi ziyaretinin açıklanan tek gündemi ise, Mahmur Kampı’nın kapatılmasıydı. Siyasal erkin yüzüne gözüne bulaştırdığı “Açılım”la ilgili konuların görüşülmemiş olmasını düşünmek olası mıydı? Şöyle de düşünülebilirdi: Odierno mu bizden bir şey istemek için Ankara’ya gelmişti, biz mi Odierno’yu ondan bir şey istemek için Ankara’ya davet etmiştik! Odierno’nun Ankara ziyareti ile, Gates’in Ankara ziyaretinin nedeni birbirinden ayrı konular mıydı, birbirini tamamlayan, birbiriyle eklemelenen ya da örtüşen konular mı gündemdeydi? Özellikle de, ABD’nin başından beri “alet” olarak kullandığı, “terör”ü savaşımına temel alan PKK sorunuyla, sözde NATO kapsamında adı “kalkan” olarak dillendirilen, ama Doğu Avrupa’ya konuşlandırılmak istendiği için Rusya’nın yeni bir askeri doktrin oluşturmaya yol açan füzelerin, bu kez Türkiye’ye de yerleştirilmek istenilmesi, sıradan olaylar mıydı?

ABD, bu oyunu daha önce de Türkiye’nin başına sarmıştı. Daniele Ganser’in NATO’nun Gizli Orduları kitabından (s. 393) okuyalım:

“Türkiye, NATO’yla Varşova Paktı ülkeleri arasındaki toplam sırunun üçte birine korumalık ettiği için, Türk elitleri Birleşik Devletler askeri sanayisi için mükemmel bir müşteri haline geldi ve aynı zamanda milyarlarca dolarlık ABD yardımı aldı. Soğuk Savaş süresince Birleşik Devletler tarafından silahlandırılan Türkiye, Avrupa’daki en büyük, NATO’daki —ABD’den sonra-

ki— ikinci büyük silahlı kuvvetleri kurdu. Birleşik Devletler 1961’de gözü kara bir kumar oynayarak, Türkiye’ye Sovyetler Birliği’ni hedef alan nükleer füzeler bile yerleştirdi. Sovyet lideri Nikita Kruşçev, bir yıl sonra gözü kara stratejiyi kopyalayıp Küba’ya Birleşik Devletler’i hedef alan füzeler yerleştirmiş, Küba Füze Krizi patlak verdi ve dünya nükleer savaşın eşğine geldi. Başkan Kennedy, Kruşçev’in nükleer füzeleri Küba’dan çekmesi karşılığında, Jüpiter füzelerini Türkiye’den çekme sözü vererek krizi barışçıl yollardan çözdü.”

Bu bir trajediydi. Şimdi ise, bir komediyi yaşıyorduk. Dün iki dünya sistemini temsil eden devletler, ideolojik anlamda iki sistemin yörüngelerindeki daha küçük devletler (ya da coğrafyalar) üzerinden, birbirini vurmaya çalışıyordu. Ama bugün aynı ekonomik sistemde birleşen bu iki büyük devletten biri, ötekini, bu kez Türkiye üzerinden köşeye sıkıştırmaya hazırlanıyor. Dün bir uydu olarak, bugün ABD’nin küresel egemenliğinin aktörü olarak, Türkiye, iradesi sanki otomatige bağlanmış gibi nükleer bir patlamaya doğru sürükleniyor.

Oyunlar ve “füze kalkanı” oyunu, Gates’in dillendirdiği NATO kapsamında oynanıyor. Ama neden davulun tokmağını, NATO Genel Sekreteri değil de, ABD Savunma Bakanı Gates vuruyor. Geçmişte Sovyetler Afganistan’a inmeden altı ay önce Afgan “mücahitleri”ne her türlü yardımı yapan CIA’nın o zamanki başkanı Gates sürdürüyor görüşmeleri. Adı da “savunma” oluyor. Saldırı savunma oluyor! Ne garip!

(7) “Kürdistan” Açılımları

Odierno’nun Ankara’da “ağırlanışı”nın ardından Ankara’ya gelen ABD Savunma Bakanı Gates’e, Türk gazetecilerin “çuval” ile ilgili sorusunu, Gates, Genelkurmay Başkanı Başbuğ’a gönderme yaparak yanıtlamıştı: “Orgeneralin de söylediği gibi, nihai çözüm herkesi öldürmek değildir.”. “Topluma dönmeye hazır olanlar ile iflah olmayacakların birbirinden ayrılması gerektiğini”, bu konuda Başbakan Erdoğan’ın girişimini (Açılım sürecini) olumlu karşıladığını söyleyecekti Gates.

Açılım, buzdağının görünen yüzüydü. Sorun, PKK’nın ne

**BAŞBAKAN GÜL'ÜN
TEZKERE SÜRECİNDE
ABD DIŞİŞLERİ BAKANİ POWEL'LA
İMZALEDİĞİ GİZLİ ANLAŞMA**

1. Irak'ın kuzeyinde bulunan bütün Türk birlikleri ve Türk Ordusu'na bağlı özel kuvvetler, dört ay içinde aşamalı olarak Türkiye sınırları içine çekilecek.

2. Türk Ordusu bundan böyle hangi gerekçeyle olursa olsun, sınır ötesi harekâтта bulunmayacak. PKK/KADEK'in Türkiye egemenlik alanı dışında takip ve bastırılması harekâtlarına son verilecek.

3. PKK/KADEK'e karşı Türkiye devletinin egemenlik alanı içinde yapılacak askerî harekâtlar için, ABD askerî makamlarına haber ve bilgi verilecek, izin alınacak.

4. Eğer Türk Silahlı Kuvvetleri, PKK/KADEK'e karşı ABD askerî makamlarına bilgi vermeden ve izin almadan harekât yapacak olursa, ABD hükümeti, Kürt halkına karşı şiddet kullanıldığı ve soykırım uygulandığı çerçevesi içinde uyarıda bulunma hakkını kullanabilecek. Bu durumda ABD gerekli gördüğü ambargo ve silahlı müdahale gibi siyasal ve askerî yaptırımları saklı tutacak.

5. Türkiye, ABD'nin İran'a ve diğer Ortadoğu ülkelerine karşı uygulayacağı sınırlı askerî harekâtlara, ABD'nin talep etmesi halinde şartsız olarak üs ve taşıma kolaylıkları sağlayacak, askerî birlik verecek. Türk birliklerinin üst komuta yetkisi, ABD komutanlığında olacak.

6. Türk Ordusu'nun asker sayısı ve silah kuvveti, ABD'nin uygun bulduğu sayı ve kabiliyete indirilecek, özellikle tank ve ağır silahların miktarı düşürülecek, savaş uçağı sayısı sınırlanacak, bütün silah ve cephane bundan sonra ağırlıklı olarak kısa menzilli taktik savunma kavramına [belgede konsept deniyor] göre ayarlanacak, Türkiye'de bulunan ABD ve NATO irtibat subaylarının görev alanları ve yetkileri genişletilecektir.

7. Irak'ın kuzeyinde kurulmuş olan ve sözümona "Kürdistan" adı verilen Kukla Devlet, resmen ilan edildikten sonra, Türkiye tarafından da resmen tanınacak. Türk devletinin Kukla Devletin kuruluşunu "sa vaş nedeni" sayan Millî Güvenlik Siyaset Belgesi ve bu yöndeki politika ve kararları kaldırılacak.

8. Abdullah Öcalan ve diğer dört lideri dışında bütün PKK/KADEK yönetici ve elemanlarına geniş kapsamlı af çıkarılacak.

9. Etnik grupların yasal siyasete katılmaları önündeki bütün yasal kısıtlamalar ve engeller kaldırılacak. Af yasasıyla bağlantılı olarak PKK/KADEK'e yasal siyaset düzleminde yer alma olanağı sağlanacak, hapiste veya dağda bulunan yöneticilerin siyasal mücadeleye katılmaları için gerekli hukukî ve siyasal önlemler alınacak ve uygulanacak.

10. Kamu Reformu Yasası ve yeni Yerel Yönetim Yasaları hızla çıkartılarak, Türkiye'deki Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı şehir ve kasabaların belediyelerinin özerkleşmesi süreci kararlı olarak yürütülecek.

11. Türkiye, dört yıl içinde uygulanacak bir planla, üniter devlet yapısını terk ederek, federasyona geçecek.

12. KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, "Arafat modeli" denen uygulamayla devre dışı bırakılarak, Kıbrıs'ta Annan Planı bazı küçük değişikliklerle hayata geçirilecek.

13. Ege kıta sahanlığı konusunda Türkiye, Yunan doktrinine daha esnek davranacak, Türk jetlerinin uçuş alanı daraltılacak, sık sık ortaya çıkan "it dalaşı" sorunu Yunanistan rahatsız edilmeden çözülecek.

14. Türkiye'nin Ermenistan ile ilişkileri normalleştirilecek ve iyileştirilecek, sınır ticaretinde Ermeniler lehine düzenlemeler yapılacak, Ermenilerin Türkiye'ye gezilerindeki bazı kısıtlamalar kaldırılacak.

olacağı sorunu değil, ABD'nin PKK'yı niçin sağ cebinde koruduğu sorunuyla.

Anımsayalım. 1 Mart tezkeresi, Abdullah Gül'ün Başbakanlığı sırasında Meclis'e gelmişti. Dışişleri Bakanı olarak Gül, gazeteci Sedat Sertoğlu'na, Tezkereyi Meclise getirene kadar çektiklerini dile getirmiş, "Bakanlar Kurulunda 4 arkadaşını zor ikna ettiğini, sonuçta, 3 oyun eksik kaldığını", Cumhurbaşkanı Sezer'in tutumunu da hatırlatarak, dile getirmişti. (*Vatan*, 24 Mayıs 2003.)

Aynı görüşmede, Gül, ABD Dışişleri Bakanı Powell ile 2 sayfalık, 9 maddelik bir plan üzerinde anlaştıklarını "gizli olan bir sürü gelişme olduğunu", Sertoğlu'na söylemiş, ama bu "gizli" anlaşmanın "açılım"ını açmamıştı.

Daha sonra bu gizli anlaşma, özel kanallardan dışarıya sızmış olmalı ki, açıklanacak, yayınlanacak, yargıya taşınacak, ama "gizli" kalacak, doğru ya da yanlış, herhangi bir açıklama yapılmayacaktı. Bu 2 sayfa, 9 maddelik gizli anlaşmanın birkaç maddesi de, "açılım" ile ilgiliydi. Burada, 1 Mart tezkeresi için "Mutabakat Belgesi" hazırlanırken, ABD'nin ileri sürdüğü koşullar arasında, PKK'ya karşı Türk Silahlı Kuvvetlerinin silah kullanmasını sınırlandıran maddeler yer alıyordu. Türk timi, PKK militanlarıyla karşılaşma durumunda, kendisine silahlı bir saldırı olmazsa, silah kullanamayacaktı. Türk timinin başına çuval, bir anlatıma göre, timin PKK'yı izlemiş ve Kerkük yönünde yeşil çizgiyi ihlal etmiş olması nedeniyle geçirilmişti. Bu gizli anlaşmanın bir başka maddesi, örneğin Dağlıca'da (Oramar bölgesinde) askerlerimizi pusuya düşürerek öldüren PKK militanlarının Irak sınırları içersinde sıcak takibine izin verilmemiş olmasıyla ilgiliydi. PKK, sınır karakollarımızı basmış, her baskında on-onbeş askeri şehit etmiş, ama Türk Silahlı Kuvvetleri, Erdoğan'ın kişisel temasıyla Beyaz Saraydan izin çıkartılana değin, Türk timinin başına çuval geçiren Odierno'nun belirlediği kodlara, yani dağlara, belirlediği saatlerde, havadan bombalaması olanaklı olmuştu. O günlerin Genelkurmay Başkanı Büyükanıt, ancak o gece rahat bir uyku uyuduğunu söylemişti. Bu gizli anlaşmanın bir başka maddesi, Türkiye'nin egemenlik alanında PKK'lılara Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahale edebil-

mesi, ABD Komutanına bilgi verilmesi ve ondan izin alınması koşulunu içeriyordu.

Bu maddelerin deşifreleri, “açılım”ın şifresiyle örtüşüyordu, sonal amacı, ABD’nin güdümünde, pankürdist vizyonun Türkiye ayağını oluşturan ve aşamalara göre sürekli değişen “Kürdistan” haritalarından çıkarsamak olanaklıydı.

Haritalardan biri Sevr haritasıdır, bu harita, ve haritadaki Kürdistan biliniyor: İran-Irak sınırından Sivas’a uzanan, Fırat’ın akış yolunun doğusunda kalan Kürdistan.

İkinci harita, Sevr Andlaşmasıyla belirlenen Kürdistan’ı, Üçlü Anlaşma ile Dicle’nin akış yolu çizgisinde bölen, Dicle’nin doğusu ile İran-Irak sınırı arasında kalan bölge.

Üçüncü harita, ABD Kongresi Araştırma Merkezinin 3 Haziran 2009 tarihli Kürt Raporunda yer alan Kürdistan haritasıdır. Ankara’nın itirazına karşın değiştirilmeyen bu haritaya göre, (Türkiye ile sınırlı olarak belirtelim) Sevr’deki Ermenistan’ı ve Üçlü Anlaşmayla Fransızlara bırakılan eski Ermeni yerleşim yeri Kilikya’nın doğusunu “Kürt Bölgesi” olarak içeren harita.

Dördüncü harita, Amerikan Harp Akademilerinin üzerinde sürekli işlediği pankürdist vizyona uyarlı harita. Bu harita, Bağdat’ın kuzeyinden Karadenize burnun ucu değiren, Türkiye’nin Gürcistan’la sınırını kapsayan “Özgür Kürdistan” haritasıdır. Türkiye’nin, İran, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan arasına sokulan ve tek doğu komşusunun Kürdistan olarak tasarlandığı bu harita, bence, “Açılım”ın arka planında saklı duran Ermenistan’ı içinde gizleyen taslak haritadır. Basra Körfezinden Karadenize uzanan “Kürdistan”dan oluşacak bu koridor, Ermenistan sınırını doğrudan ABD’ye açmakta, ve Gürcistan koridoruyla birleşerek Rusya sınırına dayanmaktadır.

(8) “Oltadaki Balık Türkiye”

Anımsayalım, 11 Eylülde (2001) New York’ta bulunan Dünya Ticaret Örgütüne / İkizlere yönelik saldırıları, NATO, NATO’yu oluşturan devletlere ve NATO ile korunan sisteme bir saldırı olarak nitelemiş, ABD dışındaki 18 NATO ülkesi, NATO statüsünün 5. maddesinin işleme konulması kararını almıştı. Bu

ABD Kongresi'nin Kürt raporunda Ankara'nın iletlediği rahatsızlık dikkate alınmadı

O harita değişmedi

ABD'DEN RAPOR

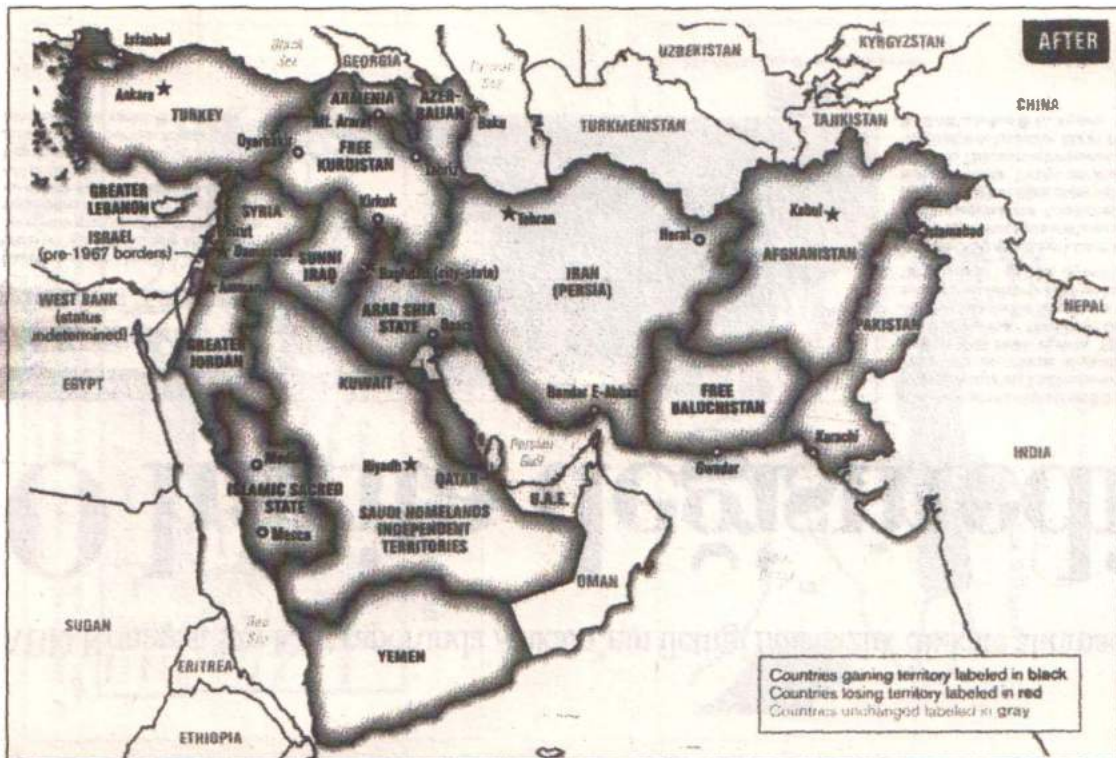
'Iraklı Kürtlerin güvencesi Türkiye'

Amerikan düşünce kuruluşu Uluslararası Kriz Grubu'nun, Iraklı Kürtlerin ABD'nin çekilmesinden sonra baş gösterebilecek Arap tehditine karşı Türkiye'ye yöneldiği öne sürüldü. Raporu Barışın'nın özel kalem müdürünün, "Şii'ler İran'ı, Sünniler Arap dünyasını seçerse, Kürtler de Türkiye ile ittifaka girmek zorunda kalacak" yolundaki sözlerine yer verildi. ■ 11. Sayfada

Kongre Araştırma Merkezi'nin Kürt raporunda Ankara'nın Türkiye barışına ilişkin itirazları dikkate alınmadı. 3 Haziran 2009 tarihli raporda, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri ile İran, Suriye, Ermenistan ve Azerbaycan'ın bir kısmı "Kürt Bölgesi" şeklinde gösteriliyor.

Raporu ABD stratejisinin Kürtleri Kerkük'ün kontrolünü kazanacaklarına ikna etmek olduğu belirtildi. Kerkük meselesinin Kürt bağımsızlığına neden olabileceğinden korkan Türkiye'nin kendini bölgedeki Türkmenlerin kurucu üsü olarak gördüğü de kaydedildi. ELÇİN POYRAZLAR'ın haberi ■ 11. Sayfada

kararıyla NATO, ABD'ye yapılan saldırının terörist bir örgüt ya da örgütler tarafından değil, devlet ya da devletler tarafından yapıldığı görüşünü benimsiyor ve bu nedenle, NATO-dışı alanlara askeri müdahalenin NATO ile korunan sistemi savunmak olduğu görüşünde birleşiliyordu. Bir başka deyişle saldıran devletlere saldırı, özünde sistemin savunulmasıyla sınırlıydı. İşgal gibi, yayılmak gibi, herhangi bir ülkenin yönetimine ve zenginliklerine elkoymak gibi amaçlar taşımıyordu.

Şöyle de düşünülebilirdi: İkinci Dünya Savaşının bitiminin ardından, Stalin döneminde, Sovyetler Birliğinin, Boğazları iyi koruyamadığı, Montrö Anlaşmasına yeterince uymadığı için, Çanakkale ve İstanbul boğazlarını Türkiye ile birlikte korumak istemesi, Türkiye'yi ABD'den yardım istemeye yönlendirmiş, 1947'de, Truman Doktrini çerçevesinde, Yunanistan'a ve Türkiye'ye "ulusal bütünlüklerini korumak ve özgür ulus olarak varlıklarını sürdürmek için" yardım yapılması yasası çıkartılmıştı.

Rockefeller'in 1956'da Eisenhower'a yazdığı gizli mektup, Türkiye'ye, "ulusal bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için" yapılan yardımın ardındaki amacını açıklıyordu. Yapılacak yardımlar, özünde, "herhangi bir komünist saldırıyı ve ulusal hareketleri önlemeye" yaramalı, bağımsızlık hareketlerini güçlendirecek nicelikte ve nitelikte olmamalıydı.

"Komünist saldırı" ile "ulusal hareketler"i, birbirinin tamamlayıcı olarak koyan Rockefeller grubunun mektubu, "gizli"ydi, amaç ise açık ifade edilmişti.

Türkiye'nin "ulusal bütünlüğünü korumak" için Türkiye'ye yapılacak yardımı, "herhangi bir komünist saldırıyı önlemek" için yardım olarak; "özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için" yardımı da "ulusal hareketleri ve bağımsızlığı önlemek" için yardım olarak okumak gerekiyordu.

Başkan Eisenhower'e mektubunda Rockefeller, düşüncelerinin en somut örneği olarak İran'ı göstermişti: "Ekonomik yardım hareketine geçirerek, diyordu, İran petrolüne el koymayı başardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran'da ekonomik konumumuzun güçlenmesi bu ülkenin dış politikasının kontro-

lümüz altına girmesini ve özellikle Bağdat Paktına üye olmasını sağladı. Bugünkü İran Şahı, elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir.”

“Bayrağın ticareti takip etmesi”nin bir Amerikan geleneği olduğu notunu düşen Rockefeller, Amerikan ekonomik yardımının “bizimle dost olan ve bize uzun süreli, sağlam askeri paktlarla bağlanmış bulunan anti-komünist hükümetlerin iktidarda olduğu ülkelere yapılacak yardımların ve açılacak kredilerin öncelikle askeri nitelikte olması” gerektiğini belirtiyor ve oltaya yakalanmış balığın yeme ihtiyacı olmadığını ifade ediyordu. Örnek olarak Türkiye’yi göstermişti. M. Emin Değer’in kitabına ad olacak “Oltadaki Balık Türkiye”ye yapılacak genişletilmiş iktisadi yardımın, bazı durumlarda, istenilenin tersi sonuçlar verebileceği, yani bağımsızlık eğilimini arttırıp, varolan askeri paktları zayıflatabileceği kaygısını dile getiriyordu. “Türkiye gibi ülkelere doğrudan yardım da yapılabilir, ama bu, ancak bize uygun ve bağlı hükümetleri iktidarda tutacak ve bize muhalif hükümetleri zararsız bırakacak biçim ve miktarda olmalıdır.” diyordu.

İran’da, “Musaddık” ile simgelenen ulusal başkaldırı, CIA’nun tertibiyle, altedilmiş, İran Şahı, sığındığı Avrupa’dan eşiyile yurduna ve tahtına kavuşmuştu. Ne var ki, yurduna kavuşan “şah” değil, petrole ve yönetime elkoyan ABD olmuştu.

“İslam”, burada, emperyalist egemenliğe karşı, bağımsızlığın silahu olacak, sürgünde güçlenen Hümeyni’nin önderliğinde, adı “devrim” olan emperyalist gericiliğe ve krallığa (monarşiye) karşı ilerici, ama aklın ve bilimin klavuzluğunda çağdaşlaşmaya karşı ilkel, bağnaz ve gerici bir sürece kilitlenecekti İran. Hümeyni’yi destekleyen İran Komünist Partisi TUDEH, desteğinin ödülünü idam sehpasında almıştı.

Türkiye’ye koşut bir süreçti İran’ın süreci. Bir farkla ki, okların hedefleri ters yöndeydi. Komünizmden ülkeyi “ayıklama”nın aleti, din değil, siyasallaşan islam oldu ve Komünizmle Mücadele Derneğinin yatağında, “dolaylı saldırı”ya karşı, özel savaşın bağrında, Saidi Nursi’nin CIA’dan olma gayri-meşru çocuğunu doğurdu. Hümeyni, bağımsızlığı islam zırhıyla sararak, Gülen

bağımsızlık zırhını islam ile sararak, biri yurdunda ABD'yi tutsak aldı, öteki ABD'nin Truva atı, CIA'nın robotu olarak, yurdu, ABD'nin oda hizmetçisi yapmaya soyunduruldu.

Rockefeller'in İran ile ilgili sözleri, bize savaş sırasında ve savaşsonrasında, ABD'den askeri yardım isteyen Cumhurbaşkanı İnönü'nü anımsattı. 27 Mayıs 1960 sonrasında, 1963'te "Başbakan" olarak İnönü, "Daha bağımsız ve şahsiyetli bir dış politika izlenmesini istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden bahsediyor." diyor, "Bir görev veriyorum. Neticesi bana gelmeden Washington'un haberi oluyor. Sonucu memurumdan önce, Amerikan sefirinden öğreniyorum."

"Bu sorunun üstüne, vakit geçirilmeden eğilmek gerekir." diyen İnönü "Yoksa bağımsız dış politikadan bahsedilemez. Hatta iç politikada bile bağımsızlık düşünülemez." diyecekti; diyecek, ama Kıbrıs'a müdahale kararını uygulayamayacaktı.

İsmet İnönü'nün, Nisan 1964'te, Time'da yayınlanan demeci, Türkiye'nin girdiği labirentten çıkmak istese de çıkamayacağını görmeye yeterdi.

Bakanlar Kurulu, Kıbrıs'ta, EOKA'nın, Türkler üzerinde sürdürdüğü vahşeti durdurmak için müdahale kararı aldığı zaman, Başbakan İsmet İnönü, bunu, ABD Başkanının bilgisine iletmış, Başkan Jhonson, İnönü'ye yanıt vermiş ve 12 Temmuz 1947 günlü "Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Andlaşma"nın 4. maddesine gönderme yaparak, ABD'nin bağış, borç ve benzeri biçimde verdiği herhangi bir materyali, Birleşik Devletler Hükümetinin oluru olmadan Türk hükümetinin kullanamayacağını yazmıştı. O zaman İnönü, "Yeni bir dünya kurulur, ve Türkiye kendisine düşen yeri alır." diyecek, ne var ki, yeni dünyalar kurulsa da, Türkiye, ABD kapanından kendini kurtaramayacaktı. İnönü o zaman, "Amerika'nın mesuliyetine inanıyordum, şimdi bunun cezasını çekiyorum demektir" derken, ABD'nin, Türkiye'nin toprak bütünlüğü ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için yardım yaptığı sanmakla yanıltıldığını dile getiriyordu, yanıltmıştı, bunun cezasını çekiyordu: "Başbakan" olarak Beyaz Saray'da Jhonson'la tokalaşan İnönü, Beyaz Sarayın kapısından "vatandaş" İnönü olarak çıkıyordu. Türkiye için bu bir zuldü.

Eisenhower Doktrini ile, ABD, "Uluslararası komünizmin, silah kullanmadan, dolaylı olarak da saldırıya geçebileceği" görüşünü savaş doktrini olarak benimsemişti. Açık, silahlı saldırılardan daha tehlikeli olduğu savlanan "dolaylı saldırılar" vardı. "Bunlar, bazan devrimci hareket biçiminde, bazan demokratik akımlar biçiminde ve bazan reform biçiminde "maskelenmiş", dolaylı komünist saldırılardı"

"Gladyo", dolaylı saldırıya karşı, iç savaş, suikast, sabotaj ve benzeri yöntemlerle, "komünist"leri (ki, bunların "komünist" olması da gerekmiyordu), yoketme örgütü olarak kurulmuştu. Dolayısıyla, ulusal hareketler, bağımsızlık girişimleri, uluslararası komünizmin dolaylı saldırısı olarak, cinayet, suikast, sabotaj, iç savaş yöntemleriyle yok ediliyor ve bu, Türkiye'nin özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için yapıyordu!

Amerikan Dışişleri Bakanı Dulles ile Türk Dışişleri Bakanı Zorlu arasında, 5 Mart 1959'da Ankara'da imzalanan ve o zaman Büyük Millet Meclisi'nin bilgisine sunulmamış olan "Türk-Amerikan İşbirliği Andlaşması", Truman Doktrininden kök alan "Dolaylı Saldırı" andlaşmasıydı. ABD'ye, "Sızma, yıkıcı faaliyetler, sivil saldırı ya da dolaylı saldırı" durumunda, Türkiye'ye müdahale etme hakkı tanınmıştı. Neyin "sızma", "yıkıcı faaliyet", "sivil saldırı" ya da "dolaylı saldırı" olduğunun takdiri (Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun Yassıada'da yargılanması sırasında, mahkeme başkanının sorusuna verdiği yanıtta açıklığa kavuştuğu gibi) Amerika Birleşik Devletlerine aitti.

Ganser, şu bilgileri aktarıyordu:

"Türkiye 4 Nisan 1952'de NATO'ya katıldığında, ülkede çoktan bir gizli ordu kurulmuştu. Karargahın adı Seferberlik Tetkik Kurulu'ydu (STK) ve Amerikan Askeri Yardım Heyeti'nin (JUSMATT) Ankara'da Bahçelievler'deki binasında faaliyet gösteriyordu. Seferberlik Tetkik Kurulu 1965'te yeniden yapılandırıldı ve adı Özel Harp Dairesi (ÖHD) olarak değiştirildi. 1990 Gladyo açıklamaları sırasında Türk gizli askerlerin komuta merkezi bu adla anılıyordu. Özel Harp Dairesi, teşhir edilen bu ismi bir kez daha değiştirmek zorunda kaldı ve Özel Kuvvetler

Komutanlığı (ÖKK) adıyla faaliyet yürütmeye başladı.”

Paris’te bulunan Intelligence Newsletter 1990’da “Türkiye’de ‘Gladyo’ şebekelerini meydana getiren, çok gizli statüsünden henüz çıkarılmış orjinal strateji belgelerinden birini” ele geçirdiklerini açıklamıştı: 1949 tarihi bu belgede, Türkiye’ye özel bir atıfta bulunularak, pantürkizm hareketinin stratejik olarak Birleşik Devletler tarafından nasıl kullanılabileceğine dikkat çekiliyordu. Pentagon belgesinde Türkiye “gerilla birimleri ve Gizli Ordu Rezervleri’nin kurulmasına fazlasıyla uygun bir ülke” olarak tanımlanıyordu. “Türkler politik anlamda güçlü bir milliyetçi ve antikomünist anlayışa sahipler. Ve Kızıl Ordunun Türkler içinde varlık göstermesi milliyetçi duyguların kabarmasına neden olacaktır.”

Intelligence Newsletter, Türk gizli ordusu kontrgerillanın Özel Harp Dairesi tarafından idare edildiğini ve beş daldan oluştuğunu belirtiyordu: “Sorgulama ve psikolojik savaş tekniklerini de kapsayan Eğitim Kurulu; 1984’ten bu yana Kürtler’e karşı yürütülen operasyonlarda uzmanlaşan Özel Birim; Kıbrıs’taki operasyonları yürüten Özel Seksiyon, CIA’nın Türkiye’deki gizli orduyu oluştururken kullandığı ve desteklediği hareket, Bozkurtlar olarak anılan bu milliyetçi faşist hareketi. Batı Avrupa’da NATO gizli ordularının keşfedilmesinin ardından Türkiye’de, CIA irtibat subayı Türkeş’in kontrgerilla adı altında faaliyet gösteren gizli gölge orduyu ağırlıkla Bozkurtlar’dan oluşturduğu açığa çıkartılmıştı.” (s. 394-399.)

12 Mart (1971) yarı-askeri darbesine ve 12 Eylül (1980) askeri darbesine toplumsal ortamın oluşturulmasında, Amerikalı uzmanların, Türkeş’in kurduğu 45 komando kampında cinayet, suikast, sabotaj ve iç savaş yöntemlerini öğrettiği Bozkurtlar büyük bir rol oynadı. Amerikalı uzmanlardan cinayet, suikast, sabotaj dersleri alan bu komandolar, bir yerden bir başka yere taşıyor, orada, gene CIA görevlilerinin hazırladıkları plana göre, Türkiye, cinayet, sabotaj, suikastler ile iç savaşın eşiğine getiriliyordu. Siyasi partinin klavuzluğunda, “ülkücü” adıyla kitle oluşturan gençliğin desteğiyle, ulusal ve bağımsızlık hareketleri, “ülkenin bütünlüğünü korumak ve özgür ulus olarak varlığını sürdürmek” adına kanla kirletildi ve yok edildi. Gerek

Brüksel’de, gerek ABD’de özel olarak eğitilen askerlerin denetiminde, dünya komünist hareketinin bir parçası olarak nitelenen dolaylı saldırıya karşı özel savaş yöntemleri uygulandı. Siyasal amaçlı cinayetler işleyerek, suikast ve sabotaj gerçekleştirerek, askeri müdahaleye ortam hazırlandı. Nedeni, NATO’nun, Türkiye’de bir askeri darbeye karar vermiş olmasıydı. Özel savaş eğitiminden geçmiş asker de, ülkeyi iç savaşa hazırlayan Bozkurtlar ve Ülkücüler de, “Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar müslüman” kimlikleriyle cami cemaatini islam için cihada çağırarak, ilerici, demokrat ve devrimciler, Allah adına yokedilmeleri gereken komünist ve kızılbaşlar olarak katledildiler, evlerini yaktılar, gelinlerini, çocuklarını kestiler, diri diri toprağa gömdüler, gece baskınlarıyla boğdular. Ve bir kısım kumandan, bir gece kurtarıcı olarak geldiler, bu kez dökülen kanların hesabını, kanları dökülenlerden sordular, işkencede, olmadı darağacında, ülkeyi “komünistler”den temizlediler, yani “ulusal bütünlüğü korumak” için, “özgür ulus olarak varlığını sürdürmek için” ulusallık kavgası verenleri, bağımsızlık kavgası verenleri darağaçlarına bağladılar, ülkeyi, ulusallık, bağımsızlık ve özgürlük adına, ABD’nin ayakları altına serdiler ve bütün bunları, “vatanı kurtarma” inancıyla yaptılar.

Sovyetler Birliği dağılmaya başladığı zaman, Batıda, NATO ülkeleri Gladyo’yu / kendi cinayet dükkanını kapattıklarını açıkladılar. Türkiye hariç.

11 Eylülde, 2001’de, NATO ülkelerini ve NATO ile korunan sistemi korumakla görevli NATO, “terör”ü ve “terörist”i, örgüt ve örgütlerden yalıtı, devlet ya da devletlerin üstüne sıvadı. Afganistan bunların başında geliyordu. Ama ABD, Irak’a aynı şekilde müdahale etmek için NATO’yu kandıramadı. Kendisi müdahale etmeye karar verdi. Türkiye’de Çankaya’da Ahmet Necdet Sezer, Başbakanlıkta Bülent Ecevit, Genelkurmay’da Hüseyin Kıvrıkoğlu vardı.

Mart 2003’te Irak’a müdahale etmeyi kararlaştırmıştı. Birleşmiş Milletleri ikna edecek veriler elde edememişti. NATO ülkeleri müdahale için yeterli kanıt bulunmadığı için ABD’nin kendi çıkarına alet olmamışlardı.

Saldırı süreci hızlandırıldı. ABD, halkın isyan halinde bulun-

duğunu savladığı Güneydoğu Anadolu'ya askerini konuşlandırmak için, daha önce Öcalan'ı Suriye'den çıkarttırmış İmralı'ya kapattırmış; Hizbullah İlim Grubu etkin olduğu Batman-Mardin-Diyarbakır üçgeninden Batıya, göçe zorlanmış, Başkanı Hüseyin Velioglu aynı amaçla İstanbul'da öldürülmüş, Güneydoğu sıcak çatışma alanı olmaktan çıkartılmıştı. Ecevit'in hastalığı, partisinin ikiye bölünmesi, Kıvrıkoğlu'nun süresinin uzatılmayarak Özkök'ün Genelkurmay Başkanlığına getirilmesi ve Tayyip Erdoğan'ın neredeyse Anayasayı değiştirecek sayıda milletvekiliyle iktidara oturması üç ayda tamamlanmış, ama 1 Mart tezkeresi, üç oyla, kaplumbağa olmuştu. Ne olduysa burada oldu.

Dışardan doğrudan gelecek komünist saldırıya karşı ve içerde oluşan dolaylı komünist saldırıya karşı ülkenin bütünlüğünü ve özgür ulus olarak varlığını koruduğunu sanan asker, özel olarak bu amaçlarla ABD'de ve NATO'da eğitilmiş ve eğitmiş askerden farklı olarak, ülkenin bölünmesi ve ulusun prangalanması için kol kestiğinin, kan döktüğünün, dahası kendi kolunu kestiğinin, kendi canını aldığının bilincine ve bilgisine varmaya başladı.

Asker askerdi ama, iki asker olduğu da gözardı edilemezdi. Ulusal kurtuluş savaşından kök alan, ulusal bağımsızlık karakteriyle doğrulan asker ile cemaat ve tarikatların çerçevelediği, Saidi Nursi'nin yolunda secdeye varan, Birleşik Devletlerin, ülkeyi, komünizmden, ateizmden kurtaracağına inanan asker. Orda burda "Biz artık Mustafa Kemal'in askeri değiliz!" diyen asker. Ulusal Kurtuluş Savaşıyla, Türkiye Cumhuriyetinin kimliğiyle bütünleşmiş ulusalcı ve bağımsızlıkçı kimliğin, yeni Osmanlı halifesi kimlik tarafından tutsak alınmasını amaçlayan, ona egemen olan ve ABD'nin kölesi yapmayı hedefleyen bir balyoz darbesidir yaşanan. Bu 1950'li yıllardan bu yana İmam Hatip okullarıyla eğitimde olduğu kadar toplumsal yaşamda, siyasette, yargıda, orduda, dıştan içe, içten içe büyüyen, ülkenin bütünlüğünü, ulusun özgürlüğünü tehdit eden teokratik faşizmden kök alan, küresel faşizme kan ve can verenler dönemidir, bu dönem.

Şaşılacak bir şey yoktu doğal ki!... Çünkü "Küresel egemen-

lik" mantığı, "ulusal egemenlik" mantığını kalın bir zırhla örtmüş, gerici olan ilerici olanla yer değiştirmişti. ABD'nin küresel egemenliği ve çıkarları için, o, kendisi, kardeşini filistin askısına asmıştı; şimdi, astığı kardeşi gibi ulus olarak özgür olmak, yurdunu (siyasal, ekonomik ve askeri) işgalden kurtarmak istediği için, bu kez kendisi filistin askısına geriliyordu. Gerekçe aynıydı: "Vatan hainliği!" Ne zaman biri vatani kurtarmaya doğrusa, idam gömleğinde bu yafta okunurdu.

Bizim burada sorguladığımız, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi öz kimliği değil, Silahlı Kuvvetlerin özüne yabancılaşmış, kendini kendine düşmanlaştırmış, halkı halkına kırdıranlarla elleştigi ve dilleştigi kimliktir sorguladığımız.

ABD'nin, NATO zırhlı, Türkiye üzerinden kimlik değiştirme, Türkiye'nin kimliğini değiştirerek kendi kimliğini geliştirme, Türkiye'yi bölerek küresel bütünleşme oyunudur bu oyun.

Dünya bir patlamanın öngünündedir.

Emperyalizm, kağıttan bir kaplan değildir. Biliyoruz bunu. Bunun, bir oyun olduğunu, hile üzerine kurulu bir oyun olduğunu da biliyoruz. Hileyi bilmek, oyunu bozmak demektir. Hileyi görelim, bilelim, bilincine varalım.

İnsan olarak, insanlığın insanı olarak, ulusun ulus olma bilincine ermiş üyeleri olarak, herkesi ve hepimizi insana, insanlığa, halkımıza, ulusumuza sahip çıkmaya çağıran bir çağrı olarak kabul edilmesi dileğiyle.

27 Mart 210, Ankara

Cumhuriyet, 5-9 Mayıs 2010

Türkiye'ye Kefen Biçenler, s. 69-70, s. 76-79, s. 80-85, s. 86-87

Prof. Dr. Birgül Ayman Güler'in, "Türk ulusu ile Kürt milliyetçiliği eşit değildir" sözünün tartışma konusu yapıldığı bugün de belleklerde olmalı. Prof. Güler, bir kısım medyada ırkçılıkla karalanmak istenmiş, Başbakan Erdoğan, Güler'in, "ulus ile millet kavramını birbirine karıştırdığını", "ülkemizdeki Türk için millet, Kürt için ulus" dediğini, "millet'in arapça, "ulus"un öztürkçe olduğunu söyleyerek, üniversite kürsüsünden, bilim adamlarını, "imam" olarak irşad eylemişti.

Oysa, Prof. Dr. Güler, "Türk milleti" ile ""Kürt ulusu" karşılaştırması yapmamış, "Türk *ulusu* ile Kürt *milliyeti* eşit değildir" demiş, bir başka deyişle, "ulus" ile "milliyet" in nicel ve nitel olarak eşit olmadığını söylemişti. Erdoğan'ın söylemiyle "ülkemizdeki Türk için millet, Kürt için ulus" denmemiş, böyle cahillikler yapılmamıştı.

Ne demek "ülkemizdeki Türk milleti" ve ne demekti "ülkemizdeki Kürt ulusu"? Türkiye Cumhuriyeti, Türk milletinden ve Kürt ulusundan oluşuyorsa, bu, nasıl bir ulus, ve bu nasıl bir millettir!

İkincisi, Prof. Güler'in söyleminden ırkçılık türetilbilir miydi ve bu, nazi ırkçılığıyla özdeşleştirilir, Güler Ayman, faşist olarak nitelendirilebilir miydi? Fahri doktora ünvanını aldığı kürsüden, Erdoğan, "kendisini güçlü olarak görenin ırkını yüceltmesi ne kadar tehlikeliyse, kendisini mağdur olarak görenin de ırkını yüceltmesinin, ırkını bir ayrımcılık unsuru olarak kullanmasının o kadar tehlikeli olduğunu" söylemiş, "Türk ulusu ile Kürt milliyeti eşit değildir" sözünden, Türk ırkının yüceltilmesi sonucunu çıkarmış, yeni "Babialı esnafı", bu yorumun üzerine, Hitler'in "üstün ırk" tabelasını çakmıştı.

Zavallı ülkem! Başbakanı, "millet" ile "milliyet"i aynı şey sayıyor. Kendi sözleriyle söyleyelim "içerikten haberi yok". "Millet" in arapça kökenli olduğunu biliyor ama, "milliyet" in "millet" olmadığını bilmiyor. Hatta, "milliyet" in ayırıcılığına bile değil. Üstelik, ulusu ırk ile özdeşliyor.

Türk ulusu, ulus olarak kendi bünyesindeki etnik topluluklardan doğası gereği nicel olarak büyüktür. Ulus, nitel olarak tarihin derinliğinden gelen ve ırksal özellik, dil, inanç bakımından farklılaşan milliyetten, tarihsel bir kategori olması açısından farklıdır.

Bir ulus birimi olarak Türk ulusunun bünyesinde, Kürt etnik topluluğu, ulustan (Türk ulusundan) sayıca, yani nicel olarak küçüktür söyleminden, Kürtleri, "mağdur" bir ırk olarak, ve sayıca çok olması açısından, Türkleri ırk olarak yüceltmek anlamı çıkarılabilir mi? Ulus, bir ırk topluluğu mudur? Irkların birliğinden mi oluşur? Ulus, birbirinden farklı uluslardan mı oluşur? Yoksa Türk *milliyeti* ile Kürt *milliyetinden* mi oluşur, yani milliyetlerin ortak birliği midir?

o

Ulus'un tarihsel bir kategori olduğu bilinir. Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun*'da, ulus'un, toplumların gelişmesinin belirli dönemlerinde, özellikle kapitalizmin şafak vaktinde oluşmaya başladığını belirtir ve "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliği" olarak tanımlanır.

Ben, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme*'de, ülkemize uyarlayarak, ulusun oluşum sürecini ve niteliğini açıklamaya çalışmışım:

"Ulus, bireylerin, belirli sınırlar içersinde, boy gibi, kabile ve aşiret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; köleci ve feodal birliğe bedensel bağlılıktan (bağımlılıktan), tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsal ölçekte kurtulmalarının, yani *özgür bireyler* haline gelmelerinin maddi temelini oluşturan ekonomik bütünleşme üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birliktir."

Kısacası ulus, boy, soy, kabile ya da aşiretlerin, feodal ve yarı-feodal birimlerin, tarikat, cemaat, mezhep ve dinlerin birliği değil, geleneksel bağlardan ve bağımlılıklardan kurtulmuş özgür bireylerden oluşan, ekonomik temel üzerinde, siyasal örgütlenme biçimidir. Ulus, eşit ve özgür yurttaşların birliğidir. Toplumların gelişme düzeyine, tarihsel ve toplumsal konumuna göre farklı biçimler alır, insanlığın gelişme sürecinde temel öğeler kalmakla birlikte, sürekli değişir. Bu değişme, ileriye doğrudur.

Ulusun oluşmasında, tarihsel süreç açısından bir ya da birkaç kavim öncü rol oynayabilir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında, bin yıla yaklaşan süreçte devlet kurmuş, imparatorluk olarak etnik bakımdan olduğu kadar, din ve mezhep bakımından birbirlerinden farklı, hatta birbirlerine hasım toplulukları bir arada yönetmiş bir imparatorluğun bünyesinde oluşan ve gelişen kadrolarının, işgal edilmiş öz yurdunu kurtaran Türklerin, Türkiye Cumhuriyetini kurmuş olmaları, ve onların bu devlete "Türk Devleti" adını vermiş olmaları, kimi, niçin rahatsız ediyor! Kuşkusuz, Türkiye Cumhuriyeti, yalnız Türk kavminden gelenlerin değil, bazı araştırmacıların ellinin üstüne çıkardığı birbirinden farklı kavimlerin birliğinden oluşur. Ama soy, kavim, etnik topluluk, aşiret, kabile, beylik olarak değil, toprak sahibine, aşiretine, tarikatına bağlı ve bağımlı olsa da, varsayımsal olarak, yani yasa açısından özgür ve bu anlamda eşit yurttaşlar olarak ulus birliğini oluştururlar.

Etnik adlandırma, çok dikkat edilsin, Türk etnisitesinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içersinde kalacak olan öteki etnik

toplulukları ya da bireyleri baskılama anlamında değil, bütün üyelerinin eşitlendiği, etnik adlarını koruyarak, ama bir etnik topluluğun değil *ulusun üyesi* Türk olarak adlandırılırlar. Kimliklerinde, etnik kimlikleri değil, ulusun üyesi kimliğini taşırlar.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, örnek alınan Batı Avrupa'da, uluslar, ulusu kuran öncü kavmin adıyla adlandırıldılar. Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan ulusu gibi. Ama hiçbirisi saf ve tek bir ırktan, etnisiteden oluşmuyordu. Birinci Dünya Savaşından yenik çıkan, emperyalist paylaşımından pay almak şöyle dursun bu emperyalist devletler tarafından paylaştırılan Almanya, Nazi Almanyası olarak, üstün ırk kuramını, faşizmin ve faşist yayılmacılığın kaidesine oturttuğu zaman, Türkiye'de, aynı anlamda, ırk üstünlüğünü esas alan eğilimler kitleselleşmeye başlamıştı. Türk Ocakları, Mussolini'yi kılavuz olarak bayraklaştırmak istedi. Kemal Atatürk, kurduğu Türk Ocaklarını kapattı, ulus kültürünün kadrolarını, köyde, kasabada, kentte oluşturacak Halkevlerini kurdu.

İrk ayrımcılığı sözkonusu olduğunda, özellikle üstün ırk kuramına dayalı olarak Hitler ve Musolini'nin Kuzey Afrika'daki vahşetlerini gördüğü zaman, "Bu hayvanların dünyasında yaşamış olmaktan utanç duyuyorum!" diyen Kemal Atatürk, Diyarbakır'da yayınlanan *Diyarbakir* gazetesinin sahibine Dolmabahçe Sarayında verdiği demeçte, "Diyarbakirli, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır." (*Cumhuriyet*, 5.10.1932.) söylemiyle, yalnızca ırkçılığı değil, ırk ayrımcılığını da yadsıdı. Irkları coğrafya ile adlandırarak, hepsini, aynı ırkın, aynı cevherin parçaları olarak nitelemiş, yalnızca ırkçılığı değil, "üstün ırk" kuramını da tarihin hurdalığına atmıştı.

Ulusla gelince, ulusun üyelerini, Türkiye Cumhuriyetine yurttaşlık bağıyla bağlı olanları, Türk olarak nitelerken, etnik kökeni Türk olanlar Türktür demedi. Çünkü ulus, etnik toplulukların etnik özelliklerinin birliği değil, özgür bireylerin yurttaşlık bağıyla bağlı olduğu ulusun üyeleridir. Ulus, ne tek bir etnik topluluğun ulus adını almasıdır, ne de etnik toplulukların koalisyonudur. Ulus, etnik özelliklerin silindiği, yeni, siyasal,

toplumsal ve ekonomik açıdan modern bir birimdir.

1990'da, İnsan Hakları Derneği Ankara Şube Başkanı olduğum dönemde yazdığım *Ulus, Uluslaşma Demokratikleşme*'de, ulusun ileriye ve geriye doğru birbirine karşıt iki yönelimine değinmiş, şunları yazmıştım:

Bugün, "ulus" birliği (birimi) içinde etnik gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıkları, geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dönüştürmek de, bu farklılıkları geçmişten gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamiğine dönüştürmek de olanaklı.

Geçtiğimiz on yıl içinde, ABD emperyalizminin "büyük sopası" altında, Türkiye, değil komşularına, arkadaşlarına, kardeşlerine, kendine de düşmanlaştırıldı; ulus ve ulusallık paspas yapılıp çalışıldı.

Emperyalist kuşatmaya ve köleleştirmeye karşı, ulus olarak varlığını ve bağımsızlığını korumanın büyük duvarı "ulusal"lığı paspasa yapmaya kalkışanlar, ABD'nin "büyük sopası" sırtlarında, ulusu paspas yapanlar, ulusu ulus olarak çiğnemeye yeltenenler, unutulmasın, ulusun paspası olmaya er ya da geç yarğılıdılar.

19 Mayıs 2013, Ankara
Cumhuriyet, Mayıs 2013

1 Eylül Dünya Barış Günü. Bugünü ananlar Kemal Atatürk'ün "barış" çılgılığı atanlar, bugün "işgal" in şaşkınlığını yaşıyorlar. Evet "şaşkın" gibiler, bu işin bu kadar kolay olmasının şaşkınlığı bu!

Doğal ki, Gaziantep vahşetinden değil, bombalı saldırıda öldürülenlerin tabutları önünde "kaygıyla" birbirine sokulmuş "devletin zirvesi"nden sözediyorum. Her gün onlarca şehit cenazesi kaldırılıyor bu yurdun camilerinden. Bir imam, bir komutan, az ya da çok yöre halkı. Ama burada, verilen görüntü tekti, imam değil, komutan değil, halk değil, devletin zirvesiydi.

"Gaziantep'in merkezinde birçok evin cephanelik haline getirilmiş olduğunu" söyleyen AKP Gaziantep Milletvekili Şamil Tayyar ise, "İstihbarat zaafı olduğunu düşünmüyorum. Burada başka ve derin bir problem var." diye yazmıştı. "Derin" in anlamı, anlamından derindi.

Aynı gün *Cumhuriyet*'te görmüştüm.. İlker Başbuğ, lütfen başışlasın, Kuzey Irak'ın temizlenmesini, yani sınır-ötesi operas-

yon önermişti. Ardılı Genelkurmay Başkanının, birkaç gün önce, Kandil'e operasyonun ABD'nin iznine bağlı olduğunu söylemiş olmasına, negatif bir yanıtı mıydı Başbuğ'un cezaevinden yaptığı açıklama, çıkaramadım. Ama notlarımı karıştırırken, Başbuğ'un (Kuvvet Komutanıyken) "ABD Irak'ta Türkiye'yi oy alıyor. Kürdistan projesini yürütüyor!" sözlerini buraya almak istedim. Bu proje o günden bugüne de yürüyor. Engel olanların, Cengiz Çandar'ın, aynı yıllarda, Brzezinski'den aktardığı biçimiyle, "bertaraf edildikleri" biliniyor. Ama bu "bertaraf edilecekleri" açıklamaya yetmiyor.

"Sınır-ötesi operasyon" dendiğinde, ilk akla gelen, 20 Mart 1995'te, Irak'ın kuzeyine düzenlenen "Çelik 1" harekatı olmak gerekir.

ABD Dışişleri Bakanlığının finanse ettiği bir dergide, "Kuzey Irak'ta özerk bir Kürt devletinin kurulmasına razı olmadığı, üstelik Kürtlere karşı sınırdaki önlemleri sıklaştırdığı" için, "Türkiye'nin haddini aştığı, ABD'nin sabrının taşıdığı" "Türkiye'nin istikrarsızlık durumunun daha da ağırlaştırılacağı" yazılıyordu. 20 Mart 1995'te başlayacak sınırötesi operasyonu durdurmak, ve Irak sınırına yığılan birliği İran'daki PKK kamplarına yöneltmek amacıyla, alevilerin giderek yoğunlaştığı Gazi'de bir iç savaş başlatılmak istenmiş, çoğu özel timin kurşunlarıyla 21 kişi yaşamını yitirmişti. Gazi ve Ümraniye olaylarını, CNN World ve ABD basını "Türkiye'de sünni-alevi savaşı başladı", "Tımlı müslüman alevilere aşırı dinci sünnilerin saldırısı" biçiminde duyurmuştu. Ne var ki, tertip yayılamamış, 12 Eylül 1980 öncesi, Malatya, Sivas ve yoğun olarak K. Maraş ve Çorum'da olduğu gibi, bir sünni-alevi iç savaşına dönüştürüle-memişti. 20 Martta (1995), 35 bin değil, 50 bin kara askeriyle, Çelik 1 harekatı gerçekleştirilmiş, sınırdan 219 kilometre derinliğe inilmiş, 40 kilometrelik alan işgal altına alınmıştı.

ABD, "çekil" diyecek, Türkiye'ye silah sevkini durduran Almanya Başbakanı Kohl'a, Cumhurbaşkanı Demirel, "Çekiç gücün altından yılanlar çıktı!", PKK'yı imleyerek, "Biz ellerinden alıyoruz daha modern silahlarla çıkıyorlar karşımıza!" diye yazacaktı.

Sınırdışı operasyonları, 14 Nisan 1997'de Çekiç harekatı, onu

25 Eylül 1997’de Şafak hareketi izleyecekti.

Dağlıca’da (eski adıyla Oramar’da), köprüden geçen askeri birlik tuzağa düşürölüp 17 şehit ve kayıp verdirildiği zaman, Başbakan Erdoğan, uluslararası hukukun tanıdığı meşru hakkı olan sınırötesi takip yerine, kameralarda izlediğimiz kadarıyla, boş dağlara doğru, terörü ergeç bitireceğini haykırırmıştı.

Katar’da, ABD Dışışleri Bakanı Bayan Clinton’la Başbakan Erdoğan’ın “çok detaylı ve ayrıntılı bir görüşme” yapmasının ardından “sınır-ötesi hareket” yerine, *Radikal*’in “Bu da savcının Balyoz’u” manşetiyle verdiği ve 17 general ve amiralin gözaltına alındığı sınır-ıçi hareketını, ABD Dışışleri sözcüsü Crowley, “Türkiye’deki siyaset ve toplumun evrimi” sözleriyle açıklamıştı.

Bu siyaset ve evrimin somutlaşmış ruhunu, BDP lideri Selahattin Demirtaş’ın 1995 Çevik 1 operasyonuna misilleme olabilecek açıklamasıyla noktalayalım:

“Şemdinli-Çukurca arasındaki 300-400 kilometrelik alan örgütün denetiminde. Asker bu bölgede karadan operasyon yapmıyor. Ordu sadece havadan karakollara lojistik destek yapıyor. Karadaki denetim PKK tarafından ele geçirilmiş durumda. Bunu saklamak için manikülatif açıklamalar yapıyor.” (Sözcü, 29 Ağustos 2012.)

Yunanlı gazetecinin yazdığı gibi, Silahlı Kuvvetlerin profili, ulusal bağımsızlıkçı komutanların tutuklanarak tasfiyesiyle düşmüş olsa da, bu, Başbakan Erdoğan’ın deyişle “tek taşını bile vermeyeceği” ülke topraklarının ulusun elinden alınarak etnik bir gruba bırakılmasının inandırıcı nedeni olamazdı.

Soru şu: Verdiniz mi ABD’ye? Sözüünü mü verdiniz, kendisini mi? PKK’ya ya da etnik ayrılıkçı Kürtlere değil, ABD’ye verdiniz mi, vermediniz mi?

İkinci soru şu: PKK, elinde kalırsa, Nesturi temel kilisesi Derareş’in (Karakilise’nin) bulunduğu Şemdinli’yi (Nehri dahil), Sevr Antlaşmasında yazıldığı ve İstanbul Konferansında İngiliz delegenin dile getirdiği gibi, Nesturi özerk bölgesi olarak, ABD’ye bırakacak mı?

Cumhuriyet, 1 Eylül 2012
Nefes Alamıyorum, s. 45-48

Toz Oldu!

Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanı *Muzaffer İlhan Erdost'a*, “*Açılım insan bıraktı mı?*” diye sorduk. Yanıtladı:

“*Açılım*”, *insan* bıraktı mı?

Soru mu bu, yanıt mı? Ben bilemedim.

Ama açıldıkça açıldık, saçıldıkça saçıldık.

Az gittik, uz gittik, mumu kandilde yaktık.

Az geldik, çok geldik, sağ, solu, önü, arkası, altı üstü açık bir çıkmaza takıldık. Kapısız, penceresiz, yol-suz, yolaksız bi kazığa çakıldık. Oldu adı “*açılım*”.

Vurdular, “*barış*” diye çığırdılar.

Kırdılar, “*barış*” diye çığırdılar.

Kestiler, “*barış*” diye çığırdılar.

Öldürdüler, “*barış*” diye çığırdılar.

Daha çok öldürdüler, daha çok “*barış*” diye çığırdılar.

Biri imam, biri molla, öteki talip, hilenin çarkları arasında ezildi insan. Un ufak oldu. Üzüldü, büzüldü, küçüldü, küçüldü, toz oldu.

Işık Kansu, Ankara Kulisi
Cumhuriyet, 21 Aralık 2009

ETNİK AYRIŞMA
ULUSAL BÜTÜNLEŞME
Kürtler ve "Kürtler"

Barış

Kanayan Kardeşlik

İki Bayrak Hangi Bayrak

Dün Sykes, Picot, Mondros, Sevr,
Bugün Tezkere ve Açılım

Kurgu Senaryo ve Şablon Olarak Federasyon
Avrupa Birliği Makasında "Azınlıklar" Sorunu

Etnik Ayrışma Ulusal Bütünleşme

"Stratejik İşbirliği" ve "Kürt Devleti"

Üç Sivas Yargılaması ve AİHM Kararı

"Çekiş Güç" Odağında Uğur Mumcu Miladı

Lozan'ın Revizyonu Ecevit'in Sırtında

Fırsat, Açılım, Kapan

"Balyoza" Füze, Füzeye "Kalkan", Türkiye

Dünyada Savaş Yurtta Savaş

Toz Oldu!

ISBN 978-975-351-053-0

9 789753 510530

